

AMERICAN COUNCIL OF LEARNED SOCIETIES

Research and Studies in Uralic
and Altaic Languages

Project Nos. 107 & 114

FINNISH LITERARY READER
with Notes

by
Paavo Ravila

The research reported herein was performed pursuant to a contract
between the United States Office of Education,
Department of Health, Education and Welfare,
and the American Council of Learned Societies.

December, 1963

FINNISH LITERARY READER

with Notes

by
Paavo Ravila

Indiana University Publications
Uralic and Altaic Series, Vol. 44

Published by

INDIANA UNIVERSITY PUBLICATIONS

Graduate School

URALIC AND ALTAIC SERIES

Volume 44

Copyright © 1965 by Indiana University

No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm, or any other means without the permission of the publishers

Composed at the

Indiana University Research Center in Anthropology, Folklore, and Linguistics

874.54108
R236

PH
344
R38

המכון המחקר והחינוך
של אוניברסיטת
16956
ב'ס' הספר

All orders from the United States of America and from Canada should be addressed to the

Editor, Uralic and Altaic Series, Patton House,
Indiana University, Bloomington, Indiana

Orders from all other countries should be sent to
Mouton & Co., Publishers, The Hague, The Netherlands

Library of Congress Catalog Card Number: 65-63019

Printed in the United States of America

FOREWORD

This literary reader is not meant to be a literary history proper. It does not have specimens of older literature in the Finnish language, or of folklore, and needless to say, it does not have examples of Finnish literature in the Swedish language, which is a part of Finnish national literature, too. It may be mentioned that even the Finnish national anthem written by J. L. Runeberg, who has attained the stature of Finnish national poet, was originally written in Swedish.

The oldest surviving examples of written Finnish are associated with the Reformation. Mikael Agricola, the founder of Finnish as a literary language, was a personal pupil of Martin Luther. The oldest literature consists mainly of translations of expressly religious texts. Certain literary achievements, which are remarkable particularly from the point of view of Finnish national history, appeared as early as the time of Swedish rule, but it was not until the 19th century, when Finland had been annexed by Russia as an autonomous grand duchy, that actual national literature began to spring up. Though certain names could be mentioned before Aleksis Kivi and Eino Leino, the beginning of real creative literature can, however, be attributed to these men. The following extracts are designed to give the reader a brief picture of the subject matter and style of Finnish writers and poets. If this book succeeds in stimulating the reader to deepen his acquaintance with them, its aim has been achieved.

I am greatly indebted to Mr. Matti Pääkkönen, M.A., for the valuable aid he has given me.

Paavo Ravila

TABLE OF CONTENTS

PROSE

ALEKSIS KIVI	3
Jouluilta (Seitsemän veljestä)	4
JUHANI AHO	13
Uudisasukas (Lastuja I)	13
Vilhelmiina Väisänen (Lastuja IV)	16
Sasu Punanen (Lastuja II)	21
MINNA CANTH	26
Kohtaus kauppatorilla (Työmiehen vaimo)	26
TEUVO PAKKALA	32
Ihme ja kumma (Lapsia)	32
JOHANNES LINNANKOSKI	37
Metsänneito (Laulu tulipunaisesta kukasta)	37
MAILA TALVIO	42
Morsiusvaunut (Yölintu)	42
ILMARI Kianto	47
Kokouksesta tullessa (Punainen viiva)	47
JOEL LEHTONEN	53
Juutas Käkriäisen jauhinhakumatka (Putkinotko)	54
MAIJU LASSILA	62
Tikusta asia (Tulitikkuja lainaamassa)	62
MARIA JOTUNI	68
Rakkautta (Rakkautta)	68
Kun on tunteet (Kun on tunteet)	71
F. E. SILLANPÄÄ	75
Nocturno (Erään elämän satoa)	76
Ohjelmaa (Maan tasalta)	81
Juhannusvieraat (Maan tasalta)	84
TOIVO PEKKANEN	88
Ruokaa talveksi (Teokset VII)	89
MIKA WALTARI	93
Sinuhe parantaa kuningas Burraburiäshin (Sinuhe egyptiläinen)	93
PENTTI HAANPÄÄ	101
Jätkä ja jätkän onnea (Tuuli käy heidän ylitseen)	101
Sisu (Heta Rahko korkeassa iässä)	105
Joutavan jäljillä (Pilapuu)	106
Erämaan tragiikkaa (Lauma)	110

MATTI HÄLLI	115
Varas (Mies ja neliapila)	115
JUHA MANNERKORPI	121
Marakatti (Sirkkeli)	121
Avain (Avain)	124
VÄINÖ LINNA	128
Tuntematon sotilas, 9. luvun loppu	128
VEIKKO HUOVINEN	134
Havukka-ahon ajattelijä, 4. luku	134

POETRY

EINO LEINO	143
Nocturne (Talviyö)	144
Tumma (Helkavirsiä I)	144
Auringon hyvästijättö (Helkavirsiä II)	147
OTTO MANNINEN	153
Mennyt päivä (Säkeitä I)	153
Joutsenlaulua (Säkeitä I)	154
Syysillan laulu (Säkeitä II)	155
Hiljaisuus (Virrantyven)	155
V. A. KOSKENNIEMI	157
Chrysanthemum (Runoja)	157
Elegia (Elegioja)	158
Leivoselle (Uusia runoja)	159
JUHANI SILJO	160
Teppo Tyhjänen (Selvään veteen)	160
Selvään veteen (Selvään veteen)	161
UUNO KAILAS	163
Talo (Uni ja kuolema)	163
Ympyrä (Uni ja kuolema)	164
Luominen (Silmästä silmään)	165
KAARLO SARKIA	166
Rukkilaulu (Unen kaivo)	166
Erottua (Kahlittu)	167
YRJÖ JYLHÄ	168
Kohtaus metsässä (Kiirastuli)	168
Pyhä yö (Kiirastuli)	169
AARO HELLAAKOSKI	170
On nähty (Jääpeili)	170
Hauen laulu (Jääpeili)	171
Yksinäisyys (Uusi runo)	172
Haukka (Elegiasta oodiin)	173
Odottaja (Huomenna seestyvää)	174
Raamatuita (Huomenna seestyvää)	174
P. MUSTAPÄÄ	175
Kansansävelmä (Koiruoho, ruusunkukka)	175
Laulu (Koiruoho, ruusunkukka)	176

Kuun paistaessa illoin - (Ei rantaa ole, oi Thetis)	176
Muisto (Linnustaja)	177
Selitys (Koiruoho, ruusunkukka)	177
HELVI JUVONEN	178
Menninkäinen (Kääpiöpuu)	178
Karhu (Kalliopohja)	179
Elämän leipä (Kalliopohja)	179
Pikarijäkäälä (Pohjajäätä)	179
AILA MERILUOTO	180
Lasimaalaus (Lasimaalaus)	180
EEVA-LIISA MANNER	182
Teen elämästäni runon (Tämä matka)	182
Bach (Tämä matka)	182
PENTTI HOLAPPA	183
Tuuleen kylväjä (Maan poika)	184
Kotomaatani huudan (Maan poika)	184
PAAVO HAAVIKKO	186
Anna viileitten vetten virrata - (Tuuliöinä)	186

ALEKSIS KIVI

1834 - 1872

Aleksis Kivi was born at Palojoki, Nurmijärvi on October 10, 1834. He was descended on both sides from old peasant families. His father was a village tailor. The home was poor, but Aleksis, the youngest of four brothers, was given the chance to go to school, because he had a great desire to read. He passed his matriculation examination in 1857. For some terms he attended lectures in esthetics, history, and the Finnish language at the University of Helsinki without, however, taking a degree. Even during his years at the university, Kivi stayed in the country as much as possible, and in 1863 he settled down at Siuntio permanently. Most of his production ripened here, in peace and solitude. After a hectic creative period of some years his health broke definitely. Being physically and psychically extremely overstrained the writer died at Tuusula in 1872. — Kivi's literary development began under the influence of romanticism, but his actual inclinations pointed decidedly to realism; his deepest stimuli he seems to have received from antiquity and the great masters of the Renaissance. Kivi's first published work is the tragedy Kullervo, 1864. In his play Nummisuutarit (The Cobblers of the Heath), which appeared in the same year, Kivi, however, has found his proper line. This play is the first great token of victory for Kivi's humorous realism. It is a sturdy character comedy, ingenious as a folk-psychological way of looking at things and full of hearty, quietly smiling playfulness. Of his other plays one should mention Kihlaus (Engagement), 1866, and Lea, 1869. An exceptional phenomenon in our old artistic poetry is also the booklet of poems Kanerväla, 1866. The form of the poems was defective according to the ideas of the time, but they overflow with a strong personal feeling and a power of creative imagination. In recent years the general critical opinion has acknowledged Kivi's lyrical poetry to be one of the peaks of the art of using words in Finland. In 1870 Kivi's principal work, the novel Seitsemän veljestä (Seven Brothers; translated into English) was published. The work had developed and matured slowly in the course of about nine years. He is known to have written it at least three times. The work may be called a humoristic-development novel on the life of peasantry and a story of adventure. The plot of the work has been planned with the genuine instinct of a humorist; interwoven like bright streaks of color are hunting stories from the virgin wilderness and fairytale romanticism. Kivi's rare literary talents are best revealed in this work: his lyrical disposition, dramatic vivacity, and the broadly peaceful general vision of an epic. — Kivi is the first original

and brilliantly powerful genius among poets in Finnish literature. He is the first master of Finnish prose style, in whose hands the language lives and bends, now swelling out into an epically rolling wave of sentences, and now compressed into a hard dramatic blow. In Kivi the Finnish drama and novel have some of their strongest native roots.

JOULUILTA

On joulu-ilta. Ilma on suoja, harmaat pilvet peittää taivaan ja vasta tullut lumi peittää vuoret ja laaksot. Kuuluu metsästä hiljainen kohina, teeri illastaa urpueissa koivussa, tilhiparvi punoittavassa pihlajassa, ja harakka, männistön kärkäs neito, kantelee varpuja vastaisen pesänsä perusteeksi. Niin mökissä kuin komeassa kartanossa on iloa ja rauhaa, niin myös veljesten pirtissä Impivaaran aholla. Ulkopuolella sen ovea näet olkikuorman, jonka Valko on vetänyt Viertolan kartanosta joulun kunnioiksi pirtin laattialle. Ei tainneet veljekset täälläkään unohtaa jouluolkien kahinata, joka oli ihanin muistonsa lapsuuden ajoista.

Mutta pirtistä kuuluu löylyn kohina kiukaan kuumilta kiviltä ja pehmeitten vihtojen hutkina. Ottavat nyt veljekset ankaran joulukylvyn. Ja koska viimein polttavan helteinen löylytys oli päätetty, astuivat he alas, pukivat päällensä ja istuivat levähtämään palkeille, jotka rahien verosta olivat asetetut pitkin seiniä. Siinä he istuivat, puhallellen ja vuodattaen hikeä. Loimottava päre valkaisi huonetta; Valko hinkalossaan rouskutteli kuroja, koska oli muistettu hänenkin jouluansa; torkkuen ja haukoitellen istui orrellansa kukko; Killi ja Kiiski, leu'at käpälillään, makasivat lähellä uunia, ja Juhani polvella kehräili entinen Jukolan vanha, vesiharmaa kissa.

Rupesivat viimein Timo ja Simeoni rakentelemaan ehtoollista; mutta muut nostelivat lyhteitä sisään. Aukaisivat he siteet, levittelivät oljet permannolle, noin kortellin paksulta, mutta paksummalta parvelle vielä, jossa he tavallisesti viettivät iltansa ja yönsä. - Valmis vihdoin oli ehtoollinen: seitsemän reikäleipää, kaksi tammipöytyrillistä höyryvää karhunlihaa ja kiulullinen olutta seisoi pöydällä. Itse olivat he keittäneet oluensa, muistain tarkasti äitinsä menetystä tämän juoman pojan olutta. Mustanpunaisena kuohui se kiulussa; ja jos kannullisen sitä nielaisit, tunsitpa hieman huimausta aivossas. - Mutta pöydässä istuivat he jo kaikki, nauttien lihaa ja leipää ja kiulusta vaahtoavaa olutta.

Aapo. Onpa tässä runsaastikin pinottu etehemme einettä.

Juhani. Syödään ja juodaan, pojat, sillä nyt on meillä joulu, joulu kaikilla, niin elikoilla kuin ihmisilläkin. Valeleppas, Timo-veikkoseni, oluella Valko-raiskan kaurakasaa tuolla soimessa. - Kas niin!

olkoon menneeksi tuoppi kumminkin. Tänä iltana ei yhtään kitsautta, vaan kaikki saakoot, niin hepo, koira ja kissa kuin Jukolan iloiset veljekset. Kukko maatkoon rauhassa ja periköön osansa huomenna. Tuossa teille, Killi ja Kiiski, huikkea kimpale karhun koivesta, ja tuossa sinulle, kissa-rukka. Mutta ensin kättä, sinä killisilmä! - Kas niin! Ja sitten molemmilla käsillä. Katselkaapas kissamme konsteja ja sanokaat, että minäkin olen hieman opetusmestaria. Kättä paiskelee hän jo molemmilla käpälillä yht'aikaa, ja silloinpa hän asettaa itsensä istumaan kuin vakava ukko ja pistää, veitikka, kumpaisetkin etutallukkansa kouraani. Noin!

Aapo. Voi tuota pilaa!

Tuomas. Mitä miehen vielä vanhoilla päivillänsäkin pitää oppiman.

Juhani. On mar' se oppi vetänyt aikaakin. Mutta enpä hellittänyt poikaa ennen kuin hän molemmilla käpälillä kiitti opettajaansa. Nyt hän sen tekee kuin mies, ja maisteri on maksettu. - Sepä vasta kissa! Kas tuossa! pistäppäs poskees kappale karhua. Ja Kiiski ja Killi sitten. Niin, niin! "Visko miestä, mutta älä hänen koiraansa." Oikein! Mutta tähän tahdon lisätä: visko Jukolan Jussia, mutta älä hänen kissaansa.

Eero. Noudatappas tänne olutkiulua, Juhani.

Juhani. Saaman pitää. Juo, veikkonen, Jumalan luoma, juo, sillä nyt on joulu, ja varoja ei puutu aitasta. Mikä on meidän täällä ollaksemme? Mitä huolisimme vaikka pöllähtäisi tulessa tuhkaksi ja tomuksi koko tämä maailma paitsi Impivaara ja sen ympäristö. Täällä elämme kuin huhdassa vaan, omalla kannallamme ilman kuurtamista ja kaartamista kiukkuisista ihmisistä. Täällä on meidän hyvä olla. Metsä on niitumme, peltomme, myllymme ja pesämme ijankaikkinen.

Timo. Ja liha-aittamme.

Juhani. Juuri niin! Täällä on hyvä olla! Kiitoksia, Lauri, kei-nostas, jonka meille keksit, päästäksemme maailman markkinoilta. Täällä on vapaus ja rauha. Kysynpä vielä: mitä huolisimme, vaikka polttaisi Jukolan tuli tämän maailman kaiken, kun vaan säästyy pohjapuoli kuiton talosta ja sen seitsemän poikaa?

Timo. Lähtis kulo-valkea kerran karsimaan yli koko maailman, niin tuhaksi ja poroksi menis myös Jukolan pohjapuoli ja vielä sen seitsemän poikaakin kaupan päälle.

Juhani. Sen hyvin tiedän. Mutta katso kun mies taitaa aatella mitä hän tahtoo, aatella itsensä koko maailman herraksi tai tönkeileväksi sontiaiseksi. Kas hän taitaa aatella kuolleiksi Jumalan, perkeleet, enkelit ja koko ihmissuvun ja elikot maassa, meressä ja ilmassa, aatella maan, helvetin ja taivaan katoovan kuin tappurattukko tuleessa, ja pimeyden astuvan sijaan, jossa kenokaula sinä ilmoisena ikänä ei Herran valkeutta huuda. Niin sinkoilee täällä miehen aatos; ja ken taitaa viskellä verkkoja sen teille?

Timo. Kuka käsittää tämän maailman rakennusta? Ei ihmislapsi, joka on typerä ja tyhmä kuin määkivä jääri. Mutta parasta ottaa päivä tultuansa, sallia sen mennä mentyänsä, käyköön sitten puuhun tai mäntyyn. Täällä ollaan vaan.

Juhani. Mikä on meidän täällä ollaksemme? Mitä puuttuu?

Timo. "Ei Jumalan armoa eikä linnunkaan piimää." Aitta on ruokaa täys ja pirttimme lämmin. Täälläkin kiiriskelemme oljilla.

Juhani. Täällä kiiriskelemme kuin mullikat kahisevilla oljilla. Kylpeä taidamme koska miellyttää, koska vain päähämme pistää, ja syödä koska maistaa. - Mutta olemmehan jo ravitut miehet. Ei siis muuta kuin siunaamme säkkiämme ja korjaamme pöydän.

Simeoni. Odottakaas siks kun olen lukenut lyhykäisen ruokaluuvun ja laulanut värssyn päälle.

Juhani. Se jääköön tällä kerralla. Miksi et tehnyt sitä ennen ateriaa? - Käyppäs, Eero-poika, nuorimmakses laskemaan tynnöristä olutta.

Simeoni. Et salli siis laulettavan virrenvärssyä joulu-illan kunnioiksi?

Juhani. Eihän meistä laulajiksi, velikulta. Lauletaan ja luetaan sydämissämme, joka onkin Jumalalle otollisin uhri. - Mutta tuossa taas olutkiulu, kuohuva ja vaahtoova kuin Kyrön koski. Tattis, poika vaan! Saadaanpa tästä! Kimauta tuosta, veli Tuomas, ja oikein aika mekosta.

Tuomas. Enhän tuossa kauankaan huikaile.

Juhani. Niinhän mies kulauttaa. Sellaiset siemaukset saattaa kurkuistamme oikein lukkarin-kurkut.

"Elettiinpä ennenkin,
Vaikk' ojan takan' oltiin:
Ojapuita poltettiin
Ja ojast' olta juotiin."

Juuri niin. Mutta onhan juomanamme ohran ruskea neste, polttopuunamme halko ja tervaskanto, ja allamme on pehmeä, olkinen polstari, oiva painitanner vaikka kuninkaille ja suuriruhtinaille. - Yksi sana, Tuomas. Takasihan kerran veli Aapo sinun väkes ja voimas käyvän jo huikeasti yli Juhon, mutta sitä en juuri mielisi uskoa. Kuinkahan tuossa pyörähtelisimme? Koetetaan!

Simeoni. Alallamme! ja armahtakaat noita kiilviä olkia edes huomispäivään.

Juhani. Nyhän ilo parhaimmallansa, "aatosta juhla korkein"; ja pahnoksisihan on olkien mentävä. - Miellyttääkö Tuomasta?

Tuomas. Käyhän tuota koettaa.

Juhani. Ristipainia!

Tuomas. Olkoon menneeksi!

Juhani. Isketäänpäs, isketäänpäs!

Aapo. Varro, poika! Saakoon Tuomaskin lujan kahmauksen housusi kaulureista.

Juhani. Hän saakoon, hän saakoon!

Eero. Juho, miksi irvistät ja väännät silmiäs kuin härkä penkissä? Voi veljeäni! Mutta katso, ettet itseäsi häväise nyt.

Aapo. Kaikki hyvin. Kenen on ensimmäinen heitto?

Juhani. Olkoon se Tuomaan.

Tuomas. Olkoon se vanhimman veljen.

Juhani. Seiso sitten kannallas.

Tuomas. Tahdon koettaa.

Juhani. Seisotko, seisotko?

Tuomas. Tahdon koettaa.

Aapo. Heleijaa pojat! Sillä lailla, juuri niin! Taistelettepa kuin uskon sankarit. Juho kimpustaa ja vääntää kuin Israel itse ja "Tuomas seisoo niinkuin tammi."

Eero. "Koska saarnaa Aaprahammi." Mutta katso Juhon suuta ja kauhistu. Ah! pistäisin nyt vaikka teräspuikon hänen hampaittensa väliin - roiskis! ja olispa se kohta kahtena kappaleena. Kauhistunpa, kauhistunpa!

Aapo. Miesten otteloa vaan. Nousee ja vaipuuhan allamme palkit.

Eero. Kuin urkujen polkimet; ja Tuomaan töppöset kyntää laattia kuin järeät metsä-sahrat.

Aapo. Ei siinä juuri sivelläkään maitosormilla. Peijakas! olis tämä pinnistys tuolla vuorella, niin iskisivätpä korkkoraudat säkeniä kalliosta.

Eero. Oikein kultaisia tähtiä lentelis metsään, ja nousispa tuosta iloinen kulovalkia. - Mutta aina seisoo Tuomas.

Tuomas. Oletko jo nytkinnyt tarpeekses?

Juhani. Heitäs sinä.

Tuomas. Tahdon koettaa. Mutta katso nyt, niin laattia pyörii.

Eero. Muista, muista, Juho! -

Aapo. Se oli heitto.

Eero. Se oli jumaus kuin "Haamaan halkonuijasta" kuin isku "taivaan tulivasarasta."

Timo. Ja tuossa makaa Juhani kuin mallassäkki.

Eero. Voi "Poika-Jussia"!

Timo. Niin kutsui hän itseänsä pikku-poikana.

Aapo. Pitää kuitenkin tietämän kuinka miestä heittää. Muista, Tuomas: eihän ole ihmisen ruumis raudasta, vaan lihasta ja luusta.

Timo. Niin, vaikka hän housujakin kantaa.

Tuomas. Turmelinko sinua?

Juhani. Katso itses.

Tuomas. Nouse ylös.

Juhani. Nousen kyllä ja näytän sinulle miesvoiman käsikapulasaa. Siinä leikissä voimat punnitaan.

Tuomas. Tuoppas, Eero, haaru tuolta nurkasta. - Kas tässä Juhani.

Juhani. Tässä olen. Ja nyt takatassu vasten takatassua ja ympäri haarua kynnet!

Aapo. Ja koska luikkaan, silloin vetäkää, mutta ilman yhtään tempausta. Jaaru varpaitten kohdalle, juuri varpaitten kohdalle, ei tuumaa kummallekaan puolelle. - Nyt, pojat!

Timo. Juho nousee ylös että kääkähtää vaan.

Aapo. Eihän siinä armotkaan auta.

Juhani. Mene laskemaan olutta, Timo.

Timo. Onnuthan, veli.

Juhani. Olutta laskemaan, sinä riivatun nallikka! Kuulitko? Vai tahdotko korvilles?

Tuomas. Vioitinko jalkas?

Juhani. Mitä huolit siitä? Katso oma kypäläs. Mitä koskee se minuun, jos korkkoni heltikin saappaastani? Heltihän se painissa kuin nauriin liuska. Mutta katso itses sinä. Näkyy, että voitat minun painissa ja käsikapulassa; mutta tules tappelemaan.

Aapo. Tappelus ei kuulu asiaan nyt.

Juhani. Kyllä, jos vaan tahdomme.

Tuomas. Minä en tahdo.

Juhani. Et uskalla.

Aapo. Tiedä paini leikiksi.

Simeoni. Minä tiedän sen leikiksi, josta syntyy usein tappelus ja murha.

Juhani. Tuomas voittakoon, mutta ei notkista Juhania tässä kukaan muu. Sen vannon ja näytän miehestä mieheen yli kaiken komppanian. - Yksi nappaus, Aapo! Pitääkö kaulukses! Pitääkö?

Aapo. Hurjapää ilman pienintäkään syytä! Malta, malta, ja painikaamme kunnan tavalla.

Juhani. Kirkas leimaus!

Aapo. Malta, sanon minä. - Kas niin, nyt heitä.

Eero. Juho tanssii polskaa niinkuin poika, vaikka ontuenkin.

Juhani. Mitä lausut nyt, veli Aapo?

Aapo. Että makaan sun allas.

Juhani. Astuppas numeroon, Simeoni.

Simeoni. En tuhannen riksin edestä rikkomaan korkeata juhlaa.

Juhani. Kunnioitettu olkoon joulujuhla! Eihän sitä viattomassa painissa rikota, jossa mieleemme on iloinen ja sydämemme puhdas.

Yksi koetus, Simeoni!

Simeoni. Miksi kiusaat minua?

Juhani. Yksi rynnistys!

Simeoni. Sinä saatana!

Aapo. Rauhaa hänelle, Juhani, rauhaa!

Juhani. Sopiihan meidän koettaa. Kas niin, yksi ainoa kiekkaus kauluksesta!

Simeoni. Mene helvettiin, häijy henki! Minä myönnän, että voitat.

Tuomas. Sen uskon vasta koska näen. En luule Simeoninkaan jänteitä juuri vasikanlihaksi.

Juhani. Sentähden tulkoon hän koettamaan. Siinä nähdään, ovatko vasikkaa vai mustaa, saartuvallista karhua.

Aapo. Olkoon hän oloillansa ja astukoon esiin toinen uros, mie-luisampi rinnustukseen. Veli Timo, aina uljas mies!

Juhani. Haluttaisiko?

Aapo. Päin tuuleen, Timo! Ethän ole koskaan nurrupoika.

Tuomas. Ei koskaan, vaan aina reipas, aina niinkuin omassa talossansa. Enhän unohda tempausta, jonka hän teki tuossa ainoisessa melakassa Toukolaisten kanssa. Saipa hän ensin huomaamatta nupillensa aika nassauksen, mutta siitä suuriakaan huolimatta kääntyi hän vakaasti ympäri, sieppasi seipään miehensä kourasta ja nytpä iski hän takaisin vasten pääkuorta - ja seiväs poikki. Seiväs poikki että sälähti, ja alas maahan lotkahti mies kuin tyhjä säkki. Niin teki Jukolan Timo. Ja minä tiedän, että löytyy hänessä miehenvastusta vieläkin.

Timo. Tuleppas, poika.

Juhani. Sitähän juuri mielin. Mutta annas kun kieppaisen pieltäsi kiinni minä myös. Nyt olen valmis.

Aapo. Ensimmäinen olkoon Timon.

Juhani. Olkoon niin. Ehdinpä vähän puuskuttamaan.

Timo. Kas tuossa!

Juhani. Ei, poikasen!

Tuomas. Jotenkin tuima tempaus, Timo, sinä urhoollinen Timo! Mutta onkos varaa parantaa?

Juhani. Ei tässä näin vaan mennä.

Tuomas. Timo, onkos varaa parantaa?

Timo. Pitäis olla. - Mitä tämä sanoo?

Juhani. "Ei tästä näin vaan mennä, sanoi Hyvänmäen kerjäläinen."

Aapo. Kerran vielä, Timo.

Tuomas. Onkos varaa parantaa?

Timo. Pitäis olla. - Entäs tämä?

Juhani. "Ei tästä näin vaan mennä, sanoi Hyvänmäen kerjäläinen."

Tuomas. Mutta se oli nykyys, joka tuntui.

Eero. Ei vaaraa, ainoastaan hieman ja juuri viattomasti tärähti

Juhanin ääni.

Juhani. Pystyssä seison.

Tuomas. Kerran vielä, Timo.

Timo. Koetetaan, koetetaan.

Juhani. "Ventta-holl!" Housuni putoo!

Timo. "Mutta nyt, sanoi Kaitaranta."

Juhani. Housuni putoo! Kuuletko sinä?

Timo. Kas noin, veljeni!

Aapo. Tuossako makaa Juhani taas suudellen permanttoa?

Eero. Ja puhaltaen niinkuin sonniharäkä. Mutta hyvä että "ehtii hän vähän puuskuttamaan."

Timo. Allani makaa poika kuin märkä tallukka vaan.

Tuomas. Mutta housunsa tekivät hänelle tepposet.

Aapo. Olkoon se sanottu totuuden nimessä. Juhani omat housut olivat tässä herraansa vastaan ja rupesivat liittolaisiksi Timolle.

Eero. Niin on asia. Sentähden kaikki housut pois ja uudistukoon leikki.

Simeoni. Pidä nyt kitas, sinä räökkä! Annanpu muutoin vasten nokkaas. Eikö ole sinulle jo kylliksi tätä helvetin leikkiä?

Eero. No muuttukoon se taivaan leikiksi. Housut ja paidat pois, ja painikaat kuin kaksi enkeliä Paratiisin pelloilla.

Tuomas. Miksi istut hänen niskoillansa, Timo?

Timo. Olis nyt halko, niin panis niin pitkin pakaroja että pläikkyis.

Aapo. Miksi niin? Tämä on painia vaan ei tappelusta.

Eero. Onko Timo suutuksissaan?

Timo. Ei suinkaan, ei suinkaan, mutta sanonpa: olis nyt halko tai ympyriäinen tela, niin panis niin pitkin pakaroja, että pläikkyis.

Tuomas. Laske hän ylös.

Timo. Nouse, Jumalan luoma.

Juhani. Minä nouse ja tiedä, saatuani housut kiinni taas, on vuo-ro sinun taas painua alas, ja toisin kuin äsken minä. Minähän, poloinen poika, kämäärriin alles onnettomuuden kautta, jonka sinä niin vikkelästi käytit hyödyksesi, hunsvotti, saapasvedin!

Aapo. Vihastuminen kauas! Minä tiedän, että hän tuskin huomasi housuvahinkoas, ennen kuin heitto oli tehty. Sen teki hän tiimellyksen kuumuudessa, poika-parka.

Juhani. Sen hän kyllä tiesi, se mullisaukko. Mutta olettepa kaikki niinkuin korpit niskoillani. Vai ei hän tiennyt. Enkö huutanut kuin rajamies huikealla äänellä: ventta-holl, housut putoo? Mutta hän ei siitä huolinut, vaan tempaili kynsineen ja hampaineen kuin kissa. Mutta istu ja pala! Kyllä sinun opetan tästedes käyttelemään onneksesi toisen sylt-tyhousuja, kyllä opetan.

Timo. Sen tein minä tiimellyksen kuumuudessa, poika-parka.

Juhani. Minä sinun opetan, saatuani housut ylös ja nälkävyön kiinni kuin nalkitun vanteen.

Timo. Minä annan palttua koko painille; koska kerran voitin, niin voitin, eihän siinä mitään muuta mutinata. Mitä kuuluu housut tänne? Painissa painii mies, vaan ei housut ja säärykset tai muut lumisukat.

Juhani. Kourat kaulukseen taas ja rinta vasten rintaa! Istu ja pala!

Timo. Menenkö mä hänen kanssansa tuohon lapsekkaaseen työhön?

Eero. Mitä hän kysyy vielä. Mene, Jumalan luoma, mene koska pääset.

Simeoni. Älä mene, sanon minä.

Eero. Älä mene, jos pelkäät ja vapiset.

Juhani. Nyt ei auta pelko eikä vapistus, vaan täytyy hänen käydä uuteen kilvoitukseen ja juuri tällä Jumalan hetkellä.

Eero. Armahda häntä, Juhani, armahda!

Timo. Minkätähden? Eero, minkätähden? Olkoon menneeksi yksi pinnistys vielä, yksi tai kaksi. Tersii vaan!

Juhani. Tässä, poika!

Tuomas. Koreasti, Juho!

Aapo. Koreasti! Noinhan tappelee kaksi nälkäistä haukkaa.

Simeoni. Tappelua, sulaa tappelua!

Aapo. Järkevästi, Juhani!

Simeoni. Voi teitä hirmuja, voi teitä hirmuja!

Eero. Älä hän veljeäsi runno!

Simeoni. Aha, aha! johan kelmenee Eerokin. Siinä ovat kalas, joita onkeilit.

Tuomas. Juhani!

Simeoni. Hajoohan jo pirttikin, te pedot ja perkeleet!

Juhani. "Votti, poika, sanoi Ryssä!" No miksi makaat siinä, ja killistelet ylös kattoon?

Timo. Sinä voitat minun nyt, mutta annappas ajan vähän muokata vielä: sinä vanhenet ja kasvat pikkuseksi, mutta minä vartun ja voimitun.

Juhani. Kerran ransistuu ja loppuu tämä maailmakin, saati syn-tinen ihmisparaka. Aika tasii meitä kaikkia, veljeni. Mutta nouse ylös ja kulauta naamaas siemaus olutta ja tunnusta että on sinussa pari luotia vähemmin voimaa kuin minussa.

Timo. Se nähtiin. Tuossahan makasin rähmäkkäänä allas ja sinä päälläni kuin röyheä karhu.

Juhani. "Saappas tästä, Saparamatti, Kiikka-Heikin kannusta!"

- Olen siis Jukolan laumassa toinen mies mitä voimaan kosee. Lauri ja Eero ovat tosin koettamatta vielä, mutta he tietäkööt että mesiäisiä he kuultelisivat koetuksessa; ja Simeoni on itsensä tunnustanut heikom-maksi minua. Mutta pikkusormen mies ei ole Jukolan veljeksistä yksikään, sen takaan minä. Tulokoon tänne vaikka viisikymmentä Toukolaista, nyrkki vasten nyrkkiä. Viisi tynnöriähän minä niskallani kannan, ja Tuomas vähän enemmän; viisi tynnöriä, kun toinen vaan painon selkääni pi-noo.

Tuomas. Mutta mielisinpä nähdä Laurin ja Eeron lyövän painia oikein tiukasti.

Aapo. Totisesti! jotain nähtävää. Toinen vakava ja tyyni kuin tal-ven suoja, toinen pikkuinen kuin keri, mutta niinkuin leimaus vilkas ja

terävä. Päin tuuleen, ja siinäpä ottelevat kärppä ja koiras-jänis. En vertaa sinua jänikseen arkuudesta, siihen ei ole syytä, en liikuntoskaan tähden, sillä Lauri astelee kuin seppä Könnin kuokkamies, - jonka jalvoja ja kuokkaa käytteli sukkela kellovärkki mahassa - mutta näyttäisipä mielestäni ottelo kuin kärpän ja uhkean koiras-jäniksen paini.

Juhani. Yksi rinnustus, pojat, yksi rinnustus tai ristipaini!

Lauri. Mitä tiimellyksestä Eeron kanssa? Hänestä et saa kunnon nappausta koskaan, vaan tuolla hän teiskaa haaroissa kuin kissa, kynsii ja likistelee toisen ohimia sen riivatun tavalla, että tuskin voit vetää hengen pihausta rintaas. Niinpä hän teki koska menneenä syksynä painiskelimme Aronitulla. Ja kuka siinä voitti, kuka alle meni, sitä "ei ymmärtänyt Iivarikaan." Mitäs minä hänen kanssansa enään menisin?

Eero. En ollut vahvempi sinua hiuskarvankaan vertaa. Usko jos tahdot.

Lauri. Sen uskon, koska tiedän sinun heikommaksi.

Juhani. Sen näyttäköön rehellinen paini.

Lauri. Mitäs minä hänen kanssansa enään menisin?

Simeoni. Pankaamme jo ma'ata, te villityt.

Juhani. Öitä on monta, mutta joulu on vaan kerran vuodessa, ja sentähden iloitkaamme nyt. Iloitse, sinä jouluhuone, iloitse koko Israelin maa! Tänä yönä, tällä hetkellä on tapahtunut suuri ihme Babylonin kaupungissa. Iloitkaamme!

(Seitsemän veljestä)

JUHANI AHO

1861 - 1921

Juhani Aho was born in 1861 at Lapinlahti, the son of a clergyman. He passed his matriculation examination in 1880. After studying three years at the University he took up the career of journalist and writer. The government awarded him an author's pension in 1906, and the University of Helsinki conferred on him the honorary degree of Doctor of Philosophy in 1907. He died in 1921. — Aho is one of the purest artists in Finnish literature. His manner of describing and his style have retained their freshness to the present day. Aho's production is very extensive. In accordance with the literary trend of his time he began as a realist in such works as: Siihen aikaan kun isä lampun osti (At the Time when Father Bought the Lamp), 1883 (translated into English), Rautatie (The Railway), 1884, Papin tytär (The Clergyman's Daughter), 1885; he even momentarily inclined towards naturalism in Hellmanin herra (Squire Hellman), 1886 (translated into English), Helsinkiin (To Helsinki), 1889; but he was never a radical tendency writer. Gradually he turned to romanticism, which was closest to his innermost nature, even if he, as a sentimental romanticist, always was realistic. The most significant works of his later period are the psychological triangle novel Papin rouva (The Clergyman's Wife), 1893, the nationalistic-romantic Panu, 1897, Kevät ja takatalvi (Spring and the Second Winter), 1906, and Juha, 1911, as well as the romantically dreaming Rauhan erakko (The Hermit of Peace), 1916, and the delicately lyrical Muistatko - ? (Do You Remember - ?), 1920. Probably Aho is at his finest in his descriptions of nature and children, which are found especially in the miniature type of literary fragments called "lastu" (eight collections in all in the years 1891-1921). He holds a lasting place as the masterly developer of Finnish prose as art.

UUDISASUKAS

He palvelivat pappilassa molemmat, toinen renkinä, toinen piikana. Toinen ajoi hevosta, toinen liikkui pihasalla. Istuen kumpikin nurkallaan ruokapöydässä vaihtoivat he joskus pilapuheita keskenään. Useimmiten he kuitenkin riitelivät. Herrasväki piti heitä pahasopuisina palvelijoina. "Ne ovat kuin kissa ja koira", oli seisovana sukkeluutena,

Mutta yöllisillä nuottaretkillä, heinää tehdessä ja leikkuupelloilla panivat he perustuksen tulevalle taloudelle. Kaukaa korvesta katsottiin mökin paikka lammen rannalta. Siellä oli lehtoa kaskeksi, oli pelloksi käypää lepikkoa, ja niittyä voi raivata puron varrelle. Jos vain olisi ollut varaa tuvan tekoon. Mutta palkat olivat pienet, aloittamiseen olisi tarvittu lehmä ja hevonenkin. Se viivytti yhteen menoa. Mutta keyristä keyriin sitkistyivät sitkistymistään tulevaisuuden toiveet. Ja työn loma-ajoilla liikkui haaveet laskuissa siitä, kuinka paljon oli jo säästöjä perimättöminä palkkoina ja kuinka kauan kestäisi, ennenkuin olisi vähin määrin täysi. Eikä kukaan aavistanut, että vuosien kuluessa kasvoi rengissä ja piassa harrastus vapautteen ja palava halu päästä omillaan elämään. Heillähän oli hyvä ja huoleton olo pappilassa, kohtuullinen palkka kummallakin, talon vaate ja talon ruoka. Mutta heidän oma halunsa veti erämaahan.

Kaikki heitä siitä kieltelivät, kun eräänä kesänä ei enää kelvannut pestiraha kummallekaan. - "Siellä velkaudutte hallan paikalla. Joukko kasvaa. Ja kerjäläisiä on jo ennestäänkin." - Mutta he olivat jo viisi vuotta laskeneet ja tuumineet ja saaneet sen päähänsä. Papin täytyi panna heidät kuulutuksiin, ja syksyllä he lähtivät palveluksestaan.

Talven asuivat he vielä loisina. Ville salvoi pirttiään ja teki sillä välin päivätöitä pappilaan. Anni kutoi kankaita ja teki käsitöitä rouvalle.

Häät vietettiin heille helluntain pyhinä seuraavana vuonna. Ne pidettiin talon puolesta, ja rovasti itse vihki entiset palvelijansa pappilan suuressa salissa. Mutta kun pariskunta oli heittänyt jäähyväisensä, ja hän ikkunastaan katseli heidän poistumistaan kujaa myöten, niin nyökkäytti hän päätään ja sanoi: "Antaa nuorten koettaa, mutta ei sitä piian ja rengin pääomalla korpia kuokita."

Sillä pääomalla ne on sentään Suomen korvet kuokittu. Ja kuitenkin oli rovastikin osaltaan oikeassa.

Me pappilan nuoret saatoimme monivuotiset ystävämme heidän uuteen kotiinsa. Metsäpolkuja kuljettiin kesäinen päivä lehdittyvien lehtojen keskellä, ja yö tanssittiin uudispiritissä. Sen siltapalkit olivat sahaamattomat, nurkat vielä epätasaiset, ja uudispelto vielä raa'alla mullalla. Mutta rinteellä viherteli jo rukiin laiho nokisten kantojen välissä, ja ohrakaski oli kuivamassa. Nuori emäntä teki savun aholle ja lypsi ensi kerran siinä lehmänsä. Me istuimme kivellä Villen kanssa ja katselimme häntä sinne, missä hän puuhasi ilta-auringon valossa, puetuna vielä uuteen häähameeseensa.

Ville ei epäillyt menestystään uudismökissään. "Jos tässä tervenä pysytään, eikä pane halla." Ja ikäänkuin arvaten ajatusteni juoksun, lisäsi hän: "Kyllähän se on pakkasen pesä tuo notko tuolla. Mutta kun kyyräpäineen tässä pyörästelee, ajaa korpea ulomma ja aukoo reikiä auringolle... Se nyt vielä tuntuu kylmältä näin iltasilla, mutta tulkaahan ensi kesänä katsomaan."

Minulta ei tullut tuloa ensi kesänä eikä toisenakaan. Täytyy tunnustaa, että unohdin heidät mielestäni. Kerran kotona käydessäni muistelin

kysyneeni, kuinka he voivat. "Velkaa on pitänyt tehdä", sain vastaukseksi isältäni. "Ja Annin terveys on ollut huono", lisäsi äitini.

*

Kului joitakuuta vuosia. Olin tullut ylioppilaaksi, hankkinut pyssyn ja metsäkoiran ja jäänyt syksyksi maalle.

Eräänä pilvisenä lokakuun päivänä samoelen saloja ja joudun metsätielle, joka tuntuu minusta tutulta. Alkaa sataa tuhuttaa, koira ei viitsi hakea, vaan juoksee edelläni tietä pitkin. Yhtäkkiä se alkaa murista ja sitten haukkua eteensä. Sieltä kuuluu hevosen askeleet. Kohta ilmestyy se tien mutkasta näkyviin, valjastettuna aisojen eteen, joiden kärjet viistävät maata. Luokissa on valkoinen liina ja aisojen päällä ruumiskirstu poikkiteloin. Perässä kulkee, kuin auran kurjessa kiikkuen, Ville. Hänellä on täysi työ saada kuorma pysymään tasapainossa.

Hän oli kovin nääntyneen näköinen, kasvot kellastuneet ja silmät laimean värittömät.

Vasta kun olin sanonut nimeni, tunsin hän minut.

- Mutta mikä on tuo kuormanne tuossa?

- Vaimovainajani se on.

- Kuollut?

- Kuoli pois.

Kyselemällä sain selville heidän lyhyen, jo edeltäpäin ennustetun tarinansa: halla, velkaantuminen, paljon lapsia, vaimo kovin vaivaantunut, sairastunut, kitunut ja kuollut. Nyt pitäisi saada hoidetuksi hautaan, vaan tämä tie on kovin kehoa. Mitenkähän kestänevät laudat kirkolle asti. - "Hevonen, mitä sinä siinä hamuat!"

Sillä oli nälkä silläkin, yhtä huonossa kunnossa kuin hän itsekin, luita myöten lamassa.

Hän sanoi hyvästini silmiin katsomatta ja lähti ajamaan. Aisain päät uurtivat hiekkaiseen tiehen kaksi yhdensuuntaista juovaa.

Minä menin toisaanne päin. Saavuin suolle, johon oli yritetty viemäriä kaivaa, mutta joka oli jäänyt kesken. Siitä nousi häämätkan ajoilta tuttu tie ja vei tuttuun mökkiin.

Aidan takana ynisi laiha lehmä, ja porsas tonki pihamaalla, jonne veräjä oli jäänyt sulkematta. Keskellä pihamaata oli sänky, ja vainajan vuode oli heitetty aidalle. Pirtin nurkat olivat ennallaan. Tummanlikaisen lasin takaa näkyi ikkunanpenkillä kituva kukka tuohiastiasa.

Oli hän kuitenkin saanut hiukan raivatuksi ymhäristöään. Tehtyä peltoa pisti jo parin tynnyrin alainen lahdelma korven sisään. Ja kuokosta kenties puoli sen vertaa. Mutta siihen näkyivät voimat loppuneen. Koivikon oli hän kaatanut ja saanut lepikon pelloksi. Mutta sen takana tuli vastaan synkkä kuusikko kuin murtumaton muuri. Ja siihen oli heidän täytynyt seisahtua.

Seisoin pitkän aikaa aution talon pihalla. Tuuli kohauteli korvessa ja pani pyssyn piipun korvani juuressa soimaan niin surullisesti ja valittavasti.

*

Uudisasutuksen ensimmäinen sukupolvi oli tehnyt tehtävänsä, sillä tuo mies ei enää jaksaa jatkaa. Hän on murtunut hänkin, into näytti hänen silmissään sammuneen, ja hääpäivän aikuinen luottamus itseensä oli poissa.

Hänen jälkeensä tulee tähän toinen eläjä ja ottaa mökin. Hänellä ehkä on parempi onni. Mutta hänen on myös helpompi alkaa, sillä hän ei ala koskemattomasta korvesta. Hän asettuu ennen tehtyyn taloon ja hän kylvää siihen vakoon, jonka toinen jo on valmiiksi kyntänyt. Tästä tulee kenties vielä varakas, suuri talo, ja aikain kuluessa kasvaa kylä sen ympärille.

Heitä, joiden pääoma - ainoa, mikä heillä oli: heidän oma itsensä - ensiksi kaivettiin maahan, ei kukaan ajattele. He olivat vain kaksi tyhjäkätistä, renki ja piika.

Mutta sellaisten pääomalla ne ovat Suomen korvet pelloiksi kuokitut.

Jos he olisivat jääneet pappilaan, toinen kuskiksi ja toinen sisäpiikaksi, niin olisi heillä itsellään ehkä ollut parempi olla. Mutta korpi olisi jäänyt koskematta ja edistyksen etuvartijatyo tekemättä.

Näinä aikoina, kun ruis heilimöi ja ohra tekee tähkää pelloillamme, muistakaamme näitä ensimmäisen uudisasutuksen uhreja.

Emme voi heille muistopatsaita pystyttää, sillä heitä on tuhansia, ja heidän nimiänsä emme tunne.

(Lastuja I)

VILHELMIINA VÄISÄNEN

Vilhelmiina Väisänen oli matkalla Helsingistä sukulaistensa luomaalle. Näin hänen nimensä hänen matkakapineistaan ja muu selveni minulle vähitellen matkan varrella.

Hän oli laittautunut vaunuun oikein leveästi ja mukavasti niinkuin reslarekeen, joka on tullut häntä noutamaan, vallannut kaksi penkkiä, sen, jolla istui, ja sen, joka oli vastapäätä. En sano sitä siksi, että hän olisi sen kautta ketään häirinnyt. Vaunu oli pitkän matkan taa menävä ja meitä oli siinä vain muutamia, joilla oli yhtä runsaasti tilaa kuin hänelläkin. Jokaiselta matkustajalta, joka kulki vaunun läpi, pyysi hän sitäpaitsi silmin ja kasvoniilmein kuin anteeksi, että hän tässä näin

rehentelee ... ne on hänen nämä kamsut, mutta kyllä hän ne ... kyllä tässä sopu sijaa antaa, - mutta kun ei kulkija pysähtynytäkään vaunuun, hymyili hän kuin kiitokseksi ja virkkoi puoleksi meille, puoleksi itselleen:

- Eipä se tullutkaan, hyväpä, ettei tullutkaan, niin sovitaan tässä paremmin.

Olin tullut eräältä sivuasemalta junaan, ja nähtävästi oli hänen suurin puuhansa tavarain järjestämisessä jo suoritettu. Mutta minä saatoin elävästi mielessäni kuvailla kaikki ne kohtaukset, jotka oli esitetty ennen junaan tuloa ja sitten junassa. Minä näen ajurin odottavan kadulla porttihalvin edessä. Naapurin palvelustyttö vartioi katukäytävälle asetettua tavararöykkiötä, sillä aikaa kun Vilhelmiina toisen tuttavalla avulla kantaa toisia alas viidennestä kerroksesta. Kaikki eivät mahdu rattaille. "Tuo sinä, Manta, tämä hattuasuki ja tämä parasolli ... tai ei, ota sinä tämä pelarkoonia, ei sillä väliä, jos jääkin." Ja tavarainsa suojassa itse istuen niin täpärällä, että on joka kadunkulmassa huiskahtaa ulos, ajaa hän asemalle, kiirehtien kuskia, joka suuri kirstu jalkain alla kōnöttää epämukavassa asennossa polvet koukussa leuan tasalla. - "Kun ei vain myöhästyttäisi!"

Mutta siitä ei ole pelkoa. Puoli tuntia ennen junan lähtöä istuu hän jo vaunussa, iso kirstu ja pelarkoonia ovat pakaasissa ja kaikki muut tässä edessä, vieressä, pään päällä, kummallakin puolella ja istuimen alla. Siinä on myttyjä, rasioita, eväitä, kukkasia, jotka on saatu saatamaan tulleilta ystävättäriltä, tyynyjä, saaleja, laukkuja, mutta näkyvimpänä, ihanimpana kaikkia muita uusi kapsäkki, jonka kyljestä kiiltävässä messinkilaatassa seisoo kaiverretuin kirjaimin: "Vilhelmiina Väisänen Helsingfors".

Hän istuu nyt vihdoinkin järjestetyn omaisuutensa keskellä, varustettuna vuorokauden matkalle, puettuna lähinnä parhaimpaan pukuunsa - parhaat ja harvinaisimmat kalleudet ovat nähtävästi noissa rasioissa ja tuossa matkalaukussa, joita hän tuostaan raottaa, avaa, järjestää ja kohentelee, Luulet hänen jo rauhoittuneen, luulet, että ne istuvat siellä säiliössään yhtä tyytyväisinä kuin hän itsekin, nojatessaan tuohon vaunun nurkkaan ja ummistaen hetkeksi silmiään - ollaan näet yöjunassa - kun hän yht'äkkiä säpsähtää - junan vihellyksestä tai pysäyksestä tai ilmankin, - näyttää muistavan jotain - tulikohan se mukaan? - eihän vain rutistune! - paninkohan sen laukkuun vai myttyyn vai kapsäkkiin? - eihän vain pudonne parasolli! - ja kaivelu ja selailu alkaa uudelleen, selailu rakkaiden tavarain, jotka ovat näkyvä tulos vuosien vaivoista ja joita hän nyt vie kuin voittaja saaliitaan riemukulussa kotikylään todistamaan siitä, ettei hän ole aikaansa turhaan kuluttanut. Vihdoin hän rauhoittuu, laittaa itselleen mukavan päänaluksen, luo vielä viimeisen silmäyksen kapineihin, haukottelee tuimasti, kyhnähtää kyljelleen ja nukkuu samassa.

Minä kun en saa nukutuksi, näen tuossa hänen tasapohjaisten jalkainsa; joissa on "tyykikengät", hervottomina nytkähtelevän junan liikkeen mukaan; ne nytkähtelevät siinä koko yön ja sekaantuvat vielä uuneenikin, kun vihdoinkin olen suurella vaivalla saanut sen päästä kiinni.

Kun herään aamulla, on Vilhelmiina jo noussut ja on taas täydessä touhussa tavarainsa kanssa. Hänellä on yllään uusi hame ja uusi röijy, jotka hän jossain salaisessa paikassa on vaihtanut vanhoihin. Hän viimeistelee niitä parhaillaan, harjailee ensin hamettaan ja silittelee huolestuneesti sen ryppyjä - se on ruskean viheriää paramattaa - ja ottaa sitten esille yläpuolen ruumistaan, jonka ympärillä, korsetin päällä, istuu tiukka röijy, sinisestä kankaasta tehty, puhvihihoineen, joiden väliin pää uppoaa korvia myöten. Hän harjaa sitä edestä ja takaa ja kummaltakin kupeelta, hiukan kellahtaneiden kainaloidenkin alta, niin kauas kuin lyhyet korsetin varassa olevat kädet kuontuvat, jolloin kellon vitjat korkean rinnan päällä kauniisti helkkyvät. Erityisestä rasiasta lehahtaa esiin viheriä kaularöyhelö, joka suurella rintasoljella kiinnitetään leuan alle kuin lehdeksi marjan punottavien poskien alle. Kapsäkistä, jonka lukko ja soljet somasti soivat, nousee suurella varovaisuudella uuden uutukainen saketti harmaasta verasta, silkillä sisustettu ja leikattu uusimpaan kuosiin ja keveällä pyrstöllä kaunistettu. Lasi-putkiin pistetyt kukkaskimput kiinnitetään saketin pieluksiin, kaksi kummallekin puolelle. Hansikkaat, ruskeat trikoohansikkaat, saadaan vaivalla suurella, mutta mieluisella sujumaan käsiin. Parasolli otetaan alas hyllyltä, vapautetaan tupestaan ja avataan varovasti, jolloin kasvoissa on ilme kuin olisi pelko, että se räjähtää. Vaan ei se räjähdä, napsahtaa vain ja helähtää hiukan kuin rumpu, ehyt on, ei ole mistään revennyt, laskee taas siipensä suppuun ja asetuu viereen odottamaan aikaansa. Käsilaukussa ovat huivit, ne kaksi, joista voi olla tällaisessa tilaisuudessa kysymys: se ruskea silkinen, pitkärimsuinen ja se valkoinen harsohuivi. Kummanko ottaisi? Moneen kertaan antaa pieni pyöreä peili neuvojaan myötä ja vastaan, taistelu on kauan ratkaisematta. Silkkihuivi on upeampi, mutta harsohuivi nuorentaa - ja voittaa.

Tuskin tuntisin häntä, jos en tietäisi. Kaikki on uutta, paitsi kasvot, nuo punakat ja terveet, vaikka jo vähän rypistyneet, ja silmät, nuo haalean siniset ja ymmärtäväiset, jotka eivät vaihda väriään eivätkä muuta ilmettään, vaikka kaikki muu muuttuisikin.

Hän istuu siinä nyt valmiina astumaan ulos vaunusta, niin pian kuin juna pysähtyy kotiasemalle. Ollaan eteläpuolella Mikkeliä, ja hän kysyy konduktööriltä, milloinka tullaan Suonenjoelle.

- Klo 12 ja 50, sanoo konduktööri.

- Jos konduktööri on hyvä ja sanoo tykö sitten.

Kello on vasta seitsemän, ja minulla on siis vielä runsaasti aikaa nauttiakseni matkatoverini seurasta. Muut ovat tippuneet tielle ja me olemme kahden vaunussa. Yhä suuremmalla tarkkuudella ja mielenkiinnolla olen seurannut hänen pukeutumistaan, ja sitä tehdessään on hän

tietämättään esittänyt minulle elämänsä, selittävillä kuvilla kaunistetun kertomuksen vaiheistaan. Jokainen noista vaatekappaleista on virstapatsas hänen elämänsä taipaleella, ja jokaiseen niistä liittyy muisto kuljetusta matkasta. Semmoinen hän nyt on, mutta semmoinen ei hän ollut silloin, kun taipaleensa aloitti.

Tuo röijy se oli - oli hänelle, niinkuin niin monelle muullekin - ensimmäinen ero mökin tytön entisyydestä, karkoittaessaan jo ensimmäisessä palvelupaikassa pappilassa suorana nutun. Pappilasta siirtyi Miina nuoren herrasväen kanssa Helsinkiin, ja pitkä, suora toppanuttu, lämmin ja suojaisa, jota oli talkoolla kotikylän tyttöjen kanssa tehty ja öitä sen kanssa valvottu, vaihtui ostosakettiin, joka istui selästä kuin valettu ja teki hameen liikkeen edestäpäin niin herrasmaiseksi, mutta joka oli kylmä ja hatara. Villavanttuut, äitivanhan kutomat, ja villahuivi, venäläiseltä ostettu... säälivästi hymähti Miina, joka kerta kun ne muisti vetäessään käsiinsä trikoohansikkaita ja kiinnittäessään kaulansa alle harsoista huivia, ensimmäisen vuosipalkkansa säästöillä hankituita. Päivänvarjo ja rintaröyhelö olivat hänen hauskimmat muistonsa, sillä vuosia oli kulunut, ennenkuin ne oli uskaltanut ostaa ja tosi tarpeen vuoksi tarpeettomina pukuunsa lisätä. Vasta sitten kun siinä uudessa hienossa herrasväessä palkka kohosi kahteentoista markkaan kahdeksasta ja pääsi kyökkipuolelta lasten päälle ja niiden kanssa oli Esplanaatissa käveltävä, täytyi ne ostaa, täytyi herrasväenkin vuoksi, ettei tarvitsisi hänen tähtensä kenenkään hävetä. Ja niihin liittyi muistoja soitoista Kappelin edustalla keväisinä iltoina ja sunnuntaikävelyistä Seurasaarella - sen nuoren herran kanssa, joka tarjosi teetä ja kahvia ja makeisia ja olisi viiniäkin tarjonnut... mutta silloin oli täytyntä tehdä ero, sillä se oli herra eikä vertainen, eikä sillä tainnut olla aikomuksetkaan oikeat. Toisellahan oli, sillä Sörnäisten pojalla, ja sormuksia vailla jo oltiin alulla, mutta se joi ja siihen se jäi. Jääköön! Eipä hän heistä, kaupungin pojista.

Eikä Miina siitä pitäen muusta huoli, kunhan palkat kohoilee ja saa säästöä tehneeksi. Hän on niitä, jotka eivät pelkää vanhenevansa ja jotka kyllä tietävät kelpaavansa. Aina niitä on ottavia, kun on mitä antaa. Miina on tehnyt säästöä, on koonnut vaatteita, varsinkin vaatteita, pitovaatteita, pyhävaatteita, sänkyvaatteitakin. Olisi hyvänkin talon tytären aitan täysi, kun oikein orrelle levitteleisi - entisellä mökin tyttöllä. Kahdella tyhjällä kädellä läksi, nyt on kirstut ja kapsakit niin monet, ettei auttamatta junasta pääse, on hopeitakin vähän ja kultakello ja saattaapa olla sormuksetkin, kaikki nämä siinä viimeisessä palvelupaikassa, sen yksinäisen vanhan herran luona hankituita, jolta on palkkaa juossut kaksikymmentä markkaa kuussa ja tämä kultakello kunnialahjaksi kymmenen vuoden uskollisesta palveluksesta.

Miina oli istunut jonkun aikaa hiljaa, silloin tällöin vilkaisten ylös hyllylle, jossa silmät ovat sattuneet ruskeaan rasiaan, ja joskus katsah-taen minuunkin, joka tuijotan häneen ja tarkastan häntä. Hän käy yhä levottomammaksi, päästää huivin irti, sitoo sen taas, koettaa katsoa

itsepintaisesti ulos ikkunasta, mutta kun vaunut retkahtavat vekselissä ja rasia liikahuttaa - vai näyttikö se vain siltä - täytyy se ottaa alas, täytyy avata ...

Kun palaan junaan Mikkelin asemalta, näen minä, että rasiasta on ilmestynyt hattu, isoilla ruusuilla koristeltu komea olkihattu, kehittynyt siihen kuin perhonen kotelostaan, asettunut paksun tukevan palmikopyörylän päälle, jossa se nyt istuu kuin oudoksuen asemaansa, pyrkien kuin pelästyneenä lentoon lähtemään. Mutta sen on turha pyrkiä, se on lujasti kytketty leuan alle silkkisillä kahleilla ja vartijan kasvoista loistaa hämillinen tyytyväisyys onnellisesta saaliista.

Ei ole epäilemistäkään siitä, että se on Miinan ensimmäinen hattu, otettu ensi kertaa päälle matkalla kotipuoleen sydänmaalle. Se on viimeinen ylellisyys, sinetti, leima, lippu linnan harjalla, oman rakentamansa linnan, jossa nuo muut tavarat olivat kuin vallitukset, vuosien kuluessa hiljalleen yhä korkeammalle kohotetut.

Saattavat kotikylässä ehkä oudoksua, sanovat kirkkomäellä katselijat hänen ylpistyneen, entisen mökin tytön ... vaan niistäpä hän vähät välittää eikä ole tarviskaan ... on hän yhtä hyvä kuin joku toinenkin, ja jos ei Pielaveden pojille passaa, niin palaa syksyllä takaisin, kun tulee herra ulkomaalta terveyttään hoitamasta, ja on yhtä hyvä olla sielläkin. Pidän häntä päässäni ja jätän poisikin, jos on itsestäni niin päin parempi. Ja vaikka en kirkonmällä pitäisikään, niin pidän junassa ja pidän vielä laivallakin, senpähän sitten muun näkee kirkonkylän rantaan tullessa ...

Vilhelmiina vakaantui vakaantumistaan ja istui varmempana näissä täysissä tamineissaan kaikkien kalleuksiensa keskellä, odotti junan tuloa Suomenjoen asemalle ja ajatteli kaikkea tätä mielessään - olen varma siitä, että hän sitä ajatteli.

Haapakoskelta tuli pari tehtaan työmiestä vaunuun. Heillä oli vasta sytytetty sikarit hampaissaan ja olivat hiukan maistaneet.

- Täällä ei saa polttaa! sanoi toinen huomattessaan, että vaunussa oli tupakanpolto kielletty.

- Strunt ... äi se mittä ... vi röka bara!

- Etkös näe, että siellä on rouvasihminen ...

- Hva fan! Inte fins här några fruntimmer.

- On se ... siellä istuu yks rouvasihminen ... sillä on hattukin päässä.

- Ja, min sann, du har rätt.

Minä kuulen sen, minä näen sen hänen kasvoistaan, hänen silmissään on kostea kiilto ... Se on ihana hetki hänen elämässään, ehkä ihanin kaikista ... hän ei voi pidättäytyä ... tuntee tarpeen palkita osoitettua luottamusta, ja hän virkkaa:

- Herrana vara para kuu o röökka - inte te siniera ... inte alls ...

- Tack så mycke' ... det var förbannadt fint af fruntimret ...

Hän pitää hatun päässänsä! Pitää sen laivassa ja kirkkorannassa ja kirkonmälläkin ... on se hänen päässänsä yhtä hyvä kuin kenenkä muunkin.

Ja hänen kasvoistaan loistaa niin suurta onnea ja tyytyväisyyttä ja kiitollisuutta kaikista Luojan vähistä lahjoista, jotka ovat hänen osakseen tulleet, että on minunkin oikein hyvä ollakseni ...

(Lastuja IV)

SASU PUNANEN

Luonnonlahjat ovat epäluokiset ja sen tähden niistä lieneekin jokainen saanut oman osansa. Tavallisesti kyllä puhutaan lahjakkaita ja lahjattomista ihmisistä, mutta se tulee kai siitä, ettei kaikkia ihmisiä saada nähdä heidän oikeassa ympäristössään. Mutta anna heidän kunkin päästä omalle alalleen, niin näet, mihin heistä mikin kelpaa. Luulit häntä aivan mitättömäksi mieheksi ja yht'äkkiä saattaa hän esiintyä lajinsa täydellisimpänä.

Sasu Punasesta olin aina luullut, ettei hän ole mitään. Lihava, laiska, unelias, harvapuheinen, ei mitään harrastuksia, ei mitään innostusta. Hän luki papiksi, apulaispapiksi, olisi voinut sanoa siihen nähden, miten korkealle hän näytti päämaalinsa asettavan. En löytänyt hänestä mitään erikoista taipumusta, en ainoatakaan alkuperäistä ajatusta enkä perittyä intohimoa, josta ainakaan minä olisin mitään tiennyt, vaikka asuttiin samassa talossa, seinä väliä - ellei lukisi niiksi sitä, että hän piti nukkumisesta ja että joskus varta vasten meni Kämppiin syömään pihviä. Mutta muuten ei mitään merkkiä, millä hän olisi osoittanut olevansa "oma itsensä" eli, niin kuin sitä siihen aikaan olisi sanottu, kun norjalaiset kirjailijat vielä olivat muodissa: "vaere sig selv".

- Ei mitään - ennen kuin hän yht'äkkiä ilmestyi eteeni kaikkine lahjoineen.

- Lähdetään kylpemään, sanoi hän minulle eräänä iltana.

- Enpä minä nyt ... olin aikonut mennä Suomalaiseen Teatteriin.

- Mitä varten teatteriin?

- Siellä on tänään premieeri.

- Ennätät sinä nähdä sen premieerin vastakertanakin ... tule pois, minä pistouvaan issikankin, jos lähdet.

Oli ensimmäinen rekikeli, minä olen intohimoinen ajurillajaja, ja niin lähdettiin saunaan ja jätettiin premieeri - toiseen kertaan.

Suomalaiset ovat keksineet saunan, sanotaan - ainoa keksintö muuten, mikä lienee heidän omansa; samoin kuin samovaarin sanotaan olevan ainoa koje, minkä venäläiset ovat itse keksineet. Sen tähden tämä kansa osaa kylpeä paremmin kuin mikään muu kansa. Ja sen tähden on tämän kansan keskuudessa myöskin parhaimmat kylpijät, etevimmät löylytaiteilijat. Mutta en ole niidenkään joukossa vielä tavannut toista

sellaista kylpijää kuin hän, tämä Sasu Punanen. Hän on etevän rotunsa kaikista etevin, hän on kaikkien saunaniekkain saunaniekka.

- On suuri epäkohta, ettei ole höyrykaappia ja löylysaunaa samassa yhteydessä, sanoi hän, kun olimme ostaneet piletit - ensimmäinen kerta muuten, kun kuulin häneltä jotakin arvostelua olevista oloista. - Onko Miinan sauna vapaa? huusi hän sitten käytävän perillä.

Miinan sauna oli vapaa, ja sinne astuessamme selitti hän minulle, että hän ei huoli muista kylvettäjästä ... ennen vaikka odottaa tunnin vuoroaan.

- Ottaako herrat ammetta vai suihkua saunan päälle?

- Pitäisihän Miinan tietää, että minä otan sekä ammetta että suihkua.

- Ja vastoja kanssa?

- Vastoja kanssa, mutta älkää panko niitä vielä hautumaan.

- Älä pidä kiirettä, neuvoi hän minua, kun näki minun kiireesti suikivan vaatteita yltäni. - Saunassa pitää riisuutua verkalleen eikä niin, kuin jos tuossa paikassa olisi puulautuminen päätää suoraa veteen.

Ja hänellä oli kokonainen järjestelmä sitä varten valmiiksi mietittyä.

- Eikä pidä nakata vaatteitaan sekaisin mihin sattuu, mistä niitä sitten on vaikea pukeutua löytää oikealla ajallaan. Minä panen ne aina siihen järjestykseen, että saan ne taas samassa järjestyksessä mukavasti ylleni. Et usko, kuinka suloiselta se tuntuu, kun on kerran saanut kylpeneeksi.

Oli opettavaista nähdä, miten huolellisesti hän tuon tulevan suloi-sen tunteensa varalta itse riisuutui. Ensin otti hän palttoon ja sijoitti sen naulaan; sitten kaulahuivinsa samaan naulaan ja hatun päällimmäiseksi, sillä pää oli peitettävä, ennen kuin paltto otettiin ylle.

- Minkä tähden?

- Sen tähden, että tuntuu hyvältä sillä lailla.

- Kuka sinulle on sen neuvonut?

- Itse minä olen sen siksi miettinyt.

Toiseen naulaan tuli nuttu ja liivit ja niiden seuraksi kaulus ja paita. Housut ja alushousut ripustettiin erikseen kolmanteen naulaan.

Mutta ennen kuin hän niin pitkälle ennätti, istuskeli hän, hieroske-li, hankaili niskaa, olkapäitä, selkää ja kainalon aluksia, kasvot omi-tuisessa naurun ja suurimman tuskan välisessä irvistyksessä.

Viimeksi veti hän sitten jalastaan kengät ja sukat.

- Miina, viekää sukat lämpiämään ... anna sinäkin sukkasi lämpiämään.

Nyt oli hän kokonaan riisuutunut. Mutta ennen saunaan menoaan seisoi hän vielä kauan aikaa peilin edessä ja tarkasteli itseään siinä joka taholta. Ja yhtä pyöreää se muuten oli joka taholta.

On toisia ruumiita, jotka esiintyvät parhaassa valossaan vaate päällä, toisia, jotka pääsevät oikeaan arvoonsa voimistelusalissa.

Sasu Punasen jäsenet ja vartalo olivat sillä tavalla rakennetut, että ne vasta saunassa näyttivät tulevan oikeaan ympäristöön. Jos mieli ymmärtää miehen kauneutta, piti ne nähdä saunan lauteilta lämpimän, kos-tean löylyn sisällä.

Pienenlainen pää, paksu punainen niska, pitkä lihakas selkä, alkua ihmamahaan, leveät lanteet, pyöreät sääret ja tasapohjaiset jalat, ja muuten tanakkaa tekoa, iho sitkeää ja vedenpitävää kuin kengäsnahka.

Ennen kuin hän ryhtyi varsinaisesti löylyä ottamaan, tahtoi hän hi-koilla "kuiviltaan", niin kuin hän sanoi.

Hän heittihe selälleen lauteille ja nosti lyhyet, pölkkyiset jalkansa kattoon kiinni. Mutta katto oli sileä, ja ne luiskahtivat siitä vähän vä-liä alas.

- Pitäisi olla pykälät katossa, tuumaili hän. - Sinulla on paljon pa-rempi, kun on pitemmät sääret. Voisi sen järjestää silläkin tavalla, että olisi nuora niskan taitse jalkapohjiin ... Tämä on saunahetkestä suloisin tämä, kun näin lepäilee ja alkaa hiljalleen hikoilla ... No, nyt saisi alkaa panna vastoja hautumaan. Kun sinä vastakertana käyt saunassa, niin älä anna milloinkaan hautoa vastaasi, ennen kuin olet itse lauteilla ... muuten menee hyvä hukkaan. Se lehvän hyvä haju, se on paras osa koko kylvystä.

Vastan saatuaan ropsii hän sillä muutamia kertoja kinttujaan, ikään kuin sen terää koetellakseen, ja huutaa sitten päättäväisesti:

- Lyökää löylyä!

Saunapiika lyö löylyä.

- Vieläkö?

- Vielä, vielä!

- Siin' on! ... Siin' on!

- Antakaa tulla vain!

- Alkaako tuntua?

- Elä hiidessä, Sasu! ...

- Eihän tämä vielä mitään.

- Hellittäkää, hellittäkää! ... Polttaa, polttaa!

Minun täytyy juosta alas, mutta hän sanoo vain rauhallisesti:

- Miina antaa vähän vielä lämmintä.

Kiukaan kivet sähäjäivät kuin sata sylkevää kissaa, minusta tuntuu kuin ne tuossa tuokiossa karkaisivat terävine kynsineen kimppuuni ja repisivät minut palasiksi. Huoaten ja voivotellen pakenen minä niitä kyykylläni lattialle, mutta hän komentaa ylhäältä katon rajasta:

- Nyt saa Miina tulla kylvettämään!

Ensin jalkapohjiin, sitten hartioihin ... nyt selkään ... pohkeihin ... taas takaisin jalkapohjiin ... vielä vähän ... vielä vähän ... ääh! ... Lyö nyt! Kovemmin! Kovemmin! Etkö sinä jaksa hutkia!

- Ihanhan te poltatte itsenne ja minut.

- Eihän tämä vielä mitään ... mitenkäs Miina sitten helvetissä!

- (Hän laskee vielä leikkiä, pakana!) - Eihän tämä vielä mitään miehen löylyksi ... Miina käy vielä terästävässä.

Käsikurkalta heittää Miina-parka, silmiään verjellen, vielä kaksi kipallista uuniin. Kiuas kiljuu, ulisee, siellä on sata uutta kissaa sä-häjämässä, ja parkuen pakenen minä saunakamariin.

- Eihän tätä enää kestä kivetkään halkeamatta, kuulen saunapiian valittavan.

- No, laitahan sitten suihku reilaan.

Hän on kuin nyljetty hylje siinä, missä hän seisoo jäisen suihkun alla. Mutta siitä tulee liian hitaasti ja vähän vettä, piian täytyy täyttää kaksi sankoa, kiivetä lauteille ja valaa ne sieltä hänen niskaansa.

Nyt ovat hänen mielestään enimmät hiet irtautuneet ruumiista, ja hän nousee takaisin lauteille.

- Pesetä sinä itsesi sill'aikaa, kun minä täällä vielä vähän lämmitelen.

- Eikö voisi avata peltiä?

- Älä helvetissä laske lämmintä pellolle ... Jumalan viljaa se on lämminkin, tiemmä.

- Pestäänkö herran pää?

- Pestään.

- Odotahan vähän, Ville ... menkää, Miina, noutamaan pullo olutta ... janottaa vähän ... että pääsisi tässä vähän hikoilemisen alkuun.

Istuen lauteitten reunalla juo hän yhdellä siemauksella kaksi lasia ja lahjoittaa loput jalomielisesti saunapiialle.

Sill'aikaa kun minua pestään, loikoo hän siellä liikkumatonna ja puhaltaa silloin tällöin pitkän, mahtavan päristyksen sieraimistaan. Mitä hän miettineekään, mutta nerolta hän minusta tuntuu omaan itseeni verraten, jättiläisnerolta kaikkien saunanerojen joukossa. Jos oli suomalaisilla saunajumala, jos oli heillä löylynhaltija, jota palvelivat, niin tuommoinen mahtoi hän olla.

- Vai on siellä premieeri tänään Suomalaisessa Teatterissa? - Ja hetken kuluttua:

- Mutta se se on mainio näytös siinä Minna Canth'in "Murtovarkaudessa" se saunanäytös.

Kun minä olen istunut ammeeseen huuhtoutumaan, laskeutuu hän vihdoin viimeinkin pestäväksi.

On nautinto nähdä hänet pesupenkillä. Hän on nyt niin pehmennyt, että hän valuu kuin taikina siihen kiinni, niin kuin tahdoton taikina, jota saunoittaja saa leipoa, alustaa ja pyöritellä mukaisesti. Kuta kauemmin se häntä pyörittelee, hankailee ja muokkailee, sitä onnellisemmalta hän näyttää. Kuta kiihkeämmin se häntä saippuoi, höylää ja hieroo, sitä autuaallisemmiksi käyvät hänen asentonsa.

- Jos Miina vielä vähäisen vetelee paljaalla kädellä selkäpiitä pitkin.

Minä olen jo aikoja sitten saanut lakanani, mennyt saunakamariin, kuivaillut ja olen jo puoleksi pukeutunutkin, kun alkaa kuulua veden läiskettä saunasta.

- Mitä ihmettä se siellä vielä?

Siellä on leveä, punainen möhkäle selkää ja olkapäitä ammeessa. Hänet on pesty, ja hän ottaa parhaillaan puolikylypyä.

- Sata ja viisikymmentä! huokaa saunapiika nääntyneellä äänellä.

Hän saa lakanan hartioilleen, heittäytyy selälleen sänkyyn, peitte-lyttää itsensä huolellisesti, tuottaa puoli pulloa olutta. tyhjentää sen, otattaa tupakat esille palttoonsa taskusta ja vasta sitten, kun hän on saanut paperossinsa sytytetyksi, huokaa hän, vähän alakuloisesti:

- Huhhuh! Kylläpä tuntuu hyvältä.

En malttanut jäädä häntä odottamaan, eikä hän minua kiellettykään. Menin Kämppiin. Tunnin kuluttua ilmaantuu hän sinne posket kiiltävänä ja pingallaan ja tukka kauniisti jakaukselle kammattuna.

Tyynesti istuu hän viereeni, ja ystävällisesti, silmät vähän laimeina, virkkaa minulle Sasu Puunanen:

- Minkä tähden läksit sinä kesken pois saunasta ... minä toki otin vielä höyrykaappiakin kylvyn päälle.

(Lastuja II)

MINNA CANTH

1844 - 1897

Minna Canth was born in 1844 in Tampere. After finishing the lower secondary school for girls she continued her studies at the teachers' college at Jyväskylä. Her marriage to a lecturer of the same college, J. Canth, interrupted her studies. After the death of her husband Minna Canth supported her family of seven children by running the shop she had inherited from her father. She died at Kuopio in 1897. — Minna Canth first wrote brief descriptions and short stories as well as articles on questions of temperance and women's rights for the newspapers. In 1879 the folk play *Murtovarkaus* (Burglary) was completed. The hard years of struggle and development in supporting her large family, however, only matured her both as an artist and a human being. Among the most significant works of this period are the plays *Työmiehen vaimo* (The Workman's Wife), 1885, and *Kovan onnen lapsia* (Children of Misfortune), 1888, and her short stories "Hanna", 1886, "Köyhää kansaa" (Poor People), 1886, and "Kauppa-Lopo" (Lopo, the Peddler), 1889. Their tone is tendentious and that of a stern propagator. When a new century was entered upon, Canth began to look upon life and its different phenomena more calmly and more deeply. Her last plays *Papin perhe* (The Vicar's Family), 1891, *Sylvi*, 1893, and *Anna-Liisa*, 1895, are among the most noteworthy of her works. — As a writer Minna Canth was a born dramatist. She was a champion of new ideas, and she is the representative of the purest program realism of her time.

KOHTAUS KAUPPATORILLA

(Kauppatori. Taempana vasempaan muutamia kojuja ja pöytiä, täynnä kaikenlaista tavaraa. Myyjiä ja ostajia. Oikeaan poikia, reput kainalossa, heittävät palloa. Perällä Viisunkauppias laulelee ja myy sen ohessa arkkiviisuja ympärillä seisoville, joiden joukossa Liisakin nähdään. Katri ja Laura ostavat vasemmalla kaaliksiä. Etumaisena eräässä kojussa vasemmalla on Vappu myymässä.)

Minna Canth

27

VIISUNKAUPPIAS.

"Istuen ihanassa,
Raikkaassa lehdossa
Nyt Akseli ja Hilda,
Hänen morsiamensa,
Kauniina kesäyönä
He rakkaudesta
Puhuivat muistutellen
Muinaista onneaan."

"Ja ikävä ja hauska
Se yö oli Hildalle,
Hän armastansa lempi
Ja nojas rinnalle,
Hän suruissansa laului
Ja huolin huokaili:
Hyvästi, kauniit lehdot,
Hyvästi, armaani!"

JOHANNA (tulee oikealta, pysähtyy epävakaisena; katselee vuoroin rahaa kädessään, vuoroin myyjiä; erikseen). Yksi ainoa markka! Ei penniäkään enempiä. Eikä tietoa, mistä toista sijaan tulee. (Katselee hetken äänetönnä rahaansa.) Mitä tällä nyt teen? Ostanko maitoa lapselle, vaiko leipää meille kaikille?

(Katri ja Laura tulevat häntä vastaan. Liisa huomaa heidät ja rientää arkkiveisu kädessä ja koppa käsivarrella heidän luokseen.)

KATRI. No, vielä hän se Johannakin elää. Terve, terve! On siitä aikoja kulunut, kun sinun viimeksi näin.

LAURA. Kuinka sinä olet hirmuisesti muuttunut. Ja vuosi on vasta kulunut siitä, kun häitäsivät vietimme. Ei sinua tuntisi enää samaksi ihmiseksikään.

JOHANNA. Makasin ensin kauan aikaa sairaana ja sitten on taas pieni poikani ollut kipeänä. Kun kaiket yöt saa valvoa kätkyen ääressä, niin kyllä kasvot kalpenevat.

LIISA. Vai niin, vai on sinulla jo poika. En minä ole tiennytkään. No, ei tässä maailmassa. Joko hän on vanhakin? Kolmen kuukauden, sanot? Ja kenenkä näköinen? Onko hän äitiinsä vai isäänsä? Minäpä tullen häntä katsomaan jonakuna päivänä. Vai on sinulla poika!

JOHANNA. Hän on niin hento ja kivulias, lapsi raukka. Ehkä Her-ra hänen piinkin korjaa.

KATRI. Ei siihen ole taikaa. Kivuliaisista lapsista usein tulee ihan terveitä, kun niitä vaan hoidetaan. Kyllä oli meidänkin Iigori pienenä niin laiha ja huono, ettei suinkaan olisi luullut hänestä kalua saatavan. Mutta annas, kun rouva rupesi syöttämään pojalle munia ja hakattua tuoretta raavaan lihaa, niin heti se alkoi kasvaa ja lihoa oikein silmissä.

Näkisitte vaan kuinka riski ja terve hän nyt on. Posketkin niin punaiset ja paksut, että niitä ilokseen katselee.

LAURA. Meidän Eveliinaa taas pidettiin mallashauteissa. Pantiin koko kappa maltaita aina kerrallaan korvoon. Koetapas sinäkin, Johanna, sitä keinoa.

JOHANNA (hymyillen). Munia, lihaa, maltaita! Kyllä kuulee, että te palvelette herrasväessä. Ei noita kaikkia meikäläisten varoilla osteta.

LAURA. No, hyvänen aika! Kaksi nuorta tervettä ihmistä ja yksi ainoa lapsi. Totta nyt tuolle jaksaisi hankkia vaikka mitä. Eikä ne semmoiset mallashauteet sitä pait' koko maailmaa maksa. Mutta sinä olet vaan niin tarkka, Johanna, siinä koko asia.

LIISA. Olihan sinulla omia rahoja pankissa, osta niillä.

KATRI. Niin, tosiaankin. Omia rahoja on ihmisellä, ettei tarvitse mieheltäänkään joka ropoa rukoilla, ja yhtäkaikki kehtaa varojen vähyttä syyttää. Kuka olisi ennen aikaan uskonut sinusta noin ahnasta tulevan.

LIISA. Mikä sinun on, Johanna? Oletko sairas?

JOHANNA. Ei - en minä sairas ole. Välistä vaan ottaa niin pahasti sydäimestä.

KATRI. Ai, ai. Sinä näytät kovin huonolta. Jaksatko kävellä, vai tulenko sinua taluttamaan? Ethän vaan kaadu?

JOHANNA. Ei, anna minun olla. Kyllä* se ohitse menee. Hyvästi nyt tällä kertaa, tytöt. Hyvästi, Liisa! Tule sitten joskus katsomaan poikaani, koska mielesi tekee.

LIISA. Hyvästi, hyvästi. Kyllä minä tulen. Kuules, Johanna, vielä kun kysyn. Miltä sinusta nyt tuntuu miehelässä olo? Eikö se ole vähän hauskaa sentään?

JOHANNA. Elä kaikkea kysele. Saat kai sen itsekin aikanaan kokea, lapsi parka. (Menee jonkin verran vasempaan, pysähtyy ja puhuu erikseen.) Omia rahoja pankissa! Omia rahoja? Niin, olinhan ne rehellisesti saanut kokoon kymmenvuotisessa palveluksessani. Mutta, hyvä Jumala, olivatko ne sittenkään omiani? (Menee Vapun luokse.)

KATRI (katselee Johannan jälkeen). Mikä tuota vaimoa vaivannee? Ei hän ole oikealla jäljellä, muistakaa minun sanoneeni.

LAURA. Kuka hänen tietää. Minä en ole voinut kärsiä koko ihmistä enää sen jälkeen, kun hän niin tyhmästi käyttäytyi häissänsä. Vieläkö aiotte viipyä täällä? Minun ainakin täytyy lähteä.

KATRI. Minun myös. Ei ole hyvä vitkastella, kun on toisen leivässä.

LIISA (katsoo koppaansa). Voi Taavetti! Enhän minä vielä ole saanutkaan tarpeitani. Mahtaa roudalla taas olla tortut lämpiminä, kun kotia pääsen.

(Liisa perälle ostoksia tekemään, Laura ja Katri oikeaan.)

VAPPU. Niinkuin sanoin, Johanna hyvä, nauloittain ei kannata myydä leipää nyt alle kahdentoista pennin, kun jauhot ovat niin kallista. Mutta jos koko leiviskän ostat, saat pikkuisen huokeammalla. (Risto ja Toppo ilmestyvät perälle.)

JOHANNA. En voi. Minulla ei tällä kertaa ole rahaa kuin yksi markka ja täytyy ostaa vähän maitoakin lapselle.

VAPPU. Tuolla tulee miehesi; ehkä saat häneltä lisää.

JOHANNA (säpsähtää, kätkee kätensä esiliinan alle ja väistyy jonkin verran syrjään).

RISTO. Niin, mitäs nyt teemme, Toppo? Ryyppy pitäisi saada näin aamutuimaan, eikä ole rahaa. (Vetää taskunsa nurin.) Ei niin penniä. Toinen tasku tyhjä, toisessa ei mitään. Sano, velikulka, mikä tulee meille neuvoksi.

TOPPO. Näetkö vaimoasi?

RISTO. Johanna? Onko hän täällä? No hiis, eukko ei ole tyhjin käsin torille tullut.

TOPPO (hyräilee). "Heijuu, ajunttanpoo. Nostakaa ylös, laskekaa jo." Vaimolla rahaa, miehellä ei. Muistatkos vielä, mitä sinulle häissäsi sanoin? "Rahat ovat minun, niitä et tuhlaakaan niin juuri kuin itse tahdot." Kävikö toteen?

RISTO. No, ei käynyt, ole siitä vissi. Vai "rahat ovat minun". Oho toki! Elä usko, rakas sielu, että kissa lentää. Johanna aina pitää neuvonsa ja hankkii itselleen jonkun pennin, mutta sekin kuuluu minulle tykö, niin sanoo laki ja asetus.

TOPPO. Mutta eukkoski, eikö hän ole toista mieltä?

RISTO. Vastoin lakia ja oikeutta maassa? Ehei! Ei sitä niin sentään. "Elä maassa maan tavalla, taikka maasta pois." Näetkös, kuinka hän minua pelkää. Piiloitteleksen ja hiipii pakoon kuin varas juuri. Todistus siitä, että hänellä on rahaa. Malta vähäisen, Toppo, koht'-sillään saamme ryypyt. (Rientää Johannan luokse.)

TOPPO. Jokohan tuo tottakin onnistuu. En minä vaan vaimon sijassa -

RISTO. Johanna, odota, elä mene. Kuule onko sinulla yhtään rahaa?

JOHANNA. Kuinka niin?

RISTO. Minä olisin tarvinnut. Anna tänne, eläkä tee verukkeita, näenhän sen silmistäsikin, että sinulla on.

JOHANNA. On yksi ainoa markka, jonka ikään sain kutomapalkkaa kahdesta sukparista. En minä voi antaa sitä sinulle, Risto. Se täytyy panna ruokaan, sillä lapsi itkee kotona nälissään.

RISTO. Joko sinä taas intät vastaan, vaikka hyvin tiedät, ettei se mihinkään auta. Tuo nyt vaan kauniisti raha tänne, niin pääset vähemmällä vaivalla. Saat sinä aina toista sen verran kuin lapsen ruokaan tarvitset.

JOHANNA. Kolme vuorokautta meni minulta ummelleen noita sukua kutoessani. Ennenkuin toisen markan ansaitsen, on lapsi kuollut

nälkään. Enkä minäkään enää kykene työhön, ellen saa leipää. Moneen päivään en ole syönyt muuta kuin suolavettä ja perunoita. Lapsi kun sitten vielä imee tyhjää rintaa, niin onko ihme, että voimat menevät. Tuskin enää pystyssä pysyn.

RISTO. Kehtaat vielä valittaa. Eikö se ole oma syysi. Olisit mennyt sepältä lainaamaan, niinkuin tuhannen kertaa olen sanonut. Hän sinulta ei kumminkaan mitään kieltäisi.

JOHANNA. Enhän voi millään tavalla mennä velkaa tekemään, kun tiedän, etten sitä koskaan saisi maksetuksi. Koetan sitten enemminkin hankkia jollakin muulla keinolla taikka tulla ilman toimeen.

RISTO. Tee kuin tahdot, mutta syytä myöskin itseäsi, jos puutetta kärsit. Ja vedä jo välehen roposi esiin. Toppo tuolla nauraa, kun näin kauan saan sinua rukoilla.

JOHANNA. En minä anna rahaani, en vaikka mikä olisi. Kuinka sinä julkeatkaan sitä minulta tahtoa. Eikö siinä kyllin, että olet juonut ja tuhannut kaikki entiset säästöni, vieläkö sinun lisäksi pitää penni penniltä ryöstää minulta pienet ansionikin. Sinulla ei ole omaatuntoa, ei hiventäkään. Onko tuo enää laitaa, ettei mies huoli käydä työssä enää ollenkaan, juo yaan ja hurraa päivät päätään, siksi kun saa kaikki hävitetyksi, mitä vaimo on koonnut. Ajattele sentään vähän, mikä meille tulee eteen. Nyt olemme jo niin hyvin kuin maantiellä, eikä ole vielä kulunut kuin vuosi siitä, kun yhteen menimme. Keppikerjäläisiä meistä tulee tuossa paikassa, ei auta mikään.

RISTO. Oletkos huutamatta siinä. Kaiken näköisiä. Kun rupeaa pauhaamaan keskellä toria aivan kuin hullu. Etkö sinä vähän häpeä. Ihmisetkin sinuun katsovat kuin kummaan.

JOHANNA (itkien). Minkä sille taidan, kun olen näin onnettomaan tilaan joutunut. En suinkaan minä itsestäni välittäisi, mutta lapsi raukka kun saa kärsiä ja ihan nälkään nääntyä.

RISTO. Niin, itke siinä nyt vielä ja ruikuttele. Hyvästäkin asiasta kuin yhdestä markasta. Luulisin olevan jo hengen hädän.

JOHANNA. Yhdestä markasta! Onko tämä sitten ensi kerran, kun minulta vältäväkisin otat hiellä ja vaivalla ansaitut pennini. Puhumattakaan niistä, mitkä olin kerännyt ennen naimistani.

RISTO. Vai myötäjaisistäsä sinä tässä vielä rupeat ylpeilemään. Mokomastakin summasta kuin kuusisataa markkaa. Moni vaimo on tuonut tuhansia ja kymmeniä tuhansia miehelleen eikä niistä sentään pitkiä puheita pidä. Olet sinä se kapine, olet jo vaan.

JOHANNA. Ensi kerran niistä mainitsin ja olkoon viimeinen myöskin. En tiedä, kuinka tuo pääsi suustani. Kun mieli on katkera, tulee ihminen sanoneeksi paljon semmoista, jota ei tahtoisikaan.

RISTO. Niin, olkoon nyt; mutta tuo raha hyvällä jo tänne, taikka minä käsken poliisia tuolta avukseni. Näytetään, saadaanko eukkoa tottelemaan, vai ei. No, kuinka käy? Joko minä huudan? Hei, po-

JOHANNA. Ei, elä käske, tuossa on. Ottaisit henkeni samalla, että pääsisin tästä kurjuudesta.

RISTO. "Tästä kurjuudesta?" Mikähän sinulla on hätänä siinä. Mene edes kotia tillittelemään, ettet joudu vielä koko kaupungin pilkaksi. (Mene Topon luokse.)

TOPPO. Noo, tuliko rahaa?

RISTO. Mikäs siinä oli. Näetkös tuota?

TOPPO. Hei, pullon hinta. Nytpä meidän kelpaa.

RISTO. Eukko minua vaan harmittaa. Kun pani semmoista tinkaakaan, että pois tieltä.

TOPPO. Jo minä arvasin. Mutta "ole mies, kärsi kaikki". Onhan jo virsikirjassakin sanottu, että miehen pitää usein vaimonsa heikkoutta kärsimän. Ne, näet, kun ovat noita maailman hentoja astioita.

RISTO. Lähdemmekö sitten anniskeluun, vai kuinka?

TOPPO. Tietysti. Sinne menemme ja elämme taas niinkuin herat vaan tämän päivää. (Laskee kätensä Riston kaulaan; laulaa.) "Ei saa moittia juomaripoikaa, juomaripoikaa, juomaripoikaa, mies se on paikallansa. Ja mies se on paikallansa" — (Oikeaan.)

VAPPU. Mihinkä sinä jäit, Johanna? Tule pois leivän kauppa tekemään.

JOHANNA. Toisen kerran, Vappu kulta. Nyt ei sovi.

VAPPU. Minkätähden ei? Hintaako moittit?

JOHANNA. Ei, en minä hintaa moiti, mutta tällä erää täytyy jättää ostokset sikseen.

VAPPU. Tulehan kumminkin likemmäksi, minulla olisi vähän muuttakin puhumista. Kuule, etkö sinä tahtois ruveta kangasta kutomaan? Vörskyn rouva pyysi minun tässä tuonoin tiedustelemaan jotakuta luotettavaa ihmistä, joka olisi taitava semmoiseen työhön. Ajattelin kohta sinua, sillä muita en tunne, joiden rehellisyyttä voisin niin taata.

JOHANNA. Voi, kuinka mielelläni otan kankaan kutomista, jos vaan saan. Sehän olisi minulle oikein suureksi avuksi näin tiukkana aikana, sillä aina kankaalla kumminkin enemmän ansaitsee kuin muulla käsityöllä. Joko hän kuinka pian tahtois saada sen kuteille?

VAPPU. Mene kuulemaan. Sano, että minä sinut lähetin. Mutta yksi asia vielä. Jos vaan tahdot, niin saat minulta velaksikin leipää. Tunnenhan sinut sen verran. Maksat sitten kun voit.

JOHANNA. Tuhannen kiitosta! Nyt kun minulle tulee työtä, vain sen ehkä piankin suorittaa.

VAPPU. Kas tässä on puoli leiviskää. Anna minä panen sen tuohon vaatteeseen.

JOHANNA; Jumala palkitkoon sinulle hyvytesi minua kohtaan, Vappu. En taida sinua niin kiittää kaikesta kuin pitäisi. (Sitoo nyyttinsä, jättää hyvästi ja menee vasempaan.)

(Työmiehen vaimo)

TEUVO PAKKALA

1862 - 1925

Teuvo Pakkala was born in Oulu in 1862. After his matriculation examination in 1882 he studied for several terms at the University of Helsinki, but interrupted his studies and took up a practical profession. In the course of his life he worked as a farmer, a journalist, a commercial traveller, and a secondary schoolteacher, living at times as a free-lance writer. He died in 1925. — As a writer Teuvo Pakkala considered himself as belonging to the realistic group, but his description has a strong personal touch and a sensitive emotional mood. In his first works Lapsuuteni muistoja (Remembrances from my Childhood), 1885, and Oulua soutamassa (Rowing Down the Oulu), 1886, he appears an excellent connoisseur of the language of the people and a sharp describer of the reality seen. He experimented with impressionism in his novel Pieni Elämäntarina (A small Life Story), 1903. Of his plays, the popular folk drama, Tukkijoella (On a Log River), 1899, may be mentioned. He achieved actual renown as a writer, however, with his fine descriptions of children, many of which are pearls of psychological fiction in miniature form. Children appear as central characters in the novels Vaaralla (On a Hill), 1891, and Elsa, 1894, as well as the collections of short stories Lapsia (Children), 1895, and Pikku ihmisiä (Little Persons), 1913. In these works Pakkala's prose style is sure and clear; the shaping of the short stories especially has received a classical finish. He has described his small persons with an instinctive understanding, purely and genuinely; even a more general analysis of life finds in them a sensitive and wise expression.

IHME JA KUMMA

Kun Vappu pantiin asialle mille hyvänsä, niin unehutti hän sen. Se oli tietysti sulaa huolimattomuutta. Ja kun ei ankarat nuhteet eikä tukistelemiset auttaneet, niin sai Vapun äiti neuvoja ja kehoituksia kurittamaan ankarasti Vappua. Paha istuu toisissa lapsissa syvemmällä ja sitkeämmässä kuin toisissa, mutta se oli säälimättä kitkettävä pois. SÄÄLIMÄTTÄ! Sillä joka vitsaa säästää, se lastaan vihaa.

Teuvo Pakkala

33

Vappu kävi asioilla ja sai piiskoja. Sen tiesi äiti ja Vappu etukäteen. Niin tapaus juoksi kuin vanhaa latuaan.

Vappu pantiin naapurilta, toiselta puolen katua, lainaamaan kerinpuita. Hän lähti, viipyi hetken aikaa, palasi ja jäi seisomaan äidin eteen, katsoen häneen suurilla sinisillä silmillään.

- Tietysti unehutit! sanoi äiti ja piiskat annettuaan kysyi: Muistatko nyt?

- Muistan. Kurolasta kerinlaudat: äiti lähetti pyytämään, että Kurolan tati olisi hyvä ja lainaisi kerinpuut äidille.

- Siitäpä näkee, että piiskat selvittävät muistiasi.

Mutta äidin sydäntä särki: hyvä Jumala, jos lapsi raukka ei olekaan haluton, vaan on jotenkin puutteellinen? Kuka tietää, kuka ymmärtää, missä on vika?

Äiti koetti helpotukseksi itse toimittaa asioita niin paljon kuin suinkin. Mutta eihän hän kiireiltään aina joutanut. Ja toisekseen, olihan se lapsen opettamista laiskuuteen, huolimattomuuteen.

- Vappu, mene ostamaan 10 pennillä siirappia Työväenkaupasta.

Huone vilisi Vapun silmissä.

Äiti pani rahan Vapun käteen, jonka sitten puristi nyrkiksi, ja ripusti mukiin kahvasta toisen käden koukkusormeen.

- Ala nyt vain pudota rahaa äläkä särje mukia.

Vappu kouristausi kokoon ja liikkuteli jalkojaan kuin olisi lattia polteltu.

- Ei ole kiirettä! sanoi äiti. - Mutta muista asia. Jollet muista, niin tuo palatessasi itse vitsat.

Äiti avasi ikkunan ja huusi vielä kadulle: - Kymmenellä pennillä siirappia!

Vappu äänen kuultuaan pysähtyi kuin köydellä kiskaisten. Enempää kun ei enää kuulunut, lähti hän taas liikkeelle hokien: kymmenellä pennillä siirappia, kymmenellä pennillä siirappia.

Kädet olivat jäykkinä, kun hän toisessa puristi rahaa lujasti nyrkissä ja toista piti koholla varoen mukia. Koko ruumis oli omituisesti väärässä. Ja tajuttomasti katseli hän jalkoihinsa, joita nosteli kuin peläten pieneen kivimuruunkin lankeavansa. Varotukset pudottamasta rahaa, särkemästä mukia, uhka muistamaan asia ja kaikki kiellot ja käskyt olivat kuin tunkeutuneet jäntereihin.

Yht'äkkiä pysähtyi hän ja astui hyvin varoen ja ylästi kuin olisi ollut korkeampikin ja vaarallisempi este kuin kaksi pientä jalkaa, yhtä pienet kuin hänen omansakin. Hän ei niitä jaloiksi tajunnut eikä huomannut miksikään Nikolan Fannia, joka istui katuviereillä. Vasta kun Fanni äänisi, heräsi Vappu kuin unesta. Hän pysähtyi.

Fanni istui siinä sylissänsä nukke, jota rupesi näyttämään Vapulle. Se nukke oli semmoinen, ettei ennen nähty. Se äänisi ja painoi silmänsä umpeen. Se oli ihan kuin oikea, elävä pikku ihminen!

- Saat joskus, kun tulet meille, pitää tätä sylissäsi. Vappu liikkutti jalkojaan ja hoki: kymmenellä pennillä siirappia.

- Saat sinä nyt hetkin, sanoi Fanni. Ja hän tarjosi oikein kiihkeästi Vapulle nukkea syliin aivan kuin luullen, että Vappu ei muuten oikein ymmärrä ihailia sitä, jos ei saa sylissään pitää. Ja häntä itseäänkin halutti nähdä, miltä nukkensa toisen sylissä näyttää.

Hän asetti Vapun kädet niin, että saattoi panna nuken lepäämään käsivarsille, ja sitten syrjästä katseli iloisena ja onnellisena siitä, että tuo nukke, jota Vappu piteli sylissään, oli hänen omansa.

Vapusta oli melkein kuin unta. Siinä käsivarsillaan nukkuvaa nukkea katseli hän suu leveässä hymyssä, silmät kirkkaina, liikkutteli jalkojaan kuin olisi seisonut tulisilla hiilillä. Pää kallellaan hän hellällä, tuuditavalla äänellä, vähän kuin laulun tapaan hoki:

- Kymmenellä pennillä siirappia, kymmenellä pennillä siirappia, kymmenellä pennillä ...

Kun Fanni otti nukkensa ja kutsui häntä tulemaan asialla käytyä heille leikkimään nukeilla, lähti Vappu juoksemaan hiljalleen. Kädet ja ruumis olivat yhä enemmän jännitettynä, ja äänekkäämmin hän hoki asiaansa.

Muutamasta portista syöksyi hänen jälkeensä tyttöjä, jotka takerruttivat hänet keskelleen ja kaikki yhtä aikaa kertoivat hänelle, että he olivat lähdössä Isolan niitylle, jonne oli 3 kilometriä kaupungista. He pääsevät sinne hevosella ja ovat iltaan asti, jolloin taas pääsevät hevosella kotiin. Heillä on eväätkin. Ja siellä on hyvin hauska!

- Tule sinäkin, Vappu!

Vappu pudisti päätään:

- Kymmenellä pennillä siirappia ...

- Ole tuossa hiljaa siirapistasi, kyllähän me sinulle sitten muistutamme!

Ja tytöt alkoivat houkutella Vappua sinne, selittäen, että hän ehtii mukaan, kun käy hyvin joutuin ja muistaa asiansa kerralla.

- Kymmenestä pennistä, joka sinulla on kourassasi, muistat, että sen edestä, neuvoi muuan. - Ja siirapin muistat -

- Siirapin muistat, jatkoi toinen, kun ajattele, mikä on kaikkein makeinta. Tahii muista siirappikaramelliä!

Vappu kun oli jo kaukana menossa, huudettiin hänelle vielä:

- Kymmenellä pennillä siirappia! Juokse kiireesti!

Vappu juoksi, että paljaat pohkiot vilisivät vain. Mutta yht'äkkiä hän hiljensi kulkunsa. Hän säikähti muistaessaan äidin sanoneen, että ei ole kiirettä! Pelotti oikein, että jos kiireesti juostessa olisi langennut, särkenyt mukin, pudottanut rahan ja unehuttanut asian. Kauheaa!

Hänestä tuntui kuin kaikki äidin varoitukset olisivat olleet vähän aikaa uneuksissa. Kädet ja ruumis vetäytyivät taas täyteen jännitykseen. Henkeä vetäessänsäkin hän hoki: kymmenellä pennillä siirappia ...

Ja yhä kiihkoisemmin hän hoki sitä tullessaan puistoon, jonka läpi oli mentävä. Hän oli aikonut mennä toista tietä, mutta tämä aikomus oli juuri tuossa uudestaan jännittyessä unehnut. Sen hän huomasi vasta puistoon tullessaan. Hän painoi alas päänsä mennessään muutaman tuuhean koivun sivu, jossa oli suuri tuulenpesä. Siihen oli joskus asia unehnutun hänen katsellessaan sitä. Hän vain kerran vilkaisi sinne, että onko siellä vielä se, jossa hänestä olisi niin mukava asua ... Puiston läpi juoksevan puron siltaa meni hän ummessa silmin. Sillalta oli hänen usein pitänyt kääntyä takaisin pysähtyessään siihen vain hetkeksi aikaa katsomaan pientä kuohuvaa putousta, jossa oli niin kauniita paikkoja ja jossa aivan kuin olisi eletty ja leikitty ... Hän kuunteli vain, kuuluiko kohinaa. Ja kiireesti hän juoksi loppumatkan puistoa, missä sileä nurmikko, joka oli kuin viheriää samettia puiden välissä, oli niin houkuttelevan näköinen kuvailemaan mielessä kaunista metsää, jossa Peukalo-Liisa asui kukissa ja perhosten selässä matkusti kukasta kukkaan. Hän vilkaisi vain vähän syrjäsilmillä sivuilleen.

Kadulle tultua näkyi jo työväenkaupan kyltti, joka kimalteli auringon paisteessa.

- Kymmenellä pennillä siirappia ...

Hän hoki matalammalla äänellä, ja vaikka ruumis oli entisessä jännityksessä vielä, niin oli hänellä kuitenkin kuin helpompi ja turvallisempi olla. Ja hän uskalsi vähän katsella sivuilleenkin ja ulommaksi eteensä, mutta teki sitä kuin varkein.

Hän huomasi yht'äkkiä edessään korean höyhenen, joka liipotteli ilmassa, juuri hänen silmäinsä tasalla. Se väikkyi siinä yhdessä kohden ja väreili niin kauniisti. Kun se sitten kulkeusi lähemmäksi seinää, niin nousi se samassa hiljalleen seinäviertä räystään tasalle, siitä syösty keskemmäksi katua ja laskeutui, mutta alkoi sitten taas kohota.

Hän seisoi ja kiintyi katsomaan, ruumis jännityksissä ja hokien siirappiansa, mutta ajatukset jo karkutiellä, omista valloissaan.

Höyhen kohosi, se nousi yhä ylemmäksi kulkeutuen samalla pois päin yli kaupungin. Korkealla ja kaukana siellä pilkoitti sitä pikkuisen, niin, niin vähän, ja sitten se katosi viimein.

Minnekähän se menee?

Vappu lähti kävelemään kädet lauenneina, ruumis suorana ja katse taivaalla, siellä, minne höyhen oli lentänyt.

Kuinkahan kauas se lentää?

Lentää varmaan ulkomaille asti ...

Jos hän olisi hyvin pieni, vielä pienempi kuin Fannin nukke, ja isotuisi suurelle höyhenelle ... Se lentäisi johonkin hyvin kauas ... Valta-merelle johonkin saareen, jossa olisi pieniä ihmisiä. Ja siellä olisi kristallilinna, joka paistaisi monivärisenä ... Ja kaunis puutarha ... Kaikki eläimet olisivat kesyjä ... Sieltä tulisi hän sitten aina käymään täällä, höyhenellä lentäisi ... Höyhen laskeutuisi kotikartanolle ...

Hän säpsähti aivan kuin muistaen äkkiä jotakin, katsahti kuin jotakin etsien. Ja säikähti uudelleen niin, että vavahti.

Hänestä tuntui kuin olisi hän joutunut johonkin kuin eksyksiin ja niin kuin ei tietäisi mihin siitä mennä. Hän kuunteli, sanoiko hänen suunsa mitään. Ei sanonut. Kaikki ajatukset olivat ihan pysähdyksissä ja päätä huimasi.

Kuin henkimeneissä juoksi hän tietämättä mitään, ennenkuin oli koptihalla. Hän meni liiteriin, kiskoi varsiluudasta kourallisen vitsoja, riensi sisälle, ja suuret siniset silmät luotuina avonaisesti äitiin hän ojensi vitsakimpun äidille ja lausui:

- Kymmenellä pennillä siirappia.

Äiti katsoi pitkistä Vappua. Sitten hänen silmänsä vettyivät.

Hänen entinen ankaruutensa tuntui julmuudelta.

Olihan Vappu nöyrä. Valmis lähtemään aina, ilman vähintäkään halettomuuden merkkiäkään. Kesken leikkiensäkin ... Ei, mitta oli täysi. Hän ei vitsaan tartu enää ei kuuna päivänä!

Äiti samassa otti vitsakimpun.

Vapun ruumista kylmä karsi ja kaikki jäsenet pinnistyivät jännityksiin. Hän odotti valmiina äidin viimeistä käskyä. Poskia poltteli ja korvat humisivat. Tuntui niin ahdistavalle, että ei saattanut ajatella mitään.

Äiti taittoi vitsat ja viskasi uuniin.

Vappu oli ihmeissään. Hän ei ehtinyt selvään ajatella eikä tehdä mitään päättelyitä, mutta hän tunsi ja uskoi, että äiti ei enää koskaan piiskaa! Samalla kertaa pyrki esiin itku ja nauru, hän syöksyi äidin kaulaan.

- Kyllä minä, äiti, muistan nyt aina!

- Yhdentekevää, lapsi rakas, muistatko vai et.

Ihme ja kumma! Vappu muisti aina!

(Lapsia)

JOHANNES LINNANKOSKI

1869 - 1913

Johannes Linnankoski (by his right name, Johannes Vihtori Peltonen) was born at Askola in 1869. He completed two grades of a teacher's college and pursued diligent self-tuition all his life. In his early years he worked in different kinds of professions, such as publishing company official and journalist, but disengaged himself from them altogether around the turn of the century and devoted himself to his literary interests. To make a living he published under the name of Vihtori Peltonen a number of practical and enlightening works (e.g. Puhetaito (The Art of Speaking), 1901, and Keksintöjen kirja (The Book of Inventions), 1904-8). In 1903 he published under the pseudonym Johannes Linnankoski his first fictional work, the play Ikuinen taistelu (The Everlasting Struggle), which, on the basis of the tale about Cain and Abel, deals with the everlasting struggle between good and evil in mankind. The play was a surprising manifestation of power and aroused great attention. Two years later the neoromantic novel Laulu tulipunaisesta kukasta (The Song of the Blood-red Flower; translated into English) was published. In this story, which is rich in words and in places sentimentally pathetic, the writer describes a Finnish type of Don Juan, a log driver, who through marriage is ennobled and becomes a virtuous person. Of Linnankoski's other production the story with romantic features "Taistelu Heikkilän talosta" (The Struggle for the House Heikkilä), 1905, the psychologically firm description of peasant life Pakolaiset (The Fugitives), 1908, and the plays Kirot (Curses), 1907, Simson ja Delila, 1911, and Jeftan tytär (Jefta's Daughter), 1911, should be mentioned. — Linnankoski was an inspiring idealist and moralist, who at times subjected even his Muse to serve his national and broadly humane ideas.

METSÄNNEITO

Iltapäivän aurinko oli vieraisilla metsäisen kukkulan rinteellä. Loitommille puiden lomitse kättä pisti tai silmää vilkutti, lähimmät lämpimään syliinsä otti.

Koko rinne riemuitsi.

Suvituuli kertoili tarinoitaan etelän mailta. Kuinka siellä puut ovat kumman pitkät, kuinka metsä katveikas, lämpöä maassa, välkettä puussa, ihmiset tummat kuin varjot, tulta silmän tuikkeudessa.

Koko metsä korviaan heristi.

Käki istahti punakukkaisimman kuusen oksalle, punaisimman tertun viereen. - on mitä on, kukahti hän; - mutta ei missään niin rinta riemahda eikä sävel heläjä kuin pohjolan keväisessä metsässä!

Koko kukkula päättään nyökäytti.

Rinteen keskellä kajasti pieni aukea, jossa vaaleanharmaita kuusenrunkoja maassa makasi - sylitysten, päälletysten, äskenkatkaistut punakukkaiset latvat vielä värähdellen.

Puun rungolla istui nuorukainen.

Hän oli pitkä ja solakka kuin vasta kaatamansa kuuset. Hattunsa keinuili kuusen lehvällä ja takkinsa ja liivinsä riippuivat kuivuneessa oksantyngeissä. Valkoisen paidan avatusta aukeamasta paistoi ruskea, voimakas rinta, kyynärpäihin saakka käärityt hihat paljastivat lujat, päivettyneet käsivarret.

Hän istui hiukan etukumarassa ja katseli oikeata käsivarttaan. Koukisti sitä ja ojensi taasen, tarkastellen kuinka lihakset paisuivat ja jänteet nahkan alla voimakkaasti jännittyivät.

Nuorukainen hymyili.

Hän tarttui vieressään olevan kirveen ponteeseen. Kohotti sen ilmaan suoralla käsivarrella, piti niin hetkisen ojona ja heilautti pari kertaa leikiten ilmassa.

Nuorukainen hymyili uudelleen:

- Viisikolmatta niitä jo tuossa makaa, eikä kirves paina vielä vähääkään!

Käki kukahti. Nuorukainen katsoi ylös kukkulan rintaan.

- Kummallinen kevät! ajatteli hän edelleen. - Ei ikinä ole kuuset noin tulipunaisina kukkineet eikä männyt niin ylenmäärin kerkkiä työntäneet, ei koskaan puro niin riemahdellen hypellyt eikä käki niin myötään kukkunut. Koko luonto on kuin lumottu. En ihmettelisi, vaikka näkisin metsänväkeä tänään puiden välissä vilkkavan.

Hän istui hetkisen pää käden varassa.

- Kertovat, etteivät ne enää näyttäydy... isoisä oli vielä itse nähnyt. Ovat tulleet aroiksi ja kaihteliaiksi senjälkeen, kun alettiin metsiä raastaa —

“Tprui Mansikki,
tprui Mustikki,
tprui piikain,
ilta jo ois!”

Se tuli jostain kukkulan takaa ja se soi kuin hopeatiuku talvisella metsätiellä.

Nuorukaisen sydän hypähti. Hän ponnahti pystyyn ja kallisti henkeä ääntä kohti. Kuunteli hetkisen henkeään vetämättä, mutta ei kuullut muuta kuin oman sydämensä kiivaan tykinnän.

Nuorukainen astui pari nopeata askelta eteenpäin: - Tuleekohan se tänne, vai - ?

“Tprui Tähdikki,
tprui Tiistikki,
tprui tyttöin,
tulkaa jo pois!”

Se helähti aivan läheltä, kukkulan toiselta puolelta.

- Hän tulee! Hän tulee tänne!

Nuorukainen riensi muutamia askeleita ylöspäin ääntä kohti, mutta hämmästytti omaa kiihkeyttänsä, astui takaperin ja jäi seisomaan, silmä kukkulan lakeen tähdättynä.

Jotakin kellervää pilkisti honkien välistä, kellervää, jota tuuli liehutteli ja jonka seasta loisti sininen nauha. Kellervän alta ilmausi vaalea pusero, hoikat vyötäiset ja hetken päästä sininen hame.

- Metsänneito!

Tyttö seiso i kukkulan laella, syrjin nuorukaiseen. Hän varjosti kädellään silmiään, huhuili taasen ja alkoi astua hiukan toisaanne viettävää rinteen syrjää alaspäin.

Nuorukainen ei tiennyt mitä tehdä. Hän miltei juoksi muutamia askeleita tyttöön päin. Ponnahti nopeasti eräälle rungolle, kohotti kätensä kahden puolen suuta ja aikoi huhuta.

Mutta kädet laskeutuivat äkkiä ja hän seiso i hetkisen neuvotonna. Hypähti sitten alas, tarttui kirveeseen, nousi jälleen rungolle ja katsoi kiinteästi tyttöön.

Tyttö kulki hiljalleen suuntaansa.

- Tuohon suureen honkaan saakka minä odotan, mutta ellei hän sitä ennen huomaa, niin kalkautan kirveelläni puunkylkeen.

Tyttö kulki suuntaansa, kirves kohoutui...

“Tprui Mansik...”

Tyttö kääntyi huhutessaan, huomasi nuorukaisen, punehtui ja seisattui paikkaansa.

- Olavi - ?

- Annikki!

Hän hypähti alas ja riensi nopeasti tyttöä kohti. Tyttökin läheni.

- Sinäkö täällä? Etkä virka mitään, aivan säikäytit!

- Aioinhan minä virkkoa, mutta en kerjennyt.

He kätelivät - lämpimästi, toverillisesti.

- Katsoppas! alkoi nuorukainen innostuneesti puhella. - Eikös tämä ole niinkuin linna - Tapion linna, ja minä olen sen isäntä. Ja sinä Metsänneiton, joka tulet vieraisille! Sinulla on pihkantuoksua vaat-teissasi ja koivunlehden lemua hiuksissasi ja sinä soitat simapillillä tullessasi...

Tyttö katsoi hämmästyneenä:

- Mitäs sinä nyt ...? Mistäs sinä tuommoista ...?

Nuorukainen kävi hämilleen, tietämättä miksi.

- Metsä sellaista puhelee, sanoi hän kuin selittäen. - Mutta nyt sinun pitää tulla minun linnaani, aivan sisälle saakka.

He astuivat hakkauksen keskelle.

- Ihan yksinäisikö sinä nuo kaikki olet kaatanut ...?

Lämmin katse sattui nuorukaisen ahavoituneeseen kaulaan ja voimakkaisiin hartioihin:

- Oletpa sinä vahva!

Nuorukainen kiirehti askeleitaan:

- Katsoppas, täällä on linnan perä! Ja tämä tässä on peräpenkki - eikös se ole komea? Ja tämä on sivupenkki. Vieras istuu aina peräpenkille.

- Ja isäntä ...? nauroi tyttö.

- Sivupenkille tietysti!

He katsahivat toisiinsa hymyillen. Istuutuivat sitten kahden riskahtaneen rungon kulmaukseen, kumpikin rungolleen vastakkain.

- Ja eikös tätä ole hiukan koristeeltakin - vehreillä havuilla ja puunaisilla kuusenkuukilla?

- On, on; tämä on oikea linna! Siitä onkin jo kaksi vuotta, kun me olemme viimeksi puhelleet - ja nyt me tapaamme toisemme linnassa.

- Niin, emme me tosiaankaan ole usein toisiamme tavanneet, puhui nuorukainen vieno jälleenuistelun väre äänessä - me, jotka ennen oleskelimme kesäkaudet yksissä. Muistatko, kun sinä olit "Ison-talon emäntä"? Ja sinulla oli viisikolmatta lypsävää navetassa ja lampaita ainakin yhtä paljon kuin Jaakopilla viimeisen palvelusvuotensa lopussa?

- Oi, muistan! Tytön sininen katse sädehti ja kaksi raikasta nau-rua kiisi kilpaa kukkulan rinnettä ylös.

Metsä havahtui haaveiluistaan ja kallistausi kuuntelemaan tarinoita ihmislasten talosillaolosta.

- Ja muistatko sitä suurta lumisotaa koulusta palatessa? Kuinka sinun tukkasi ja lettisi oli aivan yhtenä lumisykerönä ja minä sen sitten avasin, muistatko - ja letitin uudelleen keskellä maantietä, muistatko?

- Ja letitit aivan hassusti, niin että kaikki nauroivat!

Puut iskivät toisilleen silmää: sellaisia tarinoita he eivät olleet ikinä kuulleet.

- Ja rippikouluaika! puheli tyttö lämpimästi. - En unohda koskaan noita kauniita kesäpäiviä, kirkkopihan varjoisia koivuja ja ...

Puut nyökäyttivät toisilleen päätä. He olivat ennen kuulleet vain kellonsoiton ja Huuhkainkallion vanhan hongan arveluita ristillä varustetusta talosta - nyt he saivat kuulla ihmislasten itsensä kertovan mitä siellä tehtiin.

- Ja sinusta on senjälkeen soljahtanut tuommoinen suuri tyttö! Tuntuu niin omituiselta, kun olisit sama etkä kuitenkaan sama.

- Entäs sinä? Tytön sinisessä katseessa leikki suvilehdon lep-peys: - Tuommoinen pitkä hongankaataja!

Puhe katkesi.

Puut kallistautuivat - odottaen, henkeään pidättäen.

Nuorukaisen rinnassa läikähti lämmin laine. Se huuhtaisi kuin kesäinen aalto ennen koskematon rantahiekkaa.

Tytön pääliina oli valahtanut maahan. Nuorukainen kumartui ja ojensi sen hänelle. Heidän sormensa koskettivat toisiaan ohuen liinan läpi. Kuumaa värähdystä kiisi nuorukaisen päästä jalkoihin. Hän tarttui äkisti tytön molempiin käsiin ja katsoi häntä tulisesti silmiin.

- Annikki! kuiskasi hän. Aikoi sanoa sitä, mitä veri sykähdteli, mutta sai esiin ainoastaan uuden, kysyvän, tukehtuneen: - Annikki ...?

Tytön poskille oli kohonnut vieno punerrus, mutta hän katsoi nuorukaiseen tyynesti ja avonaisesti - Lämmin kädenpuristus oli vastaus.

- Enemmän kuin kenestäkään muusta ...? jatkoi nuorukainen kiihkeästi.

Uusi puristus, ensimmäistä kiinteämpi.

Nuorukainen iloitsi, mutta tunsu itsensä edelleenkin rauhattomaksi ja hämmästyneeksi. Hän olisi tahtonut sanoa jotakin - lämmintä ja kuohuvaa. Tai tehdä jotakin - heittäytyä maahan hänen eteensä, kietoa kätensä hänen polviensa ympäri ... mitä tahansa. Vaan hän ei uskaltanut.

Mutta sitten hänen katseensa sattui vieressä olevaan kuusenlatvaan. Hän irroitti toisen kätensä ja taittoi pienen tulipunaisen kukkater-
tertun.

- Etkö ottaisi tätä - muistoksi, että olet käynyt Tapion linnassa?

- Olavinlinnassa! nauroi tyttö.

Se oli kuin vapautuksen sana. He katsoivat toisiaan hymyillen ja nauroivat niin, että metsä raikui. -

(Laulu tulipunaisesta kukasta)

MAILA TALVIO

1871 - 1951

Maila Talvio (by her right name, Maila Mikkola) was born at Hartola in 1871. After finishing the lower secondary school for girls and the continuation school, she, following her calling, devoted herself to a literary career. In the course of her life she made trips to Russia and many European countries for the purposes of study. In 1950 the honorary degree of Doctor of Philosophy was conferred on her at the University of Helsinki. She died in 1951. — Maila Talvio's disposition as a writer is characterized by sensitiveness to the impressions of external and inner life, rich imagination, vivid and colorful expression in her lyrically flowing narration, and an ever burning idealistic enthusiasm. The contrast between country life and urban life often recurs in her works as a socio-moral problem; the writer's uncompromising sympathy is on the side of old rural culture. The scope of her subject matter and personality description is large, and her style changes from the pathetic to the humorous. Of Talvio's very extensive production may be mentioned the collections of short stories Hämähäkki (The Spindle), 1912, Näkymätön kirjanpitäjä (The Invisible Bookkeeper), 1918, and Yötä ja aamua (Night and Morning), 1919, and the novels Pimeänpirtin hävitys (The Destruction of Pimeänpirtti), 1901, Juha Joutsia, 1903, Louhilinna, 1906, Yölintu (Night Bird), 1913, Elämän kasvat (The Face of Life), 1916, Silmä yössä (The Eye in the Night), 1917, Kirkonkello (The Church Bell), 1922, and the trilogy Itämeren tytär (The Daughter of the Baltic), 1929-36. In addition Talvio has written a number of plays; she has published collections of speeches and illustrated works and translated several works from different languages into Finnish. Along with her literary work she participated in a significant way in public cultural life.

MORSIUSVAUNUT

Oli ikävä. Satoi vettä. Tuli kauniita, ikäviä kesiä. Tuli rumia, ikäviä talvia. Ei ollut mitään tekemistä. Ei ketään tullut taloon eikä talonväellä ollut minne mennä. Päivät kuluivat toistensa kaltaisina. Oli ikävä.

Maila Talvio

43

Yöllinnun nuoret neidit nukkuivat viisitoista tuntia vuorokaudessa ja kävivät lihaviksi ja pyöreiksi. Heidän oli ikävä. Isä oli kieltänyt seurustelun kaikkien pitäjän säätyläisten kanssa. He olivat kaikki loukanneet isää. Olihan oikein, että heitä rangaistiin, mutta ikävää se oli. Sovintosunnuntaitkin kuluivat ilman että saatiin aikaan sovintoa. Vanhasta rovastista tuntui jo kammottavalta ojentaa pyhää sakramenttia ihmisille, jotka polvistuivat itse alttarin ääreen sydämessään viha veljeä vastaan.

Joka aamu, täsmälleen samalla kellonlyönnillä, astui kamarineiti Yöllinnun kartanon tyttärien huoneeseen, tarjottimella suuri kannullinen vastalypettyä maitoa. Kun neidit olivat juoneet niin paljon kuin jaksivat, panivat he uudelleen pitkäkseen ja valmistuivat sitten vähitellen palvelijattaren avulla aamiaispöytään. Aamiaisen jälkeen he nukkuivat. Sitten puettiin kamarineiti heidät ja he läksivät kävelylle. Jos he näkivät serkkunsa, Alakartanon tytöt, aidan takaa, niin eivät he saaneet huomata heitä. Jos he tapasivat Kauniston nuoria tiellä, niin he eivät saaneet tuntea heitä. Päivällisen jälkeen nukuttiin ja ommeltiin. Sitten pantiin yöksi nukkumaan. Se oli kaikista hauskinda. Ja ikävää sekin oli.

Mamma oli sairas ja lempeä. Pappa oli sairas ja ärtynyt. Satoi lunta. Satoi vettä. Oli ikävä.

Nuorin sisarista, Anna, haki itselleen huveja kaiken uhalla, vaikkapa luvattomia teitä. Hän meni varkain talliin, navettaan, piikojen ja renkien huoneisiin ja palasi suurella uholla kertomaan, että se tai se lehmä oli poikinut, että pirtissä oli laukkuryssä eli "rättimies" tai saviastioiden kauppaaja, että piika oli saanut lapsen. Ja lapsi oli niin herttainen ja huusi niin että kasvat olivat rypyssä - hän oli pitänyt sitä sylissänsä! . . . Palvelijoiden kautta saivat Yöllinnun neidit tietää mitä pitäjän säätyläiskodeissa tapahtui. Eräänä päivänä tuli Anna kertomaan, että Ottokar oli kihloissa, niin, niin, Ottokar af Ehne, Kauniston nuori herra, jonka piti naida Amalia Karolina von Toll. Helsingistä oli morsian, kaunis kuului olevan ja hyvin rikas . . . Anna kertoi armottomasti, vaikka Amalia Karolina vuoroin kalpeni, vuoroin punastui hänen sanojaan kuunnellessaan. Sinä yönä tapahtui, että Amalia Karolina ensi kertaa eläessään vietti unettoman yön. Seuraavana yönä hän taas jo nukkuu. Mutta jonkun aikaa myöhemmin kertoi Anna, että uutinen morsiamen rikkaudesta oli ollut tuulesta temmattu. Hän kuului olevan köyhä tyttö, eikä aateliakaan, mutta kyllä kaunis. Ellida af Ehne ei hänkään kauan pysynyt uskollisena Jaakolle. Tai isä kuului pakottaneen hänet kihloihin huonojen asioidensa vuoksi. Ellidan sulhanen varmasti oli rikas. Anna toruttiin joka haaralta näiden uutisten takia ja entistä ankarammin häntä kiellettiin menemästä palvelijoiden pariin. Mutta hänen varkain saadut juorunsa vaikuttivat kuitenkin virkistävästi päivien ikävyydessä.

Oli ikävä. Kun Annalta kiellettiin huvittelu kartanolla, täytyi hänen keksiä keinoja päärakennuksen sisäpuolella. Kerrankin hän loistavalla tuulella juoksi sisarten luo juuri kun he nukkuivat aamiaisuunsa

ja kuiskasi, että heidän piti seurata häntä. He tottelivat unisina ja vastahakoisina ja luulivat, kun noustiin vintinportaita, että Anna aikoi saada käsiinsä isoisän memoaarit. Mutta se ei ensinkään ollut Annan tarkoitus.

- Me puukeudumme mamman ja papan vaateisiin ja esitämme heidän nuoruuttaan, sanoi Anna, kun oli päästy vinttiin. - Minä olen pappa, Amalia Karolina saa olla mamma ja Fredrika Lovisa vaikka joku täti. Eihän mamman sovi olla kahdenkesken papan kanssa, kun eivät he vielä ole kihloissakaan. Me voimme esittää itse kihlausta.

Unisuus oli kerrassaan varissut pois vanhempien sisarten silmistä. Seikkailunhaluisina ja vilkkaina astelivat he yli vintin permannon siihen kulmaan, missä everstinnan vanhoja pukuja säilytettiin. Silkki kahisi salaperäisesti lakanoiden sisässä ja sisaruksille tuli riita siitä, kuka saisi ylleen sen kauneimman kukillisen krinoliinihameen, joka aina oli ollut heidän ihastuksensa. Tietysti puvun täytyi olla sen yllä, joka esitti äitiä! Tädistä ei ollut niin väliä. Tytöt olivat niin innoissaan, että yrittivät ruveta puukeutumaan kylmässä vintissä. Se olisi kuitenkin voinut olla hengenvaarallista ja niin he päättivät viedä saaliin omaan huoneeseensa. Ei ollut vaaraa, että heitä yllätettäisiin. Äiti istui aina nojatuolissaan ruokasalissa ja isä virui vuoteessaan, tai jos hän kulki salin läpi kirjoitushuoneeseen, niin kuului kepin kopina kauas. Isä ei enää liikkunut ilman keppiä.

Anna veti ylleen Jaakon rippikouluvaatteet ja pani päähänsä everstin korkean hatun. Amalia Karolina puristi turhaan ruumistaan äitinsä ihastuttavaan ruusunpunaiseen silkkipukuun. Kuinka äiti oli saattanutkin olla noin hoikka! Täytyi silkkihuivilla ja pitsiröyhelöllä peittää auki jäänyt kiila. Hiukset hajoitettiin hienohiipiäisille olkapäille ja suorat kiinnitettiin haaltuneilla tekoruusuilla. Amalia Karolina katseli täynnä ihailua omaa kuvaansa peilissä.

Tädistä ei ollut väliä, mutta kaunis oli hänkin sinisessä harsohaameessaan, jota koristivat kullalla kirjaillut mustat pitsit.

Tytöt liikkuiivat varpaillaan ja katsoivat, että kaikki ovet olisivat kiinni. Sitten sulkeutuivat he punaiseen peräkamariin, missä isoisän kuva riippui, ja ilveily alkoi.

Henkilöt istuivat kukin nojatuolissaan ja silmäilivät salavihkaa suureen peiliin. Kapteeni von Toll kierteli viiksiään.

- Tänään on erinomaisen kaunis ilma, lausui hän hymyillen neiti Mathilda Gyldenhjelmille.

- Niin on, vastasi Mathilda neiti ja katsoi alas.
- Eilen satoi, lausui neiti Anna Gyldenhjelm, Mathildan täti.
- Tanssiiko neiti Gyldenhjelm mielellään? kysyi kapteeni.
- Kyllä, herra kapteeni.
- Ehkä te sallitte pari kierrosta.
- Kiitoksia.
- Ehkä minä saan soittaa, koska musiikki juuri lakkasi.

- Täti laski viuhkansa sohvapöydälle ja poistui pienen marmoripöydän ääreen, alkaen rummuttaa sitä ja hiljaa laulaa.

Kapteeni teki kohteliaimman kumarruksen neiti Mathilda Gyldenhjelmille ja vei hänet tanssiin.

- Kuinka täällä on ahdasta, sanoi kapteeni.

- Ja kuuma! kuiskasi Mathilda neiti.

- Te tanssitte ihanasti!

- Ei kukaan osaa viedä niinkuin te!

- Mathilda ... minä ...

- Hiljaa, hiljaa ...

- Mathilda, pyörryttääkö teitä? Olenko minä vienyt teitä liian lujaa? Nojatkaa minuun. Minä vien teidät hetkeksi tänne ikkunaan, että saatte raitista ilmaa. Kuinka ihanasti kuu loistaa. Mathilda, minä rakastan teitä ...

Kapteeni sulki syliinsä neidon, mutta ei vielä ollut ehtinyt painaa ensi suudelmaa hänen huulillen, kun soitto lakkasi ja täti nousi.

- Mitä, mitä tämä on? sanoi hän ankarana ja likeni ikkunaa. - Vai niin te palkitsette minun luotamukseni.

- Armollinen neiti ...

- En tahdo kuulla, menkää, herra kapteeni ...

- Armollinen neiti ... minä ...

- Täti kulta ...!

- Mene huoneeseesi, Mathilda. Odota siellä rangaistusta, jonka olet hyvin ansainnut ...

- Mutta armollinen neiti, rukoili nuori kapteeni, - minä riennän kreivin ja kreivittären luo pyytämään neiti Mathildan kättä.

- Ei, ei mitään armoa! Te olette mitä rumimmalla tavalla väärinkäyttäneet ...

Siinä ei Fredrika Lovisa enää voinut pidättää itseään, vaan purskahati nauruun. He nauroivat kaikki. Eikä Yölinnun saleissa ollut kuulunut sellaista naurua siitä kun Jaakko läksi.

Tällaisia leikkejä täytyi ikävässä keksiä.

Kartanon vaunuliiterin äärimmäisessä päässä säilytettiin hyvin suuria katettuja vaunuja, joissa oli tapana kuljettaa suvun morsiamia. Vaunuja ei ollut liikutettu sitten kun Mathilda rouva oli tuotu taloon. Ne olivat silloin saaneet uuden silkkisen sisustuksen, lumivalkean, ja vaakunoiden maalia oli tuorennettu. Kielletyillä retkillään Anna usein hiipi liiteriin ja tarkasti näitä vanhoja vaunuja, jotka olivat kuin kokonainen huone. Pahasti oli silkki jo lahonnut, vaunut olivat perinpohjin korjattavat siksi kun häntä, Annaa, niissä vietäisiin.

- Minä en jää naimattomaksi, sanoi hän sisarilleen. - Minä tahdon miehen ja lapsia.

Amalia Karolina ja Fredrika Lovisa punastuivat.

- Kuinka sinä puhut!

- Niin, jääkää te vain, jos tahdotte, sanoi Anna, - minä haen itselleni miehen vaikka mistä.
 - Ajattele, jos mamma ja pappa kuulisivat! sanoi Amalia Karolina.
 - Ja entä sitten! Minä sanon sen heille itsellensä, en minä tahdo sitä heiltä salata. Miksi meitä ei naida ... miksi ei kukaan tule? Pian me olemme niinkuin nuo morsiusvaunut, pölyttyneet ja ... lahot ... ja homehtuneet. Eivätkö ne nyt seisokin tuolla nurkassa niinkuin vanha sokea jättiläispöllö! Kaikki nämä muut rattaat saavat liikkuu ja nähdä maailmaa, mutta morsiusvaunut eivät pääse minnekään. Tämä on kauheaa!

Amalia Karolina ja Fredrika Lovisa suuttuivat.

- Sinä häpäiset koko suvun, sanoi vanhin sisar. - Sinä puhut niinkuin ... niinkuin kuka tahansa. Tule heti paikalla alas. Kuka luulisi, että sinä olet viidenkolmatta vanha.

Anna laskeutui peitetyn, korkean pyörän päälle ja hyppäsi alas kuskipukilta. Vanhat vaunut jäivät jatkamaan pölyttymistään. Liiterin ovi suljettiin ja Yöllinnun tyttäret astuivat rinnan ja arvokkaina päärakennusta kohti.

He kulkivat ääneti, kukin mietteissään.

(Yöllintu)

ILMARI Kianto

s. 1874

Ilmari Kianto was born in 1874 at Pulkila. He took his Candidate of Philosophy degree in 1898; the honorary degree of Doctor of Philosophy was conferred on him at the University of Helsinki in 1957. In his early life he worked for a time as a teacher and journalist but then devoted himself to the career of a free-lance writer. In the beginning Kianto appeared mainly as a neoromantic lyrical poet, but became then almost exclusively a prose writer. He has earned classical fame with his realistic descriptions of the people's life Punainen viiva (The Red Stroke), 1909, and Ryy-syrannan Jooseppi (Joseph of Ryysyranta), 1924. These novels are not didactic; they are deeply experienced interpretations of the psyche of the people, the tragic keynote of which is relieved by humor and a splendid description of the nature of the wilderness. In addition to numerous stories and novels he has written a number of autobiographic books of confessions and memoirs.

KOKOUKSESTA TULLESSA

Tiistai-iltapäivän hämärtäessä, kun Vesteri ja Iita Linta Maria pivät vahtia mökin akkunassa, vilahti vihdoinkin jääkukkaisen lasiruudun lävitse koiran keikkuroiva häntä ja kohta sen jälkeen näkyi lounaanpuoleisessa metsänreunassa mies, jonka lapset heti tunsivat isäkseen.

Topi sieltä hiihteli ylös mäkeä, pienenlätä jauhopussi selässään.

- Jo tuli Jysky! Äiti hoi! Jo hiihtää isä! huudahtivat lapset melkein yhteen ääneen.

Riika emäntä syöksähti akkunaan kivun kouristus sydänelässä, tähdäten silmillään tulijaan: "Onko saanut vai ei?" Mutta kun näki pussin köyristyneessä selässä niin huohti ääneen:

- Armahti luoja vielä tämän erän.

Mutta Sake oli karannut kesken lapsensoudatusta ulos pihalle, Petti siukku perässään, ja kahloi paljain jaloin lumessa, jota nyt kolmisen yön aikoina oli karttunut polviin asti. Pitihän toki olla isää vastassa. Petti sentään pakeni takaisin pirttiin Jyskyä hellästi kaulasta halaillen:

- Aipi siti ressu! aipi siti koeranpoekaa! tyttönen puheli loppumattomasti hyväillen kotiintunutta koiraa, jonka silmäin välke myös ilmaisi hyvää mieltä.

- Juoksetko pirttiin paleltumasta! huusi isä Topi heti kun havaitsi Saken pihällä kuuristelemassa, mutta ei poika nyt pahemmin kuin ennenkään hätäillyt, vaan odotti miehuullisesti, kunnes isä oli hänen kohdallaan. Sitten hän vasta juosta kipasi lämpimään punavilkkuvin varpain, sinertävin poskin.

Topi laski pussin selästään etehisen kynnyspölkylle, irroitti jalkansa mäystäistä, joihin taipaleella oli tekaissut vitsaiset kannantakaiset, nosti sukset pystyyn seinää vasten, niisti nenänsä kaikuvasti kinnaspeukalopihdillä, tarttui jauhopussiin ja huusi:

- Aukaskaahan ovi!

Ja niin hän työntyi sisään ja mökinlapset vaikenivat jännityksestä, uteliaasti sihdaten pussiin.

Riika huomasi heti että Topin käytöksessä oli jotakin erilaisempaa kuin ennen ... ikäänkuin uusi ryhti ...

Aviopuolisot eivät kätelleet toisiaan, välttihan tuo hyvänpäivän sannon silmäniskullakin. Kotvaan ei kukaan pirtissä ääntä päästänyt, ainoastaan pikku Piri porahteli kätkyessä ... Vihdoin Topi juhlallisesti komensi:

- Ota-hae pannu ja pistä tulelle!

Välähtivät Riikan silmät kuopissaan ja kieli suussa lokshti kuuluvasti.

- Onko sulla kahvit?

- Lie heitä pariaksi kertaa: täksi ja jouluksi. Ja lisäsi: Suutarin Kunilla valmistat työnsi ruuttiin. Terveisiä laitto ...

- Kiitoksia! sanoi Riika ajatellen kuitenkin enemmän kahvia kuin terveisiä. - Antoiko se sokeria?

- Ite otin puojista, hilkun eistä, - vastasi Topi aukoen eväspussin suuta.

Riika alkoi touhuta kuin tulisella kekäleellä ajettu, hän lennähytti tervaksiset pilkkeet pesään, koppasi pikimustan pannun piilostaan, kaataa huiskahutti vettä pahkakauhalla - kaikki muutamassa kädenkäänteessä. Polttava himo oli äkkiä ruvennut kirvelemään hänen vatsanpohjaansa, makea vesi kihoi jo edeltäpäin kurkussa, kun varmasti tiesi saavansa kahvia ...

- Vieläkö sulle mitä muuta kuuluu? ...

Vaan ei ollut Topi kuulevinaanakaan. Kovinpa se nyt olikin ylevä ...

Riikan olisi mieli tehnyt itsensä kopeloida eväspussin suuta, jotta oliko siellä se punakukka-retonki ja muut asiat ... "Vaan kyllä se kaikesta kertoo ja selvittää, jalka tässä kahvi kiehahtaa", päätteli hän ja kun sai Topilta paperitötkön käsiinsä, niin iski poltettuihin papuihin kiinni kuin havukka pikkulintuihin ja museri toisen puolen annoksesta muutamassa silmänräpäyksessä hallin potelia pyörittämällä pöytää vasten,

sillä tätä jauhamiskeinoa oli ennenkin käytetty myllyn asemesta. Sitten yhteen kyytiin aurautti surveet pannuun, jossa pintavesi jo iloisesti kuplaili.

Ja ihanan kahvin haju täytti pian tuon pienen erämaisen töllin, pannon kidutetut makuhermot kummasti kutajamaan ...

Vaan olivatpa lapsukaisetkin saaneet isältään pompoolia, jota Topi heille oli tuonut kauppiasta viidellä pennillä tuliaisiksi, huolimatta siitä että suutari oli tietänyt sanoa moista tavaraa epäterveelliseksi.

Epäterveellisyyspunnitsemisen ei kuulunut köyhimmille - pääasia oli että pienet räkänenätkin joskus saivat räiskähdellä tämän maailman hyvästä. Ja niin tekivät Topin lapset tänä päivänä, namuja saatuaan ...

Mutta Topi itse ja vaimonsa Riika nautitsivat mustanväkevää kahvia hehkuvan lieden äärellä ja kierähtivätpä kyneleet mökin emännän kuoppaisiin silmiin, kun hän ensimmäisen kuppoksen oli kurkkuunsa valanut. Jessus sentään kuinka teki hyvää sydämyksille! Sai olla vaikka viisi reväsintä irti - tällä voiteella meni varmasti paikoilleen.

Mutta Topin ryppyisessä otsassa karkeli joku syvälinen ajatus, josta hän ei tietänyt että mitenkä sen vaimolleen ilmaista. Vihdoin hän painokkaasti sanahti:

- Olin minä kokouksessa.

Ja katsahti Riikaan altakulmain että minkä vaikutuksen tämä tiedonanto eukkoon teki? Vaan Riika hörppäili kahvia ja myhähti:

- Yhyy.

Ajatteli akka näet punakukka-retonkiansa. Topi oli tovin tuppisuuna, mutta toista kupillista särpiessään tokasi lisäksi:

- Kyllä nyt taitaa herroilta housut revetä ... tässä maassa.

- Hääh? kysyi Riika ja pysähtyi ryyppimästä.

- Se näes ... tuota ... oli se ... selitti Topi.

- Mikä niin? ihmetteli Riika.

- Ka se ... mitenkä hyö häntä ... sopersi mies.

- Etkö sinä osaa sanoa? ahdisti vaimo.

- Soli-sali-ratti! tomahti Topi ja katsoi Riikaa vasten naamaa jotta eiköhän se akka nyt ala kunnioituksesta vavista semmoisen mahtavan asian edessä.

Ja tosiaankin: Riikalta jäi suu auki kuin leivinuuni ja kahvivati näytti tärisevän kämmenissä. Topi oli kuin seitsemän taivaan korkeudessa!

- Missä kokouksessa sinä siellä olit?

- Visuliinin pirtissä.

- Öhöö, - sanoi Riika luullen pääsevänsä jäljille. - Kuka sitä piti?

- Raatari Kalle ja suutarin Kunilla, - selitti mies.

- Raatari-suutari!, puhutko sinä oikein täyvässä tolkkussasi?

- Kyllä minä järjilläni olen, kunhan vain sinä pysynet! - vakuutti Topi korkeamielisesti ja ryysti pitkän ryyppyn kahvia, joka näytti imeytyvän hänen kurkkuparkansa sisään ikäänkuin vesi pesusieneen.

- Keitä siellä muita oli? tiedusteli Riika.
 - Jätkämiehiä vain oli, - vastasi Topi.
 - Eikö ollut lukkariakaan?
 - Ei ollut lukkareita!
 - Eikäkö veisattu? tarkisteli Riika.
 - Veisasi raatari Kalle ja suutarin akka ... punaisesta virsikirjasta veisata lurittelivat, - selitti Topi.
 - Tottako sinä puhut?
 - Mitäpä minä häntä valehtelemaan!
 Riikan ihan hiki tuppasi kainalokuoppiin. Ei ymmärtänyt että missä hulluin hoijakassa Topi siellä kirkonkylässä oli kolunnut.
 - Näitäkö ne meidän virsiä tuntuivat veisaavan? hän taas kysyi.
 - Ei ne näitä lut-heruksia, muita ne oli, - ilmoitti Topi.
 - Herra jessus! huudahti Riika kauhuissaan muistaen kammottavaa unennäkönsä Topista ja ruustinnan keskustelusta.
 Mutta Topi selitteli ylen vakavasti:
 - Intterin naaliksi se raatari Kalle niitä lauluja nimitteli.
 Riikaa ihmetytti, että Topi kolmessa vuorokaudessa oli oppinut näin paljon hienoja nimityksiä - mies, joka ennen ei ollut osannut Retriika Euphrosyynäkään kunnollisesti lausua!
 - Mitä mieletöntä tarkoitusta varten semmoista rahvaankokousta pidettiin ja mitä lemparia sinunkin sinne piti tukkeutua? hän jo melkein pä vihan vimmoissaan sanoi.
 Mutta Topi se hätiköimättä tietävämmän maltillisuudella vastasi eukolleen, että:
 - Kas se kun nyt on tulossa se uusi lakimeininki, jotta alhaisetkin saavat vetää punaisen viivan. Hekkää ...
 - Vai uudet meiningit! epäsi toinen; - mistä ne semmoiset tulisi?
 - Keisaristapa kai ...
 - Kuka sulle sanoi? - häh?
 - Suutari Raappana ja raatari Kal ...
 - Suutari-raatari! - entäs punainen viiva?
 - Kuuluvat sen saavan vetää toki akatkin!
 - Valehtelet?
 - Ka käy ite perustelemassa, jos et usko ...
 - Enkä käy. Vääräuskoisten kokouksiin minä en mene.
 - Vaan maaliskuussa kuulutaan sinuakin tarvittavan.
 - Kuka?
 - Sepä se soli- sali- ratti! ...
 Hölmistyi Riika parka taas täydellisesti. Hulluksiko lienee tullut vai varsin viisaaksi Topi? Ei tahtonut mitenkään päin saada selvää. Aivankuin olisi karahuttanut umpikujaan joka kerta kun se mainitsi tuon uodon sanan.
 "Jos sentään vielä jotenkuten koettaisi sen kanssa järkipuheella selvittäytyä?"

Ja Riika kysyi:
 - Sano nyt hyvä mies, mitä varten vaimoväenkin sinne tulla pitää?
 Mitä se hyöväää?
 Ja vastasi Topi:
 - Näin puhui raatari Kalle kokouksessa: "Viekää terveisiä joka mökkiin, ja kuta matalampi on, sinne viekääkin visusti, että jokainen, joka on kärsinyt aineellista puutosta, muistakoon tulla äänellensä avustamaan köyhäin johtajia ja puolesta puhujia, niin kaikensorttinen nuusa tässä maassa loppuu."
 - Nuusa? toisti Riika havahtuen. - Vai niin sanoi raatari Kalle.
 Somastipa se kuulostaa sanoneenkin, jos sinä vain hänet oikein muistat?
 - Oikein minä muistan ... vakuutti Topi.
 - Menneekö häneeseen muitten mökkiläisten akat? kyseli Riika.
 - Aikoilevan kuuluvat. Se kun on semmoinen parakraahvi, jotta itekuki saa äänensä käyttäjä, jos uuteen vuoteen mennessä on kerinnyt täyttää neljäkolmatta vuotta.
 - Vaan minähän täytän kolmeneljättä joulukuussa - huomautti Riika suutaan longottaen.
 - Kuuulut silti saavan punaisen viivan vetää sinäkin, - vakuutti Topi.
 - Niin sanoi raatari, kun vartavasten kävin nykäsemässä hihasta ja tievustin. On se oppinut mies, suutari, vaan raatari on oppineempi näissä lakiasioissa, - jatkoi hän - :
 - Pelottelihan tuo suutari, että saanevatko muka korpiloukkolaiset ensinkään tulla vaaliin, kun eivät ole ruununveroja makselleet, vaan kun minä rassasin raatarilta sitäkin asiaa, niin hän neuvoi minua juoksemaan ruununmiesten puheille ja pyytämään varattomuuden passia. Ja sainhan tuon senkin, ja kuuluu nimet tulevan rulliin.
 Topi ryypiskeli jo kolmatta kupillista. Kuta enemmän hän joi kahvia, sitä sulemmaksi liukeni hänen kielensä kanta ja kävi helpommaksi selittää Riikalle asiain todellinen tila.
 Jo alkoi Riikakin haistaa, että nykymaailmassa oli tekeillä jotakin ihmeellistä, sellaista ihmeellistä, mikä pyrki hiipomaan pienenkin mökin jokapäiväistä elämää. Hyvin se näin äkikseltä tuntui oudolta ja pelottavalta ja mahdottomaltakin uskoa, että köyhällekin kansalle kuultiin tositeolla hommailtavan oikeutta ja elannon parannusta, vaan täytyihän tuo sentään mielihyvällä uskoa, koskapa niin viisas mies kuin raatari Kalle ja niin okeva akka kuin suutarin Kunilla moiset terveiset oli yli salojen panneet kapulana kiertämään mökistä mökkiin.
 - Ja jo onkin aika oikeuven jakoon tässäkin pitäjässä, - lopetti Topi selityksiään: - on herrat ja porhot täälläkin perukalla yhtevaltiutta harjoittaneet ja köyhäin kylkiluita kalunneet - ja lieneekö nuo ruunun omaisuutta kaikki nämä metätkään, vaikka hostmestarit niin hokevat; joutaisi minusta halmeeksi ja tervoiksi polttaa ja tukit puulaakeille kaupata, jotta pienikin tästä pääsisi kiinni selvään leipään eikä iänikuisesti tarvih-teisi tuon petäjän kuoren kanssa kissanhäntää vetää. Ja lieneekö hyö

oikein toestaan Jumalan valtuuttamia kaikki papitkaan ...

- Älähän nyt. Kävitkö sinä pappilassa? keskeytti Riika yhtäkkiä.

- En minä kehannut, - tunnusti Topi.

- Hyvä olikin ettet käynyt, - sanoi Riika iloisesti. - Minä unen semmoisen näin ... Ruustinna oli sanovinaan ...

Ja Riika alkoi selvittää.

- Heh, heh, naurahdi Topi. - Mitäpä ne akkain unet tienovaa, jospa omansakin? Vaan kummastipa sinä sentään sen arvasit nähä. Kuulehan: otin minä lintukaupan päähän velaksi vähän muutakin kuin sitä kukka-retonkia - annahan kun riisun takkini, se oli mulla selässä pussin pehmikkeenä - tässä tämä nyt on.

Ihmeellinen, ovela mies oli tosiaankin Topi Romppanen! Hänen selkäpuoleltaan löytyi paperiin käärittynä mytty ristiraitaista puserovaatetta sekä toinen mytty ohutta punakkukaista kretonkia, huikaisevan koreata, niin että se valaisi koko mökin pirtin, kun sitä pärevalkean valossa leviteltiin ja katseltiin.

Riikan suu oli mennyt leveäksi ja paistoi kuin messinki. Vaikka arvasikin, niin kysyä piti varalta:

- Kenelle sinä näitä näin rapiasti? Eihän tästä ristiraitaisesta pojille housuiksikaan ...

- E-ei, minä meinasin - tunnusti Topi - jotta jos saisit hänestä sinäkin jonkunlaista päälle pantavaa sitten kun maaliskuulla lähettänee sitä punaista viivaa reistaamaan. Ja muutenkin, koska minäkin nyt sen kokouksen jälkeen oun so ...

- Elä sano kun et vielä oikein osaa! koki Riika estää, mutta itsepäisesti työnsi Topi suustaan uuden voimasanansa:

- Soli-sali-ratti.

Sitten hän rauhallisesti kaivoi povestaan venäjänlehtimällin ja vään-
täytyi pitkälleen peräpenkille.

Selkäydintä näet kolotti ...

Mutta Riika puhalsi uuden tulen lieteen ja alkoi keittää tuliainsvelliä.

(Punainen viiva)

JOEL LEHTONEN

1881 - 1934

Joel Lehtonen was born in 1881 at Sääminki. Having passed the matriculation examination in 1901 he worked as a journalist, a translator, and a free-lance author. He made several journeys for the purpose of study to South Europe and North Africa. He died in 1934. — Lehtonen's early production reveals a violent neoromanticism. His first writings Perm, 1904, Paholaisen viulu (The Violin of the Devil), 1904, Villi (The Wild), 1905, and Mataleena, 1905, are filled with lyrical strength of feeling, color, melodious harmonies, visions and sentiment, and underneath the plot runs rather thinly. After the publication of Mataleena a silence of many years followed, and when Lehtonen returned to the Parnassus, he revealed himself as a clear realist by publishing the collection of poems Rakkaita muistoja (Dear Memories), 1911, and Markkinoilta (From the Fair), 1912. In these works and also in his novel Kerran kesällä (Once in Summer), 1917, and the collection of short stories Kuolleet omenapuut (The Dead Apple Trees), 1918, Lehtonen describes the countryside. The author's personality becomes clearly accentuated in the novel Putkinotko, 1919-20, giving a detailed naturalistic description of a poor and primitive cottager family's life during one summer day. In a masterly way the author joins together countless impressionistic momentary glimpses into a coherent narration which is colored by an unequalled humor. This description which has manifested itself as a classical masterpiece has until now put the rest of Lehtonen's production — indeed a very valuable one — in the shadow. We might mention the novel Rakastunut rampa (The Cripple in Love), 1922, a portrayal of the proletariat from the outskirts of a town. The autobiographical stories "Onnen poika" (The Lucky Boy), 1925, and "Lintukoto", 1929, the brilliant story about a dog "Rai Jakkerintytär", 1927, and the satire Henkien taistelu (The Battle of the Spirits), 1933, and the great elegiac collection of poems Hyvästijättö Lintukodolle (Goodbye Lintukoto), 1934. As an all-round observer of life, and above all as a humorist, Lehtonen ranks with the great writers of his generation; the distance of time has only added to the dignity of his production.

JUUTAS KÄKRIÄISEN JAUHONHAKUMATKA

Kauppaneuvos sanoo:

- Siinä sitä nyt on ... rukiista. Montako Käkriäinen ottaa?
- Montako? toistaa Käkriäinen ja ajattelee, että hyvä mies tämä on ... nyt tämä Konsta ... sittenkin. Mutta maksaaahan ne täytyy ker-
ran ... tällaiset asiat. Tämä naapuri se kyllä muistaa: Konstan pää ei olekaan tavallinen huttupää. Muistaa se vaadittaa työhön. Ja Käk-
riäisen tarvinnee ehkä vastakin lainata täältä jauhoja ...

- Niin montako muka? toistaa Juutas. - Menisihän niitä ... onhan
niitä suita meillä syömässä. Mutta ... milläpä heitä kuljettaakaan?

- Eikös ole muka hevosta ja rekeä? hysyy Konsta Könölin.

- Ei ole, vastaa Käkriäinen ja raapaisee korvallistaan.

- Tai purilaita? Tai venettä? kysyy kauppaneuvos vielä.

Ei ole. Juutakselta oli unohtunut ...

Mutta kuinka hän nyt sitten vie säkin Putkinotkoon? Sinnehän on
virstojen matka. Sitä tiedustelee kauppaneuvos Juutakselta.

Käkriäinen tuumii hetken. Kauppaneuvos sanoo, että säkit ovat
raskaita kantaa. Juutas kuulee sen, ja yht'äkkiä hän kehaisee:

- Niin raskaitako! Tuollainen nyt menee vaikka kainalossa!

- Niin seitsemänkymmentä kiloa! huudahtaa kauppaneuvos.

Käkriäinen kertoo ja kehuu:

- Niin ... ihmekös tuo on ... Ovathan ne menneet ennenkin. Siel-
lä entisellä paikalla ... laivarannasta kestikievarin mökille ... Siellä
... olen minä toki kantanut kahdeksankymmenenkin kilon pussin kym-
menisen kilin metriä! Niskassani. Olen minä. Ei se nyt ... meikä-
läiselle paljon ...

- Kahdeksankymmenen kilon pussin! ihmettelee kauppaneuvos.

- Nii-ni! kehuu Juutas Käkriäinen.

Kauppaneuvos katselee Käkriäisen hartioita, tavattoman leveitä
ja hiukan kumaraisia. Ne ovat kuin jättiläiskilpikonnin kuori, sellai-
sen, jonka Konsta näki aikoinaan Pietarissa. Mutta mihin vertaisi noi-
ta kämmeniä, joita Käkriäinen hänelle nyt näyttää? Ne ovat kuin jää-
karhun kypälät. Entäpä Juutaksen isot ja latuskaiset jalkaterät?

Kauppaneuvos hymyilee ja pudistaa vielä epäilevästi harmahtavaa nis-
katukkaansa.

Käkriäinen kehuu ja kertoo, kuinka hän ennen niin isoja säkkejä
kantoi.

Yht'äkkiä kauppaneuvos sanoo ja hänen silmissään välkähtää vei-
tikka:

- No, tuossa on nyt kahdeksankymmenen kilon pussi! Pistä pussi
selkääsi ... jos jaksat. Minä menen tuonne heinäpellolle ... Jos kan-
nat sen maahan laskematta pellon toiselle puolelle, niin saat ... puo-
lella hintaa.

Juutas Käkriäinen huudahtaa:

- Sinnekö? Ja puolella hintaa? Ahaa, nyt ne markat menivät!
Pitääkö se sana?

- Pitää, vastaa kauppaneuvos.

- Ja se sana seisoo ...? kysyy Juutas vielä.

- Kuin halstuoppi pöydällä! vahvistaa Konsta Könölin.

Käkriäinen kysyy:

- Joko pannen pussin niskaani?

- Pane, pane! yllyttää kauppaneuvos.

Käkriäinen kapuaa hyllyportaille ja vääntää jauhosäkkipinosta sel-
käänsä kahdeksankymmenen kilon säkin. Sovittaa melkein neljä tuumaa
leveät kouransa säkin kaulaan, sitten taakse. Ja röhkäisee kauppaneu-
vokselle:

- Joko lähdetään?

Kauppaneuvos vastaa:

- Jo ... Menehän edeltä, minä pistän aitan lukkoon.

Svea seisoo keittiön portailla, ihmettelee ja näkee Käkriäisen läh-
tevän. Hän hyvästelee Käkriäistä, joka ei kumminkaan häntä kuule,
niin innoissaan hän on. Sitten hän tulee ottamaan avaimen isältään,
joka ojentaa sitä hänelle, pyytäen samalla Sveaa juoksemaan sisältä
paperossilaatikon.

Juutas Käkriäinen lähtee kantamaan. Laskeutuu aitan portailta.
Helpollahan tämä ... kun jalat asettuvat paikoilleen. Hetkessä ne tot-
tuvat. Hän hellittää toisen kouransakin, ja säkki pysyy hyvästi. Ei
tarvitse kovin kumarassakaan olla ... Kyllähän mies tämän ... tällai-
sen ...

Sitten Käkriäinen kuulee komesrootin jo kepsuttavan perästään hil-
jalleen ja huottaen. Sen tähden Juutas heiluttelee ja huiskuttaa irto-
naista kättään, näyttääkseen, että näin hän ... Eikä säkki hänen leveäs-
sä selässään silti kovin rytkähtelee paikaltaan. Jopa pistää Käkriäinen
pieneksi juoksuksikin, renkien tuvan edustalla. Sitten hän kuitenkin
alkaa kävellä tasaisesti, haarat levällään. Pitkin lehtokujaa on men-
tävä pellon toiselle puolelle, heinämiesten luokse. Juutas kävelee, kä-
velee, ja hiekka rapsahtelee hänen toisen jalkansa alla sen lapikkaan
epätasaisista potkuista.

Päivä paistaa. Käkriäisen selkää alkaa hiottaa. Mutta ... kastuu-
han sitä tällaisella ilmalla, vaikei olisi mitään painoakaan ... Tämä
neljännes kilin metrin vain ... tuolla näkyy jo heinäväki vilahtelevan.

Komesrootti kysyy hänen selkäänsä takana, ihanko pussi on kevyt.
Käkriäinen vastaa:

- No mitäs ...

Hiemasen hän jouduttaa jalkojaan ja kiskaisee säkkiä ylemmäksi.
He menevät nyt heinäpellon poikki.

Kuluu jokin aika. Sitten kauppaneuvos pysähtyy ensimmäisten haa-
siantekijäin luokse. Käkriäinen huomaa sen korvakuulolta takaansa ja

käännäiksens katsomaan. Hän ajattelee, että meinasikohan komesrootti näitä heinämiehiä vai etempänä olevia. Mutta sehän sanoi, että oli kannettava säkki pellon toiselle puolelle, eikähän tässä nyt sanaa syömään ... tällaisessa leikissä. Eikä tuo tosiaan vielä väsytkään. Säkkiään yhdellä kädellä selässään pidellen Putkinotkon mies seisoo ääressä ja odottaa komesrootin joutumista. Kauppaneuvos ohjailee akkoja: kuinka heinänrippeet on haravoitava pois tästä ja pois tuolta, ja pois täältäkin haasian vierestä. Hän sanoo, ettei haasianvälejä saa latoi liian tiuhaan, niin kuin on ladottu vähän tästä ja vähän tästäkin ja tuolta, muuten heinänt ummehtuvat. Käkriäinen aikoo ruveta pitämään säkistä kaksin käsin. Mutta silloin hän on huomaavinaan komestrootin silmissä veitikkamaisen vilahduksen, ja yhdellä kädellä täytyy silloin säkin pysyä!

Nyt kauppaneuvos lähtee taas kepsuttamaan edelleen sanoen Käkriäiselle:

- No, jokos mennään ...?

Kauppaneuvos kulkee edeltä. Hiljaa. Mutta salaa hänen selkänsä takana Juutas kantaa säkkiä vähän kaksin käsin.

Sitten pysähtytään niittäjien luona. Juutas ei laske pussiaan maahan. Ei hän nyt tosin niin paljon siitä, että saa säkin puolella hintaa, vaan voitto se häntä viehättää, komesrootin luulo, ettei hän muka kantaisi!

Mutta mikäs se pellon toinen puoli oikeastaan on? Komesrootti kiertelee tarjoilemassa miehille paperosseja. Käkriäisen on täytynyt väkisinkin kumartua hiukan koukumpaan ja vaihtaa kättäkin ja antaa säkin levähtää selkänsä päällä, kuin pöydällä ikään. Sitten hän taas ojentautuu pystympään.

Mutta hautopa tuo helle muitakin kuin Juutasta. Tuossa pyörii hiki suurina karpaloina yhden mökinpojan pääläella, joka on äsken keritty paljaaksi ja hohtaa päivänpaisteessa tulipunaisena. Se poika on niittänyt paljain päin: hupsuja on monenlaisia. Käkriäisen tänne hoville tullessa oli heinäväki pilkannut kai hänen hattuaan. Käkriäisen teki mieli nyt sanoa tuolle pojalle, että pitäisipä hänkin pääkuorensa ympärillä karvahattua, niin ei kallo hikoilisi tuolla tavalla. Ei se hikoilisi senkään vertaa kuin paljaana. Siksi Käkriäinen sitä reuhkaa heinäkuussa pitääkin: se estää kuuman pääsemästä päähän. Ja pitää muustakin syystä: muuten vain.

Mutta säkki! Ei, no, sitä hän ei pane maahan. Niin huono hän ei ole ... kaikki katsovat häntä!

Eikä pane varsinkaan, koska kauppaneuvos tulee nyt ihan kuin uhalta hänen luokseen ja kysyy, eikö Käkriäinen pane tupakaksi! Käkriäinen pitelee silloin säkkiä kaksin käsin. Kauppaneuvos tarjoaa paperossia.

- Menehän tuo, vastaa Juutas hiukan ärtyneesti ja ottaa tupakan oikean käteensä pienellä sormella ja peukalolla, sillä hänen etusormellaan ottaa on paperossi liian pieni: kuin mikäkin olkipilli miehen

savukkeeksi. Mökkiläiset kerääntyvät ympärille. Ja näyttävät irvistelevän salaisesti ikeniään, sen huomaa Käkriäinen kulmiensa alta, imiessään tulta paperossiinsa komesrootin tikusta. Mutta irvistelköt, perhanat! Huonoja ovat ... Jopa yksi heistä kysyy, eikös se paina, tuo kuorma. Ja joskin toinen sanoo, kun on kuullut Konsta Könöliniltä, että Käkriäinen aikoo viedä säkin kantamalla kotiinsa, että tuo Juutas se on karhu, niin arvelee kuitenkin kolmas:

- Kotiinsa asti se ei sitä jaksa kantaa!

Ja muudan vielä sanoo:

- Siinä se on koko synnin kuorma!

Mitähän se tarkoitti? Sitäkö, että Käkriäinen kärkeä jauhoja muka ilmaiseksi? Tai sitten se pistelee niistä viina-asioista ...

Silloin Käkriäinen tahtoo näyttää heille, minkälainen hän oikeastaan on. Siinä onkin toinen luokka, kun hän iskee säkkiin roppanansa ...! Hän ei hellitä. Hän sanoo:

- Mitäs näitä ... lepuuttamaan. Kainalossahan tällaisia kuljeteaan.

Hiki kiiltää lammikkona hänen otsallaan ja alkaa solua poskille ja silmien kuoppaisiin syvennyksiin. Ja polvet hiukan tutisevat.

Kauppaneuvos katselee häntä ja hymyilee. Juttelee miesten kanssa heinäntulosta. Viimein hän sanoo, että nythän se Käkriäinen on voitannut: niin on kantanut säkin kuin tyhjän. Puoleen hintaan se putoaa ainakin. Tulkoon Käkriäinen tilittämään hänelle itselleen ... sitten, milloin haluaa.

Käkriäinen on hyvillä. Mutta silti hän ei hellitä. Komesrootin myönnytys sallisi hänen jo laskea säkin vähäksi aikaa tuohon niitetylle tai hyvästellä ja jatkaa matkaansa kotiin. Mutta sellaista hän ei tee. Hän seisoo säkki selässä siinä vielä, näyttääkseen.

Sitten hän kuitenkin ajattelee, että ehkä nuo miehet ja akatkin, joita myöskin on tullut luokse kärkeä, huomaavat hänen toisen polvensakin hiukan tutisevan. Niinpä on hänen aika hyvästellä ja lähteä menemään. Maahan säkkiä laskematta hän antaa kauppaneuvokselle kättä. Ja sitten hän lausuu hyvästit koko heinävälelle:

- Hehe ...

Hitaasti hän rupeaa tallustamaan heinäpellon aita kohti.

Mutta aidankaan luona, noustessaan aiden yli, hän ei hellitä säkkiä, vaan kapuaa säkki hartioillaan rutisevasta ja hirveästi huojuvasta aidasta. Sillä takana ovat kai heinämiehet kuulleet tämän perhanan narahtelun, kun hän koetti asettaa säkkiä sen varaan, eikä hän nyt anna heille sitä ilon makeutta, että he voisivat vetäistä helpotuksen hengähdysten nähdessään hänen väsymisensä. Ei, aidan yli täytyy jauhojen mennä selässä.

Ja ne menevät ... aidan toiselle puolelle ... kätkevään lehtoon asti.

Viimeinkin.

Siinä sopisi hänen nyt levähtää. Mutta kuinka käy! Siellä mutaisella karjapolulla yhtyy Käkriäiseen Sahan hovin piikatyttö. Tulee takaa, juoksee. Kysyy, eikö Käkriäinen ole nähnyt niitä sikoja ... samoja, joita Juutas oli katsellut tänne tullessaan. Piika on pantu niitä etsimään, ihmisten aittoihin ryntäämästä, kuljettamaan arestiin. Etteivät ne tapata vielä muitakin lemmiä.

Nyt ajattelee Käkriäinen, että se tyttö saattaisi kertoa hovilla, kuinka Käkriäinen oli istunut väsyksissä aidan takana. Pitää kantaa säkkiä lepäämättä vielä jokin matka. Mutta perästä kulkevalle tytölle hän ei puhukaan muuta kuin pari sanaa, tiuskahtamalla:

- Tuonnepäin ne olivat menossa ... sianraamit ...!

Juutas kävelee edeltä, piika perästä. Juutas kävelee ja hänen silmäkuopissaan lainehtii hiki. Eikä hän oikein näe polkuakaan. Sillä kellertävä vesi himmentää silmät ja pistelee niitä. Leppien lehdet ja hämähäkinverkotkin söhivät silmiin. Sellainen helle, että linnutkin ovat hiljaa. Mutta korvissa soittaa. Olisipa tullut edes karvareuhka päähän: se pysyisi paikoillaan paremmin kuin tällainen akkojen hattu, joka laskeutuu naamalle aina kun kallistaa selkäänsä säkkeineen.

- Viimein alkaa Käkriäisestä tuntua kuin hänen sarvensa rupeaisivat painumaan läjään. Ja kipeän jalan pohjetta pakottaa. Ja selkäruohtahan tässä vääntyy luokiksi kuin tuomi painimessa. Eikä voi enää muuttaa käsiä: ne tarvitaan molemmat. Mutta hovin piika ei vain erkane hänestä eikä mene metsään! Kulkisi sikojensa perästä, lankunpätkien, eikä hänen! Ei tässä niin hellitetä. Ei, vaikka helvetti repeäisi! Paita likoaa ja liimautuu nahkaan ... on kuin samaa marra-skettä joka paikassa ...

Käkriäinen sylkääisee suustaan paperossin märän tyngän, jossa ei ole tupakkaa.

Niin menee kymmenen minuuttia.

Viimein tyttö erkanee hänestä, katoaa metsään oikealle. Viimeinkin ... irtautuu mukana kälkättämästä, riippumasta kuin mikä kakkare karvan nenässä. Mutta Juutas kantaa säkkiä yhä edelleen, tällä kertaa kiukusta tyttöä kohtaan, joskin myös vauhdin voimasta. Hän tahtoo kantaa vielä tuon metsäniityn toiselle puolelle. Siinä aidalla hän sitten levähtää. Mutta ei nyt ennen sitä aitaa ... ei vaikka keuhkot pelloille pullistuisivat! Hän kiroilee kyllä tällaista ... alkaa kiroilla yhä enemmän ...

Tällaista orjuutta. Hän murisee:

- Orjuutta ... Köyhän ihmisen ... Komesrootti taisi narrata ... Lupaa puolella hintaa: mikäs köyhemmällä neuvona, köyhälistöllä ... Totta se Mauno Kypenäinen aviisi herroista ...! Mutta ihmisten kiusaksikin ... tämän pussin mennä pitää! Raskaampi oli kuin arvasin-kaan ... ottamaan puijasivat.

Sillä vaikka Juutas oli ennenkin kantanut jauhosäkkejä sen kymmenisen kilometriä, kuten hän oli komesrootille sanonut, niin viisiseitsemättäkiloa ne säkit olivat painaneet eivätkä kahdeksaakymmentä, joskin

hän oli tullut komesrootille niin sanoneeksi, kun komesrootti oli ollut pöyhkeä. Mutta niillä matkoilla hän oli välillä levännyt.

Mutta nyt: heinänteko olisi kotona ... sinne pitäisi ... Ja leipä on Putkinotkossa lopussa. Suut huutamassa sanikoilla. Ja akoilla. Niiden tähden tässä saa revetä ... suolensa maahan purkaa. Äh, oh! Miksi hän ei tullut venheellä? Mutta kukas sen arvasi, että komesrootti antaa näin paljon ... narraa ottamaan. Se komesrootti!

Pentujen olisi pitänyt tuoda venhe Sahan hovin rantaan ...!

Tämä nyt on ...!

Perhanan komesrootti ... Köyhiä ...!

Tuskaksi tämä panee ...

Nyt alkaa alamäki. Jyrkkä ... Se kun vie ...! Äh, öh. Eihän nyt enää mitä tule! Sekös nyt, ettei enää henkikään kurkusta pihise ...

Voi, voi! Tätä kiusaa!

Ihmisten kanssa aina ... kiusa se on.

Kiusa koko maailma!

Tulisivat, tulisivat edes ne neekerit ja löisivät mäskiksi koko maailman! Tulisivat viistosilmät, mustat kuin pata pankolla! Äh, äh. Mutta ... tuon aidan luokse hän vielä kantaa!

Ja hän kantaa tosiaan.

Siinä hän sitten lepää. Lataa piippunsa ja vetää niin, että kohisee, niin että poskinahkat menevät ihan suppuun ja koppa tulistuu. Yhden piipullisen hän vetää. Ja lataa uutta. Istuu aidan juuressa. Säkki on vieressä kivellä. Aita on Sahan hovin ja Vaskilahden raja-aita. Se on korkealla mäellä.

Mutta kun hän on hetkisen levännyt, täyttää hän vielä kerran piippunsa, ja sitten on säkki saatava kotiin. Käsivarsissa ovat hauislihaket kuin puuta, ja niitä alkaa oikein pakottaa. Hän nostaa säkin aidalle, ottaakseen siitä sen selkäänsä. Kömpii itse aidan toiselle puolelle. Vääntää säkin hartioilleen ja rupeaa menemään rotkoon. Se rinne vie äskeistä jyrkännettä uhemmin. Eikä piippu pysy hampaissa, ja koppaan valuu hikeä, niin ettei tupakka pala. Ja sieraimiinkin hiki tunkeutuu. Piippu turisee. Käkriäinen vääntää leuoillaan sitä syrjemmälle, ettei vesi menisi tupakkoihin. Ei tahdo isokoppainen piippu kääntyä, koi-vunpahkasta tehty vuosi sitten, entisen piipun varrella varustettu. Hän purailee vartta vihoissaan, ja ohueksi pureksittu suullinen rasahtaa poikki. Piippu putoaa sammalikkoon. Piippu! Juutas etsii sitä säkki selässä. Syyttää vielä kulon, se piippu.

Palakoon ... Vaskilahden metsä ... Ja kaikki muu!

Ei näe eteensä hieitä ja karpäsiltä. Piippu toki löytyi. Hän työntää sen koppaa myöten suuhunsa. Mutta tupakka on mennyt piipusta maahan. Juutas kumartuu kaivamaan taskuistaan tupakkamassia ja tulitikkua, ja silloin säkki horjahtaa. Jyrkkä rinne on ihan alla. Säkki menee rotkoon, kaataen ja vieden muassaan Käkriäisenkin, niin että lapikkaat pyöränä kiertävät! Hän suistuu alamäkeen, ja säkki tulee jymähdellen perästä.

Kun Käkriäinen nousee rotkossa pystyyn, piippu koppaansa myöten suussa, ja katselle säkkiä, on sen kuve haljennut! Korttelin pituudelta! Jauhoja on valunut terävän koivukannon juureen. Kanto on säkin puhkaissut.

Silloin hän suuttuu kovasti. Hän katsoo säkkiin ja alkaa ärjyä. Jauhot, jauhot! Hän ärjyy niin, että autereessa sinertävä salo kaikuu. Karjahtelemalla hän kiroilee. Tupakkakukkaro ja tulitikut ovat poissa. Hän juoksee takaisin rinteelle. Pyörii, kaivaa sammalta. Alempaa löytyykin massi ja ylempää tulitikut. Hän menee takaisin rotkoon. Muistaa, että kuusikon takana on vielä toinen aita. Sen luokse ei ole pitkälti matkaa. Hän lönnkyttää veräjälle. Hän ei sano kärsivänsä aitoja tiellään, rekkuleita. Hän aikoo repiä aidan, ja hän repii sen. Joku aidas on lujassa. Hän ruihtaisee, saa aidaksen irti, lyö sen poikki aidan selkään. Metsä räikyy ja ruskaa.

Nyt hän kiskoo juurineen pois seipäätkin.

Ja sitten hän puskee veräjän kumoon, enää aitaa purkamatta. Siinä repeää takki kainalosta. Kun hän ryntää veräjään kuin härkä, leveän rintansa koko voimalla, niin veräjä kaatuu.

Sitten hän jatkaa esteetöntä kulkuaan kotiin. Ilman säkkiä. Katsoo vielä taakseen, hävitettyä veräjää, ja murisee. Vieläkin on yksi aita ennen Putkinotkon aitaa, joka on ennestään kaatunutta. Hän kaataa tämänkin vieraan aidan. Vaskilahden akan aidan. Viidakon takana hän kuulee liikkuvan lehmiä kalisevin kelloin. Vaskilahden lehmiä varmaankin. Tuolla kauempana oli hovin karjaa. Siitä hän ei piittaa. Tulkoot hänenkin maalleen... Niin työlästynyt hän nyt on...

Juutas kävelee viuhtomalla kivikon polkua. Silmät välkähtelevät koloistaan vihertävinä.

Nyt hän menee Putkinotkon portin vierestä sisään.

Sitten hän tulee Putkinotkon lammen niitylle. Hän aikoo lähettää Ananiaksen hakemaan sitä säkkiä hevosella. Mutta Ananiasta ei näy. Eikä niityllä ole ketään heinässä! Käkriäinen ärjähtelee. Ei kuuluu vastausta. Ainoastaan koira rähisee, ja lapset huutavat tuolla kauempana metsässä. Eivät ne ole heinänteossa.

Käkriäinen alkaa mennä mökille ja karjaisee rinteellä niin, että tugarakennuksen räystäät rämisevät. Ei vastausta. Jo nyt on...!

Hän menee pihalle. Tamma kamuaa siellä nuorassa, puoli ruumista potaattipellossa.

Ja kana, kana tullut tuonne! Tupakkamaassa se on! Käkriäinen juoksee kanan kimppuun. Se yrittää silmille, jos sitä potkaisee. Juutas ottaa kanaa kiinni, se räkättää. Juutas saa sen sorkista, ja roiskis, aitan salvaimen!

Siinä se on se kana. Se kuoli, oh, oh!

Sitten hevonen kiinni. Riuhtoen hän sen sitoo. Ja missäs nyt ihmiset?

Tuvan portailla on matikka. Ei ole annettu Moksille!

Tuvassa makaa mummo permannolla, oikoo kupeitaan. Ja pienin pennuista nukkuu kätkeyssä vaate silmillä. Käkriäinen kysyy muita kakaroita. Kaikki ne karkasivat ketunpesää kaivelemaan, paitsi Leja, sanoo mummo. Missä lienee nyt Leja... ehkä läävällä.

- Ketunpesälle kakarat! Eivät heinä tekemässä! ärähtelee Juutas.

Niin, kaikki muukin on Käkriäisestä päin halikkoa. Turkinpalko on ikkunalla: hänen sisunsa kiehahtaa, hän ei nyt kärsi törkyä tuvassa, kukkaa. Mutta siitä ei nyt suurta paukausta tulisi, jos hän paiskaisi sen lattiaan. Hänen tekisi mielensä riipaista kätkyt. Se olisi tarpeeksi iso. Mutta varoopa hän isin pikku poikaa. Ei, johonkin täytyy saada rouhaistuksi kiinni. Kana! ja Sohvi. Ja se säkki, säkki.

Rosinan hame riippuu orrella ja lyö Juutasta silmiin. Hän tempaisee hametta. Lauta putoaa silloin tavaroineen orrelta. Naulalaatikko käy hänen päähänsä. Se ei tosin paljoa koske, sillä laatikko on melkein tyhjä. Mutta Käkriäinen tarttuu toisesta päästä lautaan, hän öriisee, hän paukauttaa sitä lattiaan mummon viereen, hän ärjähtelee:

- Minä poltan... poltan koko talon! Ei niin pohjakivistö saa jäädä! Kaikki. Ja tapan kaikki! Hirtän. Säkki... ja tämä maailma... Kahdeksankymmentä kiloa... Moksi. Minä poltan Ja itselleni... puukko kurkkuun!

(Putkinotko)

MAIJU LASSILA

1868 - 1918

Maiju Lassila (a pseudonym for Algot Untola) was born in 1868 at Tohmajärvi. He became an elementary schoolteacher in 1891; during his checkered career he worked as teacher, businessman, political agitator, journalist, and free-lance writer. He died in 1918. — Lassila was a many-dimensional and mysterious personality. His first work was an extensive double novel Harhama and Martva, 1909, hyperromantic, extremely fantastic and puzzling in its ideas and confessions. The following year the novel Tulitikkuja lainaamassa (Borrowing Matches) was published, a realistic and humorous description of the people, which has won a place among Finnish classical works on account of its mastery of style and its vigorous characterization. After this work Lassila published several, both humorous and serious, novels and also some comedies; most of these, however, reveal a disturbing lack of artistic balance. Lassila won his greatest victories as an understanding and sympathizing portrayer of the people of his home district.

TIKUSTA ASIA

- Jokohan lie se Littelän Vatasen musta lehmä poikunut, puhui Liperin Kutsunkylän Antti Ihalaisen emäntä Anna Liisa ikäänkuin itseksen, leipiä uuniin pannassaan. Se asia oli hänelle juolahtanut mieleen ihan vain yht'äkkiä.

- Johan se kuuluu poikineen, myönsi Sormusen Miina, joka oli satunut vieraaksi tulemaan ja hörppi nyt kahvia. Mutta sitten luuli hän Anna Liisan tarkoittavan Antti Vatasen lehmää ja kysyi:

- Senkö Jussi Vatasen lehmä?

- Sen, myönsi Anna Liisa. Miina vahvisti silloin:

- Johan se kuuluu poikineen.

- Vai jo!

Anna Liisa puuhaili kotvasen aikaa leipiensä kanssa, ja sitten hän taas kysyi:

- Lehmisvasikankohan tuo teki?

- Sekö Jussi Vatasen lehmä?

Maiju Lassila

63

- Niin.

- Lehmisvasikanhan se kuuluu tehneen, myönsi Miina.

- Vai lehmis- se teki. Heittiköhän Jussi sen eloon vai tappoiko, tiedusteli Anna Liisa edelleen. Miina hörppäsi kahvia ja selitti:

- Eikö tuo liene tappanut.

Ja kahvia teevatiin kaataessaan myönteli hän:

- Ja onkinhan tuota Jussilla jo ennestäänkin karjaa ... Mitäpä hän heistä enää rupeaa elättämään!

Syntyi pitkäaikainen äänettömyys. Antti Ihalainen itse makaili penkillä mahallaan piippu hampaissa. Silmät olivat puoliummessa ja piippu hampaista juur'ikään pudota lupsahtamassa.

Mutta hän oli kuullut puhelun ja unisenakin tajunnut, mistä oli puhe. Ei hän sitä tosin tajunnut selvästi, mutta kumminkin. Ikäänkuin unesta enemmän nauttiaksensa örähti hän kuin itsellensä:

- Onhan sillä Jussilla karjaa. Montakohan lypsävää päätä sillä nyt on?

- Sinäkin siitä heräsit, pisti Anna Liisa. Sormusen Miina aprikoi:

- Eikö tuolla liene viisitoista sen Kurikan Könöseltä ostetun mustan lehmän kanssa.

- Vai viisitoista! murahti Antti ja alkoi taas nauttia unesta. Piippu vain lepatti putoamistansa odotellen. Miina kertasi:

- Viisitoista lypsäväähän sillä Jussilla on ...

- On siinä talossa maitoa! ihmetteli siihen Anna Liisa, ja hetken kuluttua hän arveli:

- Menisi se semmoisessa talossa oma emäntäkin ...

Miina puraisi sokeria ja arveli vuorostaan:

- Eikö tuo Jussi vielä tuota ottaneekin ... Johan siitä tuleekin sen Loviisa-vainajan kuolemasta umpinainen vuosi kuluneeksi.

- Saisi tuo ottaa jo! myönnytteli Anna Liisakin. Ja leipiä hetken kohenneltuansa hän meni jo edemmä asiaan, kysyi:

- Jokohan sillä Pekka Hyvärisen tytöllä on miten paljon ikää?

- Senkö Muskon Hyvärisen, tiedusti Miina varovaisuuden vuoksi.

- Sen Muskon.

- Eikö tuolla jo liene niillä paikoin ... Senhän se on Olkkosen Iidan ikäinen, tapaili Miina.

- Vai sen se on ... Jo tuo sitten joutaisi hänkin siitä vanhempiensa luota pois ... Olisi tuossa työväkeä jo hänettäkin ... Ja eikö tuo Jussi Vatanen sitä aikoneekin?

- Sitäkö Hyvärisen tyttöä? murahti taas Antti kuin unissaan puhuen.

- Sitähän ne sanovat sen ajattelevan ... Vaikka tokko tuosta tolkkua tulee, selitteli Miina, ja Anna Liisa piti Hyvärisen tytön puolta sanoen:

- Ollisipa tuossa Hyvärisen työssä Jussille eukkoa kerrakseen ...

Ei tuo Jussikaan mikään nuoruuden hullu ole.

Ja hetkisen kuluttua hän tahtoi kuulla Jussin iän tarkemmin ja kysyi:

- Montakohan vuotta sillä Jussilla jo lieneekin sitä ikää?

Miina laski nyt Jussin ikää:

- Ka, johan se on Jouhkolan ukko Voutilainenkin kynttelinpäivästä kuudennella kymmenellä, ja eikö tuo Jussi liene saman ikäinen.

- Sen ikäinhän se on. Muistanhan sen minäkin nyt tässä, vahvisti Anna Liisa, ja kerran asiaan päästyään antoi hän tulla tietojansa lisääkin, selittäen:

- Sitähän se Kaisa Karhutarta kuuluu aikoneen alkuaan, vaan siihenpä tuo sitten Loviisa-vainajaan lopulta kietoutui.

- Vatasen Jussiko?

- Niin... Karhutartahan se alkuaan on ajatellut.

- Ähää! ihmetteli Miina, ja Anna Liisa selitti:

- Se Karhutar näet meni sitten sille Petrovaaran Makkoselle, ja ne muuttivat pois koko Liperistä... Eikö tuo siellä Pielisjoilla asune nyt miehineen. Se Karhutar näet tahtoi kaupunkiin... Vaikka liekkö tuo siellä sen kummempi elää kuin muuallakaan.

- Tokko tuo lienee... Kurjuudessahan tuo kuuluu Littilänkin Hakulisen perhe siellä Joilla elävän, myönsi Miina, ja Anna Liisa lisäsi:

- Johan minä sanoin Karhuttarelle, jotta olisit vain mennyt Jussi Vataselle. Ei siinä talossa olisi tarvinnut leivättä syödä... Ja hyvän-tahtoinen mieshän se Jussi on.

- Onhan se Jussi semmoinen tanakkatekoinen mies. Vaikka siitä nenästähän ne ovat sitä morkanneet, se kun on semmoinen potaatti, myönsi Miina.

- No eipä tuo ole Hyvärisenkään tytön nenä sen koreampi... Ja punapää on vielä koko tyttö, niin jotta mitäpä tuo hänkään siitä Jussista yrmii. Menisi vain pois, puolusteli Anna Liisa taas Jussi Vatasta ja lisäsi:

- Onpaan tuo Jussi sillä omalla nenällään toimeen tullut ja hyvinpä tuon on saanutkin niistetyksi...

Hän pani uunin pellin kiinni ja lisäsi sen tehtyään:

- Ja mitä siitä sitten on, vaikka olisi miehellä miten kaunis nenä, jos ei ole sitten miehellä muuta mieheksi sanottavaa kuin housut.

Sormusen Miina oli samaa mieltä. Hän myönteli vedoten samalla Anna Liisan miehen nenään:

- Ka saapihan sillä niistetyksi. Ja eikös sillä Vatasella olekin ihan saman kokoinen nenä kuin tällä Ihalaisellakin?

- Samanhan se on. Ja silläpä tuo on Ihalainenkin omalla nokallaan vaan turitellut ja hyvästipä häntä on tuossa vain elettykin, eikä ole ollut leivästä eikä särpimestä puutosta.

Nyt syntyi äänettämyys sen johdosta, että Miina joi toista kuppia kahvia ja Anna Liisa puuhaili leipiensä kanssa. Kun aikaa tuli, tarttui Anna Liisa taas asiaan, huomauttaen:

- Mutta siinäpä tuo on Vatanenkin vain tasautunut, vaikka ne olivat pienestä pojasta tämän Ihalaisen kanssa aina yhdessä. Eivät näet ole juoneetkaan sen jälkeen kun löivät humalassa sitä Niirasen tytön isää

ja saivat maksaa sovinnaisiksi sen katkotuista kylkiluista neljä lehmää. Ne näet katkoa ruhjoivat siltä neljä kylkiluuta, tämä Ihalainen ja Vatanen.

- Vai eivät ne sen jälestä ole juoneet. Johan siitä on kolmattakymmentä vuotta, kummeksi Miina.

- Eivät. Eivät näet suuhunsakaan pane, vaikka onhan sillä Vatasella vielä puoli pulloa jälellä sitä silloin jäänyttä viinaa. Ei näet tämäkään Ihalainen ole sen jälkeen senkään vertaa maistanut koko viinan näköistä, että olisi vedellä pessyt silmiäänkään muualla kuin minkä saunassa toisinaan sattuu.

- Ähää!

Vähän ajan kuluttua selitti vielä Anna Liisa miestänsä puolustaakseen:

- Eikä siitä olisi sen Niirasen lyömisestä tullut sen enempiä puhetta, mutta se kun Niirainen itse näet rupesi turhia käräjöimään ja rettelöimään semmoisesta jonninjoutavasta asiasta, kuin nyt näistä kylkiluistaan, niin nämä miehet sanoivat, jotta annetaan sille lehmä joka kylkiluusta, joka siltä tapellessa on katkennut, niin ei turhista rettelöitseen ja manuuhte. Ja hyvät ystäväthän nämä ovat siitäkin lähtien olleet Ihalainen ja Vatanen. Ja saman näköisetkinhän nämä ovat molemmat, vaikka tämä Ihalainen on puolta vuotta nuorempi kuin se Vatanen.

Sillä lailla olivat he tutkineet Jussi Vatasen ja Ihalaisen ulkomuodon ja menneisyyden ja siirtyivät nyt hänen pukuunsa. Tutkiskelun lopussa ihmetteli Anna Liisa:

- Vai niissä isävainajansa kirkkovaatteissa se Jussi nyt käy kirkossa!

Leivät kypsyivät uunissa. Niiden tuoksu täytti tuvan. Oli syntynyt pieni puheloma, kun Anna Liisa pesi pöytää. Siitä lomasta teki lopun Miina kysyen:

- Joko teillä ruvetaan pellavia loukuttamaan?

- Ka, olisihan niitä huomenna ruvettava, mutta tulitikutkin tässä sattuivat loppumaan, niin millä häntä saanee tultakaan saunassa, kun menee loukuttamaan.

- Vai loppuivat teiltä tikut!

- Loppuivat. Eikä ole tässä tullut tuolla Ihalaisellakaan puotiin asiaa, jotta olisi tuonut tikkuja...

Hän katsahti penkillä nukkuvaan mieheensä ja kysyi varmuuden vuoksi:

- Joko sinä Ihalainen teit tammalle appeen?

Mutta Antti ei vastannut. Anna Liisa arveli silloin:

- Nukkuikohan se nyt jo siihen?

Miina vahvisti asian niin olevan. Anna Liisan tuli sääli miestänsä ja hän puolusteli:

- Aamusella nousikin aikaiseen ahosta puimaan, niin jotta ei tuo ole kumma, jos nukuttaakin!

- Ruisahostako se Ihalainen pui? uteli Miina.
- Ruis- ... Niitä Luosovaaran Matikaisen osarukiitahan se pui ...
- Vai niitä se pui ...
- Niitä.
- Lähtiköhän niistä monta kappaa ruista? uteli Miina, ja Anna Liisa selitti:
- Lähtihän niistä se kaita piikkosäkki täyteen ja vielä jäi hurstille ainakin kolme vakallista.
- Ähää!
- Anna Liisa lakaisi nyt oven edustaa. Siinä kiireen touhussa tuli hän jo valittaneeksi:
- Piikakin tästä meni itseviikolleen, niin jotta on tässä yksinään juosta hanttuuttamista, kun on kymmenen poikivaa lehmääkin ruokittava ja nyt pitäisi vielä ne pellavat loukuttaa.
- Sekö se Tiinan tyttö on tässä teillä piikana, lausuili siihen Miina.
- Se.
- Vai se ... Sitähän minä jo arvelin että se se on ja jotta itseviikolleen se on mennyt, myönsi Miina.
- Nyt käänteli Anna Liisa leipiä uunissa ja muisti pellavariihensä ja päivitteli:
- Mistähän häntä saisi tulitikkuja, jotta loukuttaisi huomenna niitä pellavia, kun on jo ahos kuiva!
- Miina tiesi neuvon. Hän kehoitti:
- Menisi Ihalainen hakemaan vaikka Hyvärisestä lainaan, niin sitten maksaisi, kun sattuu olemaan.
- Anna Liisa ei siihen vastannut, sillä hän touhusi leipien kanssa ja puhui itseksensä:
- Jokohan ne ovat kypset! ... Viimeinen taikina paloikin, kun tuli uuni huonosti luudituksi.
- Mutta Miinan ehdotus hautui Anna Liisan päässä. Ja kun hän oli taas uunin sulkenut ja raaputti huttukattilaa, puhui hän miehellensä:
- Saisit tosiaan Ihalainen mennä siitä hakemaan Hyvärisen ukolta tulitikkuja, jotta saisi pellavariihessä tulen.
- Mutta Antti ei vastannut, sillä hän suoraan puhuen nukkui. Asia näyttikin jo siihen unohtuvan. Emännät puhuivat välillä kehruksista.
- Mutta asia ei ollutkaan unohtunut. Se vain hautui. Puuhaillessansa kysyi jo Anna Liisa mieheltänsä:
- Yhäkö sinä Ihalainen nukut?
- Ei se kuule, se nukkuu! vahvasti Miina ja huomautti:
- Eihän tästä ole suoraan mennessä Hyväriseen kuin kuusi virstaa.
- Eihän tästä ole, oli Anna Liisa samaa mieltä ja nyt hän jo kysyi mieheltään kovemmin:
- Etkö sinä Ihalainen kuule ja nouse siitä hakemaan tulitikkuja Hyväriseltä?

Nyt kyllä kuuli Antti korvissaan jotain sen tapaista, mikä muistutti Anna Liisan ääntä. Hän tajusi jo asiankin, vaikka ei selvästi. Mutta uni oli niin suloista, että hän ei viitsinyt vastata.

Puhuttiin siinä Pekka Hakulisen lampaista kotvanen aikaa ja asia hautui Anna Liisan päässä edelleen. Hän laski jo, että jos ei huomenna pääse loukuttamaan, niin riihi jäähtyy, ja alappas sitten taas lämmittäneestä uudestaan. Nyt hän jo vähän hönkäisi Antille:

- Koko päivänkö sinä siinä makaat ja utvotat?

Antti kuuli nyt puheen selvästi, mutta painoi vain kovemmin penkkiä. Miinaakin moinen jo suututti ja hän huomautti:

- Kun olisi tuohon sillä pijakalla sukaista ...

Anna Liisa pani sen neuvon mieleensä, mutta odotti vielä ja käänteli leipiä. Mutta sitten muisti hän, että nyt on syksyaika ja pimeä voi tulla vaikka milloin, ja meneppäs sitten Hyväriselle. Ja silloin ei hän enää malttanut. Hän läiskäytti Anttia leipälapiolla ruumiin keskivaiheille ja sanoi:

- Ala nyt jo nousta siitä ja mennä Hyvärisen ukolta tulitikkuja hakemaan, jotta pääsee tästä pellavariiheseen!

Antti nousi verkalleen, istui kotvasen, imeksi sammunutta piippuaan unisena, haukotteli ja kysyi:

- Vai jo siitä on yli puoli vuotta Vatasen Jussin eukon kuolemasta.

- Johan siitä on ... Siinähan se Messu-Marian aikana haudattiin, selitti Miina.

Antti haukotteli, haparoi lakin takaraivolleen, pani tupakan, sytytti lieden luona hiilellä piippunsa ja lähti ulos, kysyen ovesta mennessään Anna Liisalta:

- Sitä tulitikkuako sinä sanoit, jotta hakea Hyväriseltä?

- Mene nyt jo siitä eläkö vetelehti koko päivää! vastasi Anna Liisa, sanoen sen olleen asian, ja Antti lähti noutamaan Hyväriseltä tulitikkuja. Hetkisen kuluttua todisti hänen menonsa Sormusen Miinakin, sanoen:

- Lähtipäs se Ihalainen hakemaan tulitikkuja.

Anna Liisa sanoi siihen vain:

- Lähti!

(Tulitikkuja lainaamassa)

MARIA JOTUNI

1880 - 1943

Maria Jotuni was born in 1880 at Kuopio. After her matriculation examination in 1900 she studied esthetics and general history at the University of Helsinki for some years, but then devoted herself, without taking a degree, to the profession of a writer. After her marriage in 1911 she divided her time between the duties of a housewife and her writer's calling. She died in 1943. — Maria Jotuni began her writer's career with the collection of short stories Suhteita (Relations), 1905, and Rakkautta (Love), 1907. The style of these short stories is original: of few words, concise, and terse, but expressive in their keenness; the handling of subject matter is firmly realistic. In the collections Kun on tunteet (When You Have Feelings), 1913, and Tyttö ruusutarhassa (The Girl in the Rose-Garden), 1927, the naturalistic features of her style diminish while the grip of intellectual wording is getting stronger. The rather extensive story Arkielämää (Everyday Life), 1909, is one of the best achievements in our literature as a realistic-humorous description of the people. Of Jotuni's plays may be mentioned Miehen kylkiluu (The Man's Rib), 1914, Tohvelisankarin rouva (The Wife of the Henpecked Husband), 1924, and the post-humorous work Klaus, Louhikon herra (Klaus, Master of Louhikko), 1946. Her production also comprises three collections of aphorisms, in which she reveals her world of ideas most personally. As late as 1963 a post-humorous work was published, a novel dealing with married life, Huojuva talo (The Tottling House), which has aroused great attention. — In her whole production Jotuni is a psychological realist. Her style is stringent; favoring effective monologues and dialogues she outlines quickly and sharply what she wants to describe. Often the comical and tragical elements melt in her hands into intellectual humor. Her most important object of description is always man; especially she illustrates with deep insight the relation of a woman to the two main factors in life, love and death.

RAKKAUTTA

- Mitäs, hyvästihän se meni. Se vähän siinä alussa sotki, että hän aloitti sen tavallaan kuin väärästä päästä. Miehet, ne nyt eivät sellaista huomaa.

Maria Jotuni

69

- Siitkö ne -
- Se siinä vain oli. Mutta kun minä kerron sen alusta, kuinka se kävi.
- Kerrohan.
- Ensiksi se sanoi: "Saanko luvan kysyä, onko neiti koskaan rakastunut?"
- No, mitä sinä sanoit?
- Mitä. Minä sanoin, että mitä se kauppias tyhjä. Jos nuorempana lienee tullut hullutelluksi, niin ei niistä nyt enää mitään.
- Oikein.
- Se oli pannut kätensä tähän näin polvelleni ja sanoi, että hän tahotoisi oppia rakastamaan.
- Mitä sinä siihen sanoit?
- Mitä, mitä minä sanoin - en mitään. Ajattelin ensin viskata sen käden siitä pois, vaan ajattelin sitten, että ehkä kuitenkin oli paras aikansa katsoa, ja siinä valossa minä enemmän rupesin häntä sietämään. Sitten hän sanoi, että olin lihonut. - "Kauppias tyhjä", sanoin. "Olette", sanoi hän ja koetti toisella kädellä selkääni. "Saanko luvan rakastaa", kysyi hän. "Mitä", sanoin minä. "Jos antaisitte lähestyä itseänne", sanoi hän. "Ja sitten?" "Rakastaa niinkuin ihmisillä on tapana." "Ja mitä tarkoitusta varten, jos saan kysyä. - Ei, kauppias ajattelee ensin, eihän näillä ijillä enää - lapsena jos on utelias ja niin edespäin, että hurmaantuu ja niin pois päin - mutta jos kauppias tahtoo minua kysyä, niin kysyy vain suoraan ja ilman kiertoteitä, että minä ymmärrän sitä mukaa vastata. - Oliko se hänen ajatuksensa", kysyin. Oli, se oli hänen ajatuksensa, mutta ettei hän varmoja kauppvoja vielä kyllä ollut ajatellut tehdä, jos saisi ensin luvan vähän niinkuin rakastella.
- "Ei, ennenkuin häiden jälkeen", sanoin minä, "sitten laillista tietä".
- "Tietysti sitten", sanoi hän, eikä hän laittomuutta tarkoittanutkaan. Hänen ajatuksensa kulkivat juuri laillista tietä. Hän sanoi, että hän oli aina ajatellut, että kun varoja kertyi siksi, että oma vaimo kannattaa elättää, niin hän sen elättää, sen verran on hyvä olla mukavuutta ja iloa.
- "Tietenkin", sanoin minä. Ja sitten sanoin, että kyllähän minä naimattakin toimeen tulisin. Tietysti tulisinkin. Minulla on konttorista palkkaa jo 75 mk kuussa ja pankissa jo liki 500 vanhan päivän varoja. Mutta tietysti parempi on aina parempi. Jalkojen tähden nimittäin. Ne eivät enää kohta siedä vedossa seisomista. Niissä kun on reumatismia. Että hän nyt sen tietää, ettei jäljestäpäin tarvitse tulla sanomaan, ettei tiennyt ottaessa. Muita vikoja ei ole, ja jos hän kustantaa ensi kesänä parisataa näihin jalkoihin, niin voisi sen pakotuksen kylpeä pois, ettei siinä suhteessa olisi vasta kustannuksia.
- "Juu", sanoi hän, hän antaa, jos naimisiin mennään. - Eiköhän se siitä somene, kun mentävä kertä kuitenkin on ja kun saa vielä

sellaisen varman ihmisen, joka ei tee mitään hämmennöksiä hänen elämässään, niin ennen hän vähän kustantaa, sillä on hän sen verran elämässä nähnyt, että minkä tavaran helpommalla saa, on se sitä huonompaa.

- "Niin, oma asianne, tehkää kuten tahdotte", sanoin minä.
- "Talo on siinä valmis."
- "Ja liinavaatteet minä itse kyllä kustannan", sanoin minä.
- "Ja rahaa on, jos tarvis vaatii."
- "Ei, kiitoksia, ei ennenkuin häiden jälkeen, se on tavallinen taksa."
- "Sitten se on sitä myöten valmista", sanoi hän.
- Kävi miten kävi, ajattelin siinä itsokseni, hyvin hullusti ei tässä käy. Mieheen kyllä ajan pitkään tottuu. Parasta aina tehdä aikansa, mitä tehtävä on. Ja kun tämä on varakas ja tasainen. Siinä siltä puolelta ei ole mitään, ja muista puolista minä kyllä suoriudun. Ei niin, ettei minusta olisi ollut köyhän miehen vaimoksi. Köyhälle minä olin luotu. Minä olisin ollut hyvä köyhän miehen vaimo. Minä olisin paremmin ymmärtänyt köyhän kohdan ja surkuilematta työtä tehnyt ja kohtaa kohentanut. Mutta niin ei sattunut. Se, jota ajattelin, ei minuun katsonut. Ei varmaan tiennyt, mitkä ajatukset mielessä liikkuiivat ja vuosi kummittelivat. "Älä ajattele", sanoin minä itselleni, "älä ajattele tyhjää, ei hän sinusta huoli". Mutta jos huolisi sittenkin, kangasti mielessä aina ja minä ajattelin. Kun on ne vuodet, jolloin mentävä olisi, ajattelee. Mutta kun ei, niin ei. Se on juuri se, että kun ei, niin ei. Ja miehiä on sitten monta. Ja niistä muista ei toinen ole kummempi kuin toinenkaan. Eikä sekään olisi ihmistä kummempi ollut. Näinhän minä, mikä se oli. Mutta annas, kun se kangastaa ja mieleen kaihin jättää. - No niin, sanoin minä sitten tälle vielä sen, että miehen pitää olla selväpäinen ja ymmärtää sitä maailmanjärjestystä, jonka alle on alistettu, niin että esimerkiksi kun nainen, jonka on ottanut itseänsä varten ikäänkuin, ei vaadi vuotuista palkkaa oloistaan, niin se työ, jonka nainen pesään tekee, on niinkuin vapaaehtoista hyvyyttä, ja ettei palloista tule puhetta - niin, sitä voi sanoa vaikka rakkaudeksi. Ymmärtääkö hän sen, kysyin minä.
- Ymmärtää, täydellisesti ymmärtää, sanoi hän. Mutta että hän antaa myös vapaasti rahoja. Ei niihin hyvin tarkkoja rajoja pantaisi, ja sitäkin sopii sanoa rakkaudeksi.
- "Juu, sopii kyllä", sanoin minä. Ja sillä se oli tehty. Huomena mentiin ja ostettiin sormukset.

(Rakkautta)

KUN ON TUNTEET

- Minäkö onnellinen? Ehee - miksi minä onnellinen olisin? En minä ole onnellinen?
- Kun on vasta nainut ja niin edespäin.
- No, nainut? Onhan sitä nainut, se on totta. Mutta vastoin tahtoani minä naimisiin menin.
- Miksi vastoin?
- Sitä kun on köyhä, saa tehdä vastoin tahtoaankin, kun sattuu.
- Pakottivatko Viian vanhemmat?
- Mitäs minä vanhemmista. Muuten ei minulla niitä olekaan. On se äiti ollut. Isäpuoli on olemattomissa. Näin palvelusihmiselle mistä niille kaikille isiäkään?
- Kukas sitten pakotti?
- Se pakko pakotti. Kun on näet köyhä, tulee ajattelemtakin menynksi. Ei niin, ettei köyhäkin tietäisi, että tyhmyys on tyhmyys, vaan menepäs ja tee se kuitenkin.
- Niin se on.
- Niin se on. Se oli minun elämäkertani näet sellainen: Kun oli siellä maalla se Antti, siellä kotipuolella, ja se oli pulska ja punaverinenkin kuin tuo palsaminkukka ihan ja se minulle niitä tunteitaan oikein rakkaudeksi nimitteli ja minä sille kanssa rakkaudeksi niitä omiani nimittelin, suotta - se näet, että muka rakkaus, se huvittaa - suotta, mutta annas, kuka sitä ei huomana vaikka mitä laskettele, jo piruillesaankin, kun on nuori. No, se Antti kanto minulle rinkelit markkinoilta ja kaikki, ja minä olin Antille kohtelias ja rakas, mikäs siinä - ainakinhan minä ihmisistä pidän, ja nytkin kun joku puhuttelee ja sanoo: niin se on, sanon minäkin: niin se on. Mitä varten minä ihmisiä vastusteisin? - Mutta se Antti se minua erityisesti miellytti. Tuo se on minun, ajattelin, ja olisihan se ollutkin, ellei tämä Matin pahas, tämä kōrōkki siihen väliin sattunut. Pahan nenällä se siihen sattui, ja ei muuta kuin alapas minua tahtoa. Sitä näet kun olin pestautunut kaupunkiin, niin eikös ole tämä Matti siinä samassa pihassa renkinä. En minä sitä ensin huomannutkaan, vaikka ei minulta mies jää huomaaamatta, etenkin jos se on pulska. Vaan mitäs Matti, vähäinenhän se on tämä Matti ja mitätön. Vaan eipähän se estänyt sen tulla toksahtamasta eteeni ja sanomasta, jotta: "Viia."
- "Ka, Mattihan se on", sanoin minä.
- "Matti, Matti on."
- "Mitä Matille kuuluu?"
- "Mitäpä sitä."
- "Mitäpä sitä."
- "He, otapas tuo", sanoo ja painaa kouransa käteeni ja mennä jureltaa talliin.

Ka, kymmenmarkkanen. Antoikohan tuo tuon nyt minulle omaksi, ajattelen. Totta tuo antoi. Ja kun minä olin köyhä tyttö ja palkkaa vain kuusi markkaa kuussa ja se kengissä kului, niin ajattelin, jotta hyväpää olikin, että antoi, ostanpa nyt Antille kintaat ja laitan itselleni oikein röijyn kaupungin malliin, minulla kun oli vain suoria nuttuja, jotka kyllä siihen asti olivat omiansa, ei sen puolesta. No, laitoin röijyn kun laitoinkin ja punaisesta pomasiinista laitoinkin. Ja sievä se oli.

Mutta jos se piloillaan sen rahan antoi, töksähtää sitten mieleeni, ja tahtoo rahansa vielä takaisin. No, alapas sitä pelätä, niin että kun sen näen, puitan aina pakoon. Mutta se minua kuin uhalla kiertämään. Jos se mitä virkkaa, ajattelen, repäisen röijyn päältäni, viskaan mörrikän eteen ja sanon: "Pidä roskasi." Mutta se ei mitään virka eikä se ehdikään, minä kun puitan aina pakoon. Vaan eikö kerta jo kadulla huuda: "Viia, äläs jätä." Minä en jättänyt. Enhän minä miten uskaltanut.

"Minne matka?"

"Tiihosen puotiin, menen meidän sialle jauhon hakuun. Meidän sianköriläs se vasta syöpi jauhoja, en minä ikinä sellaista sikaa ruokkisi, se vasta pakara -" ja juttelin siitä siasta pitkät matkat, ettei sille Matin mörrille jäisi suun vuoroa sitä kymmenmarkkastaan takaisin tahtoa. Antaapahan ollakaan, kun tullaan siinä sen kelloseppä Viikin kohdalle, eikös tämä tahtomaan:

"Lähdetäänpäs, Viia, ja ostetaanpas sormukset tuolta."

"Lähdetään vain", sanoin minä. Mitäpä minä tyttörukka muutakaan olisin uskaltanut. Katsonpa piruillessanikin, ajattelin toisekseen, ostako tuo. Ostihan pakana, en paremmin sano.

"Nyt sitä on kihloissa", sanoi Matti kadulle tultua.

"Niinpä taitaa olla", sanoin minä. Mutta ajattelin itsekseni, että annahan olla, kun palkkani saan, näytän, olenko kihloissa. Saat rahasi, sormuksesi ja röijynkin. "Pidä roskasi", sanon, "en sitä minä itseäni mokomiin myy". Vaan pidin vielä omina tietoinani, mitäpä minä siinä nyt, olisi vielä sitä kymmenmarkkasta tahtonut, pakana.

No, onnitteli sitten kotona emäntä, että muka kun kihloissa, ja minä niiasin. Ja onittelivat toiset ja minä niiasin kaikille. Mitäpä minä muuta! Ja emäntä päivittelemään, että kun ei tiennyt, ja minä sanoin, että kukapa hänet tiesi; vaan tämä Matti kun tahtoi, niin mikäs.

"Mikäs oikein se on", sanoi emäntä. "Onhan Matti hyvä mies."

Voi olla, mitäpä minä hänen hyvyyksistään, enpä minä niistä kuitenkaan kostu.

Ja olisihan vielä kaikki voinut käydä hyvin, ellei tämä Matin pahus vyöräydy iltasilla sinne aittaani.

"Ei nyt Matin pitäisi suuttua", sanon minä kielitellen, "minä maksan Matille pois Matin rahan, kun tässä kykenen. Ei tainnut nyt näistä kihloista vielä mitään tulla."

"Miksi ei", sanoi Matti.

"Jos toista vielä odottaisi", sanoin minä.

Vaan Matti suuttui silloin. Sen pyöri silmätkin päässä kuin mitkä väkkärät ja se ärjyi, ettei hän siedä pilkkua.

"Antaa olla nyt", sanoi se, "äläkä enää vikuroi, kun rehellisen ihmisen kelkkaan rupesit. Anna olla, muista se. Vikuroimista minä en siedä."

Mitäpä minä, yksinäinen naisolio, muuta kuin antaa olla. Ties, vaikka olisi puukolla mahaan pistänyt, jos vastustin.

No, Matti jäi aittaan ja siitä sitten kuulutuksille seuraavalla viikolla. Häiksi osti Matti minulle oikein mustan leninkikankaan ja toi rintakukan, jossa oli ruusattuun harsotähteen ommeltu enkeli samassa, ja se harso oli kuin mitäkin utua ja värssy oli oikein sen takana, no se vasta soma kuje ja minulla on se piirongin päällä vieläkin. Jotta hyvähän se Mattikin, ei siltä, parastaan se pani, limonaadit osti häiksi ja muut, ja kun sanoin, että joutavaa tuhlaat, sanoi se vain, että kun on mieluisen morsian, ryyppää häntä vähän vettä sakeampaa toki.

Hyvä olisi muuten ollut, vaan pahan nenälle se Antti sattuu kirjoittamaan sieltä maalta, juuri häpäpäivän aamuna sen näppiini sain, sattuu kirjoittamaan, jotta syksyllä hän tulee niinkuin minua perimään. Ihan se vihille astuessa itketti, kun ajattelin, ettei nyt ollutkaan Antilla enää minussa perimistä.

Ja itkin vihillä niin, että nenäliinan olisi saanut vääntää, jos olisi tahtonut. Sanoi se pappikin Matille, jotta "olepas nyt Matti kiltti tälle vaimollesi, kovin se näkyy hienotunteinen olevankin."

"Oltava on", sanoi Matti.

Ja ollut se onkin.

"Mikä ihme se sinut siihen eteen silloin viskasikin ja mikä ihme se sinulla sen kymmenmarkkasen silloin annatti", utelin sitten Matilta.

"Mikä, etkö sitä tiedä? Nätti kun olet ja punaiset posket", sanoi se vain.

Olisipa niitä sitten Anttikin saattanut katsella, niitä poskia, ajattelin, vaan en sanonut.

No, minä nyt olisin yhden Antin sitten jo unohtanutkin kuka ties, mutta eikös se tule syksyllä kaupunkiin, niinkuin oli sanonutkin. Meille siihen vielä tulee, minä olen siinä kotosalla hellan kupeella sian potaatteja survomassa, se oli meillä oma sika jo silloin. Niin eikös ilmaannu siihen ja sano:

"Tulinpa Viiaa perimään, jotta sanani pituinen olisin, vaan ovat tainneet jo toiset perijät käydä?"

"Toiset", sanoin, "toisetpa ovat käyneet". Ja vihlaisi niin pahasti sydäntäni, se kun se Antti, sen minä aina tunsin, eli ikäänkuin minua varten luotu.

No, pyyhin potaatista käteni ja lyötiin kättä.

"Antti istuu, ryypätään nyt kahvit", sanon. "Ei nyt siltä vihoja kanneta."

"Mitäs tyhjästä", sanoo Antti ja istuu.

Juotiinhan ne kahvit, vaan ei se maistunut, vaikka hyvää olin keittävinäni, paninhan minä ison joukon jauhoja siihen ja sikuriakin suuren mukareen - Antille toki. Vaan ei se maistunut, missä lienee vika ollut. Kävikö tuo luonnolle, että kun olevinaan se rakkaus muka, - sitä nimittelee, mitä nimittelee, suotta, joutessaan, jos jotakin havittelee, muka, kun on nuori, kun on tunteet -

(Kun on tunteet ...)

F. E. SILLANPÄÄ

1888 - 1964

Frans Emil Sillanpää was born at Hämeenkyrö in 1888. He passed his matriculation examination in 1908 and then studied science at the University of Helsinki until 1913, and has been a free-lance writer ever since. He has made several trips to the Scandinavian countries for the purposes of study. He was awarded the Nobel Prize in literature in 1939. — Sillanpää is one of the most significant prose writers of our period of independence. He is firmly rooted in his rural home district. The farmers and tenants of the district, its maids and farm hands, its children and animals, and all surrounding nature, their moods changing with the seasons and with the day and night, that is the world of subject matter of his works. His description of the people is on one hand firmly realistic, without illusions, psychologically clear-sighted, on the other hand full of a lyrical-romantic feeling for nature and appreciation of life reaching as far as mysticism. He is a biological fatalist, everything in existence is an entity, and man is part of a large visible and invisible whole, where he fulfills his destiny often instinctively, without weighing the causes and effects of his deeds. Sillanpää describes the phases of his 'children of man' in the frame of a landscape smelling of earth, diving into his subject with quiet warmth. His style is terse, dispassionate, and undramatic; humor and humorous observation of life have a conspicuous place in it. — Works: Elämä ja aurinko (Life and the Sun), 1916, Ihmislapsia elämän saatossa (Children of Man in the Ups and Downs of Life), 1917, Hurskas kurjuus (Meek Heritage), 1919 (translated into English), Hiltu ja Ragnar, 1923, Enkelten suojatit (The Angels' Wards), 1923, Maan tasalta (From the Ground Level), 1924, Töllinmäki (Cottage Hill), 1925, Kiitos hetkistä, Herra ... (Thank You for the Moments, Lord ...), 1930, Nuorena nukunut (Fallen Asleep while Young), 1931 (translated into English), Miehen tie (Man's Way), 1932, Ihmiset suviyössä (People in a Summer Night), 1934, Viidestoista (The Fifteenth), 1936, Elokuu (August), 1941, Ihmisen ihanaus ja kurjuus (The Glory and Misery of Human Life), 1945, Poika eli elämänsä (The Boy Lived his Life), 1953, and Päivä korkeimmillaan (The Day at Its Highest), 1956. — Collected works 1-12, 1932-50.

NOCTURNO

Paisteinen päivä väsähtää, lähestyy lämmin ehtoo. Aurinko on joutunut luoteeseen ja kasvoillaan tyydytyksen kajo katselee maanpintaa kevätkesän lauantai-iltana. Sen katse viipyy teillä, joiden joka käännteessä kulkijan silmälle avautuu uusi ala, henkeä teos, jossa on laajalti väriä: vaaleanvihreätä, kostean kellertävää ja niiden välissä siellä täällä tummia revelmiä; peltojen sujuvat sarat, joissa vastakylvetty siemen odottelee ensimmäistä vapauttavaa sadetta, ja peltojen reunustoilla koivuja, joiden lehvistöissä herää huominen sunnuntaiävy sitä myöten kuin päivä laskee ja valaistus tulee hempeämmäksi. Ja mäessä sorjia haapoja, joiden lehdet vasta puhkeavat. Niiden kesä on myöhäinen, mutta voimakas ja vahvatuoksuinen kuin terveen naisen.

- Kun ilta ehtii, sulavat värit pehmeäksi joukkioksi, jonka seasta kuuluu lintujen säveliä pesien tienoilta. Joku ihminen istuu tupansa portaalla, näkee kuinka naapuri tulee kynnyksellensä, katselee äänetönnä tännepäin ja vetää sitten oven kiinni. Se oli pieni tapaus keskelä illan hartautta, niinkuin huokaus, jonka jälkeen rauha on vielä syvempi. Portaillaistuja näkee kylän laidassa yksinäisen tuomipuun veden vaiheilla, sen valkoinen kukkapaljous on laajentunut hämyssä ja se näyttää pysyvän kohollaan yksityisten terttujen varassa. Ihminen siirtyy seisomaan piha-aidan nojalle, silmäilee siitä taivaanrantoja ja kuuntelee käkeä, joka on niin kaukana, ettei sen ääni voita yön yleisäveltä. Sitten hänkin sulkee ovensa, syö verkkaan illallisensa, vähän päästä vetää akkunansa puoliverhot kiinni ja menee vuoteeseen. Mutta sieltä hän pitkän aikaa ylimmistä ikkunaruuuista katselee valkeata yötaivasta ja kuulee vielä pari kellonlyöntiä ennenkuin nukkuu.

Kunnes koko tienoo on yön hartauden hallussa. Ainoastaan asumusten ympärillä kertoo äskenjätettyjen saunojen lemu ihmisistä, jotka ovat siirtyneet tuonne sisälle nukkumaan.

Akkunan kohdalla riippuu koivunritva, vehreä ja koskematon. Sitä ympäröivä hienous melkein tuntuu ihossani, niinkuin hyvänleimuinen voide kylvyn jälkeen. En pue vielä ylteni, oikaisen vuoteelle.

Mutta silloin sykähtää mieleeni muuan lämmittävä ajatus. Muistan että kolmen tunnin matkan päässä täältä liikkuu ehkä juuri nyt eräällä pihamaalla nuori tyttö, tutuni lapsuudesta asti. Ehkä hän juuri nyt käy halki pihamaan ja katselee pitkin tietä tännepäin, sillä lauantai-iltana voi tulla joku kaukainen vieras myöhempäänkin. Hän ehkä salaa itseltään odottaa jotakuta... Viime kesänä minä tulin kerran lauantai-iltana sinne hänen kotiinsa ja muistan koko elämäni, kuinka kaunis hänen tukkansa silloin oli. Vaikka aurinko oli jo alhaalla, niin hänen ruskeat silmänsä melkein säihkyivät sen säteissä, kun hän juoksi pitkin kujaa ajaen edellään nuoria vasikoita. Ja kaula oli kaareutunut sitten viime näkemän, huomasin sen, kun hän sieltä matkan päästä nyökkäsi minulle puutarhaan.

Iloinen muistelman karkoittaa unen valoisalta kesävuoteelta. Tulee lämmin, minä työnnän peiton syrjään ja annan ilman hyväillä paljaita jäseniäni. Käki on tullut lähelle. Se kukkuu niin selvästi, että erotan sen äänen soinnin. Tuokion päästä se lakkaa. Silloin kuuluu vain rastaan monitaitteinen pakina.

... Kuinka kävikään sitten. Minä istuin toisten kanssa puolihämärässä asuinkamarissa, jossa kaikki esineet näyttivät paikoillaan vanhentuneilta, kotihengen asumilta. Hän tuli tervehtimään ja jäi hetkeksi kuuntelemaan meidän puhettamme. Suvinen ehtoo oli. Hämärä peitti silmien ilmeen, niin että oli helppo katsoa toinen toistaan. Mutta vaikka suviyön valo on ohutta ja herkkää, voi se joskus heijastua takaisin kahdesta silmästäkin, jos ne ovat suuret ja kauniit. Voipa sattua, että joku juuri siinä valossa ensikerran huomaakin niiden kauneuden ja katsoo niihin tarkemmin sitten kun tullaan pihamaalle, valoisampaan.

Saunan jälkeen menivät vanhemmat levolle eivätkä enää pitäneet lukua meistä nuorista. Ettemme olisi heitä häirinneet, siirryimme me asumattomalle salinpuolelle, jonne minulle oli laitettu yösiija. Valvoimme kauan, kävimme telmien huoneesta huoneeseen, ajoimme takaa toinen toistamme ja joskus juoksimme huomaamatta toistemme syliin. Muistan siitä illasta selvemmin sen, että hänen hiuksiinsa oli jäänyt hiukan haudotun vihdan tuoksua, ja että leikkiin hänen ja minun välille myöhemmin tuli outo sävy. Se muuttui sanattomaksi kisailuksi, kun hän kerran nauraen pakeni minua pieneen kulmahuoneeseen ja oikeni sinne sohvalle. Se oli hänen seitsemästoista kesänsä, ja kävi ilmi, että hänen nuoruutensa oli ummussa, hankki kukkimaan.

... Käen kukunta kuuluu taas kuin korvan juuresta ja rastaan laulu soi lakkaamatta:

"Muistatko, silloin hän hankki kukkimaan, muistat-mar, muistat-mar. Siit' on vuosi vierryt varttumista, yhtämit-taista, yhtämit-taista... Kukkuu... Olisit äsken nähnyt, saunasta-palasi, saunasta-palasi. Niinpä niin hän katseli. Kaunis ilta mitähäh... Kukkuu. Mitäkö-varten, mitäkö-varten. Pari-yötä kaunist nukkuu kahdeksantoistiaana-herää, kvi-rili rikkii. Hän nukkuu jo, paa-maata, paa-maata..."

Rastaan pakina on pelkkää veikistelyä, se tietää, ettei minun vielä pitkään aikaan uni tule. Seinän takana pirtin puolella kello käy tasaisin askelin. Hetken päästä se alkaa hyristä ja korista ja lyö sarjan värisviä vanhan kellon lyöntejä, joista viimeinen aaltoillen riutuu heilurin jutkahtelevaan astuntaan. Pirtistä kuuluu silloin havahtuneita liikkeitä ja joku untuneen äännähdytys, sitten hiljenee. Kello vain käy ja rastas toimittaa, kunnes niihinkin korva tottuu, ja koko ympäröivä maailma on yksi yhtenäinen valoisa suviyö.

Nousen vuoteelta ja menen akkunaan lynkäpäisilleni. Kylän raitilla näen kaksi mustatakkista, leveähattuista miestä, jotka vinosti astuvat vieretysten keskikylälle päin. Suuren tuomen alla toinen pysähtyy, tempaa tertun ja sovittaa hattuunsa, sitten ottaa muutamia juoksuaskelia

saavuttaakseen toisen. Heidän hahmonsä häviävät kylän huoneitten väliin. Käksi on lakannut kukkumasta ja rastaan laulu on painunut jonnekin kauas. Tuntuu kytömaan käryä, ja kostea yöilma viillyttää kasvoja ja kaulaa.

Uni ei tule. Puen siis vaatteet ylleni ja istun paikoillani ajattelematta mitään. Joskus hymähdän itsekseeni omalle mielialalelleni. Ulkona yö yhä herkistyy, mutta minä en sitä huomaa, sen sävel on jo vaiennut, tai se soi jossain syvyyksissä omalle itselleen. Minä olen lemmeystynyt ja uneton, mielessäni liikkuu jotain, joka ei tahdo sukeutua selväksi ajatukseksi, ja minä huomaan kulmat kurtussa silmät sivuttain kuuntelevani pirttikellon käyntiä, niinkuin sen äänestä vainuaisin jotain, jota nyt juuri on hankkeissa.

Minä tiedän mitä teen. Ensi lauantaina menen hänen kotiinsa, silloin saan kauniin illan ja sunnuntain. Tänne matkojen taakse aavistan, kuinka hän nyt on ehtinyt täyteen kukoistukseensa. Näinä kauniina öinä tahdon ajatella häntä usein, se lisää hänen kukkeutensa tuoksua siihen asti. Nyt oikaisen makuulle vaatteet yllä, nukahdan vain hiukan herättäkseni katselemaan aamua.

Mutta noin yksin ollen kevätkesän yönä palaa veressä kiihko, jonka tyyni hillitseminen tekee vain vahvemmaksi. Siihen vuoteelle näkyy koivu ja siinä on linnun pesä. Tuntiekseni oman vereni kierron tajuan voimakkaasti, kuinka mahla virtaa koivun rungossa, sen oksissa ja lukemattomissa lehtisuonissa, ja kuinka lintujen ruumiinlämpö tekee pitkää moninkertaista ihmetyötä pienissä munissa pitkin metsää. Ja kosteaan ilmaan leviää kaikesta tästä näkymätön säteily: kesäyön henki.

Uni ei tule, sillä jossain tuttujen teitten takana valvoo vielä kaksi silmää. Illalla hän vielä meni kotoaan, oli haettava juotavaa yöksi. Sieltä palattuaan hän muisti, että hänen oli pestävä valkea esiliinansa huomiseksi, sillä tuntuu siltä kuin tulisi vieraita. Hän silittää sen aikaisin aamulla. Ja niin hän hiljallensa kävelee heinäpientareita myöten rantaan ja makaa siellä itsekseen tuuhean lehtiruohon seassa pitkän aikaa, ennenkuin ryhtyy pesemään. Ja vaikkei hän ole yhtään surullinen, eikä tiedä mitään kaipaavansa, kiertyy lämmin kosteus silmään. Palatessaan hän taittelee tuomenoksia ja vie ne salin kuistille vaasiin. Löytää sieltä jonkun kirjan ja jää sitä silmäilemään ja ajattelee siinä ohessa omia ajatuksiaan. Ikäänsä, kahdeksaatoista vuotta...

Mutta talon emäntä, hänen äitinsä, on liikuscellut aitoilla päin ja nousee nyt pihaan. Hän huomaa salinpuolen akkunassa tyttärensä pään ja käskee häntä moittien makuulle, että ovet saa sulkea. Mutta tytär ei ole kuulevinaan ja äiti menee pirtin kuistista sisään, vilkaisee mennessään suven tyyntä maisemaa eikä enää ajattele tyttärtään. Tytär lukee kertomusta akkunaverho olan taakse työnnettynä, vain kasvot ja tukka näkyvät läpi ruudun pihamaalle, jossa vaikenee ja hämärtyy.

Taas kello naksahtaa, korahtaa ja lyö, mutta vain yhden kerran, puolilyönnin. Vaiastomaisesti, tiesi miksi, hiivin minä ovelle kuuntelemaan. Lyönti aaltoilee hetken kuin itseänsä hilliten, sitten kuuluu tasainen käynti ja kaksi vuorottelevaa hengitystä, isän ja äidin. He ovat jo painuneet niin syviin uniin, ettei kellon ääni kannä heidän kuul-taviinsa.

Ulkona seisoo suviyö ja odottaa, ikäänkuin malttamattomana katsoo minuun, enkö jo tule. Ja yhtään mitään ajattelematta otan minä lakin päähäni, sukat kengät käteeni ja kapuan varovasti ikkunasta ulos. Kohta olen maantiellä, joka taholta suviyön hengen ympäröimänä, se kulkee rinnallani toimittaan, niinkuin ystävä, joka on saanut minut taipumaan. Mennään sinne tänä yöksi hänen läheisyyteensä! Hän on entisellään, kauniimpi vain. Aamulla hän tulee luokse pyhävalossa...

Hymisten jotain olematonta yhäti muuntelevaa säveltä astun pitkin maantien syrjää, joka voimakkein kääntein etenee toisia tienoita kohden. Pienten pirttien leveissä akkunoissa nukkuu vaaleat verhot, mutta kukkivan kuusenlatvan yli näkyy jossain syvällä tummaa tyyntä vetä. Suviyön henki on hävinnyt seurastani, olen yksin - koko maailmassa. Mieli liikkuu kaihon ja onnen vaiheilla, en mieti kuka olen, mistä ja minne kuljen. Näen lähteen, kumarrun juomaan kylmää vierasta vettä, vaikken ole janoinen. Käyn oiketietä ja näen metsässä pienen kedon, jolle oikaisen, vaikken ole väsynyt. Otsa päin kosteata ruohoa tajuan koko suunnattoman Maan, niinkuin olisi avaruudesta sitä tähän pintaan asti lähestynyt.

Korpikuusi katsoo minua ja minä sitä! Katsomme kuin kaksi metsän elävää, jotka odottamatta kohtaavat toisensa. Metsä, metsä, mitä sanot? Tiedän, sinun takanasi siellä on muuan olento. En ole yksin, lähden sitä ottamaan...

*

Yö on yli puolen, kun saavun eräälle pihamaalle. Se on monen matkan päässä sieltä mistä lähdin, noitten metsänlatvojen takaa. Pihalla on oma kyläinen sävynsä minulle toki tuttu ja viihtyisä. Lämmin yhä on, mutta keskitaivas on mennyt vahvaan pilveen, ainoastaan pohjoisella rannalla on pitkä kirkas aukeama, jota vastaan rakennuksen nurkat piirtyvät. Näen kuistin, jolta ihmiset illalla ovat siirtyneet sisälle nukkumaan, ja mustat akkunat, joiden takaa valkeat verhot hohtavat kuin hennot haamut. Nukkuvan talon ympärillä lämmin ilma hengähtelee niinkuin siinä jotain olisi tekeillä salaa ihmisiltä, joiden uni on sikeimmillään. Nyt se jo tapahtuu. Tunnen, kuinka muutamia suuria pisareita putoo päälleni, niitä tulee yhä useampia, ja pitkin maanpintaa käy hiljainen humu, joka paisuu tasaisesti. Se on raukean antaumuksen kohahdus nuoresta ruohosta ja äsken kylvetyiltä tuokomailta.

Nousen portaille ja koetan varovasti ovea. Se on lukossa. Mutta minä tunne melkein tyydytystä siitä, etten päässyt sisään, istahdan rappuselle ja ajattelen, että siinä seinän takana makaa ihmisiä. Olen näkevinäni, kuinka heidän rintansa nousee ja laskee, kun he hengittävät. He näkevät pitkää tasaista unta ja saavat vasta aamulla kuulla, että yöllä on ollut kaunis sade ja vieras on oleskellut heidän rappusillaan.

Istun siinä pitkät hetket, miettimättä mitään. Ehkä liikkuu tietämättäni mielessäni kuvia monista onnen hetkistä, joita alkava kesä on tuopa. Tai ehkä se on sade, joka niistä pakisee. Yksinänikään en ole apea, en aio kolkuttaa, sillä tallin ylisiltä tiedän löytäväni mieluisan yösijan siksi kunnes sunnuntaiamu valkenee ja ihmisiä ilmestyy pihamalle.

Vähän päästä nousen ja kävelen sateessa avopäin kartanolla. Katselen salinpuolen tuttuja akkunoita, joiden takana minä joskus olen liikunnut lauantai-iltana saunan jälkeen yhdessä muutamien nuorten kanssa, jotka tällä hetkellä nukkuvat jossain tämän talon seinien sisällä. Menen pääoven eteen ja näen, että kuistinviereisessä akkunassa on kiinnivedetyt puoliverhot. Niistä näen selvästi, että niiden takana joku nukkuva hengittää, joku lepää pieluksella. Tai ehkä hän juuri tällä hetkellä kääntyy vuoteessaan, puolivalveilla sipaisee hiussuortuvan silmiltään, vetää syvään henkeään ja nukkuu taas, kuultuaan että ulkona sataa.

Villi aavistus valahtaa olentooni. Tartun ripaan ja vedän, lautainen ovi narahtaa liitoksissaan, niin että ääni kuuluu keskellä yötä. Pалаan takaisin katsomaan. Ilmassa käy sata kuiskausta sateen välinpitämättömän ropinan ohella. Verhot ovat heränneet, vaikkeivät vielä liiku. Mutta ne liikkuvat nyt . . . Näkymätön käsi levittää niiden välistä mustaa rakoa, pitää sitä hetken, antaa painua kiinni. Sitten taas hetkinen sateen välinpitämätöntä puhelua, joka ikäänkuin pistäytyy tajuntaani ja poistuu taas. Kuulen kuinka ovia avataan, ensin ylemmät, sitten muutaman pehmeän askeleen jälkeen alemmat. Hän seisoo hämärässä oven aukeamassa saali härtioilla. Menen luo, näen tuttujen silmien kiihkon ja kasvojen ilmeen, joka on puoleksi naurua puoleksi hymyä. Vaikkemme ole vuoteen tavanneet, emme puhu mitään. Hän pitää ovea kunnes minä olen päässyt hänen ohitseen sisälle. Hänen vartalonsa notkahtaa hiukan, kun hän ojentaa minulle kätensä, ja hänen ruumiistaan lähtee nukkuneen lämmin tuoksu. Minä menen edellä sisään pieneen kamariin, jossa on tuomenkukkia pöydällä ja miltei pimeä, tuollainen juhlallinen hämärä, joka kirkkaimpana vuodenaikana laskeutuu talon tanhualle ja huoneisiin, kun kauan hankkinut sade lopulta puhkeaa. Istahdan vuoteen reunalle, josta joku on noussut niin äsken, että se vielä tuntuu lämpöiseltä käteen. - Hän jäi sulkemaan ulko-ovia, nyt hän kai lähestyy. Huoneen lämpö odottaa häntä.

Mutta ulkoa kuului yhä sateen humu, sen erotti sisälle asti. Ja jos se äsken oli ollut välinpitämätöntä puhelua, ikäänkuin malttamattoman

nuoren ruohon kiusoittelua, oli se nyt omaan oloonsa jäätyään muuttunut intohimoiseksi kuiskaamiseksi. Ihanaa väkivaltaa tehden valuiivat pisarat kymmenien tuhansien umpujen yli, ravistelivat niitä koko yön, tunkeutuivat niiden hennoimpiin solukkoihin virkistäen ja paisuttaen. Tämän kaiken kuuli selvästi sisälle. Ja tätä hurjaa menoa kesti siihen asti, kunnes aurinko nousi ja rupesi järjestämään kaunista sunnuntai-aamua herääville ihmisille. Silloin kaikki ummut, jotka eivät ennen olleet tällaista temmellystä kokeneet, kiiruhtivat aukenemaan, herkätkä heteet ja ujut ermit olivat kohta levällään, ja niiden kylläisyys virtasi ilmi vahvana tuoksuna.

Auringonsäteet tapasivat niiden lehdtä vielä vesipisaroina, kuin kirkkaita kyneleitä. Ne olivat varmaan pulpahtaneet esille itse kukkista sillä hetkellä, jolloin puhkeamisen onni väkevästi värähytti niiden nuorta ruumista. Ja niin ne kävivät poutaista kesää kohti kätkien kukin pikku sielunsa syvyyteen ne uudet elämykset, joita tuo pohjaltaan hyvä luontoemo näin yö yöltä antoi heidän kukin itsekseen kokea.

(Erään elämän satoa)

OHJELMAA

Hietikon muorin piika Laina on erikoinen olento omassa säädysään. On jotakin hempeän liikuttavaa siinä, että hän on vain piika. Tulee ikäänkuin liian tehokkaasti mieleen tuo vanha totuus, että jaloja inhimillisiä aartehistoja voi piillä ulkonaisesti vähäisemmissäkin asemissa. Nuorella tytöllä voi olla sievät runonlahjat ja siveellisesti puhdas luonne eikä hänessä ole muuta vikaa kuin se, että hän Kohtalottaren oikusta on sattunut syntymään tehtaantytöksi tai piikatytöksi. Eihän kukaan tule tarkanneeksi sellaisen kainon tytön vieroja runoja, kun suuret ja mahattavat ammattirunoilijat itsekkäästi vetävät kaiken huomion omaan puoleensa. Monet ihanat korprien runoruusut kukkivat ikuisesti hukkaan.

Mutta Laina Katajistoa odotti tänään huomattava menestys. Saatuaan päivällispesun miten kuten loppuun oli hänellä jo hyvä kiire omiin juhlavalmistuksiinsa, sillä tämä elokuinen pyhäpäivä raukesi iltaa kohden, ja nais-ihmisellä, joka ei juuri koskaan käy iltamissa, on melkoisesti puuhaa kun hänen kerran on sinne mentävä. Laina Katajisto harsi ja silitti valkoisia alus- ja päällysvaatteitaan. Poskilla helotti jähmeä puna ja silmien alla laajeni sinertävä suonikas ala. Vaalean kellertävä tukka, jonka jakauksessa paljastui valkoinen päänahka, oli jo saanut salaiset käsittelynsä; kalsean puhtoinen naisenpää oli jo täydessä juhlasussaan, alusvaatteillaan häärivä muu ruumis ikäänkuin riepotti sitä mukanaan ylimpänä jatkonaan.

Iltapäivä eteni järkähtämättömästi kiihdyttäen hankkeita ja muistut-
taen pääasiaa: runoa, joka Lainan oli määrää lausua iltamissa, jotka
vietettiin paloruiskun hankkimiseksi kylän vastaperustetulle palokun-
nalle.

Lainan runoilu oli pysynyt jokseenkin salaisena asiana. Hän oli
hiukan häpeillään ja jännittyneenä lähetellyt tuotteitaan sinne tänne ja
lopulta kokenut sen korkean hetken, että sai nähdä yhden runonsa pai-
nettuna, tosin pahoin runneltuna ja ty pistettynä, mutta kumminkin hä-
nen nimellään varustettuna. Mutta lehteä ei täällä lukenut muut kuin
hänen ystävänsä Anna Mäkinen, jolla itsellään taisi olla kirjallisia har-
rastuksia, vaikka hän ihailikin Lainaa etevämpänä. Juuri hänen to-
tensa Laina joutui tähän tämänpäiväiseen tilaisuuteen.

Palokunta tarvitsi ruiskun ja rahat saatiin parhaiten iltamilla. Mutta
vaikka iltamissa olikin pääasiana tanssi jarremseä meuhaava yhdes-
säolo, niin tarvittiin siinä myös ohjelmaa, sen tiesi Seet Järvinen, mär-
käviiksinen, rivosuinen suutari, joka oli keskeisenä henkenä palokun-
nassa. Järvinen piti siis kokouksen ja järjesti siellä reippaasti ohjelman.
Hän oli nuorempana itse lukemattomissa iltamissa läpäissyt tuon vält-
tämättömän pahan, oli kännissä meuhaten monet kerrat häirinytkin oh-
jelmaa huudellen tankkaileville näyttelijöille karheita kokkapuheita, niin
että hänellä oli kyllä vaisto siitä kuinka oleellinen osa ohjelma on ilta-
missa. Tavallinen mies ei semmoisista lurinoista piittaa, pikemmin-
kin ne häntä tympäisevät, kun hän ajattelee, että iltamaherrat ja -neidit
kuvittelevat hänen niitten vuoksi tulleen heille rahojaan tuomaan. Mies
tulee iltamiin omaa remseyttään eikä vertaistensa lällättelyjä kuule-
maan. Palokunnan iltamiin oli siis saatava satuja ja muita lausuntoja.
Mäkisen Anna kyllä lupasi lukea kertomuksen, mutta tarvittiin siinä
muutakin tarua. Silloin juuri Anna muisti ystävänsä Lainan ja ehdotti,
että tätä pyydetäisiin lausumaan runo. Eihän Lainan kyvyistä ollut suu-
tarilla eikä muillakaan tietoa, jonka vuoksi ehdotus ensin herätti sen mu-
kaisia ilmeitä ja ääniä. Mutta Anna sanoi: "Se tyttö kykenee enempiin
kuin me yhteensä. Onkohan vaan kenenkään meidän runoja painettu sano-
malehtiin, mutta Lainan on."

- Pyydä sinä sitä sitten tekemään sen esityksen, sanoi suutari. Kun
tuli puhe näytelmästä, lupasi suutari yksinänsä järjestää sen. Hän tiesi,
että kaupungista saa lainata naamareita ja peruukkeja ja että näytelmäksi
auttaa, kun jotkut niihin pukeutuneina vähän aikaa tanssivat ja muuten
kekkalehtavat.

Tärkein järjestelyseikka suutarille oli saada luontevasti päätetyksi,
että hänen vaimonsa sai järjestää puffetikomennon. Kun se oli päätetty,
oli suutari hyvin toivorikas iltamien suhteen.

Anna tuli Lainaa ottamaan ja ystävättäret lähtivät iltamatalolle suo-
loisesti kiihtyneinä ja läheisesti supattaen. Anna oli joskus ennenkin
esiintynyt, Laina oli ensikertalainen ja pelkäsi kauheasti. Hänellä oli
runo taskussa ja päässä, mutta se tuntui molemmissakin kovin avutto-
malta tällä matkalla. Tuntui ennakoita siltä kuin olisi ollut menossa

vieraalle joukolle tunnustamaan jotakin pientä ja salaista vikaansa -
niinkuin kirkoon mennessä kotoinen elämä seuraa mielessä hiukan ujos-
tuttavana häipyvänä kajona. Tuli alinomaa mieleen runon ensi säkeet:
"Tein kerran retken aatteen valtakuntaan, mua sinne kutsui oma sydä-
meni" - pitkö hänen sanoa semmoista tuossa talossa tuon tanssia odot-
tavan tungoksen keskellä. Kyllä Annan kelpasi, se ei lukenut omaa te-
kemäänsä ...

Seet Järvinen oli ilmeisesti hiukan pöhnässä nytkin, kun hän mies-
joukolle sivumennen sutkauksia laskien hääri edestakaisin. Väkeä oli
paljon, tytön taskussa piilevään runoon nähden oli tilaisuus suhdattoman
suuri. "Tervehdyspuhe" oli jo ohi, sen oli suutari itse pitänyt eikä
näyttänyt yhtään sitä häpeävän. Hän meni puffettiin juomaan kahvia
vain rehvastellakseen sillä, ettei tarvinnut mitään maksaa. Hän huusi
Lainalle ja Annalle: "Tulkaa vaan tekin plikat, te olette kansa ohjelmaa."

"Kumpikas teistä ensin lukunsa lukee?" kysyi hän sitten. "Kumpiko
paremmin osaa, ehkä toi Anna neiti alottaa." Laina kävi Annaa käsi-
puolesta ja yritti vetää häntä puffetikamarista pirtin puolelle ja sieltä
ulos. He pääsivät jo ovensuuhun keskelle poikatungosta, kun suutari
saavutti heidät ja vakavasti supattaen puhui, että Annan tosiaan nyt pi-
täisi pitää se esitelmä. "Ei se mikään esitelmä ole", tokaisi Anna.
"Oli mikä hyvänsä, mutta nyt sen tarttis tulla - vai lukeeko Laina en-
sin estyksensä." Ystävykset keskustelivat katseillaan, niinkuin ei suu-
taria olisi ollutkaan ja lähellä seisovat sällit katselivat julkeasti hymyil-
len noita tärkeitä henkilöitä. Anna alkoi siirtyä perälle päin, meni
vihdoin pöydän ääreen ja päästi värähtävän äänensä ilmoille lukemaan
kertomusta vanhasta joululehdestä. Muurin nurkassa syntyi jotakin lii-
kehtimistä ja muuan ääni ölähti: "Älä nyt perkele tōni, että mä kuulen
mitä toi Julilan plikka saarnaa."

Laina runoineen oli silloin jo etäällä mäessä pensaitten varjossa.
Sydän löi haljetakseen ja kasvot olivat kylmät, vaikkakin peili näytti,
että ne olivat tummanpunaiset. Ajatukset takoiivat valtoinaan: "Tein
kerran retken aatteen valtakuntaan, mua sinne kutsui oma sydämeni" -
toinen puoli ajatusta taas tuijotti tähän tilanteeseen. Valkoiset kengät,
jotka Laina tätä päivää oli ostanut, tuntuivat ikäänkuin liian keveiltä ja
hävettäviltä. Alhaalla talossa humisi iltama, josta ei ollut pelastusta.
Anna siellä juuri luki kertomusta. Minä viivyn kumminkin täällä, ei mi-
nua täältä tulla rakemaan. Mitä olisi, jos menisi täältä kotiin ja sanoisi,
että tulin äkkiä sairaaksi? Runo vaikenä päässä ikäänkuin päätösta
odottaen, tai sanoen: "Sittenhän minä olen suotta olemassa."

Tuntui siltä kuin iltamatalossa olisi tullut hiljaisempaa. Nyt siel-
lä odotetaan Lainaa runoineen ja valkoisine kenkineen. Odotus venyy,
Laina siirtyy kauemaaksi, niin ettei näe koko taloa. Koettaa vain vii-
vyttää, vaikka ajatus sanoo, ettei aika kulu juuri ollenkaan.

Lopultahan sieltä mäestä oli lähdeittävä. Laina pääsi onnellisesti
pirtin ovensuuhun kenenkään huomaamatta, sillä keskellä lattiaa puhui
suutari eloisasti pauhaten: "Tässä tulee sitte pikkusen semmosta

variättitanssia, että arvoisa yleisö tietää mitä se on ja tekee vähän tilaa tähän keskelle, että variätti-tanssijat pääsevät esitykseensä.”

Kamarista tuli joukko kaapuihin, peruukkeihin ja naamioihin verhottuja olentoja, jotka alkoivat lattialle muodostuneessa silmänteessä kekkalehtaa niinkuin mielipuolet. Heille lasketeltiin tylsiä sutkauksia ja suutari nauraa hohotti kohti kurkkuaan. Hauskaahan iltamissa pitää olla.

Kun variätti-tanssijat olivat menneet, äkkäsi suutari Lainan ja huusi: ”Missäs se neiti lymytteli, ohjelma on ohitte jo. Menee nyt pian lukemaan sen satunsa.”

Laina esitti sydämensä kainon tuotteen sill'aikaa kun iltamaväki jo liikehti tanssihurmassaan. Tanssi melkein alkoi, ennenkuin hän pääsi runonsa loppuun, sillä pelimanni ei tässä humussa oikein kuullut lausujan heikkoa ääntä. Vastaan tunkevien sällien lävitse Laina puolipökeryneenä pujottelihe ulos ja suoraan kotiin, jossa tuntui erinomaisen suloiselta saada yltään kireät liivit ja niiden suojustimet. Oli myös tyynnyttävää ajatella, että oli poissa iltamapaikalta, jos siellä vielä tulisi tappelu.

Ei siellä kumminkaan mitään tappelua tullut. Enemmän tai vähemmän päihtynyt iltamaväki tanssi aikansa ja siirtyi sitten jälkivaiheisiin, joissa kaikkein vähimmin muistettiin, mitä satua Hietikon muorin piika oli lukenut. Tuskinpa muistettiin Seet Järvisen variättitanssiakaan.

Iltamista oli tuloja toistatuhatta markkaa, vaikka puffetti tuottikin vähänlaisesti. Ämmät sen kuultuaan ymmärsivät kyllä syyn siihen. Sitä varten Seet oli siihen virkaan ämmänsä toimittanutkin, ettei se liikojä tuottaisi.

(Maan tasalta)

JUHANNUSVIERAAT

Kivistoja on semmoinen tavallinen asumus, jossa on Villeä ja Miinaa varten pirtti ja yhtä lehmää varten navetta ja sen yhteydessä tyylikäk ryhmä muuta semmoista asiaankuuluvaa kopposta. Köyhälistöä ollaan, mutta ei olla kurjalistoa; ei muuten tule sen tarkemmin ajateltua mitä ollaan. Eletään kahdestaan vuodesta vuoteen ryppyisinä ja ruskeapintaisina. Villellä on taipumusta hymyilyyn, Miinalla johonkin päinvas-taiseen. Miina on ikäihmisenä tullut tähän leskelle, lapsia ei ole tästä naimisesta tullut, ei ole oikein sopinutkaan. Ensimmäisestä naimisestansa Loviisa vainaan kanssa Villellä oli yksi puolihöpsö tytär, joka vietti suurimman osan ikäänsä Pirjolan navetassa, kunnes tuli kovin

kipeäksi ja nuhisi sitten Kivistojan pirtin muurin takana Miinan kynittäväksi puolen vuotta ennenkuin kuoli. Josta naapurin ämmillä sitten oli niin paljon suun vaivaa - kun siltä muka jäi niin maailmattomasti vaatteita ja rahaakin.

On eleskelty suvesta suveen ja lehmää pidetty, ja sitä voin murenoa aherrettu tarverahoiksi. Kapinat ja muut melskeet ovat menneet korkealta Villen, Miinan ja lehmän päitten yli. Kun pysyy semmoista erillensä niin paraan pitää, oli he sitten punasia elikkä muita valkosia. Miinassa olisi kyllä elävinen eine temokraatin henkeä, mutta on Ville sentään näinä arkoina aikoina saanut sen silmän vilkutuksella hillityksi, ettei ole joutunut herrojen mustiin kirjoihin eikä esikuntiin. Pitkiä ajantapaleita kuluu siten ihan tasaisesti. Mutta kun epätasaisuutta kerran tulee, niin sitten sitä tuleekin kerrakseen. Silloin on harmia harmin päällä niin osaavasti, että ihan kutkuttaa ja tavan takaa hymähdyttää. Ei ollenkaan kannata enää tulistua, niin somasti kaikki silloin kääntyy poikkipuolin.

Se alkaa jo aamulla noustessa, niinkuin se alkoi sinä juhannusaatonä, jona Tampereen masuunin kallispalkkainen työmies Jalmar Heino hattupäine rouvineen, polvipöksyisine poikineen, kangaskenkäisine lapsentyttöineen kaikkineen sai päähänsä lähteä juhannukseksi maille ja nimenomaan Kivistojan asumukseen, jonka ensimmäisen emännän veljenpoika hän tiesi olevansa. Tämmöinen päähänpisto oli tietysti tavattoman lapsellinen ja älytön ja johtui siitä väärästä käsityksestä, joka kaupungin herrasväellä on maaseudusta: että siellä on aina emäntien aitoissa ja kommeroissa hyvää rievää, voita, viiliä ja muita maalaisruokia, ja että papan knalli ja mamman hattu melkein huimaavat yksinkertaisia maalaisia. Niin on arvattavasti joskus ollutkin; siihen aikaan kun maalainen hankki saada selkäänsä, jos vei leipää Tampereen torille. Mutta kun leipäkysymyksessä osat enemmän kuin täydellisesti vaihtuivat, niin säilyttivät kaupunkilaiset herttaiset käsityksensä knallin ja olkihatun vaikutuksesta. Niinpä Jalmar Heino tänä juhannusaatonä melkein tunki hentoa tunnonvaivaa, kun oli unohtanut yksinkertaiset maalaiskyläläisensä. Hänen mielialassaan oli todellista juhannusvirettä, kun hän puolelta päivältä töistä päästyään alkoi sen monipuolisen lait-telun, joka oli päättyvä leppoisaan iltaan Kivistojan pihamaalla juhannusköivujen leyhkän sulautuessa saunan lemuun. Kyllä Heino vielä hyvin muisti maalaissulot.

Mutta - mutta. Ihmiskohtalot ristivät omituisesti toisiaan. Jos Jalmar Heinolla olisi ollut taipumusta enteiden ymmärtämiseen - jotka enteet kylläkin saivat varsin kouraan- ja korvaantuntuvan muodon lasten ja vaimon, Miinan, puhelahjan välityksellä - niin olisi hänen pitänyt avistaa jotakin siitä, että Kivistojan lehmän Jertan taholta odotettava iloinen tapaus Kivistojan maito- ja koko muussakin taloudessa oli siirtynyt niin myöhään kuin Maarianpäiväviikolle. Ynnä monet muut tähän takertuneet seikat, jotka juuri täksi juhannukseksi muodostivat Kivistojan pariskunnan elämän tielle vaikean kolukohdan.

Tämä elämän epätasaisuus kohtasi Kivistojan Miinaa kovin sopimattomaan aikaan. Oli näet asia niin, että Miinan ja Villen piti juuri huomisen juhannuspäivänä suorittaa kertavuotinen ripillekäyntinsä ja se matka ei ollut Miinalle mikään tavanmukainen velvollisuus, kuten se on monen monelle mökinakalle. Erinäiset perisyynit, kuten kiukku, häijyys, kateus, jotka hänessä olivat hyvin kehittyneet ja monella muotoa toisiinsa sekaantuneet, ilmenivät joka suvi sakramentin lähestyessä Miinan sisäiselle ihmiselle kaikessa hirvittävydessään. Ja hänen kiivas mielenlaatus ei sallinut hänen siinä tilassa käydä alttarin ääreen, vaan ponnisteli hän jo viikon päivät edeltäpäin saavuttaaksensa lempeän sisäisen sopusoinnun. Hän kahvitti naapuriämme ja esitti puolisoonsa Villeen kohdistuvat jokapäiväiset moitteet äitelän autuaallisella äänellä, mikä siinä määrin tympäisi Villeä, että hänen kasvonsa noina Miinan kilvoituksen päivinä ehtivät vajota melkein samanlaiseen happamuuteen kuin Miinan tavallisesti.

Juhannusaaton edellisenä iltana oli Miinan sisällinen ihminen jo saavuttanut kaipaamansa tilan ja ehtoolla sänkyyn oikaistessaan häntä vaivasi sellainen harhatunne, että juhla onkin jo huomenna. Se todella vaivasi kun muisti, että huomien arki monine vihollisen koettelemuksineen oli vielä läpäistävä. Hän oli nukkuvinaan, mutta viimein täytyi ähkäistä, jolloin Ville - hänen hengellisen vaelluksensa pahin koetus - kivi - omasta sängystä suun massutuksella myös ilmaisi olevansa valveilla.

Ei tämä nyt sujunut. Huomien on oleva huono päivä. - Mitä se äijäkin siellä vielä ähisee.

Yö kului ja aamu toi aurinkoisen juhannusaaton, sen turmiollisen päivän, joka Miinan vielä oli läpäistävä ennen rippimatkaa. Sielunvihollista mainitaan usein sarvipääksi ja niin se ainakin tässä tapauksessa oli. Sillä se seikka, joka Jertasta jo edellä tuli mainituksi, ei ole niinkään yksinkertainen. Se tuottaa jo sinänsä melkoisen harmin ja sitä voi pahimmassa tapauksessa jatkua koko päivän. Ja jos lehmä on siinä tilassa, että se potkaisee kiulun ja Miinan nurin, niin on täysi syy olettaa, että iloinen navettatapaus siirtyy Maarian päivästä Tipurituksen päivään.

*

Kuuma juhannusjuna ähkii asemalle ja puhkii siinä hetkisen, että nuo omituiset ihmislapset saavat toteuttaa ällinsä, jotka vaativat toisia saapumaan ja toisia lähemmään. Kun ihmiset ovat mielestään tarpeeksi käyneet ulos ja sisään, lähtee juna taas ähkimään toisia paikkakuntia ja toisia juhannusvalmistuksia kohden.

Mutta tästä lähtee laiva, hikinen, täyteen pakattu laiva, jossa on kymmeniä eriarvoisia herrasväkiä - kaikkihan ne herrasväkiä on, mitä kaupungista tulee. Siellä on myös Heinon herrasväki lapsineen ja

lapsentyttöineen kannatellen yllänsä hiukan raskaita varallisuutensa merkkejä: tummia vaatteita, uusia kenkiä, knallia ja kauluksia ja taitellen maitoa parkuvien lastensa kanssa.

- No ei Tauno itke nyt - tädin tykönä Tauno saa - Tauno on tuhma.

Viimeisellä laiturinvälillä on Heino päässyt puheisiin muutaman isäntämiehen kanssa, jolta kuulee, että Kivistoja voidaan hyvin. - Ei ne sentään kapinaan sekaantuneet.

- Ei ole vielä nähty sedän toista emäntää ollenkaan ja lähdettiin nyt katsomaan, sanoo Heino.

Isäntä mulauttaa omituisesti silmiään ja virkahtaa sitten:

- Neh, kyllä-mar sitä näin suvella sopii ... Mutta hänen silmäkulmassaan on jotain epäilyttävää.

Omituinen vähä-ääninen, hillitty ja pingoittunut myrsky on puhaltanut Kivistojan asumuksen yli.

Sattui niin että Heinon Fiina näki Kivistojan Miinan ammottavaa kureliivien puutetta huutavan vartalon juuri sillä hetkellä, jolloin Miina loiskasi tunkiolle sen lopunkin maitotilkan, joka Jertan potkaisun jäleltä oli kiuluun jäänyt.

Ville hymyi vaisusti vieraita suostutellen. Miina punotti ja tuisi. Lapset parkuivat yhä maitoa, jota "tädin tykönä" oli määrä saada.

- Ei tati taida nyt voida antaa, sanoi Heino.

Yleinen sovinnaisuus estää mainitsemasta sitä paikkaa, mistä Miina kehoitti herrasväkeä maitonsa hakemaan, joka lause samalla oli Miinan ensimmäinen puhe vieraille ...

Kello kymmenen aikaan makaa Miina yksinänsä navetan ullakolla. Myrsky on puhaltanut Kivistojan asumuksen yli, mutta nyt on myrsky tyyntymään päin, sillä Miina itkee. Se tapahtuu harvoin. Mutta harvoin on Miina myös, niin äärimmäisen kurjassa tilassa vuoteellensa oikaissut, kuin tänä ripilläkäyntinsä edellisenä iltana. Eilisiltainen sopusoinnun huippu kääntyi tämän pahan päivän kuluessa ylösalaisin. Pirtissä oli sikin sokin pitkällään jotain ihmeellistä joukkoa, joka oli syönyt hänen silakkansa, perunansa ja leipänsä ja vielä tiedustellut eikö satu viiliä olemaan. Siellä ne makaavat ja jäävät huomiseksikin makaamaan. Eivätkä tietystikään jätä hänen paikkojaan pitelemättä, sillaikaa kun hän Villen, sen tohelon, kanssa on Herranehtoollisella. Voi hyvä Isä, kuinka sinä lastasi koittelet, kuinka mahdotoin ja kelvotoin on ihminen eikä sille mitään voi.

Miinan päässä humisee tämän maailman sekavuus ja suuruus, hänellä on sekä aineellinen että hengellinen hätä. Hänen koettelemuksensa on kovempi kuin hän kestää jaksaa. Hän itkee ...

(Maan tasalta)

TOIVO PEKKANEN

1902 - 1957

Toivo Pekkanen was born in 1902 at Kotka. Having finished elementary and vocational schools he began to earn his living at 13 years of age. Until 1932 he worked mostly as a blacksmith, and thereafter he dedicated himself to free-lance writing. In 1955 he was elected a member of the Finnish Academy. He died in 1957. — Pekkanen comes from a family of city laborers, and in most of his literary works he portrays the people and predicaments of his childhood world. By aid of self-tuition he developed a personal way of expression which aroused considerable attention in his first collection of short stories Rautaiset kädet (The Iron Hands), 1927. Mature literary works, both regarding expression and also in a psychological sense, are his collections of short stories Satama ja meri (The Harbor and the Sea), 1929, Kuolemattomat (The Immortal), 1931, Ihmisten kevät (The Spring of Man), 1935, Levottomuus (Discomfort), 1938, and Elämän ja kuoleman pidot (The Feast of Life and Death), 1945. In his last collection of tales Mies ja punapartaiset herrat (The Man and the Red-bearded Gentlemen), 1950, Pekkanen experiments with a modern style of writing; also his noteworthy lyric work Lähtö matkalle (Departure), 1955, is created along similar lines. Pekkanen's novel production starts with the autobiographical work Tehtaan varjossa (In the Shadow of the Factory), 1932, and ends with the autobiographical work Lapsuuteni (My Childhood), 1953. The profoundest novels published between these two works are Kauppiain lapset (The Children of the Shopkeepers), 1934, Isänmaan ranta (The Shore of the Native Country), 1937, Musta hurmio (Black Ecstasy), 1939, Ne menneet vuodet (Those Years Gone), 1940, Hämärtyvä horisontti (The Darkening Horizon), 1944, Nuorin veli (The Youngest Brother), 1946, Aamuhämärä (Morning Dusk), Toverukset (The Comrades), 1948, and Viottajat ja voitettut (The Winners and the Defeated), 1952. Pekkanen's production also comprises plays and essays and a collection of aphorisms Totuuden ja kirkkauden tiellä (On the Road of Truth and Clarity), 1957. His whole production has been published in a memorial edition Teokset I-VII, 1957-8.

RUOKAA TALVEKSI

Marraskuun illan alkaessa hämärtää koko päivän uhannut sade vihdoin purkautui. Se alkoi hiljaisena, tiheänä, sumunkaltaisena tihkuna, mutta vahvistui nopeasti rankaksi, kylmäksi ja lorisevaksi syyssateeksi, joka tunkeutui joka paikkaan ja kasteli ilman suojaa olevat ihmiset pian pintaa myöten. Aluksen kansilastin ahtaamisen ollessa jo lopuiltaan ei kapteeni kuitenkaan antanut keskeyttää töitä, vaan vaati, että lastaus oli suoritettava valmiiksi. Kapteeni halusi päästä lähtemään mahdollisimman pian tästä pimeästä ja sateisesta pesästä, jossa ei ollut edes yhtään kunnan kapakkaa. Sitäpaitsi hänen tulonsa kohosivat sitä suuremmiksi, mitä nopeammin hän sai lastin määräpaikkaansa.

Alus keinui huomattavasti hyvässä aallokossa. Osa lastausväestä osoitti selviä merikivun oireita ja liikuskeloi hoippuen yhä korkeammaksi käyvän kansilastin päällä. Pari naista oli jo hiukan aikaisemmin täytynyt viedä salonkiin lepäämään. Merimiehet virnistelivät ohikulkiesaan heidän sinisenkalpeille kasvöilleen ja kuvotuksen aiheuttamasta tuskasta pyöriville silmilleen. Pienen lisäpalkkion ja sateen kiihottamina työt edistyivät sentään nopeasti. Laivan kyljessä keikkuvasta proomusta kohosi lakkaamattomana virtana pitkää puutavaraa uupumattomien käsien kuljettamana. Lastaus tapahtui kokonaan ihmisvoimilla, sillä siihen aikaan, viime vuosisadan loppukymmenillä, ei käytetty vielä paljonkaan nostureita. Alhaalla proomussa olevat miehet lähettivät lautataakan liikkeelle ja se kulki sitten kädestä käteen, kunnes löysi paikkansa laivassa. Jos taakka joskus hetkeksi pysähtyi matkallaan, kuului heti päälysmiehen tai laivan perämiehen kirouksen säestämä karjaisu, joka pani taakan liikkeelle entistä nopeammin.

Pari tuntia pimeäntulon jälkeen oli kaikki selvää. Lastausväki laskeutui kitisevien ja savuavien laivalyhtyjen valossa suuriin veneisiin ja lähti soutamaan satamalaitureilta tuikkivia valoja kohti. Nahkaansa myöten kastuneet ihmiset kääriytyivät lujasti sarkaisiin nuttuihinsa ja pakkaantuivat mahdollisimman lähelle toisiaan lämmintä saadakseen. Siitä huolimatta vain soutajat, joiden oli kiskottava kovassa aallokossa raskaita, täyteen lastattuja veneitä, pysyivät lämpiminä. Muiden hampaat alkoivat pian lyödä loukkaa. Vaikka matkaa ei ollut pitkältä, olivat monet veneiden saapuessa rantaan jo niin kohmeisia, että he tuskin kykenivät kiipeämään veneistä laitureille. Siitä huolimatta oli mieliala reipas ja virkeä ja joukosta kuului lakkaamatonta puheensorinaa. Olihan laiva taas lastiissa ja palkka odottamassa. Etäämmältä tuikki kaupungin vähäisiä valoja; siellä oli koteja, vaimoja ja lapsia, lämpimiä liesiä, ruokaa.

Palkka maksettiin heti lastauksen päätyttyä rannassa olevassa lastausliikkeen toimistossa. Sillä aikaa kuin rahastonhoitaja ja lastauspäälysmies tutkivat yhdessä jälkimmäisen laatimia palkkauslistoja.

lastausväki kerääntyi tiheäksi ryhmäksi toimiston oven eteen, yrittäen painautua mahdollisimman lähelle seinää saadakseen suojaa lorisevalta sateelta. Lopulta ovesa oleva luukku avautui ja kassanhoitajan pää ilmestyi näkyviin. Puheensorina vaikenen odottelevassa joukossa, ja kaikki kääntyivät tuijottamaan kassanhoitajan kalvakoita kasvoja. Hän kakaisi hieman kurkkuaan ja ryhtyi huutamaan nimiä yksitellen. Sarkapukuinen, märkä hahmo toisensa jälkeen ilmestyi luukun valokehään, sai nipun seteleitä kouraansa ja katosi.

Kämäräisen pariskunnasta olivat molemmat olleet työssä samassa laivassa. He olivat neljissäkymmenissä olevia rotevia ihmisiä, jotka eivät millään tavoin erottuneet muusta joukosta. Mutta saatuaan palkkarahat käsiinsä he eivät lähteneetkään kiiruhtamaan kaupunkiin, vaan kääntyivät takaisin laiturille. Siellä odotteli heidän veneensä laiturisiin kytkettynä. He olivat ensimmäisiä kaupunkilaisia, jotka olivat muutaneet lahden ylitse saaristoon ja rakentaneet pienen mökin kiviselle ja autiolla rannalle. Mutta he olivat muutenkin tavallista yritteliäämpiä ihmisiä, joilla oli aina yht'aikaa monta rautaa tulella. He tiesivät toistensa ajatukset jo niin hyvin, ettei heidän enää juuri koskaan tarvinnut puhella keskenään. Puolella sanalla tai tuskin kuuluvalla murahduksella he tulivat usein toimeen tuntikausia. He eivät puhuneet, he toimivat. Veneessä oli kaksi suurta saavia ja korento. Mies laskeutui veneeseen ja nosti saavit ja korenon laiturille. He asettivat korenon poikkipuun saavin korjallisiin, heittivät korenon olkapäilleen ja lähtivät peräkkäin astumaan jonkin matkan päässä kuumottavaa punaista lyhtyä kohti. Heillä oli kapakanomistajan kanssa sopimus, jonka mukaan he pienestä maksusta saivat noutaa sieltä jäävät ruuantähteet sioilleen.

Puolen tunnin kuluttua molemmat saavit olivat jälleen veneessä ja täynnä hapantuneita, pahalle haisevia ruuantähteitä. He irrottivat veneen ja asettuivat kumpikin tuhdolleen soutamaan. Sade jatkui yhä ja veneen keulaan iskevät aallot ryöpsäyttivät tämän tästä kylmän vesisuihkun heidän niskaansa. Lähdelta tuikki paljon pieniä valoja, jotka alusten keinuessa nousivat ylös ja alas kuin joku olisi antanut niillä salaperäisiä merkkejä pimeydestä. Laivoja itseään ei saattanut erottaa kuin aivan läheltä, mutta niiden ankkurikettinkien ja vanttien kitinä kuului hetkittäin selvästi tuulen ja sateen kohinasta. Laiturilta päin kuului taas lakkaamatonta loisketta ja särkyvien aaltojen ryöpsähtelyä. Kaupungin vähäiset ja kosteitten sumukehien ympäröimät valot etäänntyivät hitaasti ja näyttivät lopulta pilkottavan kuin jostakin äärettömän kaukaa sysipimeästä avaruudesta.

Heidän vaatteissaan ei ollut enää moneen tuntiin ollut ainoatakaan kuivaa lankaa. He olivat syöneet eväsvoileipänsä ruokailutaun aikana lähes puoli vuorokautta takaperin. Matkaa oli noin kaksi kilometriä myllertävän ja sateen pieksämän meren ylitse. Raskaassa lastissa oleva kömpelö vene pääsi etenemään vain hitaasti, vaikka soutajat

ponnistelivat voimiensa takaa, se ryömi kuin etana aallolta toiselle ja pärskytti tämän tästä kylmän ryöpyn heidän ylitseen. Mutta he eivät ajatelleet hetkeäkään vaivojaan. He ajattelivat lähestyvää talvea. Kohta laskeutuisi hyytävä kylmyys näille rannikoille, meri jäätyisi, satama sulkeutuisi, ahtausliikkeen toimisto pysyisi kiinni. Kenellä ei silloin ollut mitään varattuna talvea varten, sai joko lähteä muille markkinoille tai nähdä nälkää. He eivät valittaneet, sillä he tunsivat hallitsevansa elämän voimia. Sään vaihteluita, laivojen poissaoloa, suljettua ahtausliikkeen toimistoa. Heillä oli ruokaa talveksi.

Ruokaa talveksi. Se oli elämän päämäärä. Jos he samalla työskentelivät uusien ja parempien aikojen puolesta, niin sitä he eivät tienneet. He eivät tienneet rakentavansa uutta kaupunkia maailmaan.

Mutta kaupunkilaisia kohtaan he tunsivat tiettyä ylemmyyttä. Siellä oli monella kohta häitä käsissä. Kun ansiot loppuisivat, loppuisi ruokakin. Ihmiset kulkisivat nöyrinä ja päät riipuksissa nälän kurnies-sa sisuksissa. Mutta heille alkaisivat hiljaiset talvipäivät. He leikkaisivat pytystään sianlihaa pannuunsa ja istuisivat lämpimän lieden ääressä. Kauniina talvipäivänä mies kävisi kalastelemassa hankkiakseen muonaan vaihtelua. Kaupunki ja sen sahat ja satamat olivat olleet olemassa vasta niin vähän aikaa, ettei niiden elämässä ollut varmuutta ja tasaista jatkuvaisuutta. Ne seurasivat vuodenaikojen rytmiä, jonka mukaan karhukin nukkui pesässään kylmimmän ajan, jolloin ruokaa oli työlästä saada. Ihmiselle, joka ei kyennyt sopeutumaan samaan, voi käydä huonosti.

He soutivat äänettöminä, kaulasuonet paisuen ja supistuen, hien virratessa jokaisesta huokosesta ja sekaantuessa sadeveteen heidän liikomärässä pinnassaan. Kaupungin tulet katosivat, vähitellen häipyivät myös laivojen savuavat ja keikkuvat lyhdyt näkyvistä. Jonkin aikaa heidän ympärillään oli vain sysimustaa pimeyttä ja tuulen ja meren kohinaa. Mutta he osasivat vaistota suunnan pimeässäkin sateen ja tuulen mukaan. Ja vielä hetkisen ponnisteltuaan he saivat näkyviinsä mökkinsä ikkunasta vilkkuvan valon. Se lisäsi heidän voimiaan, airot rupesivat tekemään kuin itsestään pitempiä ja kiivaampia vetoja. Aallokkokin alkoi vähitellen pienentyä, sillä he olivat nyt tyynen rannan suojassa. Lopulta vene sukelsi aivan tyynen poukamaan, jossa vesi kiilui mustana kuin sulassa tilassa oleva piki. Veneen keula karahti kotivalkamaan.

He kompuroivat maihin yhtä äänettöminä kuin olivat soutaneetkin, kiskaisivat veneen keulan ylemmäksi maalle ja tarttuivat raskaisiin sankoihin. Tuuli ujelsi vinkuen ja kohisten metsässä ja sade jatkui vähentymättömällä voimalla. Korento notkui kitisten heidän välissään, kun he hoippuen ja horjahdellen kantoivat saavit sikalaansa kivistä polkua pitkin. Ruokaa ja ihmisiä haistaessaan alkoivat siat hyppiä kiljuen lättinsä aitausta vasten. Talikynttilä sytytettiin mustuneeseen lyhtyyn. Sillä aikaa, kun mies jäi annostelevaan ruokaa, vaimo kiiruhti sisälle.

Pienimmät lapset nukkuivat jo, mutta kymmenvuotias Liisa ja kahdeksanvuotias Kalle istuivat silmät turvoksissa lieden ääressä. He olivat jo keittäneet perunoita ja paistaneet lihaa pannussa. Heitä oli pelottanut niin kovin, että heidän oli täytynyt vuoroin laulaa ääneensä ja vuoroin istua hiiskahtamattoman hiljaa. Mutta nyt kaikki yht'äkkiä muuttui. Tuntui kuin juhla olisi tullut taloon. Äiti riisui nopeasti märät vaatteensa ja kietaisi jotakin kuivaa ylleen ja lisäsi puita liehteen. Täytyi saada vielä vähän kahviakin palan painimeksi. Perunoiden ja lihan lisäksi ilmestyi pöytään vielä leipää ja suolakalaa. Maitoa ei ollut pienimmillekään, sillä lehmä ei ollut lähiseudulla. Sitä saatiin vain silloin, kun vanhemmat ehtivät hankkia sitä kaupungista.

Isän saavuttua istuttiin pöytään. He söivät halukkaasti. Kova leipä ja suolakalojen ruodot rouskuivat heidän hampaissaan. Lampun heikossa valossa erottui vaimon tukassa jo paljon harmaata ja mies oli miltei kalju. Heillä oli molemmilla vanhojen ihmisten kasvot, mutta kädet, jotka ojentuivat ottamaan ruokaa pöydältä, olivat jäntereiset ja lujat. Ja heidän mielessään vallitsi tyytyväisyys ja rauha. Ulkoa kuuluva tuulen ja meren kohina vain lisäsivät kodin viihtyisyyttä ja turvallisuuksia. Saaren metsässä, vaikka se ei kuulunutkaan heille, oli riittävästi irtonaisia risuja, kantoja ja kaatuneita runkoja, joten puita ei tarvinnut säästää. Kivien väliin sunnuntaisin ja muina satunnaisina joutohetkinä raivatusta pellostä oli saatu runsaasti perunoita. Suolakalakin oli koko joukko ja lätissä vinkui kolme sikaa. Ja palkkaraheilla saatiin jauhoja, sokeria, kahvia, tupakkaa ja vähän muutakin hyvää.

Heillä oli ruokaa talveksi.

Jäsenien kolotusta ja väsymystä lievensi ajatus, että kun he las-
taavat vielä yhden tai pari laivaa, alkaa talvilepo.

Aterian jälkeen pääsivät vanhemmatkin lapset nukkumaan, mutta vanhemmilla riitti puuhaa vielä pitkäksi aikaa. Äiti korjasi pöydän ja laittoi ruokaa seuraavaksi päiväksi lapsille ja evästä itselleen ja miehelleen. Mies kävi lyhdyn valossa pienimässä puita ja noutamassa vettä verrattain kaukana olevasta lähteestä. Vasta sitten, kun kaikki oli tehty, he ryömisivät toistensa viereen sänkyyn ja vaipuivat heti ras-
kaaseen uneen.

Tuvan täytti vähitellen lieden lämmössä kuivuvien märkien vaat-
teitten haju ja seitsemän nukkuvan ihmisen hengitys. Sade lakkasi, mutta tuuli jatkui rivakkana koko yön kahisuttaen talon kattoa ja vi-
heltäen savupiipussa. Metsä kohisi, ryskyi ja huokaili ja meri pau-
hasi lakkaamatta kivisillä rannoilla. Se oli heille kuitenkin tuutulau-
lua, joka sai heidät nukkumaan entistä sikeämmin. Keskellä syysyön
myrskyä ja unen syvyyttä heidän mielissään oli valoisa ja rohkaiseva
ajatus: meillä on ruokaa talveksi.

(Teokset VII)

MIKA WALTARI

s. 1908

Mika Waltari was in 1908 at Helsinki. After his Candidate of Philos-
ophy degree in 1929 he worked as a journalist, translator, and free-lance
writer. He has been on numerous journeys for purposes of study in Eu-
rope and Turkey. He was appointed a member of the Finnish Academy in
1957. — Mika Waltari's production is exceptionally extensive and versa-
tile. Waltari has developed the technique of narration to unusual mastery:
he succeeds in writing, equally fluently and surely, all types of prose from
extensive historical novels through short stories and plays to film manu-
scripts and detective stories. The leading work of his youth is the strict-
ly concentrated, dramatic miniature novel Vieras mies tuli taloon (A
Stranger Came to the Farm; translated into English), 1937. Universal
renown has greeted his extensive historical novels Sinuhe, egyptiläinen
(Sinuhe, the Egyptian), 1945, Mikael Karvajalka, 1948, Mikael Hakim,
1949, Johannes Angelos, 1952, and Turms, kuolematon (Turms, the Im-
mortal), 1955 (all of them translated into English). Of his other works
Suuri illusio (Great Illusion), 1928, the trilogy Mies ja haave (Man and
the Dream), Sielu ja liekki (The Soul and the Flame), and Palava nuoruus
(Burning Youth), 1933-35, Antero ei enää palaa (Antero Isn't Coming
Back), 1940, Rakkaus vainoaikaan (Love at Wartime), 1943, Fine van
Brooklyn, 1943, Neljä päivänlaskua (Four Sunsets), 1949 (translated into
English), Feliks onnellinen (Lucky Feliks), 1958 (translated into English),
and Valtakunnan salaisuus (The Secret of the Kingdom), 1959, should be
mentioned.

SINUHE PARANTAA KUNINGAS BURRABURIAHIN

Maata, jota Babylon hallitsee, nimitetään monella nimellä ja sitä
nimitetään Kaldeaksi ja myös Khosseaksi kansan mukaan, joka siinä
asuu. Mutta minä nimitän sitä Babyloniksi, koska silloin jokainen tie-
tää, mistä maasta on kysymys. Se on viljava maa ja sen pellot ovat
täynnä kastelukanavia ja maa on laakeaa, niin kauas kuin silmä kantaa,

toisin kuin Egypti, kuten kaikki muukin siellä on toisenlaista, jopa siinä määrin, että kun Egyptissä naiset jauhavat viljan polvistuen maahan ja kierittäen pyöreää kiveä, niin Babylonissa naiset istuvat ja kiertävät kiveä vastakkain, mikä tietenkin on paljon raskaampaa.

Eikä tässä maassa kasva puita, vaan puita on niin vähän, että siellä pidetään rikoksena ihmisiä ja jumalia vastaan, jos joku katkaisee puun, ja laissa säädetään tästä rangaistus. Mutta joka istuttaa puita, hän hankkii siten jumalien suosion. Myös ihmiset Babylonissa ovat lihavampia ja rasvaisempia kuin missään muualla ja nauravat paljon, kuten lihavat ihmiset tekevät. He syövät raskaita, jauhoisia ruokia ja näin heidän luonaan linnun, jota he sanovat kanaksi ja joka ei osannut lentää, vaan asui ihmisten kanssa ja muni lahjaksi ihmiselle joka päivä munan, joka oli jokseenkin krokotiilinmunan kokoinen, vaikka tiedän, ettei kukaan uskoisi, jos kuulisi tästä. Minulle tarjottiin näitä munia syötäväksi ja Babylonin asukkaat pitivät niitä suurena herkkuna. En kuitenkaan rohjennut kajota niihin, sillä varmuus on paras, vaan tyydyin ruokiin, jotka tunsin, tai joista ainakin tiesin, miten ne oli valmistettu.

Maan asukkaat sanoivat, että Babylon oli vanhin ja suurin maailman kaikista kaupungeista, vaikka en uskonut heitä, kun tiesin, että Theba oli kaupungeista vanhin ja suurin. Edelleenkin sanon, ettei maailmassa ole toista Theban kaltaista kaupunkia, mutta minun on myönnettävä, että Babylon yllätti minut mahtavuudellaan ja rikkaudellaan, sillä jo kaupungin muurit olivat vuoren korkuiset ja pelottavat ja torni, jonka he olivat rakentaneet jumalilleen, ulottui taivaaseen asti. Kaupungin talot oli rakennettu neljään ja viiteen kerrokseen, niin että ihmiset asuivat ja elivät elämänsä toistensa päällä ja alla, enkä missään, en edes Thebassa, ole nähnyt niin rikkaita ja ylellisiä myymälöitä ja sellaista tavarain määrää kuin temppelein kauppahuoneissa.

Heidän jumalansa oli Marduk ja Ishtarille he olivat rakentaneet portin, joka oli suurempi kuin Ammonin temppelein pyloni, ja päällystäneet sen kirjavilla, lasitetuilla tiilillä, joiden muodostamat kuvat huikaisivat silmää päivänpaisteessa. Tältä portilta vei leveä tie Mardukin tornin luokse, ja torni oli rakennettu kerroksiksi, joita pitkin tie vei tornin huipulle, ja tie oli niin loiva ja leveä, että sitä pitkin saattoivat ajaa useat vaunut rinnakkain. Mutta tornin huipussa asuivat tähtien selittäjät, jotka tiesivät kaiken taivaankappaleista ja laskivat niiden rajat ja ilmoittivat suotuisat päivät ja pahaenteiset päivät, niin että jokainen saattoi järjestää elämänsä sen mukaisesti. Sanottiin heidän myös osaavan ennustaa ihmisen tulevaisuuden, mutta sitä varten ihmisen täytyi tietää syntymänsä hetki ja aika, joten en voinut koetella heidän taitoaan, niin mielelläni kuin sen olisinkin tehnyt, sillä enhän tienänyt syntymäni tarkkaa hetkeä.

Minulla oli kultaa niin paljon kuin halusin nostaa temppelein rahastosta savitaulujani vastaan ja sen tähden asetuin asumaan Ishtarin

portin luokse suureen vierasmajaan, joka oli monikerroksinen ja jonka katolla kasvoi hedelmäpuita ja myrttipensaita ja juoksi puroja ja hyppi kaloja lammikoissa. Tässä vierasmajassa asuivat ylhäiset, jotka tulivat maatiloiltaan kaupunkiin, jos heillä ei ollut omaa taloa Babylonissa, ja myös ulkovaikuttajat lähettivät asuivat siinä, ja huoneet olivat täynnä paksuja mattoja ja leposijat oli pehmustettu eläinten taljoilla ja seinissä oli lasitiilistä sommiteltuja kirjavia ja iloisia ja kevytmielisiä kuvia. Tämän talon nimi oli 'Ishtarin huvimaja' ja jumalan torni omisti sen, kuten kaiken muunkin, mikä oli merkittävää Babylonissa. Jos laskee sen kaikki huoneet ja asukkaat ja palveluskunnan, uskon, että yksin siinä talossa oli yhtä paljon asukkaita kuin kokonaisuudessa kaupunginosassa Thebassa, vaikka sitä ei kukaan uskoisi, joka ei itse ole siinä asunut.

Eikä missään muualla maailmassa näe niin paljon erilaisia ihmisiä kuin Babylonissa eikä missään kuule kaduilla samalla kertaa puhuttavan niin monta kieltä kuin siellä, sillä Babylonin asukkaat sanovat itse, että heidän kaupunkiinsa juoksevat kaikki tiet ja että Babylon on maailman keskipiste. He vakuuttavat näet, ettei heidän maansa ole maailman laidassa, niinkuin Egyptissä uskotaan, vaan että idässä on vuoristojen takana mahtavia valtakuntia, joiden aseistetut karavaanit tuovat toisinaan Babyloniin ihmeellisiä tavaroita ja kankaita ja kalliita, särkyviä astioita. Minun on myös sanottava, että näin Babylonissa ihmisiä, joiden kasvat olivat keltaiset ja silmät vinosti päässä, eivätkä he suinkaan olleet maalanneet kasvojaan, vaan harjoittivat siellä kaupaa ja myivät kankaita, jotka olivat ohuet kuin kuninkaallinen pellava, mutta vielä sileämpiä ja läikehtivät kaiken maailman värein kuin puhdas öljy.

Sillä Babylonin asukkaat ovat ennen kaikkea kauppiaita eivätkä kunioita mitään muuta enempiä kuin kaupankäyntiä, niin että heidän jumalansakin käyvät kauppaa keskenään. Siksi he myöskään eivät rakasta sotaa, vaan palkkaavat sotilaita ja pystyttävät muureja vain kauppaansa suojeleakseen ja haluavat, että tiet ovat avoimet kaikille kansoille ja kaikissa maissa. Mutta tätä he haluavat nimenomaan sen tähden, että tietävät olevansa parhaat kauppiat ja hyötyvänsä enemmän kaupankäynnistä. Silti he ovat ylpeitä sotilaista, jotka vartioivat heidän kaupunkinsa muureja ja tempeleitä ja marssivat joka päivä Ishtarin portille kypärät ja rintasuojukset kullasta ja hopeasta välkkyen. Heidän miekkojensa kahvat ja keihäittänsä terät on päällystetty kullalla ja hopealla heidän rikkautensa merkiksi. Ja he sanovat: "Oletko, muukalainen, koskaan nähnyt tällaisia sotilaita ja tällaisia sotavaunuja?"

Babylonin kuningas oli vielä parraton poika, jonka täytyi valtaistuimelle noustessaan pukea tekoparta leukaansa. Hänen nimensä oli Buraburiash. Hän rakasti leikkikaluja ja merkillisiä kertomuksia, ja Mitannista asti oli maineeni rientänyt edelläni Babyloniin, niin että asetuttuani 'Ishtarin huvimajaan' ja käytyäni temppeleissä ja puhuttuani

Tornin pappien ja lääkäreiden kanssa minulle tuotiin sana, että kuningas kutsui minut eteensä. Kaptah tuli tapansa mukaan levottomaksi ja sanoi: "Älä mene, vaan paetkaamme yhdessä kiireesti, sillä kuninkaista ei koidu mitään hyvää." Mutta sanoin hänelle: "Hölmö, oletko unohtanut, että meillä on kuoriainen matkassamme?"

Hän sanoi: "Kuoriainen on kuoriainen enkä sitä ole suinkaan unohtanut, mutta varmuus on aina paras ja parempi kuin epävarmuus, eikä meidän pidä liian paljon koetella kuoriaisenkaan kärsivällisyyttä. Jos kuitenkin lujasti olet päättänyt mennä, en voi sinua estää ja lähdän kanssasi, jotta ainakin kuolisimme yhdessä. Jos näet vastoin kaikkea todennäköisyyttä joskus palaisimme Egyptiin, haluan kertoa, että olen maannut mahallani Babylonin kuninkaan edessä. Olisin siis tyhmä, ellen käyttäisi tilaisuutta hyväkseni, kun se minulle tarjoutuu. Kuitenkin, jos menemme, meidän on pidettävä kiinni arvostamme, ja sinun on pyydettävä kuninkaan kantotuoli noutamaan meitä emmekä mene tänään, sillä tänään on paha päivä tämän maan tapojen mukaan ja kauppiat ovat sulkeneet myymälänsä ja ihmiset lepäävät asunnoissaan eivätkä tee työtä, koska kaikki kuitenkin tänään epäonnistuisi, koska on viikon seitsemäs päivä."

Mietin asiaa ja huomasin Kaptahin olevan oikeassa, sillä joskin egyptiläiselle kaikki päivät ovat samanlaisia paitsi ne, jotka tähtien mukaan määrätään pahoiksi päiviksi, niin kenties tässä maassa joka seitsemäs päivä tosiaan oli paha päivä egyptiläisellekin, joten oli paras valita varmuus epävarmuuden asemesta. Siksi sanoin kuninkaan palvelijalle: "Luulet varmaan, että olen hupsu ja muukalainen, koska tällaisena päivänä vaadit minua kuninkaan eteen. Mutta huomenna tulen, jos kuninkaasi lähettää kantotuolin minua noutamaan, sillä en suinkaan ole mikään halveksittava mies enkä halua astua hänen eteensä varpaat aasinlannassa." Palvelija sanoi: "Pelkään, saastainen egyptiläinen, että noiden sanojesi vuoksi sinut tuodaan kuninkaan eteen keihäänkärjet takapuoltasi kutkutellen." Mutta hän meni ja varmaan kunnioitti minua, sillä seuraavana päivänä tuli kuninkaan kantotuoli noutamaan minua Ishtarin huvimajasta.

Mutta kantotuoli oli tavallisia kantotuoleja, joissa kauppiaita ja muuta halpaa väkeä noudetaan palatsiin näyttämään koruja ja sulkiä ja apinoita. Siksi Kaptah huusi kovalla äänellä kantajille ja esijuoksijalle ja sanoi: "Sethin ja kaikkien paholaisten nimeen, piesköön Marduk teitä skorpioniruuskalla ja juoskaa tiehenne, sillä herrani ei sovi istuutua mokomaan hökötykseen." Kantajat tulivat noloiksi ja esijuoksija uhkasi Kaptahia sauvallaan ja koko joukko ihmisiä kerääntyi vierasmajan eteen. He nauroivat ja huusivat: "Totisesti tahdomme nähdä herrasi, jolle kuninkaan kantotuoli on liian alhainen." Mutta Kaptah vuokrasi vierasmajan suuren kantotuolin, jota kantamaan tarvittiin neljäkymmentä väkevää orjaa ja jota suurvaltain lähettiläät käyttivät tärkeissä tehtävissä ja jossa kannettiin vieraita jumalia, milloin näitä

saapui kaupunkiin. Eivätkä ihmiset enää nauraneet, kun laskeuduin huoneestani pukeutuneena vaatteihin, joihin hopealla ja kullalla oli kudottu monelaisia lääkärin ammattiin soveltuvia kuvia, ja kaulukseni loisti päivänvalossa kultaa ja kalliita kiviä ja kaulassani helisivät kultaiset ketjut ja vierasmajan orjat kantoivat jäljessäni norsunluu-upotuksin koristettuja ebenholtsi- ja seetriarkkuja, joissa olivat lääkkeeni ja lääkärinvälineeni. Ei, ihmiset eivät totisesti enää nauraneet, vaan kumarsivat syvään edessäni ja sanoivat toisilleen: "Tämä mies on varmaan pienempi jumalien veroinen viisaudessaan. Seuratkamme häntä palatsiin." Sitten suuret väkijoukot seurasivat kantotuolin jäljessä palatsin porteille asti ja kantotuolin edellä ratsasti Kaptah valkoisella aasilla ja hopeakulkuset helisivät aasin valjaissa.

Palatsin porteilla sotilaat karkottivat keihäillään väkijoukot ja kohoittivat kilpensä suojelemaan portteja, niin että kilvet muodostivat kultaisen ja hopeisen muurin, ja siivekkäät leijonat vartioivat tietä, jota pitkin minut kannettiin kantotuolissa palatsin sisäpihoille. Täällä minua vastaan tuli vanha mies, jonka leuka oli ajeltu oppineitten tapaan. Hänen korvissaan killuivat kultaiset renkaat ja hänen poskensa riippuivat tyytymättöminä ja hän katseli minua vihaisin silmin ja sanoi: "Maksani on vimmastunut kaiken melun ja turhan hälinän tähden, jonka tullessasi aiheutat, sillä kaikkien neljän maailmanosan herra kysyy jo, mikä on se mies, joka tulee, milloin hänelle sopii eikä milloin kuninkaalle sopii ja tuo pahan rähinän ja ryskeen tullessaan."

Sanoin hänelle: "Vanha mies! Puheesi on kuin kärpäsen surinaa korvissani, mutta kuitenkin kysyn, kuka olet, voidaksesi tällä tavoin puhutella minua." Hän sanoi: "Olen neljän maailmanosan herran henkilölääkäri ja ylin hänen lääkäreistään, mutta mikä huijari sinä olet, joka tulet tempuillasi houkuttelemaan kultaa ja hopeaa kuninkaalta. Tiedä kuitenkin, että jos kuningas suopeudessaan antaa sinulle leimattua hopeaa tai kultaa, niin sinun on annettava puolet siitä minulle."

Sanoin hänelle: "Maksasi ei liikuta minua ja parempi olisi nähtävästi, jos puhuisit palvelijani kanssa, sillä hänen tehtävänsä on karkottaa kiristäjät ja pistikkäät ympäriltäni. Kuitenkin haluan olla ystäväsi, koska olet vanha mies etkä ymmärrä parempaa. Sen tähden annan sinulle nämä kultarenkaat ranteistani osoittaakseni, että kulta ja hopea on vain tomua jaloissani enkä ole tullut tänne hakemaan kultaa, vaan tietoa."

Annoin hänelle kultarenkaat ranteistani ja hän hämmästyí suuresti eikä tiennyt enää, mitä sanoa minulle. Sen tähden hän salli myös Kaptahin seurata minua ja vei minut kuninkaan eteen. Kuningas Burraburiash istui pehmeillä patjoilla ilmapölyssä huoneessa, jonka seinät hehkuivat lasitetujen tiilien väreistä. Hän oli vain hemmoteltu poika, joka istui käsi poskella, ja hänen vieressään makasi leijona, joka murisi kumeasti meidät nähdessään. Vanha mies viskautui mahalleen pyyhkimään suullaan lattiaa kuninkaan edessä ja Kaptah teki samoin, mutta

leijonan murinan kuullessaan hän ponnahti ilmaan lattialta käsin ja jaloin kuin sammakko ja parkaisi pelosta, niin että kuningas purskahti nauruun ja viskautui taaksepäin patjoillaan ja kieriskelejä naurusta. Mutta Kaptah suuttui ja sanoi: "Viekää pois tuo pahalaisen elukka, ennen kuin se puree minua, sillä pelottavampaa otusta en elämässäni ole nähnyt ja sen murina on kuin sotavaunujen jyrinä Theban torilla henkivartijain ajaessa juhlapäivän jälkeen vielä juovuksissa harjoituksiin." Hän nousi istumaan lattialla ja kohotti kätensä torjuviksi ja myös leijona nousi istumaan ja haukotteli pitkään ja sen sulkiessa leukansa hampaat loksahivat helähtäen vastakkain kuin tempelin kassalipas ahmaistes- saan lesken rovon.

Kuningas nauroi niin, että kyynelet kierivät hänen silmistään, mutta sitten hän muisti kipunsa ja voihkaisi ja vei taas käden poskelleen ja hänen poskensa oli turvonnut niin pahasti, että toinen silmäkin oli puoleksi ummessa. Hän rypisti kulmiiaan ja vanha mies katsoi häneen ja sanoi kiireesti: "Tässä on se itsepäinen egyptiläinen, joka ei tullut, kun käskit. Sano vain sana, niin annan sotilaiden puhkaista hänen maksansa keihäillään."

Mutta kuningas potkaisi häntä jalallaan ja sanoi: "Nyt ei ole aika puhua joutavia, vaan parantakoon hän minut joutuin, sillä kipuni on hirveä ja pelkään, että kuolen, kun en ole nukkunut moneen yöhön enkä voi syödäkään muuta kuin kuumaa lientä."

Silloin vanha mies vaikersi ja löi otsaansa lattiaan ja sanoi: "Neljän maailmanosan herra, olemme tehneet kaikkemme parantaaksemme sinut ja olemme uhranneet leukoja ja hampaita tempelissä karkottaaksemme pirun, joka on paneutunut leukaperiisi, ja olemme lyöneet rumpuja ja puhaltaneet torviin ja tanssineet punaiset vaatteet yllä edessäsi karkottaaksemme pirun, emmekä ole voineet muuta tehdä, koska et ole sallinut meidän kajota pyhään leukaasi parantaaksemme sinut. Enkä usko, että tämä saastainen muukalainen voi tehdä mitään sen paremmin, kuin me voimme tehdä."

Mutta minä sanoin: "Olen Sinuhe, egyptiläinen, Hän, joka on yksinäinen, Villiaasin poika, eikä minun tarvitse tutkia sinua nähdäkseni, että takahampaasi on nostanut paiseen poskeesi, koska et ajoissa ole antanut puhdistaa sitä tai vetää sitä pois, kuten varmaan lääkärisi neuvoivat. Tämä vaiva on lasten ja pelkurien vaiva eikä suinkaan neljän maailmanosan herran, jonka edessä kansat vapisevat ja leijonakin kumartaa päänsä, kuten omin silmin näen. Mutta tiedän, että tuskasi on suuri, ja siksi tahdon auttaa sinua."

Kuningas piteli kättä poskellaan ja sanoi: "Puheesi on röyhkeä, ja jos olisin terve, antaisin varmasti repiä julkean kielesi suustasi ja halkaista maksasi, mutta siihen ei nyt ole aikaa, niin että paranna minut joutuin ja palkkasi on oleva suuri. Mutta jos tuotat kipua minulle, annan viipymättä tappaa sinut."

Sanoin hänelle: "Olkoon, niinkuin sanot. Minulla on varjelijanani pieni, mutta erittäin väkevä jumala, jonka ansiosta en tullut luoksesi eilen, sillä tuloni olisi silloin ollut turha. Nyt kuitenkin havaitsen sinua tutkimatta, että vaivasi on kypsynyt puhkaistavaksi, ja teen sen, jos tahdot, mutta kivusta eivät jumalat voi varjella kuningastakaan. Kuitenkin vakuutan sinulle, että helpotuksesi on oleva niin suuri, ettet jälkeinpäin enää muista kipua, ja vakuutan tekeväni sen sinulle niin helpoksi kuin ihminen taidollaan sen voi tehdä."

Kuningas empi tuokion käsi poskella ja katseli kulmat rypyssä minua. Ilman vaivaansa hän varmaan oli kaunis nuorukainen, vaikka kovin itsetietoinen, ja tunsin pitäväni hänestä. Hän tunsu katseeni ja sanoi lopulta ärtyisästi: "Tee joutuin, mitä teet."

Vanha mies alkoi vaikertaa ja lyödä otsaansa lattiaan, mutta en välittänyt hänestä, vaan käskin lämmittää viiniä ja sekoitin turruttavan lääkkeen ja annoin kuninkaan juoda sen, niin että hän tuokion kuluttua tuli iloiseksi ja sanoi: "Vaivani vähenee äläkä enää tule luokseni pih-teinesi ja veitsinesi."

Mutta tahtoni oli hänen tahtoaan voimakkaampi ja sain hänet avaamaan suunsa ja pitelin tiukasti hänen päätään kainalossani ja puhkaisin paiseen hänen leuassaan veitsellä, jonka olin puhdistanut Kaptahin mukanaan tuomalla tulella. Tuli ei tosin ollut Ammonin pyhä tuli, sillä sen Kaptah oli päästänyt huolimattomuudessaan sammumaan jokimatkan aikana, mutta Kaptah oli tehnyt sen huoneessani vierasmajassa tuliporralla uskoen hulluudessaan, että kuoriainen oli yhtä väkevä kuin Ammon.

Kuningas parkaisi pahasti veitsen kajotessa häneen ja leijona nousi ja ärjähti ja alkoi viuhtoa hännällään silmät leimuten. Kuninkaalla oli kuitenkin kylliksi puuhaa sylkiessään pois mätää, joka vuoti hänen paiseestaan, ja hänen helpotuksensa oli suuri ja autoin häntä painelemalla kevyesti hänen poskeaan. Hän sylki ja itki ilosta ja sylki jälleen ja sanoi: "Sinuhe, egyptiläinen, olet siunattu mies, vaikka tuotit minulle kipua." Hän sylki sylkemistään.

Mutta vanha mies sanoi: "Olisin osannut tehdä tuon yhtä hyvin kuin hän ja paremmin kuin hän, jos vain olisit sallinut minun kajota pyhiin leukaperiisi. Parhaiten sen olisi tehnyt hammaslääkärisi." Hän hämmästytti suuresti, kun sanoin: "Tämä vanha mies puhuu totta, sillä hän olisi tehnyt sen yhtä hyvin kuin minä ja parhaiten sen olisi tehnyt hammaslääkärisi. Mutta heidän tahtonsa ei ollut yhtä voimakas kuin minun. Siksi he eivät voineet vapauttaa sinua vaivastasi. Sillä lääkärin täytyy uskaltaa tuottaa kipua myös kuninkaalle, jos niin on välttämätöntä, pelkäämättä itsensä tähden. Nämä pelkäsivät, mutta minä en pelännyt, sillä kaikki on minulle samantekevää, ja jos haluat, voit mielellään antaa sotilaittesi halkaista maksani, kun olen parantanut sinut."

Kuningas sylki ja paineli kädellä poskeaan ja sylki taas eikä poiki enää tehnyt kipeää ja hän sanoi: "En ole vielä kenenkään kuullut puhuvan,

niinkuin sinä puhut, Sinuhe. Jos on totta, mitä sanoit, ei minun kannata antaa sotilaitteni halkaista maksaasi, jos et kerran ole siitä pahoillasi, sillä mitäpä hyötyä siitä silloin olisi. Vaan totisesti olet tuottanut minulle suuren helpotuksen ja sen tähden annan sinulle anteeksi julkeutesi ja myös palvelijallesi annan anteeksi, vaikka hän näki pääni kainalossasi ja kuuli minun parkuvan. Mutta hänelle annan anteeksi sen tähden, että hän sai minut nauramaan pitkistä ajoista tehdessään hullunkurisen hypyn."

(Sinuhe egyptiläinen)

PENTTI HAANPÄÄ

1905 - 1955

Pentti Haanpää was born in 1905 at Pulkkila. He lived as a free-lance writer in his home district, where he died in 1955. — Haanpää has described the Middle- and North-Ostrobothnian countryside, its people and nature with a primitive strength. His manner of narrating is colored by original humor; it is intense, naturally fresh, naturalistic, but at the same time poetical. He developed to unique mastery a miniature type of short story 'a yarn', which usually is characterized by a kind of sketchy easiness and freshness both in regard to language and the way of treating his subject matter. He published in all ten collections of 'yarns', of which the following are to be mentioned: Maantietä pitkin (Along the Road), 1925, Tuuli käy heidän ylitseen (The Wind Blows Over Them), 1927, Kenttä ja kasrmi (Field and the Barracks), 1928, Lauma (The Crowd), 1937, Nykäikää (Modern Times), 1942, Heta Rahko korkeassa iässä (Heta Rahko at an advanced Age), 1947, and Atomintutkija (The Atom Scientist), 1950. He has also written a number of miniature novels, e.g. Kolmen Töröpään (The Tale of the Three Töröpääs), 1927, Korpisotaa (War in the Wilderness), 1940, Yhdeksän miehen saappaat (The Boots of Nine Men), 1945, and, perhaps the most significant of them, Jauhot (Flour), 1949.

JÄTKÄ JA JÄTKÄN ONNEA

Jokipenkan päivänkaltevan rinteen peitti tiheä, tuore ja lemuava ruoho, vesiäpräässä rehoitti mustanpuhuva leppäpuska, aurinko heloitti, kimalainen turrasi, koski hymisi ja kohahteli.

Välkähtelevä vesi soljutteli tukkeja, joiden nokat kolahtelivat taivolla rakennettuihin korvakkoihin, niljakkapintaiset propsit nyökkivät laineilla ikäänkuin unimielisinä.

Jokipenkan kaltevalla rinteellä venyimme me, kaksi rähjäistä, sinimekkoista jätkää, auringon lempeässä paisteessa. Pääluun ontelossa eivät itäneet repäisevät mietteet; oli ikäänkuin se olisi ollut täynnä pehmeitä pumpuleita tai poutapilvien harsoriekaleita. Poutapilvien takainen

valtias on toisinaan lempeä ja hyvä, se silittää luomakunnan alimpienkin päätä, antaa jätkän lojua nurmella ja olla onnellinen kuten sen harmajan torpanmiehen lehmänkin, joka märehtii haassaan kiven kupeella vatsa pullollaan keväistä ruohoa.

Venyi siinä vierelläni Närhi-Isko, kulkumies ja jätkä, jäsenet raukeina, uniset silmät siikaillen siintävään, pyöräyttävään taivaankumuun. Närhi-Isko, rihainen, pienikokoinen mies, kasvoillansa suurien tunteiden kalvea leima ja punerva puukonpiirto halki naaman. Ympäri Suomen niemen vaellellut mies, ottanut elantonsa sahalla ja hakavarrella; lie joskus juonut ja rähjänyt ja tapella nahistellutkin saaden tusinan verran koristelevia arpia. Liekö pihissyt suonissaan mustalaisveren alaa. Ei tiennyt isästään, ei äidistään. Oli vain löytänyt itsensä isoisten ihmisten pirttien loukoista, sitten kun tajunlanka alkoi juosta hänen ajokopassaan. Oli kuullut mainittavan, että oli jostakin maantien poskesta löydetty se lihantaimi, josta oli kehkeytnyt Närhi-Isko, synkeä sällimies. Ei ollut ilmestynyt sitä vaimoiohmistä, joka olisi sanonut: sinä olet minun poikani, sinuun olen mielistynyt.

Aurinko paistoi ja aika lipui sähisten sivuitse, aika, joka jaettuna tunnin kappaleisiin toi rahaa jätkille, jotka eivät rasittaneet ruumistaan raskaalla työllä. Luonto on toisinaan ihmisille laupias ja lahjoittaa jätkällekin joksikin häipyväksi tuokioksi ylen suuren onnen.

Oli saapunut jokin päivä sitten koko roikka tämän kihattelevan koskisarjan partaalle. Ja niin me olimme kahden vahtimiehinä kosken ylimmässä nikamassa, kaksi synkeätä, savotoissa rähjistynyttä jätkää, sinimekkoista ja pitkäsaappaista, leveät hatunreunat remsallaan, vyölä roikahteleva helahoito. Olipa rakenneltu korvaukset, että soluiivat puut sivuitse ilman huolta ja vaivaa, oli uisteltu kirkaskupeisia haukia koskenniskan pyörteistä, oli pelailtu markan nakkia leppäpuskan siimeksessä. Olipa kerrottu tarinoita, sattumuksia elämän suuressa souvissa, itselle ja muille.

- Kerrankin ... ja yhden kerran ...

Kunnes ei enää tehty mitään näistä, oltiin vain onnellisia. Miksikä läpsytellä likaisia korttilehtiä, lurkkia uistimella, puhua ja nauraa kihauttaa tolkutonta naurua! Olihan sitä tehty niin monesti ennen ja tultaneen tekemään tulevinakin aikoina. Lojua, ah, lojua haaleassa, tuoksuvassa kesän ilmassa juuri ja juuri kierittäen itseään sen verran, että leppäpuska langetti ylle sakean varjon. Tai käveltiin, toikkailtiin, raukein jäsenen, haalein ja harmain silmin, haukkaamaan jokin ruoanpala Isoon-Mahalaan, taloon, joka jyrkänä kohosi vainioittensa keskellä. Kärpäset surisivat uneliaasti avarassa, valkopermantoisessa tuvassa, emäntäihminen pyörähteli ruokapuhissa, jätkät söivät ja napsuttivat ja nököttivät penkeillä savuke veltoisti suupielessä. Sammupa nyt tai savua. Suuri hiljaisuus: vain kello tokutti, ja keittiön puolella kolahtelivat astiat. Piikaihmiset, pyöreät lyllykät, missä lienevät olleet pöli-sevällä kesänolla talikkoineen tunkion kimpussa kuin sontiaiset. Joku

huutomuori nukkua nyörötti pankonkulmassa; vihamielinen kärpänen vainosi sen paljaita sääriä eikä antanut levon rauhaa.

Mentiinpä myös harmaaseen, kallistuneeseen mökkiin vesakon keskelle, missä akka kiehautti meille kahvit mustakylkisellä pannullaan. Jätkä tietää, että taloista saa ruoan, mutta kahvi on etsittävä mökeistä. Hörpittiinpä mustaa lientä, kastettiin vehnästä, liepä lirautettu toisinaan sekaan korpikuusen pehmeän karvaita kyneleitäkin. Mutta ei maistunut nyt viinakaan. Ei nautittu niin, että olisi kihatantunut onnellisen uneliaaseen päänuppiin ja turistu kuin kimalaiset humalan humussa jokiahteiden asunnoilla.

Niinpä loikoiltiin nurmella kirkkaina päivinä ja lauhoina, tyyminä öinä unen kääriessä tylsät aivot pehmeisiin pumpuleihin. Ah, ylistys unelle! Nukumme, ja hetket lipuvat vaivatta taaksemme. Tai saatettiin istua nököttääkin kivipaadella viileässä iltailmassa, jolloin kymmennies tavallisesti kulki katselmusretkellään nähdäkseen, että vartijat olivat raittiina ja valvoivat. Koski pihisi ja hymisi ainaista hyräilyään, Isosta-Mahalasta kantautui ilta-askareitten ääni, kuusikossa yritteli kukahdella sorakielinen käki. Saattoi silloin Närhi-Isko vetäistä housun liitingistä holskuvan putelin ja ryypätä, imeskellen, multauttaen silmää kuten nahkasilmä säynäs.

Viisi viikkoa kestivät nämä onnenajat, leudot olot sinisen taivaan alla, taivaan, jossa poutapilvien terhenet purjehtivat monin hahmoin. Lienee joskus pisaroinut vettäkin mustanpuhuvasta kuuropilvestä, että Ison-Mahasen, jumalisen miehen, pelloilla viljankorsi tunkisi rehevästi mullasta.

Sitten se loppui. Koski nieli viimeiset ylhäältä uivat puut. Saapui häntäroikka ja alkoi hajoitella virran vietäviksi korvakoitamme. Eipä ollut enää unta ja onnea. Työnnä, vedä, kieritä ja väännä. Närhi-Iskosta maistui se ylen puulle. Otti tilin ja katosi. Olikin siinä makaillessa tullut useahkoja seteleitä, niin että mikäs kävellessä.

Ja niin valuin häntäroikassa ahteita alas tehden töitä haamunharmain, unisin silmin, umpimielisenä, hautoen pääkopassani, että nyt humusi Närhi-Isko kaupunkipaikassa, humusi ja sumusi, kunnes raha oli lopussa, ja painui sitten kellertävälle tielle.

Mutta minä erehdyin. Ei ollut Närhi-Isko mennyt maalikyliin. Kumma jätkä! Jäi siihen harmaaseen töliin vesakon peitossa, lähellä Isoa-Mahalaa. Siellä sitten eli, syöden vehnästä, leipää ja läskiä ja naukkien viinaa aamusta iltaan. Humusipa täällä minkä voi! Pelaili Ison-Mahalan rengiltä pennit pois mustissa saunoissa, ui ja roikiskeli alasti auringonpaisteessa paahdattaen nahkansa niljakan punaiseksi. Kun sitten Ison-Mahalan väki liehui heinätoisissa, liehuivat isäntä ja palkkalaiset, että hiki kierähti vesihereinä pinnasta, silloinpa istui Närhi-Isko juuri vieressä kahareisin mökin harjalla ja vetäisi hanurilla lurituksia, alastonna kuin nyljetty made, parhaana luokopäivänä.

Ja sillä välin kulkeusin minä yhä alemmas vierivän veden vartta aina jokisuulle saakka. Teinpä taasen lastaustöitä mykkänä ja yksitoikkoisena kuin tylsä muuli, kunnes kului kesä ja kului vielä syksykin. Sitten painuin valtatielle tylynselkeinä marraskuun päivinä, kun tie oli kovettunut rypyläiseksi ja raudankovaksi ja kuuraa oli piroiteltu ruohonkuloihin ja varpupuihin. Astelin kiertelevää tietä, joka leikkoi synkeitä korpimaita, kiipeili kankaille ja tapasi kylärykelmiä multaisissa laaksoissa, sekasortoisia ja ikävänharmaita tai helakoiksi ja tylynkoikeiksi väritettyjä. Verkoin kuljin, välittämättä, mihin tie vie, mille haaralle käännyn. Kuljin minkä kuljin tai poikkesin taloon tai suonsyrjässä kyhjättävään tölliin.

Silloin syystalven harmaina päivinä, kun auringon silmä juuri ja juuri kurkisti metsän sahareunan takaa, tapasin ihmeekseni Närhi-Iskon kaukana kesäisiltä onnenkentiltämme.

- Hilurimsistä, kautta rantain! Eihän ole vielä kaverikaan kuolleet ...

Niinpä pantiin kirves puiden juurelle päätämme elätellessämme. Saha suhisi, nila sinkosi rungosta, ja kova oli mäellä mäike. Mutta sunnuntain seudussa humistiin kylän tanssituvissa, missä hanuri lauloi raisakoita säveliä tai joikui alakuloisin rytmein jotakin kaihoilevaa niinkuin kissa maaliskuun sädehtivällä hangella, vihertävässä kuutamossa.

Olivat sitten jouluviikot, jolloin koko savotta vietti laiskanpäiviä, ja silloinpa Närhi-Isko taasen tuli huomaamaan, kuinka ruumista rästittävää oli sahata petäjän juurta. Sanoi ottavansa oppia karhusta ja nukkuvansa, kunnes kevään metiset ilmat hänet herättäisivät uuteen eloon. Kiipesi uunille, hiostavaan, leutoon lämpimään. Siellä hän ähötti. Lie nukkunut enimmät ajat, lie valvonut alakuloisin mieltein, tiiristellyt mustaan laipioon, missä russakat rapisivat. Laskeusi sitten sieltä alas aina vuorokauden parin perästä ja söi aterian leveän pöydän päässä.

Niin kuuluivat viikot. Mutta sitten eräänä päivänä hän luovutti viimeiset killinkinsä syötyään mahansa täyteen läskiä ja perunaa. Monta päivää makasi hän sittenkin uunin kuumilla kivillä koivuinen kelles päänsä alla.

Olipa jo kevät tulossa: taivas sininen ja valkea maa. Hanki sädehti, metsät lemusivat pihkalle. Tikka pärnytti onttoa honkaa, tiainen rimpui koivunkärhämässä ja soitteli kiiivaita tunteitaan. Mutta kuusikon vihertävässä hämärässä Närhi-Isko taasen suhisutti sahaa ja katkoi paperipuita.

Kevät teki työtään, pehmeitä huuhkansiipiään suhisuttava kevät. Ehkäpä kesän leppeä valtias lahjoittaisi taasen jonkin onnen haipuvan hetken uittoväylän varsilla: levon ja suloisen uneliaisuuden ...

(Tuuli käy heidän ylitseen)

SISU

Vehviläinen seiso i ulkokuonerakennuksen nurkalla avojaloin ja kelteisillään, vain paita ja alushousut päällä. Hän oli seisonut jo siinä pitkän tovin ja pysyi yhäkin paikoillaan julmalla päättäväsyydellä, vaikka oli äkeä pakkanen ja ytimiin tunkeva tuulenvinkka. Hän oli pistäytynyt ulos asialle ja samalla hetkeksi paetakseen akan ikuista nalkutusta, joka pisti hänen sisulleen niin jumalattomasti. Katsotaanpa nyt, mies oli juuri palannut tavanomaiselta retkeltään hanaamasta perheelle elatusta, vaivalloiselta talviselta retkeltä pitkin pitäjiä ostelemasta metsäneläinten- ja vasikannahkoja. No, lopputaipaleella hän oli osunut seuraan, jossa oli pitkästä aikaa tullut otetuksi muutamia ryyppyjä. Niinpä hän kotia tullessaan oli ollut ikäänkuin kohmeloisena ja vähän myrryspäällä, kun kaupatkaan eivät olleet oikein sujuneet ...

Mutta miten otti hänet nyt vastaan vaimo? Utakan se nosti, ikuisen nalkutuksen, kaiveli vaikka kuinka etäisiä asioita, vanhan testamentin aikuisia. Se ihminen ei sitten unohtanut mitään, jos oli kysymys lähimmäisen synneistä ... Isäntä oli yrittänyt ärjäistä, mutta sillä ei tietenkään ollut mitään vaikutusta. Sen jälkeen hän oli aikunut levollisesti käydä levolle, sillä oli ilta, ja siinä mielessä riisuutunut. Mutta akan ääni kiusasi häntä niin kelesti. Se jatkui itsepitäisena kuin jonkun räähkälinnun ääni. Ja yhtäkkiä se pisti Vehviläisen sisulle niin jumalattomasti, että hän oli pistäytynyt avojaloin ja kelteisillään ulos edes hetkeksi rauhan saadakseen.

Ja siellä ulkokuoneen nurkalla oli hänen päähänsä sitten välähtänyt, että mikä pakko hänen on uudelleen mennä tupaan, akan hengiltä kiusaavan räähkälinnun äänen piiriin ... Voihan hän seisoa täälläkin kaikessa rauhassa, voi seisoa, vaikka jääksi jähmettyisi, akan kiusaksi. Sittenpä hän tulee tietämään, että Ville Vehviläinen on sentään melkoisen tärkeä henkilö hänen elämässään! Se saisi katua, että oli tullut ajaneeksi miehen äärimmäisyyksiin. Ja se katuminen tulisi myöhään, kuin kuoleman jälkeen ...

Vehviläinen oli päättänyt seisoa avojaloin ja kelteisillään lumessa ja pakkasessa ja pohjatuulen vinkassa.

Ja Ville Vehviläisen päätös oli tavallisesti luja.

Nyt hän oli seisonut jo pitkän ajan, ikuisuudelta tuntuvan. Vilu pudisteli hänen vahvaa ruhoaan ja hän havaitsi seisovansa yhdellä jalalla kuin kurki. Mutta silloin hän polkaisi molemmat jalkansa päättäväisesti lumeen. Kipristelkööön vain varpaita ja koko jalkaa ja koko ruumista päälakeen asti! Pientä se oli akan räähkälinnun äänen rinnalla ...

Niin hän seisoa änkäsi edelleen ja kärsi melkein sietämätöntä kylmyyden vaivaa. Hän näki revontulien ilvehtivän taivaalla monivärisinä ja tähtien pilkehtivän ja kuuli pakkasen risahtelevan ja jäsähtelevän aidaksissa ja seinähirsissä. Välistä hänestä kuuletti, että se jo

risahteli hänen omissa varpaissaan tahi muissa jäsenissään. Ja tuuli tunki lävitse. Aika tuntui pitkäsiivuiselta kuin iäisyys.

Mutta Ville Vehviläinen seisoi lumessa, kuten oli aikonutkin, kun oli kerran tullut aloittaneeksi tällaisen akan kurituksen...

Mutta nyt hän jo välistä hörästi korviaan: eikö tuvan ovi narahda, eikö akka tule ulos jotakin sanomaan? Nyt se olisi jo voinut tuntua hyvältäkin, eukon ääni...

Mutta tuvan ovi jymötti mustana ja liikauttamattomana. Ei mitään kuulunut, ei mitään näkynyt, paitsi suomalaisen talviullan äkeyttä, reventulten ja tähtien ilveitä, pakkasen rasahtelua, tuulen lennättämän lumen sihahtelua.

Ville Vehviläinen seisoa änkäsi edelleen. Armottomasti ytimiin tunkeva vilu sai hänet jo välistä menettämään vakaan ymmärryksensä, kadottamaan muistinsa, tunnon ajan kulusta, niinkuin tapahtuu pahoin päihtyneelle...

Sellaisesta horroksesta hän sitten heräsi kuin unesta ja ajatteli kauhistuneena: - Mutta tähänhän kuolee! Jähmettyy tosiaankin jääpatsaaksi, kuten hän oli alussa ajatellut tehdäkin akkaa kurittaakseen... Mutta akka on armoton, ei sillä ole ihmistunteita. Se ei näytä valittävän miten Villelle käypi... Turhaa tämä oli...

Ja Vehviläinen alkoi ojennella kankeita käsivarsiaan, alkoi nostella lumesta kohmeisia koipiaan, joiden jalkaterät epäilemättä olivat aivan jäässä. Kankeasti hän alkoi kömpelöidä tuvan ovea kohti, väänsi sen vaivalloisesti auki ja työntyä sisään.

Eukko oli jo vuoteessa, mutta öljylamppu palaa rävähti ja valaisi tupaa. Vehviläinen värisi ja hänen varpaansa kalahtelivat lattiaan jäisinä, tunnottomina kuin puupalikat.

Eukko nosti päätän vuoteesta ja Vehviläinen kuuli jälleen äänen, jota hän oli hetkiseksi paennut. Akan julistuksen ydin oli, että sitä on jos jonkinlaista hullua, kun palelluttaa itsensä...

Vehviläinen oli saanut jo selkensä lämpöä hohkuvan uunin kylkeä vasten. Vähitellen hän lämpeni niin että sai puheäänensä suustaan. Hän sanoi:

- Et tuossa nyt sinäkään olisi vanhentunut, jos olisit sanonut, että Ville, tule sisään!

(Heta Rahko korkeassa iässä)

JOUTAVAN JÄLJILLÄ

Sinä päivänä, jona Mäen Samppa näki Amerikasta tulleen Takalon Antin, hänen sydämessään heräsi tyytymättömyys ja levottomuus. Sillä

Takalon Antti käveli kuin herra, hyvässä puvussa, oikein korea nauha kaulassa ja patiinit jalassa. Hän kuului ostaneen maan, Leiviskän rappiotilan. Tämä se enimmäin liikkutti. Tuo puku ja komeat ja keltaiset kellonperätkin liivirinnalla olisivat kyllä meneskelleet. Mutta tuo maan osto, isännöisyys, tuntui jo menevän yli laitojen.

Sillä muistihan Mäen Samppa niin hyvin, minkälaista lähtöä tuo Takalon Antti oli: Takalon Antti kertakaikkiaan, mökkirähjän poika, paimenpoika, rengin tapainenkin. Ja nyt se käveli kuin herra ja oli Leiviskän talon isäntä. Kuinka se oli mahdollista? Sellaista sikisi ja siunautui meren takana, Amerikassa. Takalon Antti oli käynyt siellä ponnistamassa mahtavan ja mahdottoman loikkansa.

Mäen Sampan sydämessä kyti tyytymättömyys ja levottomuus. Sillä hänen asiansa olivat entisellään. Hän oli Mäen poika, kuten oli aina ollut, aikamiespoika, nykyään jo melkein pä auttamattomasti vanhapoika. Eikä ollut tietoaakaan isännöidästä eikä edes mitään perintöä käteen käymässä. Vanhukset elivät elämistään, sitkeinä kuin katajat mäellä, isännöivät ja elivät. Ja eläkööt! Heitä tuli kunnioittaa, että menestyisi ja kauan eläisi maan päällä... Mutta menestykö sitä? Mäen Samppa oli tehnyt aina työtä ja raskasta työtä, jonka tulokset kuitenkin näyttivät haihtuvan taivaan tuuliin. Hakkaa puuta, ja se poltetaan, käännä maata ja ryvetät jalkasi. Hän ei ollut päässyt paikalta päkättämään. Hänen elämänsä ja aikansa näytti kuluneen turhaan, kun sitä vertasi Takalon Antin tulemiseen. Vika siinä täytyi olla jossakin ja paha. Sillä Mäen Samppa uskoi vetävänsä vertoja Takalon Antille, nykyiselle Leiviskäläiselle, työn rinnassa. Mutta hän oli reuhtonut työtä väärällä paikalla. Siinä se oli.

Entisen tyytyväisen Mäen Sampan sydämessä kyti ja kyti. Hän sai auttamattoman Amerikan kuumeen. Hänhän voisi käydä meren takana, vaikkapa isännöidä ja perintöä odotellessaan, ja ronsaista vähän rikkautta, jota siellä näytettiin pitelevän niin, että yksinpä Takalon Antinkin siihen ylettyivät.

Katajanvanha, kuiva ja kiukkuinen Mäen ukko suhtautui poikaansa yhä kuin alaikäiseen.

- Häh, vai Amerikkoihin! Köyhähän sinne merelle ja mierolle menevät...

- Köyhemmät ja tyhmemmät olkoot täällä, sanoi Mäen poika. - Ei täällä etu etene.

- Mene sitten! Saahan sitä hakea hyvää hyvyttä. Sittenhän koira tietää uineensa, kun häntä kastuu.

Ja Mäen Samppa lähti tähänastisilta ainaisilta asuinsijoiltaan, lähti isänsä kotoa, lähti Amerikkaan.

Mutta jo laivalla, kun päiväkausiin ei näkynyt muuta kuin meri ja taivas, kun elämä oli tuskastuttavan joutilasta ja oudonmakuista, jo alkumatkasta hän katui katkerasti. Meritauti ei häneen pystynyt, ja kuitenkin hän oli auttamattomasti sairas. Hän oli tottunut säännölliseen työhön, ja pakollinen joutilaisuus rasitti häntä hirveästi. Alinoma

hänen oli ajateltava, kuinka hyviä kyntöilmoja kului hukkaan. Oli nimittäin syksy. Hän käveleskeli kannella levottomana. Nähtävissä oleva veden paljous inhotti ja kammotti häntä. Ruokakaan ei oikein maistunut, ja sitten mokoma ruoka, joka ei ollut ollenkaan ihmismäistä. Hänen aikansa tuli ylen pitkäksi, ja hän ajatteli ehdoin tahdoin astu-neensa helvetin esikartanoon. Ryypiskely ja riiailu, johon jotkut matkatoverit antautuivat, oli hänelle vallan vierasta. Eihän Mäen Samppa ollut lähtenytkään maailmalle huvittelemaan, seikkailemaan, elämään ja olemaan miten sattuu, vaan suurta rahaa tienaamaan, rikastumaan...

Mutta nyt rikkauten ja hyötymisen haaveet ja harhakuvat olivat jostain syystä mennettäneet loistonsa ja lämmittävän mahtinsa, käyneet mauttomiksi. Mieleen pakkautui kirjan sana:

- Mitä se auttaa ihmistä ...

Mäen Sampan mieleen kohosivat ylen kirkkaina muistikuvina tuttu- jen ihmisten kasvot, kotoinen elämä, Mäen harmaa talo ja avara tupa, jossa ehkä parast'aikaa haudikaspotut höyräisivät, jossa ihmisen oli hyvä syötyään kellahtaa kuupeelleen.

Mäen Samppa tunsikin olevansa pieni tuhlaajapoika eikä vallan pienikään. Hän oli likimain kypsä menemään itseensä, kääntymään ja palaamaan itsensä tykö. Mutta se ei käynyt laatuun. Laiva höyräsi eteenpäin pitkin meren ulappaa, joka näytti olevan loputon kuin itse ian- kaikkisuus.

Mutta kaikella on rajansa. Meri loppui, ja maa alkoi näkyä. Edes- sä oli satama ja maihinnousu, Amerikka, rikas maa. Mäen Samppa jo huokasi helpotuksesta. Joutilas, päätä seoittava väljällä olo lakkaa, ja ihminen tuntee jälleen tukevan maan jalkojensa alla ja pääsee käsiksi oikeaan työhön, tekee työtä ja palaa työstä, syö, nukkuu ja näkee ehkä, kuinka varat kassottuvat käten töistä.

Mutta Amerikan rannalla oli kauhea, päätä seoittava kaupunki. Ih- misiä tungokseen asti ja kaikenkaltaisia ajoneuvoja kadut tulvillaan. Lisäksi kuljettiin maan alla kuin myyrät, liuvoteltiin ilmassa kuin lin- nut. Rakennukset pystöilivät taivasta kohti niin pitkälle, että katoille lienee kuulunut vanhurskasten hyminä. Kauhea meno ja melu. Ihmis- puhekin oli kuin lintujen järjetöntä tirsikutusta. Miten heillä lienee kie- likin kääntynyt vääntymättä niskoistaan nurin.

Alinomaa tunkeutuivat sekasortoiset äänet ikäänkuin väkivaltaa teh- den korvaan, eikä myöskään näyttänyt olevan mitään kiinteätä, jossa olisit silmäsi lepuuttanut. Mäen Samppa tunsikin vain vaivoin, että siinä oli nyt hänen edessään tuttu mies, tuttu muinoisilta ajoilta, sovittu vas- taanottaja ja opas ensimmäisille askelille uudessa maailmassa. Mutta lopulta hän oli siitä selvillä, tunsikin jälleen jonkinlaista helpotusta ja huusi tutun miehen korvaan:

- Kuule, elävätkö nämä ihmiset vapaaehtoisesti näin, vai onko se heille määrätty jostakin rangaistukseksi?

- Miten millekin, hymyili tuttu mies. - Oudosteletko? Kyllä tä- hän tottuu ...

- Jonka vain on pakko, täydensi Mäen Samppa epäuskoisena. Kävi ilmi, että kaikki olisi hänelle täällä valmiiksi järjestetty, tämän tutun miehen toimesta työpaikkakin oli odottamassa.

Mutta kun Mäen Samppa näki tuon tulevan työpaikkansa, niin häntä alkoi hirvittää. Kaivoskuilu näytti hänestä synkkääkin synkemmältä, itse helvetin portilta. Ja ne ihmiset, jotka astuivat kaivoskuilusta maan pinnalle, olivat kuin kadotukseen tuomittuja, nääntyneen näköi- siä, avosuuisina hengitteleviä, iho palavasta kosteana. Oliko tämä työpaikka? Mäen Sampan mieleen muistui entistä selvemmin kotitalo, jossa hän oli ottanut kirveen tai lapion ja mennyt ilmavaan metsään tai väljälle vainiolle tai valjastanut juhdan tuttu-uokuisella pihamaal- la.

Hän katsoi ihmistä, joka nousi maan alta suu auki kuin läähättä- vällä koiralla ja kieli ulkona suusta katsoi ja teki raskaan päätöksen.

- Ei tämä ole minun työpaikkani, sanoi hän.

- Eikö! sanoi tuttu mies. - Entä sitten?

- Kuljettaneenhan täältä toisinkin päin! Eihän tänne tulo liene ol- lut kuin tuonelle menoa! Elän minä siellä Mäessäkin. Elää siellä seitsemän hevostakin ...

Tuttu mies lähti oitis auttamaan Mäen Samppaa matkalippujen os- tossa. Eihän Mäen pojan ollut tarvinnut lähteä liikkeelle niin köyhänä, että hänellä olisi ollut vain maailmallemenorahat. Hän tunsikin kaikki ri- kastumis- ja hyötymishimonsa kuolleiksi, nousi ensimmäiseen lähte- vään laivaan ja nukkuu paljon tuijotteli tylsästi eteensä aluksen höyryssä kaukaista Suomen rantaa kohti.

Täällä Suomen rannalla Mäen Samppa ensimmäisen ja ehkä viimei- sen kerran elämässään tunsikin totisia köyhyydentunnelmia. Hänen ra- hansa eivät enää riittäneet matkalipun ostoon aivan kotipaikkaa lähim- mälle asemalle asti. Mutta hän osti lippua niin pitkälle kuin rahat riittivät ja laskeutui sitten junasta. Hän ei uskaltanut ajaa pitemmälle. Ties, miten junan herrat mahtaisivat noitua ja potkaista vielä peräpuo- leen ...

Nyt seurasi toistasadan kilometrin kävely. Ei ollut enää lanttia ruoan ostoon. Mäen Samppa ei vilkuillut tiepuoliin, vaan kiristi vyö- tään ja sanoi hiljaa:

- Miestä päiväksi ja koiraa viikoksi ...

Niin hän saapasteli syyslokaisia maanteitä.

Oli yö, kun hän saapui Mäkeen, kotitaloon. Mutta ovet olivat au- ki, kuten tavallisesti. Rosvoja ei niillä main pelätty, kun niitä ei ol- lut. Palaava poika meni hiljaa sisään, kiipesi uunille, ojensi huokais- ten jäseniään ja nukahti suloisen lämpimille, tutuille uuninpällyski- ville.

Aamulla Mäen emäntä viritteli tulta takkaan ja isäntä penkillä istuen veti tolkkossaappaita jalkaansa pistäytyäkseen pihalla, kun mies, Sampa poika vai oliko se vain haamu, laskeutui alas uunilta. Vanhukset katsoivat suu auki.

Mutta ihminen se sittenkin oli, oikea Sampa. Se puhuikin. - Terveisiä joutavan jäljiltä, sanoi hän.

(Pilapuu)

ELÄMÄN TRAGIIKAA

Ullivesinen vuono oli tyyni. Sitä halkoi jokin moottorivene hykätään, ja lokit leijuivat sen yllä valkeina pisteinä äänellen valittavasti. Vuonon rantaa reunusti vihreä rantapensaikko ja tien ruskeanharmaa vyö. Sitten kohosi jyrkkä vuorenrinne, jonka alaosa kirjavoivat vaivaiskoivujen vihreys, yläosan kohotessa korkeuteen paljaina tahi sammaleisina kallioina.

Sieltä korkeudesta katsoen vuonon rantojen kylät näyttivät leikkilisen pieniltä, epätodellisilta. Nuo pienet asunnot pienin akkunoin näyttivät pystytetyn sekalaisista puista. Ehkäpä meri olikin heitellyt rannalle noiden mökkien rakennusaineet, mökkien, joiden ympärillä omituiset, vaivaiskoivuista kyhättyt aidat kiertelivät. Pihoilla leikkivien lapsien suusta kuuluivat vieraan kielen salaperäiset sanat, ja portailla seisoivat parrakas mies katsellen nelipyöräisten vankkurien ohikulkua. Siellä tien vieressä oli myöskin kalmisto. Harmaita, lahoavia puuristejä, joihin oli leikattu kömpelöitä slaavilaisia kirjaimia, sekä yksi valkoinen risti, englantilaisen upseerin hautamerkki.

Kirkon kellertävä sipuli kiilteli auringossa. Tuo kimmeltävä pallo kertoi siitä, miten nuo menneet ihmiset olivat valmistautuneet viimeiseen ja suurimpaan seikkailuunsa. Mutta osuuskaupan pitkässä rakennuksessa tekivät nykyiset lohenkalastajat kauppoja, ja kaksikerroksisessa majatalossa istuivat ehkä kukkopöksyiset turistit punalihaisen kalan ääressä. Pankkitalossa käsiteltiin numeroita, numeroita, raha-asioita. Mutta bensiniäily seisoivat tienristeyksessä punaisena ja totisena kuten nykyaikainen jumalan kuva. Vaunu viipyi sen vierellä kupeet kiillelleen kuten sittisontiaisen selkä auringossa. Se sai nestettä metallisuoniinsa ja riensi pois pitkin tietä, kiivaasti, kiivaasti, kaukaisuksiin, liehuten perässään harmaata, iloista pölyhuntaa.

Tienkorjaajien pieni parvi väisti sitä, tienkorjaajien, joita iäkäs, harmaa ukko juuri puhutteli. Tämä ukko oli Jäämeren mies, kalastaja, turskanpyytjä. Hän oli äskettäin tullut noilta laajoilta vesiltä, maailman

laidasta, jossa niin monet ovat kynnelleet leipänsä ja monet myöskin löytäneet hautansa. Hän ihmetteli kolkkoa touhua siellä ja puunlehtien vahvuutta täällä. Hän tunsii tulleensa tropiikkiin.

Mutta edempänä vuonon rannalla rakennettiin maantietä yhä kohti pohjoista. Lapioitin, kihveleitten, hakkujen, rautakankien, porien, dynamiitin ja konelapion työtä. Sinimekkoisten miesten ja ruskeakarvaisten hevosten työtä. Triangeli soi. Kaksin käsin oli mies tarttunut kiikkarautaan, ja takapuoli heilui tahdikkaasti. Aterian merkki, levon ääni.

Sellainen oli maailma, elämä, kun katsoit vuonolle käsin sen rantakallion korkeudesta. Mutta kun käännyit, niin näit toisen, alkuperäisemmän, villin, julmemman maailman, jossa ei näkynyt mitään ihmiskäsien, ihmiselämän jättämiä merkkejä. Alaston, paljas maa, siellä ja täällä rotkojen reunoilla vaivaiskoivuja. Se näytti ulottuvan loputtomiin, peräti mutkaisena ja peräti yksitoikkoisena. Kaukaa, kaukaa sinersivät lumitöplien kirjavoimat tunturit koristeellisina ja kauniina.

Rantakalliolla seisonut mies kulki kohti näitä tuntuureita. Hänen ei tarvinnut kulkea pitkälle, kun hänet jo valtasi täydellinen erämaan hiljaisuus. Jostakin jyrkänteeltä kuului vain puron itsepintainen ääni, ja läntinen tuuli kohahteli lentäessään tämän koleanjuhlallisen seudun ylitse. Ei voinut kuvitella, että meri ja tie, kaikki tuo niiden ääriksi pesiytynyt ihmistouhu oli kuitenkin niin lähellä. Erämaako? Mutta tuossahan oli turpeesta ja kivistä rakennettuja valleja ja varustuksia, sortuvina, rappeutuvina. Niitä voisi kuvitella erämaan villien, salamyhköisten asukkaitten käsialoiksi. Mutta ruostuneitten säilykepurkkien roviot kertoivat toista. Nykyaikainen ihminen oli siinä syönyt ja odottanut turvevallin suojassa ase kourassaan . . .

Mies kulki edelleen ja hautoi mielessään ajatuksia. Turvemaja tässä maisemassa jossakin vesien äärellä, erakonmaja. Kalastusta, kullansiruja sorassa, helmiä raakunkuorien kätöksessä . . . Yksinäisyyttä, rauhaa.

Kas, tuosta kohosi tunturin turpeesta pieniä punaisia ja sinisiä kukkia, ja kimalainen surisi touhukkaana. Tuolla pakeni kymmenpäinen porolauma nopeasti pitkän rotkoa. Tuo näky ilahdutti mieltä: oli yhä olemassa elämää, joka ei vaatinut teräksen kalketta, huomattavia hampaan jälkiä luojaan töihin.

Sitten kuului kirkaisu, villi ja julma, ikäänkuin ääni niiltä ajoilta, jolloin ei ollut mitään terästä eikä teräksen käyttäjää, jolloin ensimmäiset tuntevat olennot ryömivät maan tomusta tulvillaan sokeata elämisen raivoa. Erämaan harhailija huomasi yläpuolellaan linnun levitetyn siivin. Haukka, tunturihaukka. Tuon vaalean, mustapilkkuisen vatsan takana takoi sydän ja kiehutti verta. Se sydän ei suinkaan suvainnut mitään kaksijalkaista harhailijaa näillä mailla. Täällä oli sen elämä, puoliso ja pesä jossakin kalliojyrkänteellä. Pois täältä

kaksijalkainen! Uusi kesytön kiljaisu leikkasi ilmaa, ja läntinen tuuli kuljetti äänen kauas koleaan maisemaan.

Mutta tuo kaksijalkainen kulkija tunsi ympärillään, itsessäänkin, liikahtelevan jotakin aikojen takaista, ikäänkuin hämäriä muistoja ajasta, jolloin elämä oli perin hetkellistä ja eläimellisesti surullista. Ehkäpä tuo haukka ja hän olivat kerran kilvoitelleet, kumman nopeat ja surmaavat kynnet tavoittavat ennemmin saaliin, kumman vatsan täyttää miellyttävästi juuri kuolevan otuksen verilämmän liha.

Miehessä, joka oli lähtenyt katsomaan erämaata Jäämeren rantakylästä, heräsi jotakin kaukaista, saalistavaa, kyyristelevää, väijyvää petoa, toiminnan halua. Lähin toiminnankohde oli seurailta tuota ikäänkuin hävyttömän kiljahduksin taisteluun vaativaa lintua, keksiä sen pesä, ehkäpä ryöstääkin, vaikuttaa jotenkin tuon erämaan asujan elämään.

Kas niin! Onko asutosi ja aarteesi siellä, sinä tyhmä lintu?

Kallioiden jyrkänne kohosi kuten seinä. Haukka lensi tämän jyrkanteen sivuitse, kohosi sen yläpuolelle ja istui sitten eräälle kivenmöhkäleelle, joita oli kokonainen lauma tasanteella kuilun partaalla. Siinä se nökötti liikkumattomana näköjään kuten kiveensulautuneena nököleenä hautoen tuntemuksiaan, tuhatvuotisia haukantuntemuksia. Se oli rengas ketjussa. Tuolla kallionkolossa oli jotakin, joka oli keskeistä yksilön harrastuksissa. Ja siten suvun, lajin ketju kantautui aikakausien halki.

Mies saapasteli pienen jänkäisen rotkon poikki ja alkoi kiipeillä rinnettä ylös. Työ osoittautui vaikeammaksi kuin hän oli luullut. Nousu oli jyrkkä. Oli tarkoin katsottava jalansijat ja väliin autettava käsilläkin. Mutta rinteessä oli rotko, pieni puronuoma, jota myöten kiipeily oli helpompaa. Vuosisatojen vedet olivat siinä rikastuttaneet ja höystäneet köyhää maaperää. Paikoin kasvoi reheviä pihlajapensaita. Hiestyneenä ja hengästyneenä hän istui lepäämään, tupakoi ja muisteli tapausta, joka oli sattunut hänelle joskus etelässä, kukkivan pihlajapensaalla.

Pieni puro lorisoi, solisi salamyhkäisesti, ja läntinen tuuli kulki kohisten. Se tuuli ei tuntunut koskaan koskettaneen mitään inhimillistä. Tämän seudun hiljaisuudessa ei erottanut mitään äskettäin kuolleita ääniä. Siinä oli jotakin kesytöntä, julmaa.

Mutta hänhän oli menossa haukan pesälle, tunturihaukan pesälle. Mies nousi. Hänen kasvoistaan voi nähdä, että hän muisti jotakin. Hän sanoi ääneensä:

- Kintas kädessä kuten haukan pesälle ...

Siinä oli nyt seinämä syliä korkeana ja laajana ja sileänä. Siinä ei ollut mitään sijaa käsille eikä jaloille. Vasta seinämän keskivälillä oli pieniä pykäläitä, penkereitä ja halkeamia. Siellä luultavasti oli tunturihaukan kesän ja elämän sisällisyys, kalkkikuoriset kuulat. Haukka, kaksikin haukkaa kierteli nyt yksinäisen miehen ympärillä. Niiden

äänessä oli varoitusta ja ilkuntaakin, oli ikäänkuin tervehdys ammoisilta ajoilta. Tämä paikka oli linnoitus! Palaa takaisin!

Mutta hänhän oli päättänyt mennä haukan pesälle. Ei ollut mitään muutakaan tekemistä toistaiseksi. Hän kiersi seinämän, kiipeili ja ponnisteli ja pääsi jyrkanteen yläpuolelle leveälle tasanteelle, missä irtokivet seisoivat taajana, vakavana kääpiökansana.

Hän huomasi, että seinämän keskipaikoille voi ehkä ryömiä viistoa kallionhalkeamaa pitkin. Linnut lensivät hänen ympärillään levottomina, kiertelivät ja kirkuivat. Mies riisui takin yltään ja alkoi laskeutua halkeamaa pitkin hitaasti, hitaasti, ikäänkuin imeytyen kiinni kallioon kailalla jäsenillään. Haukkojen havisevat siivet tuntuivat toisinaan melkein koskettavan hänen kasvojaan, ja linnun kurkun taipumaton ääni kuulosti saavan monenkaltaisia vivahduksia.

Mutta nyt tuli pieni pykälä, ikäänkuin kapea parveke monikerroksisessa kivitalossa. Mikä elämys olikaan istua siihen, turvallisesti, koko painollaan. Ja siinä aivan hänen vieressään olivat ne neljä kalkkikuorisista kuulaa, niin tiheästi punaruskeanpilkkuisina ja -täpläisinä, että ne näyttivät melkein veripunaisilta. Niiden kohtalon vuoksi tykyttivät sydämet rajusti kahden linnun mustapilkkuisen höyhenrinnan alla.

Kas, niin, mies! Nyt olet haukan pesällä. Entä sitten? Oli kuitenkin elämys istua siinä, sellaisella parvekkeella, tunturihaukan pesällä. Aurinko paistoi erämaahan, kaukaisuudet sinersivät, ja läntinen tuuli kulki kohisten. Hän muistaisi tämän aina.

Mies tupakoi ja mietiskeli. Hän päätti ottaa haukan munat mukansa, muistoksi, koristeiksi kaappinsa päälle. Niistä sopisi huomauttaa vieraillekin, että ne olivat noudetut melkein hengen kaupalla kaukaa Jäämeren ääreltä.

Hän asetteli munat lakkiinsa ja otti lakin hampaisiinsa. Sitten alkoi taival takaisin, ylöspäin, varovasti, varovasti, tuuma tuumalta. Nyt halkeama hieman leveni. Siinä sopi levätä, maata kyljellään ja hengittää, hengittää. Mutta oli parasta olla katsomatta alaskäsin. Haukat lentelivät nopein, sujuvin siivin aivan hermostuttavan läheltä. Voisihan hän ottaa nuokin, täyttää ne ja asettaa huoneeseensa. Siinä olisi sitten koko tunturihaukan huusholli kaukaa pohjoisesta.

Käsi hivuttautui takataskuun, koukistui valmiiksi, ja kun haukka jälleen suhahti sivuitse kuului äkäinen pamahdus. Kuperkeikka höyhenien põlähäessä ja pari siiven iskua. Sitten ne raukesivat ja lintu putosi alaspäin, parin irtautuneen höyhenen liidellessä sen perässä. Pieni kahahdus. Tuo levoton lentäjä lepäsi siellä jossakin liikkumattomana. Se oli ollut niin monen riekon, niin monen sorsan, jäniksen ja sopulin surma ja hauta. Sen höyhenet olivat hohtaneet ja siivet kantaneet ja kallionkielekkeellä sen jälkeläiset olivat nähneet päivänvalon, kuten se itsekin kerran. Nyt jokin oikku oli tuonut sen laiturille harhailevan kaksijalkaisen, pieni pamahdus oli ajanut sen ruumiiseen nikkelisirun, ja

niin oli kaikki ohi. Elämä oli mennyt. Mutta ei suinkaan jatkaakseen ja vahvistaakseen toista elämää. Ehkäpä sen kuollut kuori istuisi vuosia, vuosia jonkin huoneen koristeellisena kummituksena.

Sen puoliso ei lentänyt eikä kirkunut enää. Se oli kohonnut istumaan seinämän äyräälle irtokivelle hautomaan omia hieman hämmästyneitä haukantunteitaan.

Mies jyrkänteellä, kallionrepeämässä hivutti kättään sivulle asetaakseen aseensa jälleen taskuunsa. Silloin pamahti uudelleen. Miehen jalka kouristui suonenvedontapaisesti, koko ruumis hytkähti ja keinahdelti silmänräpäyksen halkeaman reunalla, käsien ote heltisi ja syöksytapahtui. Hervoton ruumis kurottautui tyhjyyteen. Aivoissa vilahti viimeiseksi joskus kuultu sananparsi:

- Ei se putoaminen mitään, vaan se äkkipysähdys ...

Sitten täytti tajunnankin tyhjiys, tyhjiys.

Seinämän juurella, pienen puron rotkossa makasi takiton mies kädet levällään. Lähistöllä oli myöskin tunturihaukka, sekin selällään ja siivet levällään, terävät kynnet pistäen esiin mustapilkkuisesta vatsasta. Haukka oli kuollut, mutta miehessä oli vielä eloa. Hän hengitteli, ja hän tajusikin jotakin. Hän kuuli juoksevan veden äänen ja huomasi lepäävänsä pienen pihlajan alla. Hetkisen hän muisti ja ymmärsi kaikki, eikä hänen mielensä ollut iloinen. Hän etsi asettaan, mutta ei voinut liikuttaa raajojaan. Ase oli kuitenkin pudonnut ylhäälle kallionrepeämään. Eikä sitä sitä paitsi tarvittukaan.

Mitä mies viimeiseksi näki olivat melkein veripunaiset haukanmunat. Ne olivat nyt lippalakissa korkealla kallionrepeämässä. Mutta mies näki ne kaappinsa päällä huoneessaan kaukana etelässä. Hän näki siellä myöskin haukan levitetyn siivin, mustatäpläisin vatsoin. Hän kuvitteli kuulevansa sen villin ja julman kirkkaisun ja mielti kauan elämyksiään erämaassa ...

Kuului vain juoksevan veden salamyhkäinen ääni ja läntisen tuulen kulku juhlallisen kauniin maiseman ylitse, tuulen, joka ei tuntunut koskaan koskettaneen mitään elävää ja inhimillistä.

(Lauma)

MÄTTI HÄLLI

s. 1913

Matti Hälli was born in 1913 at Oulu. He became a student in 1933, candidate in Social Sciences in 1952, M.A. 1956; he is a free-lance writer. — Hälli started his career as a writer of thrillers. In his artistic prose he reveals a sensitive and delicate, but also a clear, polish and flexible style of expression. Of his ten novels the best known are his juvenile novel *Jäät lähtevät* (The Ices Disappear), 1940, *Muovailusavea* (Modeling Clay), 1947, *Noutajat* (The Fetchers), 1955, *Valkea kaupunki* (The White City), 1958, *Lassinkallio*, 1959, *Isä Jumalan ilveilijä* (Father God's Pajazzo), 1961, and *Ruottinojan aurinko* (The Sun of Ruottinoja), 1963; and of his collections of short stories we mention *Seitsemännen taivaan poika* (The Boy of Seventh Heaven), 1949. Another and essential part of Hälli's production is formed by his spiritual and original writings which can be said to belong to a domain somewhere between short stories and causeries. In these Hälli either argues, in a meditative way, on the problems of life, or, he is an intelligent and humorous storyteller of few gestures. We mention "Ystävämme Andersson" (Our Friend Andersson), 1945, "Vanha mukava Andersson" (Good Old Andersson), 1946, "Aurinkoisia tarinoita" (Sunny Tales), 1951, "Humoristin muistikirja" (Notebook of a Humorist), 1954, and "Mies ja neliapila" (The Man and the Four-leaved Clover), 1960.

VARAS

Ihmiselle on luonteenomaista, ettei hän juuri tee erehdyksiä oppimassaan ammatissa; vasta kun hän on niinsanoakseni kesälomallaan, hänen toimintaansa pääsee pujahtamaan virheen lanka, joka saattaa kietoutua hyvinkin vaivalloisiksi sykkyröiksi.

Varas - hänellä oli kyllä nimikin, mutta hän ei uskonut aluperäisen nimensä käyttämiseen - oli tehnyt pitkän ja satoisan työtalven, joka oli vihdoin tehnyt hänestä osakkeen, television ja pienen perheauton omistajan. Mutta kun hän oli huomannut, että ammattiin liittyvä jännitys oli alkanut rasittaa, hän oli päättänyt viettää kunnollisen ja perinpohjaisen kesäloman. Ei mitään lepokotilomaa, jonka aikana hän olisi siepannut muutaman tuhatlappusen hajamielisten kanssaleppäjien

pusseista laskun maksamista varten, vaan oikean kunnollisen ja nuhteettoman loman. Irti kaikesta entisestä, toiseen maailmaan, uudenlaisten ihmisten pariin.

Niinpä hän oli tutkinut kotimaan luontoa ja sitä kuvaavia erilaisia matkatoimistojen julisteita ja tullut siihen tulokseen, että mikään varsinaisista turistipaikoista ei ollut hänen makuunsa. Hän kaipasi erälämää, tosin hieman jalostetussa muodossa, niin ettei tarvinnut aivan partiopojaksi paneutua. Niinpä hän valitsi Saaren.

Saari tuntui hyvinkin osuvalta valinnalta. Turistit eivät olleet vielä löytäneet sinne, eikä heitä oikein vetänytkään paikka, jossa ulkonaisesti katsoen oli vain tie Saaren halki, pölyinen ja hiekkainen sekin, jota emännät ajelivat mopedeilla helmat ja huivit hulmuten ja joka ei johtanut kummempaan paikkaan kuin meren rantaan, missä enimmäkseen kävi kohtalainen ja toisinaan ankarakin tuuli. Saari oli tosiaan koskematon: kokematon katiska, varas määritteli tämän koskemattomuuden mielellään.

Niin kuin aina hän oli valmistautunut huolellisesti, ajatellut asiat kypsiksi ja tehnyt itsestään määrätynlaisen lomahenkilön: hänellä oli mukanaan ulkoiluvälineet, telta ja iso japanilainen kiikari sekä arvovaltaisen näköinen valokuvauskone. Kiikarin hän antoi riippua äveriäästi vatsallaan, sillä hän oli havainnut että lintujen katselijat tekivät sillä tavalla, eikä maailmassa liene luotettavampaa ja harmittomampaa ihmistä kuin lintujen katselija. Sitäpaitsi, varas ajatteli, ei olisi ollenkaan haitaksi katsella jotakin lintua, mikäli sellainen sattuisi mukavasti ulottuville. Lintujen vapaus ja huolettomuus viehätti häntä, eikä hän voinut ajatella häkkilintua tuntematta vähäistä väristystä. Häntä naurattivat erityisesti pilapiirroksiset, joissa kalterien takana istuja päättää ensimmäisenä vapautensa päivänä ostaa häkkilinnun tai useampiakin ja päästää vapauteen. Mutta itse hän ei tehnyt mitään tällaista, sillä hän ei suosinut liioittelua.

Saari oli kutakuinkin sellainen kuin hän oli odottanutkin. Hän ajoi traktorinlavereilla työmiesten kanssa laivalta Saaren halki merenrantaan antaen vienon ihailun miesten kovaa työtä kohtaan vihmoa mieleensä kuin kevyen kesäisen tiikusateen. Tämä ihailu virkisti häntä ja jätti hänen mielensä raikkaaksi. Hän pystytti telttansa mukavaan hiekkapohjaiseen notkoon katajapensaiden suojaan. Hänestä oli elämys nähdä meren aukeneminen matalasta rannasta hohtavaan horisonttiin saakka: se johdatti hänen ajatuksensa etäisille merille ja loistolaivoille, joilla hänen ammattikuntansa ylimykset tyhjensivät ensiluokan matkustajien liian lihavia lompakoita.

Oli tyven aika ja meri hymyili; lokit lentelivät kirkuen rannan yläpuolella ja rantaharakat toivat tärkeässä juoksussaan varkaan mieleen Esplanaadilla Fazerin kahvilha kohti kiiruhtavat ylempään keskiluokan rouvat, joiden käsilaukut aina vetivät hänen lempeimmän katseensa puoleensa.

Varas riisuutui, pani uimahousut säädyllyisesti ylleen ja otti varovaisesti aurinkoa, jonka hiekasta ja merestä heijastuvaa kaksinkertaista

paahdetta vastaan hän suojasi itsensä aurinkovaahdolla. Hän tunsu olonsa nuorteaksi ja välkkyväksi merituulen hivellessä hänen voideltua pintaansa ja hien ja aurinkovaahdon kirpeän hajun noustessa hänen herkkään nenäänsä.

Kun hän makasi siinä telttansa vieressä puhtaanvaalealla hiekalla silmät ummessa kuunnellen meren hengitystä ja tuulen vienoa huminaa käkkyräisissä rantapetäjissä, suuri rauhan ja sopusoinnun tunne valtasi hänen mielensä, ikäänkuin hän olisi kerrankin unohtanut itsensä ja muuttunut mahtavan merellisen luonnon vähäiseksi osaksi.

Hänen mielensä valtasi hiljainen ihailu niitä sitkeitä ihmisiä kohtaan, jotka täällä Saarella vuodenaajoista välittämättä elivät niukka elämäänsä: kestivät myrskyt ja kelirikot siinä missä tyvenet säät ja helpot soutuaipealetkin. Hänen täytyi suorastaan ryhdistäytyä ja muistuttaa itseään kutsumuksestaan, ennenkuin hän kykeni suunnittelemaan lomarahojen hankkimista tai oikeammin sen vajauksen täyttämistä, minkä tämä matka oli tehnyt hänen kassansa. Hän oli, kuten saarelaiset sanoivat, "sääkeri" mies; tuo sanakin viehätti häntä aivan erikoisesti, niinkuin myös se, että hän tiesi Saaren ainoaksi virkavallaksi isäntämiehen, jolla oli poliisin valtuudet oman työnsä ohella ja joka ei niitä juuri koskaan tarvinnut.

Nyt oli, varas ajatteli, aika lopettaa turha kellittely hiekassa, niin miellyttävää ja hermoja rauhoittavaa kuin se olikin, ja tarttua toimeen.

Saaren astus oli keskittynyt tien molemmille puolille. Muualla Saarella oli suota ja rämeikköä ja matalaa jäkäläpohjaista petäjämet-sää. Soissa viihtyivät lukemattomat linnut, joita lintutieteilijät kävivät joukoin katsomassa ja läheisen kaupungin herrasmiesmetsästäjät ampumassa elokuun kahdentenkymmenentenä päivänä sallitusta kellon-lyömästä lähtien. He olivat leppoosaa väkeä: mennessään sillan yli kauppaan patruunoita ostamaan he heittelivät salmen sorsille murusia ateristaan ikäänkuin viimeiseksi ateriaksi ennen aamunkoittoa.

Varas jätti välineensä luottavasti traktorinkuljettajan huostaan, jotta tämä veisi ne laivalaiturille. Hän piti nopeasta poistumisesta ja oli ajoittanut toimintansa niin, että kun sato oli korjattu, niin laivakin lähtisi ja jättäisi runsaasti vellovaa vettä teon ja tekijän välille. Liikkuvuus oli hänen hiljainen tunnuslauseensa samoin kuin sekin, ettei hän koskaan tehnyt kahta tekostaan samalla tavalla - hän tiesi, että juuri tekotavan samanlaisuus oli vienyt monta repolaista poliisin kypälälau-taan.

Itse hän läksi kiikari kotelosta ulkona ja vain pieni viaton pussi olkahihnasta sivullaan riippuen kävelemään jäkälämetsien halki asutuk-selle. Hän tiesi tarkoin mihin oli menossa ja mistä taloista oli väki tällä hetkellä poissa. Ja hän tiesi senkin, ettei Saarella lukittu ovia, mentiinpä sitten vaikka valtameren taakse, vaan pantiin luuta nojalleen ovea vasten merkiksi siitä, että talo oli tyhjä. Tämä hymyilytti varas-ta. Saari oli toden totta oikea varkaan paratiisi.

Varas valitsi äveriäimmän näköisen näistä tyhjästä taloista ja tarkkaili kauan kiikarilla sitä ja sen lähimökkejä. Yksi ja toinen saarelainen

liikuskeli piholla askereissaan, puita kantaen, elikoita hoitaen, vettä noutaen: hiljainen ikivanha toimeliaisuus tuntui viipyvän asumusten vaiheilla. Jollakin pihalla emäntä ripusti pyykkiään, ja tuo kuivuva pyykki toi varkaan mieleen hänen lapsuutensa. Sen tuulessa verkkaan liikahteleva valkeus ikäänkuin puhdisti varkaan mielen: näky oli yhtä vanha kuin itse aika.

Varas päätti, että ripeä toiminta oli nyt paikallaan ja että julkisuus oli paras naamio, ja niin hän käveli muina miehinä pihalle katsellen sen vaatimattomia kukkaistutuksia ystävällisin silmin. Siinä taistelivat kuivuvalla pihamaalla elämästään pienet sitkeät orvokit ja tumman-keltaiset kehäkukat. Piha oli kumisevan kuiva: vain kaivon ympärillä oli vihreää, ja ruohosta pistivät näkyviin valkeat kissankellot ja kalpean-keltaiset leiniköt.

Ovea vastassa oli luuta, kuten varas kiikarillaan oli jo nähnytkin. Hän otti sen pois ja meni sisään vanhaan hiljaiseen taloon. Siellä oli viilleää ja puhdasta. Valkouutimisessa huoneessa iso seinäkello kävi verkkaisesti korkeaselkäisen keinutuolin takana. Sen alla oli naulassa paksukuorinen kultakello, kuin lihava lintu valmiina oksalla ammuttavaksi. Kellon vieressä ilmapuntari näytti kaunista säätä. Tummapuinen kaappi oli täynnä hopeita ja kirjaillussa simpukankuorilla koristetussa lippaassa oli vahva nippu isoja seteleitä. Varas huokasi syvään ihastuksesta ja helpotuksesta. Sitten hän meni tuokioksi ikkunan ääreen. Kun hän katsoi kuivaksi paatunutta pihamaata, sen harvoja kukkia ja pääskysten kirmailua sinisessä ilmassa, rauhan tunne valtasi hänet jälleen: hänellä oli outo olo, ikäänkuin hän olisi jo varastanut, vaikka ei ollutkaan tehnyt vielä mitään. Oli kuin hän olisi näpistänyt itselleen kappaleen Saaren rauhaa. Syvä tyydytys valtasi hänet ja tämä tunne teki hänelle kummia: yht'äkkiä hänestä oli väärin varastaa tästä talosta ja yleensäkin Saaresta. Se oli liian helppoa. Siihen ei sisällynyt mitään jännitystä.

Varas naputteli sormellaan ilmapuntaria, mutta sen neula osoitti liikahtamatta kaunista.

- Kaunista, varas sanoi puoliääneen kuin lausuen tuon sanan. Samassa kello alkoi rahista ja puhkesi sitten yllättävän heleään lyöntiin: lyönnit kiipeilivät seinillä, tippuivat katosta ja ropsahtelivat lattialle; koko vanha pirttihuone oli täynnä heleästi nousevia ja laskevia ääniä.

Varas sulki simpukkalippaan rahoineen ja käänsi selkensä mammonalle. Hän läksi ulos. Portailla hän veti syvään henkeään. Jotakin oli tapahtunut hänelle. Mutta nyt hänestä tuntui että tapahtuma oli tärkeä, käänteentekevä ja historiallinen: siitä piti saada jonkinlainen muisto. Hän oli aikanaan ollut etevä sotamuistojen kerääjä, ja niinpä hänen kokenut silmänsä nopeasti selului pihan esineitä löytääkseen jotakin sopivaa. Ovea vastaan nojanneessa luudassa oli somasti muovautunut pahkurapää, ikäänkuin kävelykepin kahva. Kun portaiden vieressä oli pari muutakin luudanvartta, varas otti tuon soman kepin itselleen ja korvasi sen toisella tavallisemmalla. Sitten hän läksi rauhallisesti

tielle keppiä heilutellen ja vihellellen pientä iloista säveltä, joka jäi hänen jälkeensä kuin ohut kimmeltävä lanka. Puisse surisevat luke-mattomat ampiaiset hiljensivät metallista surinaansa kuin kuunnellen tuota vihellystä. Sitten niiden ääni taas nousi entiseen voimaansa.

Aurinko paistoi. Rantaan oli matkaa ja varkaan tuli palava ollakseen.

Niinpä hän ilahtui kuullessaan takaapäin lähestyvän auton hurinan ja viittasi kädellään peukalokyytiläisen vanhaan tapaan luottaen saarelaiten itsestään selvään avuliaisuuteen. Auto pysähtyikin ja iso ruskeakasvoinen mies kiersi ruudun alas katsoen varasta. Hänen kasvonsa olivat ystävälliset mutta katse oli etäinen.

- Laivalleko sitä ollaan menossa? hän kysyi.

- No sinne! varas myönsi innokkaasti.

- Käykääpä kärryyn sitten, iso mies sanoi. - Tämä Saaren ainoa virkavaunu onkin joskus hyvään tarpeeseen.

Jopas sattui, varas hymähti itsekseen: tämä oli nyt se isäntämiespoliisi. Olipa todella hyvä, että pussi oli tyhjä. Kerrankin varas iloitsi tekemättä jääneestä teosta. Hänellä oli puhdas omatunto.

- Lintujako sitä on katseltu? isäntä kysyi.

- No niitä, varas naurahti. - Kauniita ovatkin tämän saaren linnut, hän kehaisi sydämellisesti.

- Tuota, isäntä sanoi, - eikös tuo mahda olla Iso-Kuuselan luudanvarsi? Minä kun olen katsellut sitä lapsesta asti, niin sen muoto on jäänyt näyttämään niin tutulta.

Varas hätkähti ja enteellinen väristys tuntui hänen ihossaan. Kyläpä osuikin oudosti: mutta luudanvarsihan tämä vain oli, pelkkä arvo-ton keppi.

- Otin sen käteeni muutamalta pihalta kävelykepikeksi, varas tunnusti. - Se oli ihan joutilaan näköinen. Ei kai siinä ole mitään pahaa?

- Eheipä pahaa ollenkaan, isäntä myhäili. - Kumma vain että se joutilaana lojui, kun se on niinkuin Ison-Kuuselan ovenlukko ja aina ovea vastaan pystyssä kun talo on tyhjä. Ja toisekseen tuota noin, eikö naapuri ole ollut niinkuin virkavallan kanssa tekemisissä ennenkin? Tarkoitat että Poliisiansanomissa on vanhojen etsintäkuuluutettujen joukossa naapurin kasvot. Mistä lie pikku sakoista tietenkin, eihän siinä mitään pahaa ole, kelläs niitä ei sellaisia olisi?

Varkaan oli vuoroin kuuma, vuoroin kylmä.

Hänellä oli avuton olo, kuin hän olisi rauhallisesta suvannosta äkkiä sinkoutunut villin kosken viskeltäväksi.

Hän pakottautui hymyilemään leveästi.

- Kelläpä niitä ei sakkoja, hän myönteli lauhkeasti.

- Tuota, isäntä sanoi, - eikös noita japanilaisia kiikareita varastettu aikamoinen erä pääkaupungissa? Saisikohan sitä niinkuin tuota sarjanumeroa katsoa, siinä kun on niin somat loppunumerot koko sarjassa että ihan jäivät mieleen.

Varas nielaisi ja ojensi tahdottomasti kiikarin. Hänen oli aave-mainen olo, ikäänkuin kaikki mahdolliset asiat olisivat yhtäaikaan kaatuneet hänen ylitseen.

- Kas kas vain, isäntä sanoi. - Niitähän tämä on kaivattuja kiikareita. Hyvä kiikari taitaa ollakin, tarkoitan noin lintuja katselevalle? Kuinka siellä Iso-Kuuselassa muuten olivat asiat? Kävikö kello yhä? Oli puhetta että kävisin sitä vetämässä, mutta eipä tässä ole ehditty.

Hän tuijotti varasta ystävällisin siristynein merisilmin. Tämä ei voinut muuta kuin vastata:

- Kävi se, mutta en minä sieltä mitään ottanut!

- Kukas se nyt Saaressa sellaisiin ottamisiin rupeaisi, isäntä sanoi. - Tuosta luudanvarresta minun vain pitää vähän nuhdella teitä. Perintökalu kun on, nähkääs, isoisän vuolema. Jos annatte sen tänne niin minä heitän sen ohimennen takaisin ja vedän kellonkin muistaessani.

- No, entä minä? varas kysyi heikolla äänellä.

- Eihän meillä täällä ole mitään teitä vastaan, isäntäpoliisi sanoi. - Mutta jo minä soitin mantereelle, että täällä on sellainen ja sellainen mies lintuja katselemassa, ja siellä kuuluu olevan mustamajja vastassa. Mutta täällä ei ole hätää mitään, ei niin pienintäkään, olkaa vain ihan levollinen. Kun menette laivaan, niin emäntä tarjoaa teille hyvät kahvit, jos sanotte terveiset minulta - voihan olla, että ette siten aikoihin niin hyvää kahvia saakaan, suolaveteen keitettyä ja kalansuomuilla selvitettyä, kun asiaa näkyy siellä mantereella kertyvän tuosta kiikarista päätellen.

Laivarannassa oli lähdön tuntua: savu nousi jo korkeasta mustasta piipusta ja pienen laivan keula osoitti innokkaasti mannerta kohti. Oli peilityventä. Siltalankut kopsahtelivat isännän ja varkaan askelten alla.

Laiturin päässä isäntä ojensi parkkiintuneen lujan kämmenensä varkaalle ja tämä puristi sitä hämmästyneenä, sillä tätä hän ei ollut osannut odottaa.

- Näkemiin, molemmat sanoivat miltei samanaikaisesti. Omituinen kihelmöivä tunne tuli varkaan silmiin kun isäntä jatkoi:

- Tervetuloa takaisin kun asiat mantereella selviävät. Ei teitä vastaan ole täällä mitään moittimista. Ja silloin täällä voi olla jo lomahotellikin, suunnittelevat sellaista lähimmän kymmenen vuoden aikana. Voihan olla niinkin, että pitkän sisälläolon ja kovan työn jälkeen hyvinkin kaipaa sitten meri-ilmaa ja rusketusta kalpeaan ihoon. Ja kai teillä sen verran kiven alla on, että voitte ottaa niinkuin kunnollisen kesäloman uusissa merkeissä.

Varas katsoi isännän etäisiin silmiin. Tämä nojasi kaiteeseen rakkaasti ja itsestään selvästi kuin ainakin isäntämies portinpieleensä.

Vastoin kaikkea järkeä hän oli hyvin iloinen.

(Mies ja neliapila)

JUHA MANNERKORPI

s. 1915

Juha Mannerkorpi was born in Ashtabula, Ohio, in 1915. After taking the degree of Candidate of Philosophy at the University of Helsinki, he has worked as a translator and free-lance writer. — Mannerkorpi began his literary career as a lyrical poet. The collections: *Lyhtypolku* (Lantern Path), 1946, *Ehtoollinen lasikellossa* (Communion in a Glass Clock), 1947, and *Kylväjä lähti kylvämään* (The Sower Went Sowing), 1954. As a prose writer he represents the European kind of psychological essay. His expression is ideally economical, with chary gestures and clear features. Of his prose production are to be mentioned his collections of short stories *Niin ja toisin* (Thus and Otherwise), 1950, and *Sirkkeli* (The Circular Saw), 1956, the monologue *Avain* (The Key), 1955, and the novels *Jyrsijät* (The Gnawers), 1958, and *Vene lähdössä* (Boat Ready to Leave), 1961. Mannerkorpi has also written significant modern plays and translated French literature into Finnish.

MARAKATTI

Toivottavasti poika ei tänäänkään tule. Vannoin toissapäivänä, että jos hän niine valkoisine rukkasineen vielä ilmestyy tuohon kadunkulmaan viuhtomaan, nousen lopultakin ja sanon hänelle: "Marakatti." Olen katsellut häntä jo aivan tarpeeksi. Piru se hänet lieneekin siihen aina taluttanut, tekemään pilaa koko tästä marakattipelistä.

Sillä mitä tämä on muuta? Iät ajat olen istunut tässä lehtikojussa enkä vielä ole huomannut että jokin olisi ollut jotakin muuta. Mutta turha siitö on ääneen puhua. Eivät he minua kuuntelisi. En kuvittelekaan, että he minua kuuntelisivat. Olen vain kuvittelevani.

Eivät he sen vuoksi ole kuuntelematta, ettei heillä olisi aikaa. Eivät myöskään siksi, että minä puolestani olen tällainen ukonkappänä, mitäpä minusta kukaan. Minä olen "vain". Niitä on sellaisia, paljon sellaisia, jotka auttamattomasti ovat kaikille "vain". Ja minä olen sellainen "vain" joka myy lehtiä. Eikä minulla sitten muita ominaisuuksia

olekaan. Saatan korkeintaan olla epäkunnossa niinkuin kone jossa nauttaa jokin ylimääräinen ääni. Sen he kuulevat ja sanovat mielessään: "Hupsu äijä, koko ajan höpisee itseksensä." Höpisen kuin höpisenkin. Entä jos puhuisin täyteen ääneen? Sanoisin heille kullekin vuoron perään lyhyesti ja täsmällisesti: "Marakatti"? Sama tulos olisi siitakin, kukaan ei suostuisi ehdotukseeni. Sen sijaan he tekisivät minulle heti ja ilman muuta vastaehdotuksen: "Hullu." He ovat kerta kaikkiaan valmiita. Valmiita, valmiita, valmiita. Siksi he eivät koskaan, eivät missään tilanteessa kuuntele ketään muuta kuin itseään.

Kas niin, nyt avasivat tuon sekataraliikkeen oven tuossa vastapäätä. Poika tulee pian.

Mikä sitten olen minä, kun minulle ei riitä oma höpinäni? He menevät, ostavat lehden ja menevät, mutta minulle se ei riitäkään. En voi olla ilman heitä. Tahdon nimenomaan että kuuntelisivat, ja kun eivät kuuntele, höpisen vain edelleen ja olen kuvittelevinani että kuuntelevat. Ja mitä sitten höpisen? Sepä siinä onkin että en mitään, en yhtään mitään. Höpisen kun höpisyttää. Piru hänet tiesi, silti. Olen varmasti ainoa ihminen maailmassa joka aivan tietten tahtoon on suostunut olemaan marakatti.

Eipäs sitä toista marakattia vain kuulu. Hän on myöhässä. Eilen ei tullut ollenkaan ja tänään on myöhässä. Olisin niin mielelläni sanonut hänelle: "Marakatti." Kun en ole tullut sanoneeksi sitä niille jotka ovat valmiita, tahdon sanoa sen tälle viisivuotiaalle. Eipä silti, valmis hänkin on. Hän se valmis onkin. Mutta ehkä hän ei aivan heti oivaltaisi tehdä sitä vastaehdotusta. Eikö muka? Taas höpisen tyhjää. Tietysti tekisi, silmillään. Ja suullaankin sitten kun on ensin kertonut äidilleen että se lehtiäijä sanoi häntä marakatiksi.

Eikö minulla sitten hänellekään ole enää muuta asiaa? Aluksi oli, ja sitä hän hänelle aamukaudet toimitinkin. Itsekseni tietysti, höpismällä, samalla kun katselin hänen viittoilemistaan. Minun piti jotakin näkymätöntä lankaa myöten toimittaa hänen aivoihinsa sanoma, että tässä aivan hänen takanaan istuu ihminen jolla on vilu. Sillä kauan en enää tässä istu, no, vähät siitä, tullaan ja mennään, se on niinkuin on, vähät siitä. Mutta kun koko tuleminen ja meneminen ja kaikki siinä välissä käy niin ettei sitä kukaan toinen huomaa, se ei ole hyvä. Sitä ajatellessa tulee niin vilu ettei minkäänlainen turkki auta. Pitikin juuttua istumaan tähän pakkaseen. Niistä päivin juutuun, kun ampuivat penteleet jalat alta. Tykillä oikein, vähempi ei riittänyt. Ei silti, sen takia en tässä istu. Mutta marakatti on marakatti ylennettiinpä hänet vaikka proteesien päähän, siksi olen juuttunut tähän.

Pahuksen poika kun ei jo tule. Minusta alkaa tuntua siltä, että jos minun pitää odottaa häntä vielä huomiseen, alkaa taas alusta koko kierros. Ensin naureskelin hänen temppuiluuan, sitten taisin vallan ihastua häneen, ja lopuksi meni kaikki ympäri. Meni ympäri, kun en saanut toimitetuksi hänen aivoihinsa minkäänlaista sanomaa. Hänestä tuli luuku joka aamusta toiseen aukeni tuohon eteeni ja näytti minulle sellaisen marakattimaisen että tutisin kylmästä koko loppupäivän.

Tuossa hän aina seisoo, tuossa kulmassa, sen ajan minkä hänen äitinsä viipyy maitokaupassa ja sekatarakaupassa. Hänellä on sininen lippalakki ja pusero ja pitkät ruskeat housut, niin pitkät ja leveät ettei kengistä näy kuin juuri pohjat. Ja rukkaset hänellä on, pitkävaraiset valkoiset rukkaset. Nimenomaan valkoiset. Hän on varmasti saanut ruikuttaa niitä äidiltään monta päivää ja viikkoa, sillä niissä rukkasissa hän totisesti on kuin määräänsä päässyt. Hänestä on tullut jumala joka sitoo ja päästää. Hänestä on tullut liikennekonstaapeli. Suoraa päätä hän astuu jalkakäytävän ulommalle nurkalle, nostaa niistä valkoisista rukkasistaan pystyyn vasemman ja alkaa oikealla viittoa autoja menemään. Käännähtää välillä, hartaasti ja juhallisesti, vaihtaa kättä, viittoon nyt vuorostaan vasemmalla. Ei näe eikä kuule, ei mitään muuta hän näe eikä kuule kuin autojen ja raitiovaunujen tulemisen ja menemisen. Varsinkin kun tulee talon kokoinen sininen bussi, aiameitä marakatteja, silloin hän käy totiseksi kuin itse isä jumala nähdessään maailmojen muovautuvan kätensä alla. Hän ihan varpailleen nousee, kun hän toinen valkoinen rukkanen pystyssä pyyhkäisee bussin vyörymään että pakoputki hörähtelee. Kymmenen viisitoista minuuttia sitä jatkuu, sitten vyöry paikalle niin mahtava bussi ettei tottele edes valkoisia rukkasia, sanoo vain: "Mennäänpäs nyt", tarttuu siihen pystyssä olevaan rukkaseen ja taluttaa konstaapelin pois.

Eilen äiti kävi ostoksilla yksin. Tänään ei ole tullut vielä äitikään. Ihan pistää ikäväkseni. Ei kai poika vain ole kipeänä? En minä vain päästäisi tuommoisia pakkaseen pelkässä puserossa. Mutta tietysti hänellä on villapaita alla, kuinkas muuten, tyhjiä höpisen taaskin.

Nyt, nyt tulee. Ainakin äiti. Mutta poikaa ei näy.

Ei, ei tullut poika nytkään. Äiti menee ohitseni maitokauppaan. Liian kopeat kasvot, en saa niistä selvää. Mutta kipeänä poika varmasti on. Jos kysäisisin rouvalta? Mitä joutavia. Yskää ja nuhaa, lapsilahan on sellaista vähän väliä.

Mutta kun rouva astuu kaupasta, kompuroin kuitenkin pystyyn. Ja kun hän on kohdalla, aloitan:

- Rouva ...

Rouva käännähtää. Sentään käännähtää.

- Anteeksi, rouva, mutta ...

Minulle tulee kiire, sillä rouva alkaa nyt jo hyytää.

- Teillä on aina ollut mukanaan pieni poika, semmoinen pikkuinen marakatti ... tarkoitan valkoiset rukkaset ...

- Entä sitten?

- Sittenkö? Sitten, niin, onko hän, ei kai hän ole sairaana, kun ...

- Herra varjele, ei suinkaan.

Ja niin syyttävästi rouva katsoo minua, että minusta rupeaa tuntuun kuin olisin pahanteossa, taikomassa sairaaksi hänen lastaan. Enkä sanaa saa suustani, en sanaa enkä selitystä, ja rouva mittaillee minua päästä jalkoihin, on mitannut jo, on mitannut jo, en ehtinyt. En ehtinyt löytää sanaa, mikä olisi pitänyt. Ja nyt on rouva jo valmis, auttamattomasti valmis.

- Mitä - vielä kerran hän mittaa minut - mitä te pojastani?

Myöhäistä kaikki. Siksi löytyykin taas sanoja, mutta aivan muita, niitä joita sanotaan kun ei millään ole enää mitään väliä.

- Teidänpö pojastanne? Minun poikani hän oli.

Koskaan en ole niin täsmällisesti lausunut asiaani. Vaikutuskin on täsmällään tarkoitettu: rouvan silmät melkein pullistuvat päästä, sitten valahtaa hänen kasvoistaan kaikki väri, hän päästä pienen kirkaisun ja juoksee pois.

Juoksoon. Hänellä on poikansa yhä, minulla ei ole ollutkaan. Minä vain olin vähän aikaa ohjailevinani liikennettä sellaisilla rukkasililla kuin "Minun poikani" ja "oli". Tuntui melkein siltä, kuin suuret bussit olisivat hetken vyöryneet rukkasteni mukaan. Mutta ei se sitä ollut. Bussit olivat menneet jo. Menneet. Herra varjele, niin oikein, herra varjele meitä marakatteja.

(Sirkkeli)

AVAIN

Herra toimitusjohtaja! Oletan että tarkoituksenne on keskustella kanssani siitä, missä vaiheessa on tällä hetkellä työ jonka minulle aikoinaan osoititte. Ymmärrän hyvin, että odotatte sen viimeinkin valmistuvan tahi että edes voisın antaa sen valmistumisesta lupauksen. Mutta minä en voi, herra toimitusjohtaja, minä en voi. Kirjoituspöytäni on täynnä sitä koskevia muistiinpanoja, sanalipukkeita minulla on kansioittain, samoin yksityiskohtaisia määrittely-yrityksiä eräistä johdattavista apukäsitteistä, niin myös sanojen synonyymiryhmiä sekä eri kielten vertailuaineistoa, sanomalehtileikkeitä, kongressien päätöslauselmia, onpa valokuva kahdesta keväturingossa puuhun kiivenneestä karhunpennusta, koska niiden nautinnollinen jäsenten ojentelu näytti mielestäni jollakin selittämättömällä tavalla antavan vihjeen ratkaisuihin. Mutta lopullista tutkielmaa minulla ei ole koskaan ollut valmiina yhden yhtä liuskaa. En myöskään voi antaa minkäänlaista lupaus-ta ainoakaan valmistumisesta. Päinvastoin, herra toimitusjohtaja, pyydän, vapauttakaa minut tehtävästäni. Ottakaa minulta pois tämä kalkki. Olen täysin selvillä siitä, miten nyt tulette tähän pyyntöni suhtautumaan. Tämä on, niin odotan teidän sanovan, kalkki joka luontoni pakosta kuuluu juotavaksi juuri minulle. Ehkä niin on, ja siksi olen myös valmis taipumaan tahtoonne, mutta ennen kuin lähettätte minut takaisin, pyydän yhä, vapauttakaa minut tehtävästäni. Siitä ei kuitenkaan koskaan tule mitään, ja minun sieluni se repii palasiksi. Se sulkee minut pois kaikesta, mihin sen tuloksen pitäisi minut vapauttaa. Miten

esimerkiksi ... pyydän anteeksi, nämähän ovat seikkoja, jotka työni johdosta kuuluvat yksin minun ratkaistaviini, mutta ikään kuin jonkinlaiseksi selitykseksi, neuvottomuuteni tunnustukseksi tahtoisin silti kysyä, miten määrittelisitte vaikkapa käsitteet "ymmärtää" ja "olla syylinen" sekä näiden välisen suhteen? Minä en saa niitä sopimaan toisiinsa niin, että voisın tuloksen kestää. Sillä heti kun olen ymmärtänyt lähimmäiseni, olen sitonut käteni, koska olen juuri ymmärtämiseni tähden tullut hänen kanssaan myötäsyylliseksi. En voi häntä enkä hänen ainuttakaan tekoansa enää hyväksyä enkä hyljätä. En voi hyväksyä, koska minun silloin olisi pakko hyväksyä myös oma myötäsyyllisyyteni, enkä voi hyljätä, koska minulla myötäsyyllisenä ei olisi siihen oikeutta. Ja myötäsyyllinen olen, juuri sitä onkin ymmärtäminen, sen tajuamista, että vastaavassa tapauksessa olisi itse valmis menettelemään samalla tavalla. Enkä minä tahdo tajuta sitä enää. En tahdo enää ymmärtää alakerroksen mustatakkista nirhasilmä matamia, sillä ymmärtäessäni hänet minusta on kuin itse potkisin omaa likasankkoani, en sankkoani vaan likasankkoani. En tahdo enää ymmärtää kolmilukkoista siivoojaini. Hän on alati pelon vallassa ja pelkonsa tähden kohtelias kuin märkä liero, hänellä on käyriin pälyilevät kasvot ja hän on ihminen rumimmillaan. En tahdo enää ymmärtää, miksi aamulehti putoaa postiluukustani vasta tuntikauden myöhästyneenä. Sitä kantaa hiljainen surullinen muori, olen nähnyt hänet, hänellä on väsyneet silmät ja hän kulkee köykysä, mitäpä hän muuta voisi lehtiä kantaessaan kuin myöhästyä. Mutta minä en tahdo enää ymmärtää sitä, tahdon sanoa "piru periköön koko akan" ja polkea jalkaa ja juosta lähimpään puhelimeen soittamaan jake-lukontoriin, että lähettävät työhön toisen kantajan, minun on saatava lehti eteeni aamukahvia juoessani, muuten on koko päiväni pilalla. En tahdo enää ymmärtää myöskään Lahtisen Anttia, kun hän itseensä vajonneena voimisteluttaa sormiaan ja hyräilee viimeisintä kuorosovitus-taan; jos ymmärrän hänet, alkaa meidän kummankin yksinäisyys kam-mottaa minua. En liioin tahdo enää, että jalokalloinen sielunselittäjä käy luonani, sillä minusta tuntuu, että sitten kun hän on minut kokonaan selittänyt salkkuunsa, minulla ei ole muuta mahdollisuutta kuin kantaa samaa salkkua kiroinani koko loppuikäni. Herra toimitusjohtaja, tahdon olla ihminen niinkuin muutkin, tahdon vihata ja rakastaa, en ymmärtää, tahdon tulla vihatuksi ja rakastetuksi, en ymmärrettyksi. Kuinka voisın siis enää jatkaa työtäni, kun itse olen alkanut tahtoa kokonaan muuta kuin työni tahtoo? Olen koettanut mukautua tähän. Samantekevää, olen sanonut, voinhan kirjoittaa Yrityksen valmiiksi silti. Eihän minun ole pakko syventyä siihen niin tuiki tosissani. Lasken työni pöydälle kuin tarjottimen täynnä kauniita laseja, omat käteni sen sijaan vedän alta pois. Mutta mitään ei tule myöskään tällaisesta. Minun on kaikki työni tehtävä juurta jaksain ja tuiki tosissani, muuten minusta tuntuu että va-lehtelen.

Herra toimitusjohtaja! Olette kärsivällinen ja pitkämielinen mies, olette tähän asti kuunnellut minua. Sen tähden rohkenen tunnustaa teille

vielä, että ... että olen hukannut avaimeni, sen pienen huoneiston avaimen, jonka yhtiö minulle osoitti tehdäkseen siellä työtäni. En nyt uskalla poistua sieltä hetkeksikään, olen nytkin siellä, vain minun rukoukseni on tässä teidän puheillanne. En uskalla poistua sieltä ensinnä siksi, etten sitten enää pääsisi sinne takaisin, ja toiseksi sen takia, että pelkään henkilön jonka hallussa avain on, tunkeutuvan huoneistooni minun poissa ollessani. Herra toimitusjohtaja, miten minun käy? Tosin minulla on keittokomerossani ruokaa hiukan, voita ja leipää ja nakkimakkaroita ja perunasalaattia, mutta ne eivät moneksi päiväksi riitä, vaikka juuri tällä haavaa olenkin tullut varanneeksi niitä hiukan runsaammin. Jos joku ystävistäni sattuisi kohta puoleen tulemaan luokseni, voisin hänen mukanaan lähettää sanan lukkosepälle. Mutta ei ole lainkaan varmaa tuleeko heistä kukaan; sitä paitsi olen viime päivinä ollut aivan hämmennyksissä, en saa selvää, kuka on ystäväni ja kuka ei ja soitetaanko ehkä ovikelloani joissakin tietyissä pahansuovissa tarkoituksissa. Minut on valannut pelko. Pelko että joku voisi tulla luokseni. Se on mieletöntä, sillä enkö juuri sitä ole tahtonut, että toinen ihminen luokseni tulisi? Eikö koko Yritys ole ollut sitä? Nyt olen hukannut avaimeni ja olen suunniltani pelosta, että täytyy se mitä olen tahtonut. Olen koettanut ymmärtää pelkoni, myös jalokalloiselta sielunselittäjältä olen kysellyt sen syytä, mutta minusta tuntuu kuin hän korkeintaan saisi siirretyksi salkkuunsa pelkoni kuvan, ja sellaisista kuvista jo sanoin, että tahdon tulla vihatuksi ja rakastetuksi; en ymmärretyksi enkä selitetyksi. Mutta jos ... Miksi katsotte minuun noin, herra toimitusjohtaja? Mitä minun on tehtävä, sanokaa? Kääntäisin mielelläni salapoliisiromaaneja niinkuin tähänkin asti, kääntäisin niitä yötä päivää, antakaa minulle käännettäväksi vaikka kaikki ohjelmaanne otetut salapoliisiromaanit. Mutta siitä päätehtävästä, siitä Yrityksestä, vapauttakaa minut siitä. Ja se avain ... Miksi taas katsotte minuun noin? En enää ollenkaan käsitä, mitä olen puhunut. Tarkoitatteko ... ette suinkaan tarkoita, että olen ... hyvä, minä etsin vielä, sellainen pieni esine kuin avain, se hän saattaa olla vaikka missä välissä tai kolossa tai alla, kirjoituspöydässäni esimerkiksi tai tosiaankin keittokomerossa, minä koetan etsiä vielä. Nyt tässä teidän edessäni minusta tuntuu, että ... Ettekö sitä tarkoittanutkin? Että minun on käynyt niinkuin ihmisen helposti käy, kun hän on hädissään: hän tekee jotakin mitä hän ei ollenkaan ymmärrä. Mutta vaikka löytäisinkin avaimeni, Yritystä en voi enää jatkaa. Missä tarkoituksessa sellainen raastava, sellainen tukehduttava ymmärtämisen velvoitus? Ihminen ei ajan mittaan kuitenkaan voi sietää toista ihmistä muuten kuin rakastamalla häntä. Ja voiko rakastamaan oppia ymmärtämällä? Miksi ette jo puhu, herra toimitusjohtaja? Olette liian vaiti. Mitä minun on tehtävä, sanokaa? Palattava, aloitettava jälleen, niinkö? Sinne pirunkoloon taas? Ette voi tarkoittaa sitä, se ei ... se ei ole minun osani, se ei voi olla minun osani eikä tehtäväni, ei varmastikaan ... Herra ... herra toimitusjohtaja ...

(Säpsähtää rajusti, kääntyy ovelle, odottaa. Säpsähtää jälleen:) Soi se! (Liikkuu ahdistuksissaan sinne tänne, sulkee oven ja yrittää siirtää eteen nojatuolia. Kuulee kolmannen kerran ovikellon soiton, tempaa pistoolin taskustaan ja menee eteiseen. Eteisessä:) Kuka siellä? Kuka siellä? Elias? Kuka Elias? En minä tunne ketään Eliasta. En tunne, menkää tiehenne! Menkää heti paikalla tiehenne tai minä ammun! (Hiljaista.)

(Tulee hetken kuluttua, pistooli yhä kädessä. Havahtuu äkkiä:) Elias? Eihän ... Eikös ... Miten tämä kävi näin taas? (Hätääntyy.) Onhan se. On. Toimitusjohtajan etunimi on Elias. (Panee pistoolin pöydälle, ryntää ikkunan ääreen, avaa sen ja huutaa ulos:) Elias! Elias! (Tuokion kuluttua:) Meni jo. Ehti astua autoon. (Sulkee verkaan ikkunan. Kääntyy huoneeseen, astuu pari askelta, pysähtyy; kädet liikahtavat tyhjästi. Lohduttomana, ikään kuin kaukaisen kaiun todeten:) Katso, hän huutaa Eliasta.

(Avain)

VÄINÖ LINNA

s. 1920

Väinö Linna was born in 1920 at Urjala. After finishing primary school he was a farm laborer, forest, sawmill and factory worker until 1955 when he entered the profession of free-lance writer. — Linna's first literary work, the novel Päämäärä (The Goal), 1947, is an autobiographical development story, his second, Musta rakkaus (Dark Love), 1948, a dramatic love story. In 1954 he published his collective novel Tuntematon sotilas (The Unknown Soldier; translated into English) and with this work he was instantly ranked among the leading Finnish prosaists. The captivating features of the novel are its uncompromising realism, its detailed, excellent characterization of the troop of frontier soldiers forming the leading characters in the novel, and, finally, its harsh humor. The different dialects used by the heroes of the book serve an important purpose, both psychologically and artistically. The Unknown Soldier is an outstanding document from our last war; the public success of the book is unequalled in Finland. Linna's latest writing, a comprehensive novel trilogy Täällä Pohjantähden alla (Here under the Polestar), 1959-62, aims at portraying a cross-cutting of Finnish social conditions during the current century, seen with the eyes of a tenant family in a village community. The author's artistic grip is equally firm in this realistic epic work, but some of the views expressed in the book have aroused opposition. This novel, too, has been a remarkable public success and its selling figures have been exceptionally high for Finnish conditions.

TUNTEMATON SOTILAS,

- Oot sie täyvel järel? Mist sie tulet?
- Rokka tuljutti huohottavaa miestä hartioista.
- Tuolta ... tuolta ...
- Puhu selvempää ... Mite siel käi?
- Kaikki ... selvä tuli ... Koko joukkue tapettu.

Väinö Linna

129

- Älä höpää. Hengissähä siekii viel oot. Ja tuol tulloo toisii. Mite käi kookoon. Mis Lahtine on?

- Mää luule et se ei kannata kysel hänelt mittä, sanoi Hietanen nojaten suksisauvoihinsa. Ainoa apu, minkä pataljoona lähetti, oli Rokan kivääri, jonka mukana Hietanenkin oli tullut. He arvasivat kuitenkin myöhästyneensä, kun heitä vastaan törmäsi ensimmäinen pakenija, joka ei vieläkkään ollut selvinnyt järkytyksestään.

Rokka hellitti miehestä, ja kun perääntyjiä tuli lisää, saivat he asiasta selvän paremmin malttinsa säilyttäneiltä. Viimeisenä tulivat vänrikki ja Määttä. Saavutettuaan miehensä alkoi vänrikki heti raivota:

- Saatanan lampaat. Tuon tempun teitte viimeisen kerran. Juostaan perkele kieli vyön alla taakseen katsomatta. Ja jätetään haavoittuneet ... Jos vielä yksikin lähtee taaksepäin, niin tietää saavansa mitä tarvitsee.

- Mis Lahtine ja konekivär on? kysyi Hietanen Määttältä.

- Sinnehän ne jäivät rinnakkain, vastasi Määttä kuivasti, niinkuin asia ei olisi häntä vähääkkään liikuttanut.

- Ei sille voinut mitään, sanoi vänrikki kuin Määttän puolesta sellen. Tämä mies teki minkä voi. Me toimme haavoittuneen. Se ei ollut hänen syynsä. Ainoa tosi mies koko porukasta ...

- En mää täsä syyllissi kaippa yhtikäs. Konekiväri ja Lahtist mää kaipasi, sanoi Hietanen hieman terävästi, sillä hän ei pitänyt vänrikin syyttelystä.

- Sitähä miekii, sanoi Rokka. Koht hää tulloo ... Pannaa ketju kunto.

- Vänrikki tajusi, että oli tärkeämpääkin tehtävää kuin miesten haukkuminen, ja alkoi nopeasti järjestää puolustusta. Hän toivoi vielä saavansa vihollisen pysäytetyksi, ja äskeisiä sanojaan lieventääkseen hän huuteli miehilleen:

- Vielä me pannaan sille luu kurkkuun, pojat. Käydään tähän asemiin. Koittakaa kaivaa jonkinlaisia poteroita lumeen. Ja hyvä on, jos ehditte maahankin.

Uusi toivo sai vänrikin päättäväiseksi ja hän pani tuulemaan. Hietasta hän pyysi ottamaan johtoonsa ketjun oikealle siivelle tulevat miehet, sillä hänen joukkueestaan olivat varajohtaja sekä molempien vasemmalla siivellä olleiden ryhmien johtajat kaatuneet. Hietanen veti ketjun kuntoon, ja Rokka etsi aseman konekiväärille. Koska miehiä oli suotta liikaa, kun Lahtisenkin miehet tulivat ensimmäisen kiväärin mukaan, jätettiin kookoolle vain Määttä ja Vanhala. Toiset saivat mennä ketjuun kiväärimiehiksi. Itse meni Rokka vänrikin luokse ja sanoi:

- Kuule, vänskä. Mis sie tarvitset oikei hyvää miestä? Täs siul on sellane.

Vakavasta tilanteesta huolimatta pyrkivät vänrikkiä hymyilyttämään nuo itsetietoiset sanat, mutta hän tunsu kyllä Rokan maineen ja tiesi, että ne olivat totta.

- Ketjun päät on pahimmat. Ottakaa muutamia miehiä ja menkää varmistamaan vasen sivusta. Menette hieman miehityksen ohi ja pidätte silmällä tilannetta siellä ...

- Käyphä se hyväst. Tule sie konepistoolmies miun kansai! Anna miul se konepistool!

- Eiköhän olisi syytä ottaa toinen kaveri? sanoi vänrikki kuiskaten. - Lampinen on äskeisestä järkyttynyt, sillä hän oli vasemmalla eikä hän muutenkaan ole lujahermoisimpia.

- En mie tarvihe hyvää. Lippaanlattaajan mie. Tule, kuule! Mie oon huumormiehii. Miun kansai on nii lustii jot hitto. Ota patruunoita niin paljo ko vaa saat kulkemaa.

He lähtivät.

Rokka tarpoi hangessa hiljainen toveri kannoillaan. Kuu alkoi valaista hämärtynyttä metsää. Aukkopaikat kimmelsivät kirkkaina, mutta ryteiköistä kurkisteli uhkaava ja salaperäinen hämärä. Varjot lankeisivat pitkinä, sillä kuu oli vasta noussut.

Rokka tovereineen ohitti ketjun viimeisen miehen ja jatkoi yhä matkaansa. Hän puheli kuiskaillen äänettömälle seuraajalleen:

- Ai hitto mite hyvät huovikkaat mie sain päiväl tuol huoltotiel. Jalast ei vaa tahtont lähtee. Niin olliit jo jäykistynneet.

Mies ei vastannut, vaan vilkuili pelokkaana ympärilleen. Yhtäkkiä Rokka pysähtyi ja nosti kätensä merkiksi. Lampisen kurkkuun nousi pala kun hän näki mikä Rokan pysähtymisen oli aiheuttanut. Edessä oli pieni suoaukio ja sitä myöten tarpoi heitä kohti lumipukuista miestä kymmenkaupalla tiheässä parijonossa. Rokka viittasi Lampisen viereensä ja varoen he painautuivat hankeen.

- Ei me voida mitään, sanoi Lampinen ääni vavisten.

- Mist sie sen ieltäkäsi tiijät? Ai perkele, mikä juon. Hyö kuu-liit mein pulinan ja siit hyö tiesiit mis myö ollaa ja panniitkii porukan kiertämää. Mikä perkeleen vaisto se miul'on. Mie koko ajan tunsin jot täs ei oo kaik sellasta milt se näyttää.

Vihollinen läheni hitaasti ja varomattomasti. Tunnustelijoita ei ollut, vaikka he parhaillaan olivat ylittämässä suoaukiota. Kenties he olivat niin varmoja asiastaan, etteivät pitäneet sellaista tarpeellisenä. Rokka ja Lampinen sujuttivat itsensä hangen sisään ja koko ajan Rokka kuiskaili neuvojaan:

- Täs on täyvet lippaat. Sikäls ko mie ompelen ne tyhjäs, sikäls sie täytät ne. Mut pane ain täysinäine täysinäisii läjää etteivät sekahu. Oo iha rauhalline. Niin miekii oon. Meil ei täs oo hättää. Nuohaa ne koht ovat kovil eikä myö. Jos sie ossaat laulaa ni hyrehi hiljaksee. Se piittää mielen kepiän. Sillee sitä täytyy mielenratekiaa toimittaa. Ajattele vaik mite hullui asjoi, ne onkii mukavii tälläses paikas.

Rokka tiesi, ettei hänen kuiskeensa kuuluisi vihollisen korviin, jonka omien jalkojen rahina peitti kaikki pienemmät äänet. Parijono läheni raskaasti tarpoen ja Rokka otti jyvälle.

- Upseer ies. Millo häne pääse varjo sattuu tuon piene närree kohal, ni sillo hänel tullookii noutaja. Nii mie oon päättänt hänen kohastaa. Ja silämukkaa rupiaat saamaa muut. Katso mite hyö astuut! Siin taapertaat nii peräjäkee. Ai työ perkeleet! Työ ette tiijä mikä uottaa. Koht sie saat nähhä mite herra kutsuu omiaan. Jos hyö mitä syntilöitä ovat tehneet ni anna sie taivaan äijä heil anteeks. Mut piä kiirettä! Niit rupiaa tulemaa justii.

Edellä kulkevan upseerin pitkä varjo läheni närettä. Hän ei koskaan saanut tietää mitä tapahtui. Hän näki vain pimeän metsänreunan, kuutamossa kimaltavan lumen ja oman varjonsa, jonka pää juuri sattui näreen kohdalle. Ehkä hänen silmänsä vielä näkivät suuliekkin välähdysten, mutta sen merkitys jäi tajuamatta.

Kuului huutoja ja joitakin umpimähkään ammuttuja laukauksia, mutta kaiken yli tikkasi Rokan konepistooli niinkuin ompelukone. Rokka tappoi kylmästi harkiten. Siihen antoivat hänen erikoiset ominaisuutensa mahdollisuuden. Silmä näki selvästi, ajatus toimi nopeasti pelon sekoittamatta ja käsi toimitti kaiken tarkasti ja varmasti ajatusta to-tellen.

Jotkut syöksähtelivät juosten pakoon. Toiset koettivat ryömiä hankea myöten. Muutamat ampuivat umpimähkään, mutta tuota kuivas-ti naputtavaa konepistoolia oli vaikea nähdä.

Kaadettuaan kärjen aloitti Rokka hänniltä. Suojaavaa metsänreunaa lähinnä olevat hän ampui ensin. Lähinnä pelastumismahdollisuutta oleva mies oli aina vuorossa, ja kun tilanne salli, tikkasi Rokka keskelle joukkoa. Lumisella suoaukiolla kuoli ihmisiä vähän väliä. Epätoivoi-nen pakenija koetti kahlaten juosta kohti metsänreunaa, ja kenties toivo jo alkoi elää hänen mieleessään, kun hän pääsi sen varjon piiriin. Mutta sitten iski häneen suihku, ja jälleen oli hangella yksi liikkumaton möhkäle lisää. Toiset koettivat kaivautua lumeen ja vastata tuleen, mutta jonkun laukauksen jälkeen ryöpsähti lumi ampujan ympärillä ja ase vaikeni.

Lampinen makasi Rokan vieressä kylpien hiessä yltä päältä. Vapisevin käsin hän repi auki pahvipakkauksia täyttäen Rokan tyhjentämiä rumpulippaita. Hän oli pelosta melkein sekaisin. Vaikka häntä rauhoit-tikin Rokan ilme, joka ei ollut edes jännittynyt, vaan ainoastaan vaani-va ja tarkkaileva, tuntui hänestä sittenkin turvattomalta ja epätasaiselta tämä taistelu. Milloin hyvänsä heidät voitaisiin kiertää. Ja pelon lisäksi tuli vielä tyrmistyttävä tunne tuosta kamalasta teurastamisesta. Kun hän joskus vilkaisi suolle, saattoi hän nähdä, miten siellä joku yritti viimeisillään ryömiä pakoon, kunnes Rokan armonlaukaus lopetti sen. Ja rätinän seasta hän kuuli sydäntäsärkevää valitusta ja avunhuutoa. Milloinkaan ei Lampinen vielä ollut nähnyt näin suurimittaista teurastusta, ja vaikka hän ei mitenkään tuntenut humaamista hätää tämän asian johdosta, tuntui tuo häikäilemätön tappaminen sittenkin luonnotto-man kaamealta.

Lampinen kuuli vihaisen, surahtavan iskun, ja samassa vaiken koneympäri. Hän kääntyi katsomaan Rokkaa ja päästi pelästyneen huudon. Hän näki, että turkislakki oli vierähtänyt Rokan päästä pois. Päänojasi veltona konepistoolin perään ja tukanrajasta valui punainen verijuova alas poskelle.

Lampinen pudotti lippaan ja alkoi ryömiä pois. Jäättyään yksin hän menetti kokonaan itsehillintänsä ja kuvitteli henki kauhusta salpautuneena, miten vihollinen juuri nyt on hänen selkensä takana ja ampuu sarjan häneen. Aikoessaan juuri nousta ja lähteä kuoksemaan tunsikin lujan otteen nilkassaan, ja kankeasti äännähtäen, silmät selällään harittaen hän kääntyi katsomaan.

Rokka puristi häntä jalasta ja hymyili. Mutta Lampisesta tuntui tuo hymykin kamalalta. Se oli tuskan vääristämä, ja kun veri oli tahrannut Rokan kasvat, tuntui niiden irvistävä hymy kuunvalossa niinkuin siinä olisi nauranut perkele eikä ihminen.

- Mihi sie määt?

- Ei ... e ... n ... mihinkään.

- Käy paikalleis sitt. Mie luulin jot sie olit lähös johokii. Älä hitto mä. Lippaat tyhjenöt ...

Koneympäri aloitti taas. Kukaan jäljellä olevista ei enää juossut, vaan loput koettivat päästä turvaan hangen sisällä ryömien. Muutamille se onnistuikin, mutta vähäinen oli pelastuneiden joukko niistä, jotka olivat ehtineet aukion keskelle saakka.

- Tuo perkelehä se ol, tuon närreen takan. Sie hitto ammuut miul jakkooksen ja siint hyväst mie sahhaan siult puol päätä pois. Noin ... noin ... noin. Katso mite männöö hange sisäl. Näät sie mite hank laakoa tuost ... Et sie hitto petä Roka Anttii.

Liike suolla hiljeni. Metsänreunasta ammuttiin, mutta mistään hyökkäyksestä ei enää ollut tietoaakaan. Yhä kirkastuva kuutamo valaisi suolla makaavat ruumiit. Joskus kuului hiljaista valitusta, ja heti sen perään nakutti Rokan konepistooli kuivasti ja lyhyesti. Paljain päin ja hienoinen hymy kasvoillaan tuo kylmä tappaja hallitsi saalistaan, vartioiden sen viimeistenkin elonmerkkien ilmausta.

Takaa kuului suksien rahinaa. Jääkärijoukkueen luutnantti hiihti paikalle miehiä takanaan.

- Mikä tilanne?

- Eihä se nyt enää oo paljo minkäälaine. Veä kuule ketju tuost suon laittaa myöte! Kyl hää saattaa uusii yrityksen. Vissiihä sie appuu kuitekii tulit?

- Niinhän me tultiin.

Luutnantti järjesti miehensä ketjuun ja jäi itse ihmettelemään ruumiita.

- Yksinkö te ammuitte?

- Nö niihää sitä saap sannoo. Kylhä tuo naapurikii vähi yrittell mut ei tuost tult paljo mittää. Naha hää hitto nappas miul auk päästä. Mie hetkeks mänin sekasi.

- Ja minä meinasin jo lähtee, sanoi Lampinen nöyrästi, aivan kuin osoittaakseen ettei hän suinkaan kiellä olleensa peloissaan. Rokka nauri hyvänhän naurua ja sanoi:

- Niihää sie meinasit. Sehä minnuu nauratti ko mie heräsin ja näin mite jalka miun vieressäi vetähy poispäin. Sit miul väläht het mielee jot sie luulit miun kuollee. Mie tuumasin jot sie säikähät ko kuollut nappajaakii säärest kii. Mut veä kuule miun päähäi sije! Ei se enää vuuvva. Pakkane on tyrehyttant veren tulon, mut täytyy se sittoo kuitenkii.

Lampinen alkoi sitoa. Häntä ei yhtään kaivellut pelkonsa, vaan täynnä nöyrää ihailua hän sanoi:

- En tiedä, mutta saatana olet mieheksi ...

Rokan kinnas kohosi pystyyn ja alkoi viittoilla opettavaisen äänensävyänsä mukaan:

- Katsoha sie. Tää asja on näi. Jos sie lähet juoksemaa, nii sie saat juossa Pohjalahel saakka. Kyl hää tulloo peräs, älä yhtää eppäile. Mut jos sie pysyt paikollais etkä lähe hitoilkaa, nii minkä hää tekköö? Et sie sovi hänen kansaa sammaa monttuu. Se on tään puolustussovan ratekia. Muuta viisautta siin ei oo, eikä tule. Mut älä perkele kapalo sitä miun päätäi ko lasta! Mie en koht nää enkä kuule mittää. Anna luutnantti tupakka. Miul omat jäivät ajoneuvoo.

- Saatte koko askin. Minulle jää vielä toinen.

- Älä. Siehä ootkii leviä luontone ukko. Siust mie tykkäänkii. Saa nähää onk noil kaikil huovikkaita. Jos on, ni huomen mie kengitän koko oman joukkueen.

Kaatuneilla ei ollut huovikkaita. Se nähtiin seuraavana päivänä, kun vihollinen vetäytyi takaisin luovutettuaan valtaamansa kylän. Huoltotielle työnnetty kiila oli pakottanut sen palaamaan alkuperäiselle linjalleen. Suolta löytyi viisikymmentäkaksi kaatunutta. Lampisen laskujen mukaan Rokka oli tyhjentänyt seitsemäntoista rumpulipasta. Sen näköinen oli sitten asekin. Sen piippu oli kelvottomaksi laajentunut.

Taistelun jälkeen kokosi majuri Sarastie jälleen pataljoonansa ja kiitti sitä hyvin suoritettusta tehtävästä. Hän sanoi sen vaikutuksen vastahyökkäyksessä olleen ratkaisevaa laatua. Pataljoona oli taistellut hyvin, ja rykmentin komentajakin oli lähettänyt kiitoksensa. Hän oli käskennyt sanomaan tunnustuksensa pataljoonan osoittamasta peräänantamattomasta taisteluhengestä.

Miehet eivät tosin ymmärtäneet käyttäytyneensä sen merkillisemmin kuin ennenkään, mutta kaipa he sitten hyvin olivat taistelleet, kun kerran niin sanottiin.

Ja olihan heidän taisteluhenkensä elvyttämiseksi ammuttu kaksi sotamiestä naapurikylässä saunan seinustalla. Ihme se olisi ollutkin, ellei sellainen jotakin olisi vaikuttanut.

(Tunteimatonta sotilas, 9. luvun loppu)

VEIKKO HUOVINEN

s. 1927

Veikko Huovinen was born at Simo in 1927. He passed his matriculation examination in 1946 and took his Master of Forestry degree at the University of Helsinki in 1952. Having worked for some years as a forester in Kainuu, he took up the career of free-lance writer. — Even in his first work, a collection of short stories called Hirri, 1950, Huovinen has quite a natural hold on the way of life in Kainuu; and one of its characters, Konsta Pylkkänen, has become the most fascinating humorous figure in his production so far. This rather original philosopher of the wilderness is the leading character in the novel Havukka-ahon ajattelija (The Thinker of Havukka-aho), 1952, and in the work Konstan pykkerö, 1961. Biting satire is cultivated in his novels Ihmisten puheet (What People Say), 1955, and Rauhanpiippu (The Pipe of Peace), 1956. An abundance of detail and bizarre joking is characteristic of the humoristic novel Hamsterit (The Hamsters), 1957, while Siintävät vuoret (The Mountains in the Distance), 1959, is a delicate, romantic portrayal of two young people wandering in a wilderness. His most recent works are Kylän koirat (The Dogs of the Village), 1962, an amusing story about the life of dogs in the winter of the North, and the collection of stories and yarns with an impress of humor and satire called Kuikka (The Loon), 1963.

HAVUKKA-AHON AJATTELIJA,

4. luku

Konsta Pylkkänen makaa mahallaan hirventaljan päällä Havukka-ahon ullakolla. Hänen edessään on maantieteen oppikirja ja koulukar-tasto. Hänen etusormensa pyyhkäisee hajamielisenä pitkin Tyyntä Valtamerta; Australia-Jaava-Borneo, noin vain aivan ylimalkainen sormensivallus maapallon suurimman meren yli. - Siellä sitä olisi suola-vettä ... Mutta hän ei tarkemmin keskity tähän ajatukseen, hän miettii muita seikkoja kasvoillaan poissaoleva, hieman katkera ilme. Piippu kurahtelee hänen valkoisten hampaitensa välissä.

Veikko Huovinen

135

Kesäinen sade rapisee pärekattoon. Räystäään alta seinärakoisista käy hienoinen tuulenhenkäys ja hämähäkinverkot katto-orsissa keinuvat ja heiluvat. Joskus varpuset käyvät hyppimässä katolla. Hämärällä ullakolla vallitsee salaperäinen tunnelma. Havukka-ahon ajattelijasta on melkein kaikkein mukavinta oleilla sadepäivinä ullakolla, haistella välikaton täytekunttaa, kuunnella tuulen kohinaa pihan märässä haapuussa ja mietiskellä, tutkia kaikenlaisia asioita.

Konstan etusormi, pihkainen, mustakyntinen sormentöppö, piirtää soman kuvion siniselle valtamerelle.

- Saapihan nähä, millon ne alkavat ne atomihommat. Eihän sitä niin kallista pommia liene turhan tautta rakennettu. Ne voivat olla ankaria tärskösiä, maanpiiri letkahtelee ja savu põlisee. Ja luonnol-lisesti sitten radioaktiivisuutta joka paikassa, ihmiset röyhtäilevät ra-tiohöyryjä. Isomman kuopan se atomipommi kaivaa kuin nämä tavalli-set, eikä kaupunkia tarvihe kuukausikaupalla pommittaa ja ryskyttää. Siinä sillon lentovoimat ennättää mehtäämään puolta laajemmalla alal-la, kun ei tarvihe yhen kylän aitovieriä vähän väliä kytätä. Yleisesti tuo atomi on suuripiirteisempi ja käytännöllisempi. Ei ole pakko len-tokoneillakaan kahakateen heilua. Kun saanevat sen rakettinsa ajoissa valmiiksi, niin ei tarvihe miehiäkään atomin syytelemiseen.

Mutta se on kyllä ihan varma, että Konsta itse ei joudu hyvin hais-telemaan niitä atomipölyjä. Hän ei koskaan ole halunnut olla hyvin eri-koinen. Himothan ne on hiirelläkin ja tunteet tursilollakin, mutta hän-elle riittää se, kun hän tietää missä on Huuhkajavuori ...

- Tietää sen tällä salolla vaikka kuka, että Kärppäpaperän suolam-mesta lähtevä joki menee siinä kuusikkokurussa Huuhkajavuoren sisään erään jyrkän louhen alla. Ja sekin on tunnettua, että ne samat veet tu-levat Huuhkajavuoren toisella puolella esiin siinä suuressa lähteessä, josta Saukonhantäpuro saa alkunsa. Siitä heti vähänkin älykkäämpi hen-kilö voi päätellä, että vuoren sisässä on neljättäsataa askelta pitkä maanalainen joki.

Mutta sittenpä ei kukaan muu arvaakaan, mitä siellä louhikkovuoren sisällä on. Eikä ole väliksi arvatakaan. Vaan hän arvaa, ja jos ei ar-vaakaan, niin tietää sitä varmemmin ...

Sillä kerran, kun hän hyppäsi soivaa metsoa kohti Huuhkaimen rin-tuoksessa, tuli hän sattumalta muutaman ison kallion kupeeseen. Siinä oli maassa iso, kaatunut haapa. Ja kallion kainalossa kasvoi tiheä ka-tajikko. Metso naksutteli ja hioi erään kelon oksalla ja oli niin peijak-kaan aran näköinen. Hän näki sen ihan selvästi, olikin kookas rötkäle. Ja häntä niin himotti se havulintu, että oli pakko nöyrytyä konttaamaan. Hän ryömi katajikkoon ja yhtäkkiä pudota kupsahti toista metriä syvään komoon. Pyssy laukesi vahingossa ja lintu lähti. - Vaan väliäpä hällä, sillä hän oli löytänyt luolan suun, joka vei vuoren sisään ...

Hän sitten muutamana aamuna otti muutaman kynttilän ja pistäysi siellä luolassa. Luola oli toistasataa askelta pitkä ja päättyi maanalaisen

joen varteen. Veden partaalla oli mukava tasanne, ehkä kymmenen metriä yhteen ja parikymmentä toiseen suuntaan. Siinä oli asunut joku peto, koska hän löysi homehtuneita hirvenluita. Varmaan myös kettu oli siellä pentuineen piileskellyt, sillä nurkassa oli iso kasa linnun luita ja siipispankkoja.

Hän jo silloin mieltäytyi oikein kovasti siihen onkaloon. Sinne tuli jostain vähän valoa, ja miten mukavasti se joki solisikaan. Kalliota-sanne oli kuin lattia tai pieni piha.

Hän ei kertonut kenellekään siitä luolasta.

- Ja nyt, kun nämä huimat alkoivat poltella sitä atomimiilua, alkoi se luola kummitella hänen mielessään. Sillä tottapa tuo Huuhkaimen kallio muutaman atomin kestää . . .

Hän on tarpeeksi asti miettinyt tätä seikkaa, kehiteltyt ja kehitellyt, suunnitellut yöllä ja päivällä. Niinpä onkin syntynyt melkoinen vastaveto atomipommille.

Katsellaanhan tässä maapallon tilanteita ja jos käyvät siitä levottomiksi, niin . . . - Aloitetaan vastaisku.

He Havukan Anselmin kanssa käpöttelevät metsään sahan ja kirveen kanssa ja perustavat oman omituisen savotan. - He rysäyttävät pienen hirsilanssin Kärppäperän lammen jäälle. Keväällä hän painuu vuoreen ja muutamasta riuvusta rakentaa vastuupuomit jokeen sen kalliotasanteen kohalle. Ja sitten uitetaan hirret Huuhkajavuoren sisään mustaan onkaloon . . .

- Ja sinne salvetaan vanhan kansan kiuassauna sekä pieni ruokamakasiini ja kaikki mitä talossa tarvitaan.

Keväällä tehdään myös monta syltä halkoja jokivarteen, ja kun kesän siinä kuivuvat, niin elokuun lopulla uitetaan polttopuut vuoren mahaan. Ja niillä sitten lämmitellään pirttiänsä.

Mutta kaikista pahin ja täpärin kysymys on elintarvikejuttu. Jos siellä joutuu vuosikaupalla lymyilemään, niin palvattu lihakin pahentuu, vaikka olisi kuinka hyvin suolattu. Ja kärsimykseksi se tulee yletön suolan syönti. Eikä ihminen elä lihatta kuukautta kauemmin, ja minäkätähempä sitä ei eläisi, mutta hyvin tukalata se kuitenkin on. - Tämä arvoitus otti Konstan tiukalle. Mutta yhtenä yönä se ratkesi niin, että panee vähän enempi rahaa likoon ja ostaa pari-kolmesataa purkkia säilykelihaa. Kyllä kait sitä sellaistaikin sianlihaa syö vaikka kuka, eikä hullumpaa olekaan. Leivän päällekin kun laittaa, niin on mitä parhain nautinta-aine. Ja keiton siitä saapi aivan oivan ja kastikkeen.

Peruna ei säily kuin vuoden hyvänä. Mutta ostaapa häntä jonkun säkin kuivattua perunaa lisäksi. Tuoreen perunan veroista se ei tosin ole, mutta kyllä sitä syö, kun ei ole turhan nirso eikä niuha. Ja näkkileipää joku sata kiloa, säkki suoloja, paljon tulitikkuja, jokunen tynnyri lampuöljyä ja lampunlaseja. Kovin suurellisesti sinne ei auta varustautua, mutta välttämättömyysaineista ei mielellään tinkisi.

Vaan mikä on kaikkein parasta; siinä joessa asustaa aika mukavia haukia ja parhaankokoisia paistinahvenia. Pirttinsä rannasta kun aseteele hauville nokkaskoukkuja ja ahvenille tekaisee onkirisun, niin aina suolakalan saa. Ei ne kyllä vakituksia asuinkaloja ole, mutta nousevat sieltä hetteestä vuoren läpi Kärppäperän lampeen. Tämä on totinen tosi, sillä se ei ollut ihan pikku hauki, joka siellä kerran hyppäsi. Kaikeu vain vuorella kajahteli, kun se pyrstöllään räpsäytti veen pintaan.

- Surkeuttahan sinne on tietysti mennä, sehän on selvää. Itkee se kyllä Havukan lita hyvästellessään lehmiään ja lampaitaan ja totisena se Anselmikin katselee viimeisen kerran hevostaan. Mutta ei auta, lähettävä on atomin alta. Pahanen luontokappalekin koettaa varoa henkikulultaansa, saatikka sitten ihminen. Sikseenkin se on kummallista, kun elämä ei ole aina herkkua, paitsi pontikan keittoa, joka eroaa selvällä tavalla muusta elämästä.

- Muuten aika huvittava ja soma otus se atomi. Vaikka hän on ikänsä kulkenut maailmalla ja hänellä on kohtalaisen tarkat silmät, niin eipä ole vielä atomi silmään ottanut. Kun atomi tuli joku vuosi sitten muotiin, niin hän yritti erilaisilla maisematyypeillä vasiten tarkastella atomia, mutta ei ole näkynyt. Tai tottapa se piru niin pieneksi kasvaa tällä syämmaalla.

Mutta vihainen se kuuluu olevan, kun pommiksi muovavillaan. Kuitenkin luulisi Huuhkajavuoren kestävän ja varmasti kestää, kun on kalliota viisikymmentä metriä. Siellä sitten kuulostellaan niitä mosauksia ja haavan alta katajikoista kurkistellaan atomihöyryjä. Eikä kukaan kyllä sisälle tule, kun iso kivi vyörytetään luolan suulle ja rakoihin tukitaan kuusenmurtoja, sellaisia kuivaneita ja piikkisiä risukarhia.

Jos nyt kovin tukalaksi näyttää kääntyvän, niin täytyy kai Rimpilahden Arttu eukkoineen ottaa turvaan, kun se on semmoinen mukava mies ja sillä on maaliman parhaat kessut. Millä se niitä kasvattanee, vaan ne on hyviä! Artulle kun sanoo, että tuo paljon tupakkia, niin jo. Niitä höyryttelee siellä Huuhkajan mahassa, jos atomi alkaa hermoille käyvä.

Kun ovat sitten tarpeekseen jtkäneet ja mielikseen myskäneet, ne raketit, atomit ja heijjän haltijaväkensä, niin kurkistetaan taas ison haapakelon alta katajikoista. Jos näyttää rauhalliselta eikä atomihöyry pahasti haise, niin tarkastellaan tilannetta vielä parisen viikkoa. Jos ei kuulu yhtään mosausta eikä näy rakettia, niin mielellään sitä lähtee jo kotia kohti.

Ja ihan ensiksi hän lähtee kyselemään pöllinhakkuuta, jos suinkin on vielä joku kuusenpiikki ehjänä korven laidassa. Vuoenkin kun on vuorella kärvötellyt, niin työtä alkaa tehdä mieli. Ja yleensä ensimmäinen saa parhaan palstan, kun työmiehistä on puute sotien jälkeen.

Tuuli kohahtelee märäntuntuksena pihamaan isossa haapapuussa. Hämähäkinverkot heiluvat. Havukka-ahon ajattelija piirtää hajamielisenä sormellaan soman koukeron Tyynen Valtameren siniselle pinnalle.

Hän on hieman väsynyt ja rasittunut, itseensä kyllästynyt. - Miksi on juuri hänelle langennut se raskas osa, että hänen on ajateltava melkein kaikki asiat ...

- Porneo, sanoo Konsta, Porneo ... Porneo. Mikä lie, kun hänestä niin kummalle särähtää tuo nimi. Miten ne maanmittarit tuolaisen nimen ... Mutta eipä silti, ei hän kyllä tunne tarkemmin sen puolen olosuhteita. Saattaa olla hyvinkin osuva ja luonteenomainen nimi se Porneo ...

(Havukka-ahon ajattelija)

EINO LEINO

1878 - 1926

Eino Leino was born at Paltamo in 1878. He passed his matriculation examination in 1895 and then began his studies at the university, but was soon drawn to the activities of the literary circles and to creative literary work. He lived as a free-lance writer and translator, and also participated as an active journalist in many ways in the ideological discussion of the turn of the century. As the leading man of the ideological group he represented, he became at times the object of violent literary-political attacks. He died in 1926. — Eino Leino was a poet of genius with primitive strength, unusually rich and lavish in creative ability. In Leino's life's work Finnish lyric poetry as an art attained full stature and great brilliance for the first time. He was a most typical romanticist. He developed his powerful national-neoromantic poetic style during his first intensive creative period around the turn of the century; among the works of this period are the collections Maaliskuun lauluja (Songs of March), 1896, Yökehrääjä (The Nightjar), 1897, Sata ja yksi laulua (Hundred and One Songs), 1898, Ajan aalloilta (From the Waves of Time), 1899, Hiihtäjän virsiä (Songs of a Skier), 1900, and Pyhä kevät (The Holy Spring), 1901. A great lyrical rise occurs in the collection Kangastuksia (Mirages), 1902, and in the compilation of myths, ballads, and legends of Kalevala type Helkavirsiä I, 1903, which is one of the highest achievements of Finnish poetry, a masterpiece without a flaw. Further to be mentioned from the series of books of poetry of this period are Talviyö (The Winter Night), 1905, and Halla (The Frost), 1908. Among the collections of poems belonging to his middle or late period the weightiest are Tähtitarha (The Starry Heavens), 1912, Painava päivä (The Setting Sun), 1914, Elämän koreus (The Beauty of Life), 1915, Helkavirsiä II, 1916, Leirivalkeat (Campfires), 1907, and Juhana herttua ja Catharina Jagellonican lauluja (Songs of Duke John and Catharina Jagellonica), 1919. Leino was a singer of nature, unequalled in finding an immediate lyrical tone, but also holding to strict and well-balanced discipline of form, as is shown especially in the work Helkavirsiä. Besides being a lyrical poet Leino was a playwright (the collections Humppa (Masks), six volumes in 1905-11), a prose writer (e.g. the symbolical book Alla kasvon kaikkivallan (Under the Face of the Almighty) in 1917), a translator, an excellent essayist, and a brilliant cultural-political campaigner. His collected works were published in 16 volumes in 1926-30.

NOCTURNE

Ruislinnun laulu korvissani,
 tähkäpäiden päällä täysi kuu,
 kesäyön on onni omanani,
 kaskisavuun laaksot verhouu.
 En ma iloitse, en sure, huokaa;
 mutta metsän tummuus mulle tuokaa,
 puunto pilven, johon päivä hukkuu,
 siinto vaaran tuulisen, mi nukkuu,
 tuoksut vanamon ja varjot veen;
 niistä sydämeni laulun teen.

Sulle laulan, neiti, kesäheinä,
 sydämeni suuri hiljaisuus,
 uskontoni, soipa säveleinä,
 tammenlehvä-seppel vehryt, uus.
 En ma enää aja virvatulta,
 onpa omanani vuoren kulta;
 pienentyy mun ympär' elon piiri,
 aika seisoo, nukkuu tuuliviiri,
 edessäni hämäräinen tie
 tunte mattomahan tupaan vie.

(Talviyö)

TUMMA

Tuo oli tumma maammon marja
 syntymässä säikähtänyt,
 näki kauhut kaikkialla,
 haltiat pahat havaitsi,
 ei hyviä ensinkänä.

Pani äiti paimenehen. -
 Paimen metsästä palasi,
 tuli outona tupahan,
 haasteli haralla hapsin:
 "Oi emoni, älä minua
 pane karjan paimenehen!
 Lempö seisoi suon selällä,

Hiidet hirnui kankahalla,
 juuttahat jälestä juoksi,
 maasta Maahinen kohosi."

Ei pojasta paimeneksi. -
 Pantihin kalan kutuhun.

Palasi mereltä poika,
 tuli valjuna tupahan,
 kertoi kynnet kylmillänsä:
 "Kauhea saloilla kansa,
 meren kansa kauheampi!
 Näin minä Tursahan tulevan,
 meren kahtia menevän,
 Kalpea karilla istui,
 Tyhjä alla ammotteli."

Ei pojasta merelle miestä. -
 Pantihin palon tekohon.

Palasi palolta poika,
 tuli vauhkona tupahan,
 sanoi silmin seisovaisin:
 "Hirveät meriset hirmut,
 tulen hirmut hirveämmät!
 Sylki kyyt kyventä, liskot
 puhui leikkiä punaista,
 Syöjätär porossa keitti,
 Kehno käänti kattilata."

Suku jo surmata saneli:
 "Mitä työstä tyhjän miehen!"

Ennätti emo etehen,
 Kyyditti kylän kisoille.

Palasi kylästä poika,
 ei tohi tupahan tulla,
 kujilla kuvahtelevi,
 piilee peltojen perillä;
 löysi äiti seisomasta
 takaiselta tanhualta.

Poika kaulahan kavahti:
 "Oi emoni, kantajani!
 Paras on minun paeta,
 paras mennä näiltä mailta,
 mennä Kalman karsikkohon,
 piillä Tuonelan pihaille!

Kolkkoja kotona näin ma,
kamalampia kylässä!
Veräjällä Vento seisoi,
Vennon poika portahalla,
loukossa Vahinko vaani,
Kouko kohtasi ovella."

Tunsi äiti tummaisensa,
tunsi jo tuhon-alaisen
syntymässä säikkyneeksi;
itki, itki, ei evännyt,
virkkoi, vienosti saneli:
"Niin menekin, poloinen poika,
mene kuolon kuusikkohon,
vainajien varvikkohon,
tuvan taakse taaton saaman,
lempeän lepotiloille,
missä seisoo puut pyhäiset,
hongat himmeät puhuvat
ollehista, mennehistä,
murehessa yön ikuisen."

Taatto haudassa havasi:
"Mitä itket, heimon helmi?"

"Tuota itken, oi isoni,
ei minuhun metsä mielly."

"Lehto laululla lepytä,
niin teki isätkin ennen."

"Tuota itken, oi isoni,
ei minusta merelle miestä."

"Ahti uhreilla aseta,
niin teki isätkin ennen."

"Tuota itken, oi isoni,
ei tuli minulle tuttu."

"Tuli kytke kahlehisin,
niin teki isätkin ennen."

Yhä itki heimon helmi.
"Mitä itket, oi iloni?"

Tuska ilmoille ajoihe:
"Oi isoni, ota minutkin
kera Kalman kartanoihin,
kun olen maammon tumma lapsi,

syntymässä säikähtänyt,
näen kauhut kaikkialla,
enin ihmisten elossa."

Nousi ääni nurmen alta,
sana Tuonelta samosi:
"Säikkyivät isätkin ennen,
toki aikansa elivät.
Autio elämän aamu,
manan ilta autiampi.
Pirtit on pienet Tuonelassa,
maan alla kaitaiset kamarit,
kuu ei loista, päiv' ei paista,
yksin istut, yksin astut,
toukka seuloo seinähirttä,
itse seulot itseäsi
ikävässä ainaisessa,
haikeassa, vaikeassa."

Poika Tuonelta palasi,
tuli miesnä hiljaisena,
istui tuttuhun tupahan;
kohenti takassa tulta,
talon töitä toimitteli,
hymysuin hyreksi joskus
sinipiioista saloilla,
vellamoista veen selillä;
meni merelle, metsähänkin,
vei verkon, asetti ansan,
niin eli ikänsä kaiken,
ei iloiten eikä surren,
eipä päivät päälletyksin
niin tulevat kuin menevät,
niin paremmat kuin pahemmat;
päällimmäiseksi paremmat.

(Helkavirsiä I)

AURINGON HYVÄSTIJÄTTÖ

Laroin, Maa, sinua lemmin,
luontoasi, lapsiasi,
vaan on ankari erota,
heitteä jo ikihyvästit.

Kuulin kutsun kummallisen
seitsentähtisen selältä,
sain viestin salaperäisen
kahvoilta Kalevan miekan:
"Jätä huoli huomisesta,
pääset illalla ilohon
taakse taivahan yheksän,
ylle kaaren kymmenennen!"

Tuop' on sytti onnen oudon,
viritti minussa mielen
mennä haaveeni hakuhun,
tulla tuntemattomihin;
voima uusi mua vetävi,
tähti vieras viettelevi,
valta vankempi minua,
mahti Maata korkeampi.

Jätän nyt hyvästi järvet,
niitut, metsät, merten rannat,
heitän hellästi ijäksi
valkammat, venot ja verkot;
olen tehnyt orjan työtä,
kainnut karjoja elämän,
kruunupääksi nyt palajan,
iloiseksi itsekseni.

Terve, taivainen Vapaus,
Rakkaus rajattomuuden,
avaruuksien Ajatus,
äärettyyden Henki heljä!
Sytyit sa sydämessäni
ammoin jo Ajan alussa,
välkytit väkevät liekit,
sähkön säihkytit kipinät,
vartuin muita valkeampi,
kartuin muita muhkeampi,
muita vahvempi valolta
lemmeltäni, lämmöltäni,
mutta myös tulen-tuholta,
palannalta, poltannalta.

Liioin, Maa, sinua lemmin,
kumpujasi, kutrejasi,
vaan on pakko nyt paeta,
meidän mennä toisistamme.

Ilan viimeisen ilotan
varjoja vaellus-elon,
kerran viimeisen valotan
laaksoja inehmonlasten,
heitän heille hellettäni,
poistan päivänpaahdettani
talven vastaisen varalle,
valkeaksi yön ikuisen.

Etkö usko, Maa, minua?
Eikö mahdu mielehesi,
että en tule takaisin,
poistun nyt palajamatta?

Näit minun menevän aina,
aina kääntyvän takaisin
ilman pitkiltä pihoilta,
silloilta sinertäviltä;
saman silloin kutsun kuulin,
tunsin jo tuhannet kerrat
saman mahdin määräyksen
syvällä sydämessäni,
teki mieleni totella,
vaan en voinut voimaltani,
olin altis astumahan,
vaan en jaksanut jalalta,
koska kuulin kutsun toisen,
viestin vienomman tajusin
niinkuin kanteleen helinän
kankailta hämärtyviltä.

Ja ne lauloi laaksot, vuoret:
"Ohoh, tuhma Päiväntähti,
heität Maa-elon ihanan,
täyden, herkän, heilimöivän,
tähdien Tyhjyyden ilojen,
mitatonten mielten vuoksi;
Ajan vaihdat armas-helman.
Hetken kiitävän, heleän,
ijäisyyksien sylihin,
vuodetonten vuotehesen!
Tiedä, tiedä, tähti tuhma,
sylit on jäiset Järjetärten,
kyljet kylmemmät sitäkin
Älytärten äänetönten
täydellisten tien tuvilla,

asunnoilla autuaitten!
Huudat Maata, armastasi,
kuollut ei sinua kuule,
itket kukkakumpujasi,
kuki eivät uudellensa
myrjaadien vuotten mennen,
tuhantisten toisten tullen."

Muistin silloin, Maa, sinua,
rintojasi, ripsejäsi,
riensin myrskynä takaisin,
liekkinä poveni polton.

Pilkkasivat ilman immet:
"Tuoko sankarin tapoja?"

Ärjyivät jumalten äänet:
"Siispä katko kahlehesi!"

Taivas korkea kohisi:
"Suistu jo radalta, raukka!"

Valon itki valtakunta:
"Meiltä ylhäisin aleni."

Tuop' on tuima Pohjantähti
se sanan sanovi täyden:
"Ohoh, urosta onnetonta,
leimua petetyn lemmen!
Jo on kultasi levännyt
kupehella Kuu-jumalan,
onpa outo nauratellut
naista Päivyyen päätöisen,
joka ilta jo iloinnut,
joka aamu armastellut,
suikannut sulcista suuta,
kaulannut Kavetta mointa
poistuessa sun poloisen
avaruuden askareille!"

Kaaret vahvuuden kajahti:
"Puhui totta Pohjantähti!"

Kaikki Kaaos järkähteli:
"Auta armias Jumala!"

Kylisi vihani jylhä:
"Poltan ma poroksi kurjat!"

Henget julmuuden julisti:
"Tapa heidät hekkumalla!"

Ja ma hehkuin hekkumata
teidän kummankin kupuhun,
ja ma painoin palkehia
teidän kummankin palohon,
ja ma lietsoin liekkiänne
teidän kummankin tuhoksi,
ja minä rakastin teidät
rappiolle, turmiolle.

Lien myöskin palanut itse,
paras mennyt pois minulta,
jäi kyllin jälle vielä,
kyven kuuma liiatenkin.

Siit' on vierryt vuotta monta;
tässä vierimme yhäti,
sinä raukka Maa-emonen,
minä parka Päiväntähti,
kolmas kuollut Kuu-Jumala,
mennyt meistä ensimmäisnä.

Synkkä meill' on saattoseura,
liemme synkemmät sitäkin,
kurjemmat kuin kuolo itse.

Kun ma muistan muinaistasi,
silloin, Maa, sinua säälin,
silloin itken itseäni,
taivon pilvihin pimenen,
muistan muotosi tulisen,
ainehesi alkuhehkun,
henkesi valon väkevän,
sielusi siniset liekit;
kasvoi niistä kaunis vilja,
nousi korttehet koreat,
sanajalkojen jalous,
aarnipuiden aatelisto,
kaikki itsesi ilosta,
lämmöstä povesi päivän.

Siit' on vierryt vuotta monta,
olet jääksi jäätylässä,
onnehesi tyytylässä.

Kuoli kerran Kuu-Jumala,
olet kohta itse kuollut.
Etkö konsana heräjä?

Pahoin tein ma, Maa, sinulle,
pahoin teit sa, Maa, minulle.
Etkö sa lepy ikinä?

Katsot, katsot liikkumatta.

Kuulen huultesi huminan:
"Ellös, Aurinko, eroa,
mene pois minulta Päivä,
ainoa, jota rakastan
koko aavan ilman alla!
Vaikka vanhatkin olemme,
saamme toinen toisihimme,
vaikka kurjatkin olemme,
teemme riemun toisistamme,
ajan tullen armahamman,
aikakauden kaunihimman,
sydänhuolen huokeamman,
helpomman elämän hetken."

Uskoin muinen, Maa, sinua,
en nyt uskone enempi,
vaikka sammuisin samalla,
kuolisin kuin itse kuolet.

Poistun nyt palajamatta.

(Helkavirsiä II)

OTTO MANNINEN

1872 - 1950

Otto Manninen was born in 1872 at Kangasniemi. He became B.A. in 1897, professor h. c., 1925, honorary degree of Doctor of Faculty of Philosophy in 1927, and Faculty of Theology in 1942 at Helsinki University. He traveled extensively in different parts of Europe for purposes of study. He was lecturer in Finnish at Helsinki University 1913-37 and language reviser of the Bible Translation Committee 1921-27. He died in 1950. -- The lyrical production of Manninen can be characterized as belonging to the most refined achievements of Finnish lyrical poetry. Collections of poems: Säkeitä (Verses), I 1905, II 1910, Virrantlyven (The Calm of the Stream), 1925, and Matkamies (The Wayfarer), 1928; the collected poems Runot (Poems) were published in 1950 and the posthumous collection Muistojen tie (The Road of Memories) in 1951. Manninen's poems reveal a dense and vigorous way of expression, clearly polished in every line. They also reflect a deep philosophy of life, a broad-minded humanism and an ethic spirit of high aim. Manninen is also a renowned translator; he devoted much time and effort to the translation of the essential world poetry into Finnish.

MENNYT PÄIVÄ

Ikkunat verhoo jo illan
harmaja hämy.
Korvalla sillan
laannut on ratasten rämy.

Rientäjän kaukana tiellä
viimeisen näen.
Liinako vielä
vilkahti ahteessa mäen?

Häipyjät taa näkörannan -
keitä ja kunne?
Maantien ja sannan
jälki ei mainita tunne.

vaipumasta varjelivat,
 loivat luotosen merehen,
 uivalle utuisen saaren;
 siell' on teltta terhenestä,
 nuotio sydänsysistä,
 yksinäisen yömajaksi,
 tuttavattoman tuvaksi,
 pyhäksi pysähtyäni,
 areksi asettuani,
 elon tuiman tuokioksi,
 vanhan päiväni varaksi:
 sana siell' ei muilta saavu,
 viesti multa muille vieri,
 meri on saarta saartamassa,
 syöverit syliämässä.

(Virrantyven)

V. A. KOSKENNIEMI

1885 - 1962

Veikko Antero Koskenniemi was born at Oulu in 1885. He was Candidate of Philosophy degree in 1907, professor of literature at the Turku University 1921-48, rector 1924-32, member of the Finnish Academy 1948-55. The honorary degree of Doctor of Philosophy was conferred on him at the Helsinki University in 1927, the same of the Tartto University in the same year, and that of the Turku University in 1955. He was chairman of the Finnish Author's League 1941-46 and editor-in-chief of various cultural periodicals for several decades. He died in 1962. — Koskenniemi's lyrical poetry is clear and serene. He is the poet of the urban atmosphere; his tone shows a melancholy and meditative pessimism. The brief, intensive poetic "glimpse" also occurs throughout his production. His influence as the mediator of the classical poetic tradition will be felt in our lyrical poetry for a long time. His collections are: Runoja (Poems), 1906, Valkeat kaupungit (The White Cities), 1908, Hiilivalkea (Coalfire), 1913, Elegioja (Elegies), 1917, Sydän ja kuolema (The Heart and the Death), 1919, Uusia runoja (New Poems), 1924, Kurkaura (Cranes), 1930, Tuli ja tuhka (Fire and Ashes), 1936, Latuja lumessa (Trails in the Snow), 1940, and Syksyn siivet (Wings of the Autumn), 1949. Epic poems are Hannu, 1913, and Nuori Anssi (Young Anssi), 1918. — As a cultural politician Koskenniemi, in opposition to Leino, represents the extreme attitudes of romanticism and conservatism. As a prose writer, a student of literature, and a critic his achievements are considerable. His collected works last appeared in 12 volumes in 1955-56.

CHRYSANTHEMUM

Sano, mistä sa saitkaan loistosi
 noin hiekalla tomuisen turun?
 Minä luulen, että sun juuresi
 on ruokkima salaisen surun.

Kun verkkaan päivä sammuu pois
 ja kun yö sen pauhinan poistaa,
 mun on kuin sun äänesi kuulla vois,
 ja sun silmäs niin suurena loistaa.

Minun on kuin kummassa katseessas
ois öisten unien syvyys,
kuin lääkitä ei vois suruas,
ei maan, ei taivahan hyvyys.

Minun on kuin kukkaissydämes
elontuskan tuntea voisi,
minun on kuin sun yöllinen kuiskehes
vain hillitty nyyhkytys oisi.

Minä luulen, sa surulta loistees sait,
vaikk' kasvoitkin hiekkaan turun,
minä tunnen ne elämän ankarat lait:
kukat parhaat on kukkia surun.

(Runoja)

ELEGIA

Yksin oot sinä, ihminen, kaiken keskellä yksin,
yksin syntynyt oot, yksin sa lähtevä oot.
Askelen, kaksi sa luulet kulkevas rinnalla toisen,
mutta jo eelläs hän on taikka jo jälkehes jäi,
hetken, kaksi sa itseäs vastaan painavas luulet
ihmisen, kaltaises - vierasta lämmititkin!
Silmää löytänyt et, joka vois sun katsehes kestää,
kättä sa et, joka ei liukunut luotasi pois.
Kylmä on ystävän mieli ja kylmä on armahan rinta.
Huulet liikkuvat vain, rinta on liikkumaton.
Leikkihin kumppanin löydät, et toden riemuhun, tuskaan.
Hiipua yksikseen tuntehes polttavin saa.
Ystävän, armaan vain oma kaipuus sulle on luonut,
houreen, jok' katoaa, kun sitä kohti sa käyt.
Niin olet yksin, sa ihminen, yksin keskellä kaiken,
yksin syntynyt oot, yksin sa lähtevä oot,
yksin erhees kätket ja yksin kyyneles itket.
Ainoa uskollinen on oma varjosi vain.

(Elegioja)

LEIVOSELLE

Sinä kevään lähetti, leivonen,
oman rintani kaihon ja kiitoksen
sinun lauluus liittää mun lauluni halaa
joka kerta kun kevät sun kanssasi palaa!
Olen sidottu maahan ja murheeseen,
sinä nostat mun jalkani askeleen
ja laulusi langoiin hopeisin
sinä sidot mun sinisiin ilmoihin
ja sun kanssasi keväästä keväimeen
minä laulun taivaista siltaa teen.
Ja kun kerran ma kuoleman kutsun sain,
oi kuule sä ääntä mun kummultain!
Joka kerta kun kevään sa kanssasi toit
sen äänen, oi kiuru, sa kuulla voit:
minä en ole tuhkaa ja tomua vain,
olen henki ma ilmojen avarain,
olen kevättä, syksyä, päivää ja yötä,
minä lauloin jo luomisen kiurun myötä,
olen alati ollut ja aina oon,
joka keväässä kevään ääni oon,
joka syksyssä syksyn korkeus,
joka talvessa päivän pilkahdus,
ja kun tullessa viime keväimen
sinä laulat kiuruista viimeinen
juur' ennen viimeistä suurta yötä,
sinä siunattu, vielä sun laulan myötä! -
Olen ääni ma kiurun ja kevähän,
olen ääni ma ikuisen elämän!

(Uusia runoja)

JUHANI SILJO

1888 - 1918

Juhani Siljo was born in 1888 at Oulu. Having passed the matriculation examination in 1907 he studied for some time at the university but soon entered the profession of a free-lance author. — Siljo was also one of the foremost Finnish critics and essayists of his day and of the whole Finnish literature. He was killed in the civil war in 1918. — Siljo is the eternal youth figure in Finnish poetry. Characteristic of his production is an extremely high-level, uncompromising idealism. Siljo's poetry is of few words and stringent will power, but amidst strict self-control and purposefulness floats a strong appreciation of life, a deep love of nature and passion. Siljo published the collections Runoja (Poems), 1910, and Maan puoleen (Towards Earth), 1914; as a posthumous collection Selvään veteen (To Clear Water) was published in 1919.

TEPPO TYHJÄNEN

Isä, hatara nuttu
ol' eloni tää,
se kylmän pitää,
ei lämpimää,
ja ainut antis
oli nuttu tää.

Ylen hajallansa
sen päällys on,
ja tasku puhki
ja pohjaton,
- paha sinne säästää
mun mitään on.

Isä, käskivät paikata
nuttua mun ...
Ah, paikkuutyöhönlkö
poikas sun - !
Ja jok'ainut tikku
tulii perjettä mun ...

Juhani Siljo

101

Ja nuttu paikaten
pahenis vain-
Ei, sellaisna kannan
kuin sulta sen sain
- ja ihmiskummana
kuljen vain,

kunis poliisi Kuolema
tulee ja vie,
- käsipuolessani
hän piankin lie, -
minut oljille korjaa,
nutun nurkkaan vie.

- Mut aamuna uunna
puvun uuden saan.
Ken verhoa vanhaa
nyt paikkaamaan,
kun kohta uuden,
Isä, sulta saan!

(Selvään veteen)

SELVÄÄN VETEEN

Jäätä ja lunta ja jäät' oli vain,
vaivoin ma laivani lävitse sain.
- Saavuinpa selvään veteen:
aallot vuorina vyöryvät eteen!

Äsken aavojen äännettömyys,
yksin kulkijan ikävyys.
- Kuulen jo kutsua monta,
aaltojen lempeä levotonta!

Ruskuen allemme murtui jää,
eespäin! se vain oli määränpää.
- Vieläkö kestät, keula?
suoraan näytäkö, suuntaneula?

Tie meren silmiin vihreisiin
päin suven tähtiä suunnattiin,
kestimme tuimalla tiellä.
- Ulapat vihreät uhkaa nyt niellä!

Eespäin! - Mut minne, ah minne päin?
 Vaalenevan opastähteni jo näin.
 Vain meren pettäväisyys
 varmaa on - vain menon yksinäisyys!

Eespäin, mut eespäin yl' aaltojen vain,
 vaivoin kun laivani sulaan sain!
 Kerranpa taas kokan eteen
 talvi on valkeena hyytyvä veteen ...

(Selvään veteen)

UUNO KAILAS

1901 - 1933

Uuno Kailas was born in 1901 in the rural commune of the town of Heinola. He became a student in 1920. Pursued studies in literature history for some time, but soon dedicated himself to free-lance writing. He also worked as translator and critic and at times as advertising stylist and journalist. He died in 1933. — The early works of Kailas Tuuli ja tähkä (The Wind and the Corn's Ear), 1922, and Purjehtijat (The Navigators), 1925, reveal an independent lyricist's personality who makes a challenge on behalf of the youth of his day to all and everything that goes under the heading of conservatism. In the 1920's Kailas was the leading spirit among the Tulenkantajat (The Fire Bearers), a group of literary young men. The collections Silmästä silmään (Eye to Eye), 1926, and Paljain jaloin (Barefooted), 1929, clearly show the author's ethical struggle for clarity. The poems are utterly laconic and firm, and they deal with questions of fate and death. The personality of the author reaches its culmination in the collection Uni ja kuolema (The Sleep and the Death), 1931. Here the central narration deals with the mystery of death. Fearlessly and with open eyes Kailas has transformed into art his own spiritual experiences on a journey which is taking his sin-burdened, self-analyzing and psychically shattered ego to clarity, voluntary death.

TALO

Nous taloni yhdessä yössä -
 kenen toimesta, Herra ties,
 - Se autoiko salvutyössä,
 se Musta kirvesmies? -

On taloni kylmä talo,
 sen ikkunat yöhön päin.
 Epätoivon jäinen palo
 on tulena liedelläin.

Ei ystävän, vieraan tulla
ole ovea laisinkaan.
Vain kaks on ovea mulla,
kaks: uneen ja kuolemaan.

(Uni ja kuolema)

YMPYRÄ

Mies se kulki ympyrää,
vastapäivään kiertävää
ympyrää,
teljettynä koppiin.

- "Tästä taivaan kuoriin vie
katumuksen kautta tie."
Miten lie,
mies jäi siihen oppiin.

- "Toisin kiersin päivin, öin
ajatuksin, sanoin, töin.
Päivin, öin
paha lanka pauloi.

Kierrän, kierrän oikeinpäin,
vyyhti synnin ympyräin
aukee näin."
Kiersi mies ja lauloi.

- "Kepenee ja virvoittuu
tunto, taakka kirvoittuu.
Virvoittuu
jalka tällä tiellä.

Pian pieni lapsi oon,
tulen kotikartanoon,
lapsi oon,
nukun khtoon siellä."

(Uni ja kuolema)

LUOMINEN

(Jean Sibeliuksen 60-vuotispäiväksi.)

Yhä luominen jatkuu. Ja syvien vetten päällä
yhä Henki käy. Ja hän samoo pimeään.
Syvä, autio tyhjiys niinkuin nukkuja herää
hänen henkyyksestensä elämään.

Me lapset vihreän maan, yhä päämme päältä
me kuulemme suurten siipien huminan.
Käy sankari tietään, voittolaulua laulain:
Elo jalkansa astuu niskalle Kuoleman.

Yhä painiskelee Olemattoman kanssa
käsivarsi luova, uusia aavistain
ja hahmoitellen kauniita maailmoita.
Yhä riemu karttuu pöydässä jumalain.

Yhä luominen jatkuu. Ja syvien vetten päällä
yhä Henki käy. Ja hän samoo pimeään.
Hänen anturoittensa jäljistä syntyy linnunrata,
ja hän kylvää aurinkoja käsistään.

(Silmästä silmään)

KAARLO SARKIA

1902 - 1945

Kaarlo Sarkia was born in 1902 at Kiika. He took the matriculation examination in 1923, and studied at Helsinki and Turku Universities, V. A. Koskenniemi being one of his teachers. He worked as a free-lance author and translator. He died in 1945. — Sarkia is a masterly user of a melodious and rhythmic language and his figurative poetry is rich in colors. His refined and exacting technique has probably limited his production, since he has published only four collections of poems: Hahlittu (The Chained), 1929, Velka elämälle (Indebted to Life), 1931, Unen kaivo (The Well of Sleep), 1936, and Kohtalon vaaka (The Balance of Fate), 1943. His poems reveal a born beauty worshipper, a singer of life as a vision, a debater upon sleep and death. Especially noteworthy are Sarkia's brilliant translations of French lyrics into Finnish. Before his death he gathered and gave a finishing touch to a selection of his production Runot (Poems), 1944.

RUKKILAU LU

Päiväsen läikkä on valahtanut lattiaan,
Yllä sen vallaton
kultatomu hyörii.
Pakkanen ikkunaan loihtinut on kukkamaan.
Äiti sen luona on,
rukinkehrä pyörii.
Polkimen jalka saa nousemaan, laskemaan,
käsi käy ees ja taas,
käämi langan käärii.
Päivä paistaa ikkunaan. Rukin humu uunnuttaa.
Ylös, alas kimmeltäin
kultatomu häärii.
Surinaan keinuvaan leikistänsä unohtuu
pikkumies naurusuu,
haavemaahan siirtyy.

Kaarlo Sarkia

167

Terheneen kultaiseen Robinsonit, Ruususet,
Soorian, Moorian
kaariportit piirtyy.
Päivän juova sumentuu. Kultatomu häviää.
Hämärään äiti jää.
Tuvan ruutu huurtuu.
Veitsi kuun ruudun taa kiiluvana kohoaa.
Varjot kasvaa laipioon,
jättiläisiks suurtuu.
Havahtuu unistaan kauhistuen poikanen.
Kuni lukki hirmuinen
hämysiimaa hiertää
käsi vasten ikkunaa, Varjorukki humajaa
suunnaton: kohtalon
jättikehrä kiertää.

(Unen kaivo)

EROTTUA

Veet syvät päilyvät
ikävää.
Puut yllä häilyvät
syväin vetten.
Ma tiedän, etten
sua enää nää.
Tie luotas lähtien
hämärtää.
Vain kuvat tähtien
syöpyy veteen:
Niin silmäin eteen
sun silmäs jää.

(Kahlittu)

YRJÖ JYLHÄ

1903 - 1956

Yrjö Jylhä was born in 1903 in Tampere. He became a student in 1922, and studied for some time in Helsinki and Turku, but soon devoted himself to the author's profession. He died in 1956. — Jylhä's poetry is characterized by ascetic barrenness and a masculine power of expression. His first melancholy collections Ruoskanjäljet (The Marks of Scourge), 1926, and Kurismus (The Maelstrom), 1928, reveal a rigorous inward stringency and reckoning. With the works Risti lumessa (The Cross in the Snow), 1937, and Toiviotiellä (On a Pilgrimage), 1938, the poet has attained spiritual harmony. During the winter war of 1939-40 Jylhä was head of a company in the famous battle of Taipale. His strong personal engagement in the war which he lived through has made the collection of poems describing the Taipale battle Kiirastuli (Purgatory), 1941, his profoundest work. The nameless and expressionless heroism, comradeship, despair and humor of the war of our day have been portrayed here with timeless accuracy, and the feeling of infinite human suffering is very strong. Jylhä's work as a translator is also noteworthy, among others he has translated Milton's and Shakespeare's dramas into Finnish.

KOHTAUS METSÄSSÄ

Kiväärinpiippu ja silmää kaksi
sua väijyvät rävähtämättä,
sinä surmanliekin laukaisijaksi
kohotat kättä.

Vain silmäuräpäys, hyttävä hetki
ja pitkä Eini tankaikkisuus:
joko päättyy sult' elon partioretki,
joko metsään maatuvat luus?

On häitä oikeus tappaa, ja sulla -
mut mistä saitte sen oikeuden?
Et voi hän vierasksi majaan tulla:
hän on edellinen.

Et tiedä, ken on hän, mistä,
et tiedä hänestä muuta,
kuin että käy joku ihmisistä
päin pistoolinsuuta.

Niin kohtaavat toisensa länsi ja itä,
niin kohtaavat ihmiset toisiaan.
Vain toinen muistelemaan jäi sitä,
ja toista jossakin kaivataan.

(Kiirastuli)

PYHÄ YÖ

Oli muuan Jooseppi Kirvesmies,
oli siellä missä me muutkin;
jäi hältä vaimo ja kotilies,
jo vieri viikot ja kuutkin.
Hän harvoin kirjoitti Marjalleen
ja harvoin kirjeitä saikin,
mut jouluaaton kun ehtooseen
tuli säästi joukkomme harvenneen,
niin kuulla saimme me kaikin:

On poika syntynyt Joosepille
ja Marjatalle, ja Marjatalle!
Se syntyi mustimman orren alle,
on tuskin peitettä sille. -

Me kaikki hengessä polvistuimme
ja lapsen vierelle kumarruimme
ja siunauksemme luimme.

Ja monta päimenta parrakasta
lumessa valvoi ja vartioi,
ja vartio sitä pientä lasta
petojen saaliiksi joutumasta -
maa, taivas kiitosta soi.

Ja Suomen korpien yllä hohti
nyt tähti suurempi muita,
ja me kaikki käännymme sitä kohti,
ja meidät kaikki se kotiin johti,
se tähti suurempi muita.

(Kiirastuli)

AARO HELLAAKOSKI

1895 - 1952

Aaro Hellaakoski was born in 1893 at Oulu. He worked as a teacher of natural history and geography from the year 1925; he became M. A. in 1929, docent (lecturer) at the University of Helsinki, 1930, and chief instructor, 1935. He has scientific publications on geography and geology. He worked at times as a critic and editor of periodicals. He died in 1952. — Hellaakoski's youthful production is sufficient to secure him a position among our remarkable lyrists. The poems from this time are rugged and fiercely individualistic, they are characterized by a powerful defiance and self-assurance. His collections are: Runoja (Poems), 1916, Nimettömiä lauluja (Nameless Songs), 1918, Elegiasta oodiin (From Elegy to Ode), 1921, Maininki ja vaahtopää (The Swell of the Sea and the Whitecap), 1924, and Jääpeili (The Ice Mirror), 1928. — Hellaakoski's position as one of our leading lyrists was definitely confirmed with his new period of creativity in the 1940's, the result of which has been a regenerating influence on our poetry. The defiance and ruggedness of youth have been replaced by a more harmonious and open attitude towards life. The poems reveal Hellaakoski's personal religious development and his closeness to nature. A swift but sensitive humor, a biological-metaphysic appreciation of life and a living inner peace are impressive features in these poems. The most important works from this period are: Uusi runo (The New Poem), 1944, Huojuvat keulat (The Wavering Prows), 1946, Hiljaisuus (The Silence), 1949, and Sarjoja (Series), 1952, and the posthumous work Huomenna seestyvää (Clearing Up Tomorrow), 1953.

ON NÄHTY

Ma tahdoin nähdä korkean, ja nähdä matalan.
Näin kyllin mieltä korkeaa, jos mieltä matalaakin.
Ja vieras oli katse molemmilla.

Ma tahdoin nähdä elämän. Ja nähdä kuoleman.
On nähty virta elämän. Ja kaista kuolemaakin.
Ja soudeltu on niitten lainehilla.

Oi elon virta samea. Oi kuolon kirkas vuo.
Ma löysin paikan, jossa yhtyy kumpainenkin vuo.
Ja niitten kainaloon tein uutismajan.

Ma katson kuinka tumma laine liittyy valkeaan,
Käyn kerran niitten matkaan unhon virtaan harmajain
ja tuudittaudun tuollepuolen ajan.

(Jääpeili)

HAUEN LAULU

Kosteasta kodostaan
nous hauki puuhun laulamaan
kun puhki pilvien harmajain
jo himersi päivän kajo
ja järvelle heräsi nauravain
lainehitten ajo
nous hauki kuusen latvukseen
punaista käpyä purrakseen
lie nähnyt kuullut haistanut
tai kävyn päästä maistanut
sen aamun kasteenkostean
loiston sanomattoman

kun aukoellen
luista suutaan
longotellen
leukaluutaan

niin villin-raskaan
se virren veti
että vaiken
linnut heti
kuin vetten paino
ois tullut yli
ja yksinäisyyden
kylmä syli

(Jääpeili)

YKSINÄISYYS

Koskia, metsää humisevaa,
polkuja, niukasti poljetuita,
nevoja, joille johdattaa
yksinäisiä pitkospuita.

Sinne, kantamus seljässään,
hiihtäjä häipyi maaliskuussa.
Petäjän kylkeen helisevään
upposi kirves illansuussa.

Keväät useat valjenneet
ovat jo siitä illasta asti,
syksyn pimeät saartaneet
mykkinä, henkeä salpaavasti;

parvi kurkien korkeain,
kauas vievällä taipaleellaan,
tullen, mennen, on nähnyt vain
kumaran hahmon kuokoksellaan,

hahmon, joka ei silmää suo
heille, eikä kohota kättä,
tuskansa vain vaiti juo,
siitä pääsyä pyytelemättä.

Kuka on täällä, hän tiennee kai
mitä on jättänyt seljän taaksi,
tiennee, yksinäisyys sai
riittää hänelle asuntomaaksi;

tiennee: täällä ei pelloltaan
leikkaa satoa turvallista,
ei eräpirtin akkunaan
tuikuta pilkotus naapurista.

Aatos on vajaamittainen
erämaan äärien opastajaksi.
Ihmissuru on pikkuinen
täällä totena otettavaksi,

turhaa kaipaus, levottomuus,
pyyntö silmän ja korvan raton,
valetta se, mitä kurjet huus,
tyhjää sanasi malttamaton.

TÄÄLLÄ on koti vain tyyntyneen
voimantäyteisen miehenmielen,
jonka ei tiedetä peljänneen
muuta kuin myrkyä naapurin kielen.

TÄÄLLÄ on kosket ja metsien maa,
polkuja, niukasti poljetuita,
nevoja joille johdattaa
yksinäisiä pitkospuita,

kuikan huutoa vihlovaa,
huuraa ruskeavetisten soitten,
sammalta, jolle puhkeaa
kyynel kirpeä karpaloitten,

harmajan pilviverkoston
lomitse päivän pilkاهدusta,
kunnes ylläsi kerran on
yö ikiautuas, silkinmusta.

(Uusi runo)

HAUKKA

On tilaa taivahalla.
On äärtä yllä, alla
Tuul' viuhuu siivissäni mun
ja aurinko on mun.
Ei viha, ystävyys
mun luokseni voi kantaa,
ei talvi, kesä, syys
voi mitään mulle antaa;
mun on vain totuus ylhäinen,
jääkylmä, ikuinen.

Mun silmäni ei pettäneet
ma vaikka katsoin aurinkoon,
mun siipeni ei uupuneet
vaikk' yli vuorten nousset oon.
Mun kotini on avaruus,
mun määräni on jumaluus.
Kun uuvun kerran, putoan,
ma korkealta putoan.

(Elegiasta oodini)

ODOTTAJA

Herra, luoksesi tahdoin,
kättäsi kurkoitin.
Minkäs sille mahdoin
että jo pois putosin,

uuvuin jo puolessa matkan.
Saavuttamattoman
luokse mitenkäs jatkan?
En mitenkään. Odotan.

Minän on oltava aivan
vaiti, paikallaan,
minässä tunnonvaivan
kohdalla odotetaan.

Tietköön löytäjä suurin:
etsi en, tähän jään.
Kaipaajat, perinjuurin
köyhät, löydetään.

(Huomenna seestyvää)

RAAMATUITA

Herra, ethän kahlitse siihen raamattuus,
jolla on mustat kannet ja suuri virallisuus.

Onhan tarjolla kirja aivan toinenkin,
joka ei mahdu pöydille, ei lasikaappeihin,

kannet sen avarat niin olkoot kuin on maa,
sisällys niinkuin ilma, joka lintua kannattaa,

sanojen pohjalta huokuu nurmien vihreys,
metsien hämy, ja tuuli, ja ulapan kimmellys,

ihminen mukana olkoon, sitä työtään uurastain,
joka on hänelle suotu, hänelle yksin vain.

Herra, se on hyvä kirja. Mieleeni muistuu nyt:
sitä kun luin, olet aina hymyten nyökännyt.

(Huomenna seestyvää)

P. MUSTAPÄÄ

(Martti Haavio)

s. 1899

P. Mustapää is Martti Haavio's literary pseudonym. Haavio was born at Temmes in 1899. He defended his thesis for the degree of Doctor of Philosophy in 1932. In the same year he was appointed Docent of Finnish and comparative folklore at the University of Helsinki, professor in 1950, and member of the Finnish Academy 1956. Before becoming a professor he worked as a publishing company official, as the literary manager of a large publishing house, and as a journalist. Haavio's scientific production is extensive and internationally well-known. — His lyrical poems Haavio has published under the name P. Mustapää. In the lyrical poems of his youth Haavio is a versatile stylist, an experimental modernist. His later collections reveal renewal, brightening and great deepening of the feeling of life. He has melted together folklore and newer folk song, fairy tale, folk ballad and mythological material of antiquity into a personal expression. There are in Mustapää's poetry a warm feeling of nature, a romantic atmosphere, fascinating mysticism and philosophy, cheerfulness, humor, and even irony. Mustapää is a master of style and an innovator of the poetical language, the ideal for young lyrists. The collections of poems are: Laulu ihanista silmistä (The Song of the Beautiful Eyes), 1925, Laulu vaakalinnusta (The Song of the Vaakalintu), 1927, Jäähyväiset Arkadialle (Farewell to Arcadia), 1945, Koiruoho, ruusunkukka (Wormwood, the Flower of a Rose), 1947, Ei rantaa ole, oi Thetis (There Is No Shore, Oh Thetis), 1948, Linnustaja (The Fowler), 1952; Kootut runot (Collected Poems), 1948, 1957. Besides, he has edited the selections of folklore Laulupuu (The Song Tree), and Kirjokansi, 1952.

KANSANSÄVELMÄ,

kun läkkiseppä Lindblad soitti

hanurilla tupansa portailta

Vain pieni kansanlaulu,
ja sanoja ei ole ollenkaan,
vain pieni kansanlaulu,
ei sanoja ollenkaan,

vain tuoksua mintun ja ruusun,
jota tuuli kantaa tullessaan,
vain tuoksua mintun ja ruusun
tuo tuuli tullessaan,

vain yksinäinen lintu,
joka synkeällä kedolla valittaa,
vain yksinäinen lintu,
joka kedolla valittaa,

vain autius lehtipuissa
ja sininen rakkauden kryptimaa,
vain autius lehtipuissa,
sininen, autio maa.

(Koiruoho, ruusunkukka)

LAULU

Tein lasinkuultavan laulun.
Älä luule, että voit
sen alta päeta. Siihet jäät
ja siinä aina soit.
Ja laulu, jonka laadin,
oli aivan sanaton:
Olet kaunein, mitä tiedän,
olet kaunein, mitä on.

Tein lasinkuultavan laulun.
Joko huomaat, tajuat:
se vaimentaen vahvistaa
suven äänet ihanat,
veden solinan, airojen kohahtelun
ja suhinan kaislikon.
Olet kaunein, mitä tiedän,
olet kaunein, mitä on.

(Koiruoho, ruusunkukka)

KUUN PAISTAESSA ILLOIN-

Kuun paistaessa illoin
mitenkä? saman kuun? -
käyn, hiljainen,
ohitse saman puun
rannan tiellä.

Ja näen kukkasen -
miten se elää voi?
yhäti siellä?

Ja samaa, niinkuin silloin,
sanaasi tuuli soi
kuun paistaessa illoin.

(Ei rantaa ole, oi Thetis)

MUISTO

Sen, jonka saimme, tuskin saimme ensinkään,
ja kadotettu tuskin poissa on.
Hyväili päivä ohimoitasi
ja yhä hyväilee.
Ja kuitenkin, kun katson, yö on tullut
ja sumun kosteus on niemen yllä
ja vesilintu eilinen
on vaiti taikka kauas lentänyt.

(Linnustaja)

SELITYS

Sinä etsi, sanottiin,
ei pinnalta, vaan alta,
ja filosofialta
ano viisaus laulusi säkeisiin.

En tehnyt niin.
Minun laulussani on
vain kuva kaivattuni
ja kukka, leikki, uni.
Puck. Oberon.

(Koiruoho, ruusunkukka)

HELVI JUVONEN

1919 - 1959

Helvi Juvonen was born in 1919 at Iisalmi. Having passed her matriculation examination in 1939 she worked as stylist, a printer's proof-reader and a bank clerk until 1948, and after this as a free-lance author. She died in 1959. — Juvonen started her writer's career comparatively late; she is known as one of our most noteworthy poets of the 1950's. In her production the break of the new lyrical poetry with the traditional style is clearly noticeable. The central feature in Juvonen's lyrics is isolation, so typical of the romanticists, but with her this delicate problem has found a religious and socially positive solution. Her expression is strong and clear, original and rich in its imagery. The collections of her works are: Kääpiöpuu (The Dwarf Tree), 1949, Kuningas Kultatakki (King Gold-Coat), 1950, Pohjajäättä (Bottom-Ice), 1952, Päivästä päivään (From Day to Day), 1954, Kalliopohja (The Rocky Places), 1955, and the post-humous Sanantuoja (The Word Bringer), 1959.

MENNINKÄINEN

Käki kukkui itkua eilisen illan,
se kasteli vaalean niittyvillan.

Tänä aamuna poimin pisaran
ja hiekkajyvän ja rentukan
ja panin ne pussiin ja sidoin sen
ja lähdin metsään viheltäen.

Tien ristillä kumarsin päivää päin,
ja silloin sen näin:

Se istui vanhassa tuomipuussa
kaksi pientä valkoista hammasta suussa
ja nauroi vain, se nauroi vain
minut aivan tartuttain.

(Kääpiöpuu)

KARHU

Elostaako? Elävien maassa
sarveiskynsin pitkin, pörröisenä.

Huulten sanaa ymmärrä ei korva,
silmät silmää etsii, tyhjän lukee,
aukea ei koskaan metsään ovi,
lumihurstia ei taivas anna
raskaammin tai keveämmin kaartaa
paljasjalka.

Turkki vietiinkö ja kynnet leikattiinkö?
Hampaat verkkaan murtuivatko suusta?

Nauraa tuuli, kun sen kanssa kierrän.
Nauraa päivä, kun se silmiin paistaa.
Kallossani nauran milloin nauran.

Aukea ei koskaan metsään ovi.

(Kalliopohja)

ELÄMÄN LEIPÄ

Katkerä ja mehuton
on leipä elämän -
niin, Herra, löysin juuri
sen kiittämättömän,
jonka silmää malkea
niin kovin kaivaa saa,
että leivän ylle
vettä valahtaa.

(Kalliopohja)

PIKARIJÄKÄLÄ

Luuk. 17:21

Jäkälä nosti pikarinsa hauraan,
ja sade täytti sen, ja pisarassa
kimalsi taivas tuulta pidättäen.

Jäkälä nosti pikarinsa hauraan:
Nyt malja elämämme rikkaudelle.

(Pohjajäättä)

AILA MERILUOTO

s. 1924

Aila Meriluoto was born in 1924 at Pieksämäki. Her matriculation examination was in 1943; she became a free-lance writer. — Meriluoto's lyrical first work Lasimaalaus (The Glass Painting), 1946, was a success unique with us for a collection of poems, both with regard to criticism and selling figures (edition: 28,000 copies). The poet's expression is precocious, firm, and clear. The most significant characteristic of Meriluoto's lyric poetry is a deeply felt knowledge and experience of a woman's life; one finds it again in the collections Sairas tyttö tanssii (The Sick Girl Dances), 1952, and Pahat unet (Bad Dreams), 1958. In her last collection Portaat (The Stairs), 1961, the author has abandoned the traditional form of a poem and built her creations merely on a wealth of imagery.

LASIMAALAUUS

Te värit nöyrät, odotusta täynnä,
näin käsin varovin ja varmoin sentään
ma teidät lasipintaan levitän.
Maaailman suuren meren siihen maalaan,
sen suuren meren, josta vihrein hiuksin
maanosat niinkuin unet nousevat.
Ja niitten halki tummat joet ujuu,
ja kaupunkeja kohoaa ja vaipuu,
ja vuoret kulkee ruskein juovaviitoin,
ne ruskein viitoin mereen vaeltaa.

Ma linnun maalaan kaikki laulut suussaan
ja kalan kaikki vedet hartioillaan
ja karhun kaikki raivo kämmenessään
ja käärmeen kaikki myrky kielellään.
Ja vielä aivan pienen kukan maalaan,
kuin nimuisiin keväät tulevaiset
ja sadeen sүүлus ja päivän lämpö
ja siemen sataan kukkaspolveen uuteen.

Ma sitten siveltimeen hienoon tartun,
hopeaväriin villedään sen kastan
ja rautein herkin kaiken yli maalaan
ma verkon olevaista kiehtovan.
Maan pinnasta sen ytimiin se tunkee
ja karhun kämmenestä kulkee kukkaan,
kalliohuiput laaksoihin se liittää
ja raunioihin nuoret kaupungit.
Ei mikään irrallaan voi mistään olla,
ei mikään milloinkaan voi olla toisin,
ja ikuinen on kaiken yhteys.

Niin viimein auringolle sanon: paista!
Ja leimahtaen herää värit valmiit,
niin että alla joka muodon selvän
näät tuhat merkitystä suunnatonta
ja hetken huiman edessäsi aukee
maailma niinkuin alku-unessas!

(Lasimaalaus)

EEVA-LIISA MANNER

s. 1921

Eeva-Liisa Manner was born in 1921 at Helsinki. After a few years in secondary school she worked as a publishing company official until 1947; since then she has worked as a free-lance writer. — Manner's two first works Mustaa ja punaista (Black and Red), 1944, and Kuin tuuli tai pilvi (Like Wind or Cloud), 1949, reveal a traditional style; characteristic of these works is a tender and melodious way of expression and a figurative style. After a long interval she published the collection, Tämä matka (This Journey), 1956, and with this she achieved an artistic triumph showing a remarkable inventiveness of expression and also a modern figurative way of thinking. Her best known works are: the collection Orfiset laulut (Orphic Songs), 1960, the dramatic poem Eeros ja Psykhe (Eros and Psyche), 1959, and the works Tyttö taivaan laiturilla (The Girl on the Platform to Heaven), 1951, and Kavelymusiikkia pienille virtahevoille (Promenade Music for Small Hippos), 1957, both in prose. Manner has also worked as translator and critic.

TEEN ELÄMÄSTÄNI RUNON

Teen elämästäni runon, runosta elämän,
runo on tapa elää ja ainoa tapa kuolla
haltioituneen välinpitämättömästi:
liukua äärettömyyteen, uiskennella
Jumalan pinnalla kevyt valittu hetki,
Jumalan kylmien silmien pinnalla,

jotka eivät itke, eivät valvo, eivät muodosta mielipiteitä,
katsovat kiintymättä ja myötäen kaiken,
harrastavat järjestystä ja täsmällisiä hetkiä,
suojelevat skorpionia, käärmettä, mustekalaa
(joita ihmiset vihaavat, sekoittaen himoihinsa
nämä muodot);

lunnastaa yhtä uskontoa: Uteliaisuutta,
vaeltaa kalojen, skorpionin ja kauriin huoneet,
lunnata linnulta mieliteko ja matka
ja leijuilla alas
kuin tuulen käärimä siipi,
nopea vapaus, linnun muotoinen.

(Tämä matka)

BACH

On virta,
kiviä jotka järjestyvät silloiksi,
kaiverretut lohikäärmeet veden alla nukkuvat kultaiset,
portaat nousta useihin valkeisiin taloihin,
arvokkaat Brunon tomulle, Pascalin ajatusten polyfonialle,
lepo ja vapaus giottonsinisessä syvyydessä.

Pidätetty aika
rakentaa kaupungin,
jonka sisällä on toinen kaupunki,
siltoja joiden sisällä on toisia siltoja,
lumivalkoisia hevosia ja pyhiä aaseja varten;
portaita, kaikuja avaruuden kuljettamista varten, kaikki täydelliset;

aaseilla sädekehä; kipeät naulitut kaviot
putoavat pois ja kukkivat seitsenteräisen liljan
jonka loit,
enkeltien suudeltaviksi -

aaseilla sädekehä, kultainen lautanen,
jokaisella lautasella kymmenen avainta,
kuin jumalalliset sormet
jotka solmivat musiikkia valosta ja vedestä

Ja portit avautuvat avautuvat -
Avautuu purppuranokat, ovat muuntelu ja huilu,
avautuu heitetyt siivet, kohoavat, ovat fuuga,
tornit väreilevät, vuodatettujen kyyhkysien lukitut kaupungit
ovat läheinen mosaiikki, ja täällä

(Tämä matka)

PENTTI HOLAPPA

s. 1927

Pentti Holappa was born in 1927 at Ylikiiminki. After finishing primary school he worked for a bookseller until 1953 when he took up the career of a free-lance writer. — His collections of poems are: Narri peilissalissa (The Fool in the Mirror Hall), 1950, Maan poika (The Son of the Earth), 1953, Lähellä (Nearby), 1957. His production also includes a short story Peikkokuninkaat (The Troll Kings), 1952, and the novels Yksinäiset (The Lonely Ones), 1954, Muodonmuutoksia (Metamorphoses), 1959, and Tinaa (Tin).

TUULEEN KYLVÄJÄ

Tuuleen kylväjä ei ole ymmärtäjä,
 ymmärtäjä on ruoskittu silmien tähden.
 Silmissä on lempeä kiihko:
 rohkeus nähdä.

Tuuleen kylväjällä ei ole pelkoa, valtaa.
 Tuuleen kylväjällä ei ole valtiikkaa.
 Hänellä on yhdentekevä orjuus:
 kulkea pois.

(Maan poika)

KOTOMAATANI HUUDAN

Kotomaatani huudan:

kotomaatani,
 jossa silmiin avautuviin
 taivas ja maa lankeevat syleilyssä
 ja äiti vie lapsensa peltojen keskelle.

apilaskenttien keskelle,
 ja ensimmäinen lintu alkaa laulun
 yhä alemmas laskeutuen,
 yhä lähempää soiden,
 kotomaatani,
 jonka kyläkujilla neito
 käy aamukasteisen ruohikon halki ja laulaa
 eikä itse kuule, että hänen ääneensä vastaa
 metsäisten vuorten kaiku
 takamailta.

Kotomaatani huudan,
 kun tuuli puhaltaa hiekkaan,
 kun aalto lyö vierasta rantaa:

kotomaatani,
 jossa mies lähtee pellolle ja metsään
 ja palatessaan kohtaa illan pihatanhuan yllä
 ja kohtaa portailla vaimon ja lapset
 ja isävanhuksen,

kotomaatani,
 jossa mies tuntee turpeen
 ja sen lempeän hajun jo ennen kuolemaansa.

(Maan poika)

PAAVO HAAVIKKO

s. 1931

Paavo Haavikko was born in 1931 at Helsinki. He passed the matriculation examination in 1951; he is now a free-lance writer. — Haavikko's lyrical poetry has aroused attention with its readiness, which is independent of tradition and without a pattern. Its fantasy of imagery is exuberant, the expression suggestive. His collection of poems is: Tiet etäisyksiin (Roads to Remoteness), 1951, Tuuliöinä (On Windy Nights), 1953, Synnyinmaa (Native Country), 1955, and Talvipalatsi (The Winter Palace), 1959. He has also written plays and the novels Yksityisiä asioita (Private Affairs), 1960, and Toinen taivas ja maa (Another Heaven and Earth), 1961.

ANNA VILLEITTEN VETTEN VIRRATA -

Anna viileitten vetten virrata suun kautta
Mikään ajattele hedelmää,
anna viileitten vetten virrata sielusi kautta,
joka on täynnä kirkkautta ja pelkoa
ja levottomuutta vailla,
niinkuin jäsenet hämäryydessä himossa ja tuskassa,
anna veden ja ilman elementtien virrata,
sillä se on osasi oi sielu: kuolema.

(Tuuliöinä)

FINNISH LITERARY READER

FINNISH LITERARY READER